

V E R S L A G

VAN HET

ACHT-EN-TWINTIGSTE CONGRES
DER S. D. A. P., GEHOUDEN OP
19, 20 EN 21 APRIL 1924 TE ARNHEM

V E R S L A G

VAN HET

**ACHT-EN-TWINTIGSTE CONGRES
DER S. D. A. P., GEHOUDEN OP
19, 20 EN 21 APRIL 1924 TE ARNHEM**

VERSLAG VAN HET ACHT-EN-TWINTIGSTE CONGRES DER S. D. A. P., GEHOUDEN OP 19, 20 EN 21 APRIL 1924 TE ARNHEM.

In de groote concertzaal van „Musis Sacrum” aan het Velperplein te Arnhem kwam heden het 28ste congres van de S. D. A. P. in openbare zitting bijeen.

De zaal bood reeds vroegtijdig een levendigen aanblik. Overal was het een herkennen en begroeten, een reunie als 't ware van oude vrienden, die elkander in hun langjarig partijleven hebben leeren kennen en waardeeren.

Het podium was in het groen gezet en boven de hoofden van de partijbestuurders, die aan de lange groene tafel hadden plaats genomen, was onze mooie partijvlag uitgehangen.

Eerste dag.

De openingsrede.

Het aangekondigde uur van aanvang was reeds overschreden, toen onze partijvoorzitter VLIEGEN den hamerslag liet vallen, die om stilte verzocht, en daarna het congres aldus toesprak:

Partijgenooten,

Namens het Partijbestuur heet ik de afgevaardigden der afdelingen, de genoodigden en verdere aanwezigen hartelijk welkom op dit congres, waar de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij wederom staat voor de taak haar werk in het verleden te overzien en voor de toekomst te bepalen. Het is het voorrecht van den Partij-voorzitter het congres met een korte beschouwing te openen en dan kan hij al dadelijk beginnen met in één opzicht een optimistischen toon aan te slaan. Voor wat de internationale verhoudingen betreft, is er in de laatste dagen een scheur gekomen in de schier ondoordringbare wolkenmassa die sinds 1914 boven Europa hing. Eindelijk heeft een internationale samenspreking geleid tot conclusies, die groote kans hebben door alle direct belanghebbende partijen te worden aanvaard. Zoodat eindelijk een basis schijnt te zijn gevonden waarop 10 jaren nadat de wereldoorlog uitbrak, een werkelijk vrede zijn eerste kans ziet dagen. Dat feit geeft vooral voor de arbeidersklasse, op welke immers elke maatschappelijke ontreddeering het zwaarst drukt, reden tot verheuging en optimisme. En wie zou durven ontkennen, dat dit feit voor een niet gering deel te danken is aan het toevallen van de regeermacht in het machtigste Rijk van Europa, in Engeland, aan de Labour Party, aan de Arbeiderspartij. Het bewustzijn, dat hij die metterdaad toont bezielde te zijn met vredeswil, op den steun en hij, bij wien die vredeswil ontbreekt, op den tegenstand van die arbeidersregeering heeft te rekenen, heeft zeker niet weinig bijgedragen tot de productie van dat feit.

En in de duisternis van de verhoudingen die ook na den oorlog ons nog bleef omringen, is dat een bemoedigend lichtpunt, een lichtpunt, dat opweegt tegen zooveel wat in de laatste jaren den verkeerden kant op ging.

De ontreddeering in de economische en poli-

tieke verhoudingen teekende zich af in de ontreddeering der geesten. Wanneer in Duitschland een nationalistische waanzin steeds grooter massa's aantast en een groot deel der arbeidersklasse in de wanhoopsstuipen van het communisme verlossende gebaren meent te zien, dan is dat omdat die geestelijke ontreddeering steeds verder doorwerkt. Wanneer in Italië, in Spanje, in Hongarije en elders enkelingen een terreur mogen uitoefenen zonder door de groote meerderheid van het volk als met één bezemstreek te worden weggevaagd, dan wijst dat op een gebrek aan zelfvertrouwen in de massa, gevolg van de onzekerheden en gevaren die de aan vervolgingswaaninzin lijdende bewoner van een gekkenhuis overal om zich heen ziet en voelt.

Er is in de bourgeoisie van bijna alle landen van Europa, een roep naar sterke mannen, naar dictators, die kenmerkend is voor de tegenstellingen, die deze maatschappij beheerschen. Angst voor de democratie is angst voor het volk zelf. En het is uit dien angst, dat de roep naar dictators en de bewondering voor een Mussolini en een Primo de Riveira voortkomt. Billijkheidshalve dienen we te constateren, dat dezelfde mate van bewondering in Nederland tot nog toe noch den heer Verviers, noch zelfs den heer Colijn ten deel is gevallen. Het Nederlandsche volk staat nog uit te kijken naar een betere gelegenheid daartoe, dan die welke zich tot nu toe hebben voorgedaan.

In de beide landen van welke thans ongetwijfeld de internationale verhoudingen in Europa het meest afhangen, Frankrijk en Duitschland, staan in de eerstvolgende weken parlementsverkiezingen voor de deur, waaromtrent niet te voorspellen valt, doch alleen valt te hopen, dat ze uitdrukking geven zullen aan den vredeswil, waarvan ik daar zoo even reeds gewaagde. Moge vooral het Deutsche proletariaat de reusachtige beteekenis van den uitslag goed voor den geest staan en moge het in staat zijn om de ontwikkeling van dit land tot een democratische republiek te waarborgen. De rampen van het verleden worden niet uitgewischt door op nieuwe rampen aan te sturen. En wie kan verwachten dat de Hitlers en de Ludendorff's en de Helfferichs een volk anders dan op den weg des verderfs kunnen voeren? Terwijl de ervaring in Beieren en Hongarije en elders daar is om te bewijzen dat een communistische putsch, een zoogenaamde roode terreur slechts een overgangsstadium naar een witte terreur kan zijn.

In Frankrijk zijn de toestanden niet van dien aard dat eenzelfde resultaat is te wachten als de Labour Party in Engeland heeft bereikt, de communistische vernielzucht heeft daar de socialistische beweging, en nog erger de vakbeweging, tot machteloosheid geslagen. Maar zóó verblind als vier jaar geleden is ook Frankrijk niet meer. En mocht het financieel ontwerp, dat is uitgewerkt door de deskundigen, leiden tot een internationaal accoord, dan zal ongetwijfeld van daaruit geen gevaar voor de democratische ontwikkeling van Europa komen. Frankrijk zou geheel zijn revolutionaire historie en

zich zelf moeten vergeten, voor en aler dat het geval zou kunnen worden.

Gaat het in deze beide landen bij deze verkiezingen den verkeerden kant op, dan is te vreezen, dat er nog veel leed geleden en veel strijd gestreden zal moeten worden, voor en aler de volkeren weer in scheppenden arbeid en daarin alléén, de betere tijden gaan zoeken.

Voor onze beweging ligt dáár haar heele internationale politiek, in tegenstelling met de communistische utopiën, die blijkbaar uitgaan van de meening, dat een sociale revolutie een artikel van export is en socialistische opbouw van buiten af kan worden gedecreteerd.

In verband hiermede dient hier zeker genoemd te worden: het tot stand komen van de eenheid in de Internationale Sociaaldemocratie. We behoeven niet meer te spreken van de Londensche en de Weensche Internationale. Er is er maar ééne meer: de Londensche. Het Hamburgsche congres, in Mei van dit jaar gehouden, bond de verbroken banden weer aaneen.

Intusschen ware het toch dwaasheid te willen loochenen, dat onze internationale beweging in dezen tijd met een zekere machteloosheid is geslagen. Dat is het natuurlijke gevolg van de groote ongelijkheid van machtspositie der socialistische beweging in de verschillende landen. Internationale socialistische politiek kan alleen tot stand komen, wanneer aan beide zijden van de grenzen de socialistische invloed zich kan laten gelden, en dat is nog niet het geval. Maar zeker kan gezegd worden dat het optreden eener arbeidersregering in Engeland een veelbeteekenend begin is van verbetering in dit opzicht. Maar ten slotte kan een Internationale alleen dan grooten invloed oefenen, als er meerdere landen zijn die haar denkbeelden willen verwezenlijken.

Daárom vooral is het in dezen tijd belangrijker dan ooit, dat er landen zijn waar de sociaaldemocratie regeert of mee regeert, ook al staan op het terrein van de binnenlandsche politiek haar kansen om groote dingen te doen, slecht.

Daarom vervult ons de overwinning onzer Deensche partijgenooten, een overwinning zóó groot, dat er een soc.-dem. ministerie schijnt te zullen komen, met oprechte vreugde, en is het jammer, dat in Zweden het ministerie-Branting er niet meer is. Bij het beoordeelen van het toenemend optreden van socialistische ministers, dient dit hoofdpunt, de internationale politiek, niet uit het oog te worden verloren, want het vraagstuk van de oplossing der Internationale geschillen, het werkelijk herstel van den vrede en de opbouw van goede internationale verhoudingen, is belangrijker dan alle vragen van binnenlandsche politiek, omdat, zolang dat vraagstuk onopgelost blijft, al het andere in de lucht hangt. In 't algemeen zou ik in dezen tijd de arbeidersklasse willen toeroepen beter te zien wat groot, en minder te hangen aan wat nu eenmaal klein is.

De arbeidersklasse is sinds een halve eeuw krachtig voorwaarts gegaan voor wat haar stoffelijke positie betreft. Wat binnen het kapitalisme mogelijkheid was, is verkregen. Al spoedig is gebleken binnen welke enge grenzen die mogelijkheid lag. Nu was het oogenblik gekomen, dat de arbeidersklasse zich had te wenden tegen het kapitalistische stelsel zelf. Doch dat oogenblik vond niet alleen een ontredderd kapitalisme, doch ook een nationaal en internationaal verdeeld en voor dat groote werk nog niet rijp proletariaat.

Dit nu bracht onvermijdelijk een nieuwe kapitalistische periode, die we zullen moeten doormaken, een periode — het zij luide gezegd — waarin de taak waaraan tot nu toe schier heel de actie der arbeidersklasse was gewijd, n.l. lotsverbetering van onmiddellijken aard, op den achtergrond treedt, en de bekamping van het kapitalistisch stelsel zelf, zoo noodig met materiele opofferingen van den kant van het proletariaat, op den voorgrond moet worden geplaatst. Ook bij vraagstukken die op dit congres moeten worden behandeld, zal dit spoedig blijken. De betreffelijke machteloosheid der gemeenschapsorganen tegenover de groote vraagstukken, die de machtsgroei van de arbeidersklasse opwerpt, bewijst dat de arbeidersbeweging met loonstrijd en dergelijke, ook al heeft hij succes, bitter weinig verder komt. Vandaar dat vraagstukken als bedrijfsorganisatie en socialisatie zich opdringen en het groote zwakke punt in de geheele beweging is, dat het gewicht van deze vraagstukken nog maar door een veel te gering deel van de arbeidersklasse wordt begrepen.

In dit opzicht hebben we een ontzaglijk stuk opvoedingsarbeid voor den boeg.

Het is in het afgelopen jaar voorgekomen, dat men ons uit de partij vroeg om pakkende leuzen. Enkel van strijd tegen de reactie kan een beweging niet leven en de eischen van socialisatie en bedrijfsorganisatie pakken niet, zoo riep men ons toe.

Ja, partijgenooten, 30, 40 jaar geleden pakt men als algemeen kiesrecht en achturedag ook niet. Daar is zooveel dat eerst pakt na een langdurige energieke en intelligente propaganda! Ik meen dat in de toekomst waar wij thans voor staan, de beweging niet kan leven van eischen die, ook al worden ze verwezenlijkt, het socialisme geen stap nader brengen. Met alle energie moet worden aangestuurd op de verovering van steeds grooter politieke macht, maar de basis van dien strijd moet zijn de positie van de arbeidersklasse in het bedrijfsleven. En daarom is, misschien niet het populairste en misschien niet het meest sensationele punt van den beschrijvingsbrief, maar wel het belangrijkste: de bedrijfsorganisatie.

Ik zal in deze openingsrede niet veel zeggen over de Nederlandsche politiek. In den loop van het congres zullen de gevoelens daarover wel beter loskomen. Een ministerie, dat zitten bleef omdat er toch iemand zitten moest, een ministerie zonder gezag en zonder prestige staat voor een taak die, het mag gul erkend worden, ontzaglijk moeilijk is. En zooals iedereen, wien een taak is opgedragen, waartegen hij niet is opgewaasd, gaat men aan 't prutsen en sticht een boel onheil zonder 't doel te bereiken. Het ministerie is, evenals de rechterzijde zelf, waaruit 't is voortgekomen, een samenraapsel van tegenstrijdige stroomingen. Het bijebrengen van die stroomingen heeft in de politiek hetzelfde effect als centralisatie bij den Girodienst. Regeeren kan men niet, maar wel heeft men helaas macht genoeg om te beletten dat anderen regeeren, om te beletten dat wie, wegens overeenkomst in sociaal-politiek opzicht, bijeen hooren, ook bijeen komen.

Hoelang dit nog duren kan, weet ik niet, de S. D. A. P. kan niet anders dan onverstoord en zonder opwinding — die de geestdrift van zwakkelingen is — haar beproefde politiek volhouden tot dat de anderen die wel geroepen zijn doch hun roeping niet begrijpen, door schade en schande wijzer zijn geworden.

En hiermede kom ik vanzelf tot onze eigen partij, waarover ik ten slotte een enkel woord wil zeggen.

Een der feiten die ieder moet opvallen, wanneer we de cijfers der jaarverslagen nazien, is dat onze politieke partij wel is waar niet vooruitgaat in ledental, maar ook niet getroffen wordt door ledenverlies, als de vakbeweging heeft te boeken. De vakbeweging van elke nuance. Ik laat nu nog daar het N. A. S. Daar zochten en vonden de communisten een arbeidsveld, en dan weet je er alles van. De tactiek van het eenheidsfront maakte daar dat het N. A. S. in twee stukken sprong en er een zesde vakcentrale werd gesticht. Maar de vakbeweging over de geheele linie daalde belangrijk in ledental. Het schijnt dat het N. V. V. het eerste deel is waarin de daling tot staan kwam. Deze daling maakt de S. D. A. P. niet mee. Eind 1921 telden we 41.472 leden en thans hebben we op een paar dozijn na precies hetzelfde getal.

Bevredigend is dat niet, maar een recept tot verbetering kan geen een dokter schrijven. Slechts een algemeene verhoogde activiteit van heel de partij kan die verbetering brengen.

De in het afgelopen jaar plaats gehad hebbende verkiezingen voor Provinciale Staten en Gemeenteraden vertoonden over 't algemeen hetzelfde beeld.

Daalde bij de laatste Kamerverkiezingen — de eersten onder het vrouwenkiesrecht — het aantal onzer Tweede Kamerleden van 22 op 20, het aantal Statenleden viel thans van 117 op 107 en het aantal Raadsleden van 1164 op 1069. Dat klopt dus allemaal ongeveer met elkaar. Het vrouwelijk deel van het kiezerscorps deed ons 10 pCt. van onze verkiezingskracht verliezen. Ik voor mij had erger verwacht en zeker hadden de kerkelijken beter gehoopt.

Zooals ik reeds zeide: alleen een algemeene verhoogde activiteit van heel de partij in al haar onderdeelen, kan hierin verbetering brengen.

Dat de partij overigens een invloed heeft, die ver uitgaat boven de 20 pCt. van de kiezers die zich voor ons uitspraken, hebben wij bewezen in onze September-demonstratie en in de actie tegen de Vlootwet. Dat was een schitterende periode waaraan we zeker allen met genoegdoening en trots mogen terugdenken.

Dit bewees welk een macht ten goede wij in dit land kunnen uitoefenen. Pal staan om de banier, bij goed en kwaad gerucht, vertrouwen stellen in het oer-gezonde gestel onzer beweging, niemand ontzien en niemand naar den mond praten, ziedaar enkele stelregels die ons het groeiende vertrouwen van steeds grootere massa's zullen doen winnen.

Waar moet het Nederlandsche proletariaat anders zijn vertrouwen heen dragen? Naar de communisten? Ik acht het niet de moeite waard, een week na het jongste congres der C.P.H., er ook maar een woord aan te verliezen. Dat roept om een eenheidsfront van heel het proletariaat en is zelf in zakformaat een toonbeeld van wat de arbeidersbeweging worden zou, indien ze het oor wilde leenen aan die roepstem. Ik heb trouwens op het vorige congres de meening van de S.D.A.P. over het van dien kant aangeboden eenheidsfront gezegd, en daar blijft het bij. De aanval zal dan ook nu minder om de S. D. A. P. dan wel op het N. V. V. worden gericht. Dit wordt met een systematische oppositie bedreigd. Wij vertrouwen, dat het N. V. V. even goed als de S.D.A.P.

in staat zal zijn, waar noodig, dezen onrustigen patiënten de dampen aan te doen.

Onze opvatting van het eenheidsfront zien we thans in werking in Twente, waar een stuk strijd gestreden wordt, waard om door heel de arbeidersklasse in al haar geledingen, te worden bewonderd en gesteund. Wij brengen dezen strijders onzen groet en we zullen zeker op dit congres een gelegenheid weten te vinden met klinkende munt te toonen dat wij met hart en ziel bij hen zijn.

Thans rest mij nog met een enkel woord diegenen te herdenken, die ons in het afgelopen jaar ontvallen zijn. Ik begin met een die geen partijgenoot was, doch in de oude geschiedenis der socialistische beweging in Nederland een naam van goeden klank had: Van der Zwaag, die 22 April van 't vorige jaar overleed. Ook tot die ouderen, die ons langzamerhand ontvallen, behooren de in dit jaar overleden partijgenooten L. Zandstra en Piet Heidsdingen. Het zwaarst gevoeld in de kringen der partijleiding werd zeker het verlies van Loopuit, die trouwe vriend, zoo lange jaren lid van het Partijbestuur en wiens heele leven een toonbeeld was van liefde voor en toewijding aan de socialistische zaak.

Ik verzoek u allen een oogenblik op te staan, als een stille hulde aan de nagedachtenis van deze ons ontvallenen.

Ik mag zeker niet eindigen zonder Schaper te hebben geluk gewenscht met zijn jubileum, zijn 25-jarig Kamerlidmaatschap. Heel de partij wenscht hem van harte toe: ga zoo voort, nog lange jaren.

En hiermede eindig ik, in de hoop dat wij een goed congres zullen hebben, een congres, dat een weerspiegeling is van den hoogen ernst dien deze tijd van ons eischt, maar ook van die blijmoedigheid en dat vertrouwen in de toekomst die onze onoverwinnelijke zaak ons recht en plicht doet zijn.

En hiermede verklaar ik het congres voor geopend.

Na het uitspreken van de openingsrede, deelt de VOORZITTER mee, dat op dit congres voor het eerst officieel vertegenwoordigd is het N. V. V. en spr. heet zijn vertegenwoordiger, Stenhuis, hartelijk welkom. (A p p l a u s.)

De A.J.C. is door Vorrink, de Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs door mevr. Bakhuis—Wolters vertegenwoordigd.

Verder deelt spr. mee, dat Troelstra om gezondheidsredenen het congres niet bij kan wonen en ook zijn inleiding niet kan houden.

Hij stelt voor, Troelstra per telegram beterschap te wenschen. (A p p l a u s.)

Verder roept spr. Sannes, die weer geheel hersteld in ons midden is, een woord van welkom toe. (A p p l a u s.)

Bonger kan wegens familieomstandigheden niet aanwezig zijn, v. d. Tempel wegens ongesteldheid niet.

Aan de Tsjecho-Slowaaksche en Belgische zusterpartijen, die eveneens in kongres bijeen zijn, zal een begroetings-telegram worden gezonden. (A p p l a u s.)

Stenhuis' begroetingsrede.

STENHUIS zegt, dat het hem een vreugde is, hier een paar begroetingswoorden te kunnen spreken. De socialistische beweging heeft een moeilijke periode achter den rug. Ook als de conjunctuur verbetert, zal de socialistische arbeidersbeweging nog moeilijke tijden door

hebben te maken. De moeilijkheden liggen niet op het gebied der onmiddellijke verbeteringen. Wij zullen door den strijd voor constructieve hervormingen opbouwend werk moeten verrichten. In Denemarken en Engeland wordt daartoe het voorbeeld gegeven. De Duitsche revolutie is doodgelopen, omdat ze ontaardde in een loonactie. In de Westersche landen zal parlementair streven niet in een loonbeweging mogen ontaarden.

Als in de naaste toekomst onze beweging weer voorwaarts gaat, moeten wij zorgen, dat zij niet verzandt in loonbewegingen. Dat zal moeilijkheden geven, waar neutrale en syndicalistische organisaties demagogisch in die richting werken.

De taak van partij en vakbeweging zal steeds sterker ineenstrengelen en alleen in broederlijke samenwerking kunnen beide hun taak vervullen. (Luid applaus.)

De congres-agenda.

Het Partijbestuur stelt voor te houden: Zaterdag 19 April een zitting, van 1—5½ uur. Zondag drie zittingen, van 9½—1, van 2—5½, van 8—11. Maandag twee zittingen, van 9½—1, van 2—4.

De (voorwaardelijke) volgorde der punten aldus te bepalen:

1. Openingsrede van den Voorzitter. 2. Motie van orde: punt 110 van den Beschrijvingsbrief. 3. Verslagen van Partijbestuur, Redacties en Kamerfracties, punten 1—9, 135. 4. Partijpers, 78—93. 5. Exploitatie Partijpers, 94—102. 6. Socialistische Gids, 103—104. 7. Resolutie Bedrijfsorganisatie, 20, 20a. (inleiding Dr. Th. v.d. Waerden). 8. Arbeidersontwikkeling, 137, 142 (inleider C. Werkhoven). 9. Militarisme etc., 13—19. 10. Contributie, 51—77 (rapporteur der commissie W. Drop). 11. Samenstelling Partijbestuur, Congres, Partijraad, enz., 37—50. 12. Soc.-Dem Raadsleden, 10—12, 21, 144. 13. Wijze van candidaatstelling, 119—124. 14. Cumulatie van functies, 105—109, 111—113. 15. Propagandisten, 29—130. 16. Neutrale vakbeweging en vrouwensfuncties, 114—118. 17. Kieswet 125—127. 18. Wethouderskwestie, 128. 19. Actie en propaganda, 22—36, 143. 20. Diversen, 131—134, 136, 138, 141.

De agenda wordt ongewijzigd goedgekeurd.

Aan de orde is punt 110, een voorstel Wormerveer om te besluiten.

de kwestie P. B.-Westerhof

niet commissoriaal te maken, doch in het congres te behandelen.

De VOORZITTER zegt, dat het P.B. tegen dit voorstel geen bezwaar heeft, wanneer men het er over eens kan worden, dat bij de behandeling van deze zaak slechts twee sprekers van elken kant het woord zullen voeren en daarna gestemd wordt. Als het congres daarmee accoord gaat, dan neemt het P.B. de motie-Wormerveer over.

Dit voorstel wordt aangenomen.

De jaarverslagen en de redacties.

Aan de orde zijn de jaarverslagen en de punten 1—9 en 135.

De VOORZITTER zegt, dat het P.B. de punten 1—9 hierbij aan de orde heeft gesteld, omdat de raadsfracties aan het congres geen verantwoording schuldig zijn. Over de politiek van de Amsterdamsche fractie is alleen in die

Federatie te spreken. Maar het P.B. is wel verantwoordelijk aan het congres en daarom kan de zaak besproken worden. Het P. B. heeft geweigerd iets tegen de Amsterdamsche Raadsfractie te doen en daarom kan het hier ter verantwoording geroepen worden.

De verantwoording van de redactie van „Het Volk” betreft alleen de politiek van de krant. De voorstellen op den inhoud of de inrichting betrekking hebbend, zijn thans niet aan de orde. De financieele verslagen komen afzonderlijk aan de orde.

LOPES DIAS (Hilversum) begint met een woord van dank voor het herstel van Vliegen. (A p p l a u s.) Spr. doet dit, omdat Vliegen het met het andere wat hij te zeggen heeft, wel niet eens zal zijn...

VLIEGEN: Was het dus niet gemeend? (V r e u g d e.)

LOPES DIAS: Jawel. (V r e u g d e.) Maar spr. heeft bezwaar tegen de vele leuzen, die in de partij worden aangeheven. Wij worden overstelpt met acties (t e g e n s p r a a k) en uit de buurt, waar spr. vandaan komt, heeft men daartegen wel eenig bezwaar. (P r o t e s t e n e n g e l a c h.) Spr. meent, dat allereerst de actie tegen de onderwijsverslechtingen aan de orde is. Dat is van zeer groot gewicht en daarvoor dienen alle andere acties te worden opgeschort. (A p p l a u s.)

Bij de oplossing der ministerieele crisis is verder te weinig aandacht gewijd aan het werklozenvraagstuk. Dit is een kwestie van groot belang en een zaak, die vooral de arbeiders pakt. In spr.'s gewest is deze klank te beluisteren geweest: voorop had het werklozenvraagstuk moeten staan, evenals in Engeland is geschied.

Bij de tweede phase der crisis was vooral een ander optreden noodig geweest; van de Kamerfractie had men een spontane daad mogen verwachten. Dat zou de massa hebben gepakt, het revolutionaire sentiment hebben opgewekt.

VOORDEWIND (Den Haag II) is opgedragen inzake de houding tegenover de principieele dienstweigering het volgende op te merken. Het vorig jaar werd gezegd, dat een uitspraak over deze zaak in de partij voorbereid moest worden. Thans is een uitspraak gedaan door het P.B., waardoor wij meenen, dat op de zaak vooruitgelopen is. Dat zal nu moeten worden aanvaard, wil men geen personen desavoueren. Van Zadelhoff beriep zich op het P.B....

VAN ZADELHOFF: Dat kon ik toch doen!

VOORDEWIND blijft er bij, dat het was een vooruitlopen op 'een te verwachten partijbesluit.

Nu de krant. Ankersmit beloofde het vorig jaar voor „Het Volk” een familieblad. Het blad is sterk verbeterd. De publicaties door spionage in de Communistische Partij verkregen, ontsieren het blad. Als wij in onze rijen een dergelijken spion hadden, zouden wij hem er onmiddellijk uitwerken. De houding van de redactie in deze zaak keurt spr. af.

Wat „Het Haagsche Volk” betreft, wij zijn tevreden, doch niet voldaan. Het kan nog beter.

Op de Kamerfractie is spr. trotsch. Maar het absentisme is nog te groot. Volgens officiële gegevens zijn in 1923 123 vergaderingen gehouden. Kornelis ter Laan en IJerman verzuimden geen enkele zitting. Hun komt daarvoor hulde toe. Maar met de anderen is het slechter. Het verzuim bedroeg in 1923 gemiddeld 4 en in 1924 gemiddeld 5 leden onzer fractie per ver-

gadering. Op 18 vergaderingen ontbraken 6 leden, op 9 vergaderingen 7, op 5 8 en op 1 ontbraken 11 leden. Dat laatste was op 1 Mei en is dus te vergeven. (V r e u g d e.)

Spr. spreekt zijn spijt uit over het feit, dat bij de behandeling van de begroting van Koloniën op 8 April 's avonds ruim 11 uur geen der leden aanwezig was bij de eindstemming (Protesten bij de Kamerfractie. Geroep: Niet waar!) en hoofdstuk XI is zonder stemming aangenomen. Op 25 Maart waren bij de behandeling van het hoofdstuk XII B., financiën, 9 leden weg. Evenzoo bij de stemming over de motie-Boon aan het slot van het giro-debat. Bij de stemming over een amendement-Gerhard (Leeszalen) ontbraken 11 leden en op 13 Maart kon Jan ter Laan slechts bijstand van 3 aanwezige partijgenooten verkrijgen. Bij do interpellatie-Ter Laan inzake ambttenaarssalarissen kon de Kamer-voorzitter vragen: Is er niemand meer van de sociaal-democraten om de motie te steunen?

SCHAPER: Niemand?

VOORDEWIND: Niet meer dan drie, zoodat Marchant bij moest springen om den toestand te redden.

Moge de Kamerfractie een en ander ernstig onder de oogen zien.

BOEKMAN (Amsterdam IV) zegt, dat in alle Amsterdamsche afdeelingen ter sprake is gekomen het feit, dat de congressen niet meer de beteekenis hebben van vroeger. In theorie is het congres nog altijd de hoogste instantie. In de practijk is het tegenovergestelde het geval. Groote zaken komen niet tot hun recht, doordat eenige behoorlijke voorbereiding der discussies ontbreekt. De beteekenis van het congres wordt gekenschet door het feit, dat op de agenda een resolutie staat over het ontwikkelingswerk, terwijl het rapport hierover verscheen, toen alle afdeelingen reeds over het congres hadden vergaderd.

Over de resolutie inzake de bedrijfsorganisatie zijn ook geene voorbereidende besprekingen mogelijk geweest.

De congressen in den huidige vorm zijn niet meer geschikt voor een partij, die een omvang heeft als de onze. In de eerste plaats is het congres te groot van omvang voor het afdoen van andere dan enkele groote zaken. In een vergadering als deze, met eenige honderden leden, kan een debat zonder voorbesprekingen niet tot zijn recht komen. Verder staan er teveel punten op de agenda. Meerdere behooren niet eens op een agenda voor een vergadering als deze thuis. Dit geldt misschien wel voor 130 van de ruim 140 te behandelen punten. Doch dat zij toch op de agenda voorkomen, is te verklaren uit het feit, dat er geen ander middel is om deze zaken ter kennis van de Partij te brengen. Een congres moet evenwel een demonstratie zijn naar buiten en dat is het congres in veel opzichten, ten gevolge daarvan, niet.

De Amsterdamsche afdeelingen meenen daarom, dat er een andere organisatievorm gevonden moet worden. Men kan daarvoor kiezen den vorm van vóór-congressen, zooals men dat in Duitschland doet. Men kan ook den Partijraad anders samenstellen en met meer macht bekleeden, opdat daar een aantal kleine dingen afgehandeld kunnen worden. Er moet op dit terrein iets gebeuren en wij maken er het P.B. een verwijt van, dat het tot dusverre niet met voorstellen tot verandering is gekomen. Spr.

zou daarom gaarne zien, dat het P.B. met een voorstel kwam om een commissie te benoemen, die verandering kan voorbereiden.

In belangrijke politieke momenten raadpleegt het P.B. de Partij niet. In het afgelopen jaar was er zoo'n moment bij de regeeringscrisis. Zelfs de Partijraad is toen niet bijeengeroepen. Wel is met het N. V. V. overlegd, op zichzelf is dat goed, maar daarnaast had men het ook met de Partij moeten doen.

Spr. stelde in „Het Volk" indertijd de vraag: „Hebben wij nog een Partijbestuur?" Het was naar aanleiding van het negeerende en hooghartige optreden van het Partijbestuur tegenover de afdeelingen, toen een aantal dezer inlichtingen vroegen omtrent de z.g. portrettenkwestie, overigens een onbelangrijke zaak. Ook inzake de houding van de Amsterdamsche raadsfractie werden inlichtingen gevraagd, die botweg geweigerd werden. Dat was verkeerdt en wekte een ongewenschte stemming.

In de eene raadsfractie werd een voorstel tot adresseeren aan de regeering inzake de Vlootwet aangenomen, in andere afgewezen. Het P.B. gaf toen evenmin behoorlijke leiding. Er bestaat tengevolge van den verouderden organisatievorm niet meer het gewenschte contact tusschen het P.B. en de afdeelingen. Er is in zekeren zin een scheiding ontstaan, waardoor beide deelen der organisatie zich te los van elkaar gevoelen.

Om al deze redenen is verbetering in de organisatie noodig. Dan kon ook het congres meer beteekenis krijgen. En spr. vraagt daarom het P.B.: zijt gij bereid een commissie te benoemen, die de betere organisatie voorbereiden kan? (A p p l a u s.)

VELTMAN (Leiden) sluit zich bij deze opmerkingen aan. In spr.'s afdeeling is een motie aangenomen inzake Kamerontbinding. De Partij had zich na de verwerping der Vlootwet daarvoor mobiel moeten maken. De stemming in het land was op dit moment zeer gunstig. Troelstra gaf in „Het Volk" in dat opzicht een goede lijn aan. Dat moment heeft het P.B. verzuimd te benutten.

Er is nog een bezwaar en wel het stemmen voor het gezantschap bij den Paus. In „Het Volk" zijn de redenen van het voorstemmen ontwikkeld en spr. kan die begrijpen.

Maar wij zijn een socialistische partij en moeten niet te veel kijken naar de burgerlijke partijen. Spr. heeft een artikel in „Het Volk" willen schrijven en de nuttigheidsvraag willen stellen. Hier was een post waarop inderdaad bezuinigd kon worden. Nu er op alle loonen wordt geknepen, had hier de z e bezuiniging, op wat voor ons niet anders dan franje is, moeten voortaan.

Troelstra, die van zijn ziekbed kwam om in een eminente rede de clericalen af te straffen...

SCHAPER: Troelstra stemde met ons vóór het gezantschap!

VELTMAN: Maar Van Zadelhoff liep weg. Hier hadden wij onze taak, propaganda voor het socialisme, beter moeten uitvoeren. Die werd door de stem voor het gezantschap niet gediend. De samenwerking met de katholieken ligt nog in een ver verschiet en spr. is er ook wel wat huiverig voor. Overwegingen, daaraan ontleend, mochten dus de houding der fractie niet bepalen.

HARTOG (Amsterdam V) sluit zich in het algemeen aan bij de opmerkingen van Boekman. Er moet voorloopig echter nog rekening worden

gehouden met den bestaanden toestand.

Spr. heeft eenige opmerkingen over het Partijverslag. Toen Ed. Polak als redacteur aftrad — spr. brengt hem hulde voor de wijze waarop hij zijn taak vervuld heeft (a p p l a u s) — werd, door de wijze waarop in de vacature voorzien is, onze verwondering opgewekt. Waarom is hier afgeweken van de gewoonte, dat voor dergelijke functies een oproep in de krant wordt gedaan?

Op het vorig congres is over de „Goudsche Wakker” en de Apeldoornsche „Wachter” door een commissie een rapport uitgebracht en werd tot opheffing van de Apeldoornsche „Wachter” besloten. Toch blijkt uit het verslag, dat deze „Wachter” nog bestaat. Spr. meent, dat het P. B. zich in dezen niet voldoende heeft laten gelden en komt er tegen op, dat dit niet is geschied, doch dat het besluit van het vorig congres is gesaboteerd.

Spr. meent, dat inzake de kwestie-Westerhoff geldt art. 7 van de statuten. Het P. B. heeft de beslissing...

STEMMEN: Dat staat er niet in.

HARTOG: Het staat er wel degelijk: zonder de goedkeuring van het P. B. mag zulk een functie niet worden aanvaard. En nu verwijt spr. het P. B., dat het dit artikel niet heeft uitgevoerd. Slap optreden is in dergelijke zaken verkeerd en dat wreekt zich later.

Wat de portretten-kwestie betreft. Henri Polak kreeg aanzoek om een artikel te schrijven voor het gedenkboek. Hij vroeg het P. B. advies en hem werd ontraden dit te doen. Toch werden de portretten afgestaan...

SCHAPER: Troelstra weigerde eveneens een artikel.

HARTOG: En toch zond hij zijn portret. Dat acht spr. verkeerd.

Nu nog iets over eenige krabbels, waarmee geld is bijeengebracht. Het P. B. schakelt zich daardoor zelf uit en het gevaar bestaat, dat bij mogelijke gelegenheden het P. B. geen succes zal hebben. Men verbindt hier de geldinzameling aan een persoon en dat acht spr. verkeerd.

DE VRIES (Amsterdam IX) spreekt over de voorbereiding van dit congres. De klacht is niet nieuw. Maar dat neemt niet weg, dat, als de regeling niet zoo is als noodig is, er telkens weer op gewezen moet worden. Er is vooruitgang te constateeren. Een deel van het verslag is tijdig verschenen. Maar de conclusies over de contributieregeling zijn te laat gepubliceerd. Daarover dienen nu beslissingen genomen te worden. Ook de resolutie over de medezeggenschap kwam te laat. Veel erger is nog wat met het rapport inzake de arbeidersontwikkeling is geschied. Het is een omvangrijk en belangrijk stuk werk. Wij hebben het echter niet voldoende kunnen bestudeeren. Het is dan ook nog niet rijp voor discussie, meent afdeling IX. Er deden zich in de afdeling talrijke vragen voor, waarop nog geen antwoord mogelijk was.

Kan het bestaande worden uitgebouwd? Moet het verdwijnen? Wij weten het niet. Verwacht men toetreding binnen korten tijd van 25.000 leden? Is die verwachting reëel?

De VOORZITTER merkt op, dat dit rapport apart aan de orde komt.

DE VRIES: Zoo doen zich tal van vragen voor en spr. meent daarom, dat dit rapport van de agenda moet worden afgevoerd en de gezamenlijke Amsterdamsche afdelingen, behalve afdeling VI, hebben daarom de volgende motie ingediend:

Het Congres, van oordeel, dat het rapport van de Commissie voor Arbeidersontwikkeling in de Partij nog niet voldoende is voorbereid, besluit het daarop betrekking hebbende voorstel van de agenda af te voeren.

Spr. brengt verder ter sprake de vraag, hoe de houding moet zijn van de partij in tijden van depressie, inzake de arbeidsvoorwaarden der ambtenaren en arbeiders in overheidsdienst. Spr. kan zich voorstellen, dat wijziging noodig is. Maar wat de partij niet kan verdragen, is de stelselloosheid, die hierbij voorzat in het afgelopen jaar. Voor het vervolg moet dat worden voorkomen en daarom doet afdeling IX het voorstel, dat als punt 9 op de congresagenda staat. Wij moeten in deze zaken in het heele land één lijn trekken en daarom beveelt spr. dit voorstel krachtig aan.

Afdeling IV diende er een amendement op in, dat spr. ernstig ontraadt. Werd het aangenomen, dan werd op het oordeel der commissie vooruitgelopen. Dat is verkeerd.

VERSTEGEN (Den Helder) sluit zich aan bij de meening van Boekman omtrent reorganisatie om de congressen meer aan het doel te laten beantwoorden.

Ook met wat de Haagsche afgevaardigde over het absentieisme opmerkte, is spr. het eens.

Spr. heeft er eens over in „Het Volk” willen schrijven. Kleerekoper wees spr. toen op het vele werk, dat de Kamerleden hebben. Spr. heeft toen niet geschreven. Maar als er zooveel overlading is, dan dient daarin voorzien te worden. Van onze afdelingsleden, die lid van den raad zijn, eischen wij ook de aanwezigheid in openbare zittingen en commissies. Voor de Kamerleden geldt hetzelfde.

Spr. sluit zich verder aan bij de geoefende critiek inzake het falen van een actie voor Kamerontbinding. Dat er geen actie is gevoerd, acht spr. een tekortkoming van het P. B. of de Kamerfractie. Er had een sterke actie voor Kamerontbinding gevoerd moeten worden.

Met het voorstel van Amsterdam IX inzake de arbeidsvoorwaarden van het overheidspersoneel is spr. het niet eens. Wij mogen ons niet uitspreken over den toestand van dit personeel alléén. Ook voor het overige deel der arbeidersklasse moet zulk een uitspraak waarde hebben.

Het N. V. V. stelt zich op het standpunt van de 48-urige werkweek. In ons program staat de 8-urendag, en de toelichting verlangt de 45-urige werkweek. En nu is spr.'s grief, dat het P. B. geen leiding gaf en de kleine afdelingen maar koek liet bakken. Dat is een tekortkoming van het P. B. en spr. vraagt daarom, hoe in het vervolg het partijprogram op dit punt opgevat moet worden.

DEN EXTER (Amsterdam III) spreekt over het dalend ledental. De partijvoorzitter wist daarvoor geen raad. De secretaris spreekt in het verslag ook de daling. Hij merkt o.a. op, dat de toestand in de drie grootste steden het ergst is en dat dit de partij te denken moet geven. Spr. had daarover meerdere beschouwingen verwacht, omdat dit juist de plaatsen zijn waar wij de grootste raadsfracties en aantallen wethouders hebben. Deze zijn echter uitgebleven. Spr. meent, dat deze zaak wat nader bekeken had dienen te worden.

Een tweede opmerking geldt het absentieisme. Ook in Amsterdam is daarop gewezen. Als straks de zaak-Westerhof wordt besproken, zal men zeggen, de functie van propagandist eischt den

vollen man. Dat is juist. Maar dat geldt ook en nog sterker voor het Kamerlidmaatschap. Als Kamerleden met werk overladen zijn, dienen zij zich van hun overbelasting te ontdoen.

Wat „Het Volk” betreft, een woord van dank komt aan redactie en directie van „Het Volk” toe, die het blad sterk verbeterd hebben. Spr. wijst echter op enkele fouten, zoo bijv. op de poging om een biografie van Heine te geven in 20 regels.

Verder is in het redactioneel gedeelte van „Het Volk” reclame gemaakt voor het instituut van R. Kuyper. Een ander partijgenoot, die op gelijke wijze zijn brood verdient, kwam daartegen op en kreeg toen ook een aanbeveling. Dat acht spr. verkeerd; dergelijke aanbevelingen behooren in de advertentierubriek thuis.

Spr. wijst dan op een bericht over kippen-eieren van een ons (v r e u g d e). Aan het slot stond, dat het kippevoer van De Gruijter gebruikt werd. Ook voor een andere firma wordt onder het gemengd nieuws reclame gemaakt. Beide soorten van reclame keurt spr. af, omdat dit den weg opent voor verkeerde dingen.

BAKKER (Zeist) zegt, dat het zijn ernstige overtuiging is, dat er in de partij iets niet in den haak is. Wiskunstige bewijzen daarvoor heeft spr. niet. Maar als er geconstateerd wordt, na een periode van opbloei, dat wij geen leden kregen omdat het den arbeiders zoo goed gaat en wij hooren dan, dat na een periode van depressie om dezelfde redenen de groei der partij verhinderd wordt, dan meent spr. dat er iets niet in den haak is.

Spr. meent, dat door de te sterke centralisatie de ambitie aan den buitenkant wel eens wat verflauwt. In het rapport voor het ontwikkelingswerk zijn daarvan b.v. voorbeelden te vinden. Ook de candidaatstelling voor de Eerste Kamer geeft er blijk van. Moltmaker kwam op de lijst, hoewel hij door ons niet genoemd is.

De VOORZITTER: Meent Bakker, dat het P. B. geen andere namen aan den Partijraad mag opgeven, dan die door de afdelingen worden opgegeven?

BAKKER: Het gewest Utrecht of de Utrechtsche afdelingen noemden Moltmaker althans niet.

De VOORZITTER: Dat is ook geen voor-schrift.

SCHAPER: Hebben wij soms gekonkeld?

BAKKER: Als de federatie om namen wordt gevraagd, geeft Utrecht de namen op...

De VOORZITTER: Bakker vergeet, dat bij Utrecht ook Zeeland en Brabant behooren. Ook vandaar kunnen dus namen worden opgegeven.

BAKKER: Dat „Het Volk” vooruitgaat, juicht spr. toe. Als in het verslag evenwel geconstateerd wordt, dat de gewestelijke pers achteruit gaat, hadden de oorzaken daarvan genoemd moeten worden. Spr. meent, dat de centrale leiding niet erg sterk werkt voor den bloei van de gewestelijke pers. Aan de Keizersgracht ziet men de plaatselijke pers niet met huilende oogen verdwijnen. Spr. meent, dat ook de gewestelijke pers groote waarde heeft. Nu zal men spr. er op wijzen, dat het gewest Utrecht zelf tot opheffing van „De Toorts” besloot, doch spr. meent, dat dat geschiedde met medewerking van de centrale leiding. Deze centrale krachten werken in 't algemeen in gunstigen zin, maar spr. vraagt

zich toch af, of het P. B. meent, dat alles in de partij wel in orde is, en of er voor een commissie als Boekman wil, geen plaats is.

SCHULZ (Bloemendaal) sluit zich in 't algemeen aan bij Boekman.

Wat de houding der Amsterdamsche raadsfractie betreft, als het noodzakelijk mocht blijken, tegen een programpunt in te gaan, moet de partij tijdig worden ingelicht. Dat is bij de houding der Amsterdamsche raadsfractie niet het geval geweest. De verdediging achteraf kan spr. niet bewonderen. Men zegt, dat de bedrijven de concurrentie met de particuliere industrie moeten kunnen voeren. Doch dat alléén is niet voldoende. De partij heeft meer argumenten noodig om deze houding te begrijpen.

DE VRIES (Zaandam) verdedigt het voorstel van Zaandam, punt 5 van den beschrijvingsbrief. Met een uitspraak als Zaandam wil, doen wij goed werk. Er is groot meningsverschil. Wij eischen in ons program den 8-urendag en den vrijen Zaterdagmiddag. In den Amsterdamschen raad werd met medewerking onzer partijgenooten de 45-urige werkweek afgeschafte. In Zaandam is toen bij motie geconstateerd, wat in het program wordt gevraagd: de 8-urendag en de vrije Zaterdagmiddag.

Het bleek echter, dat die opvatting van ons niet algemeen gehuldigd werd. De voorzitter van de Amsterdamsche raadsfractie zei ervan, dat wij bezig waren ons en anderen wat wijs te maken en dat er van een 45-urige week niet gesproken wordt. Formeel is dat juist, maar inderdaad is deze bewering niet anders dan een uitvlucht.

Er is meningsverschil en daarover moeten wij een uitspraak hebben. Is die er, dan kan Zaandam meegaan met wat Leiden voorstelt. Ook spr. meent, dat de houding van het P. B. teleurstellend is geweest. Het had in moeten grijpen en zijn meening zeggen.

Over de al of niet handhaving van de 45-urige werkweek wil spr. geen uitspraak, wel over het feit, of wij ons moeten houden aan ons program.

Toen wij in Zaandam aan het program vast hielden, schold men ons in de plaatselijke pers uit en wees men ons op Amsterdam. Dat moet in de toekomst worden voorkomen. Het congres moet uitspreken, wat het program inhoudt. (A p p l a u s.)

BRADER (Assen) spreekt over de conclusie, die over de kwestie in Assen in het Verslag is neergelegd. Spr. kan zich met die conclusie niet vereenigen. De zaak was, toen deze conclusie werd getrokken, niet voor beslissing rijp, omdat op het moment van de beslissing door het P. B. de goedkeuring der notulen, welke waren gemaakt van een voor deze kwestie gehouden vergadering, nog niet door beide partijen (Commissie uit het P. B. en afdelingsbestuur) was geschied.

Een der uitspraken zegt, dat de bestuurders in Assen niet in staat zijn, de leiding te geven, die noodig is en om de geschillen tot een oplossing te brengen. Werkhoven heeft deze uitlating anders uitgelegd, doch het was ons, noch anderen mogelijk wat anders te lezen dan er staat.

Verder wordt met organisatorische maatregelen gedreigd. Dat is eveneens misplaatst. Aan de meerderheid is niets te verwijten. De strubbelingen kwamen voort uit het stand-

punt, ingenomen terzake het bezetten van de wethouderzetels.

Dat deze conclusie in het verslag staat, zou minder erg zijn, als ze niet publiek eigendom was geworden. Ze wordt nu door de tegenstanders tegen ons uitgebuit en spr. vraagt een nadere verklaring van het P.B. Er moet een oplossing komen. Wij zijn wèl of wij zijn niet geschikt, zijn wij het niet, dan moet deze leiding verdwijnen. In het andere geval moet duidelijker worden uitgesproken, hoe het P.B. thans denkt over deze uitlating. Een van tweeën dient dan ook te geschieden, of het Partijbesuur komt met de maatregelen, die men noodig acht, of er kome van het P. B. een nadere en duidelijke verklaring over de in deze kwestie getrokken conclusie.

RUMBRINK (Zwolle) sluit zich aan bij Zeist en vestigt de aandacht op enkele gevolgen, die uit de centralisatie voortspruiten. Er worden vanuit de centrale leiding sprekers aangewezen. Onze ervaring is echter, dat men op deze sprekers niet kan rekenen. Dat heeft een slechten invloed op het vergaderingsbezoek en dient dus gewijzigd.

Bij de verkiezingslectuur geschiedt iets dergelijks. De vorm, waarin de artikelen gegoten worden, is voor de propaganda dikwijls ongeschikt. Wij hebben daarom in een enkel geval zelf voorzien in de lectuur, die verspreid wordt...

De VOORZITTER zegt, dat dat betrekking heeft op de verkiezingslectuur van 1922 en dus nu niet aan de orde is. Op het vorig congres is reeds toegegeven, dat hierin verbetering dient te komen.

RUMBRINK sluit zich aan bij wat Zaandam heeft uiteengezet. Wij, in andere raden, worden bestreden met de houding der Amsterdamsche fractie zoowel wat de 48-urenweek als de Vlootwet-moties betreft. Spr. had ingrijpen van het P.B. verwacht. Bij de onderwijsverslechtingen, die naar spr. meent eenzelfde strekking hebben, neemt men wèl moties aan.

Spr. vraagt ten slotte waarom v. d. Sluis uit de redactie van het landbouwblad is getreden.

DE BRUIN (Schiedam) heeft getracht in „Het Volk” een bespreking te krijgen over de verhouding tusschen Partij en Vakbeweging in de regeeringscrisis. Spr. heeft tot zijn verwondering in het verslag gelezen, dat wij er voor gestaan hebben om de regeeringstaak over te nemen. Was er ondanks het bedanken der katholieken om de regeeringsverantwoordelijkheid met ons te delen, aanleiding met het N. V. V. deze kwestie te bespreken?

De wensch van Stenhuis, dat beide lichamen zich hun verantwoordelijkheid bewust mogen zijn, wordt door ons allen gedeeld. In de door hem genoemde oorzaak van het doodloopen der Duitsche revolutie ligt een ernstige vingerwijzing aan Partij en Vakbeweging, op eigen terrein te blijven.

Wat was nu het resultaat van het gepleegd overleg tijdens de regeeringscrisis? Is er voor de naaste toekomst overeenstemming verkregen over een regeeringsprogram? Daargelaten of het voor de vakbeweging, waarin nog tal van tegenstanders der Partij aanwezig zijn, gewenscht is, dat zij een politiek accoord met de Partij aangaat, en of de konsekwentie meebrengt, dat nu in het vervolg ook over het aangaan van mede-verantwoordelijkheid in provinciaal- of gemeentelijk bestuur overleg

moet worden gepleegd, is de vraag gewettigd, of de Partij gerechtigd is de verantwoordelijkheid voor haar politieke gedragslijn met de Vakvereenigingscentrale te deelen. Waren er op dit overleg daden gevolgd, dan zou dit voor beide lichamen betreurenswaardige gevolgen gehad kunnen hebben.

v. d. KIEFT (Bussum) vraagt hoe het staat met het vraagstuk van de sociale verzekering, in verband met het plan, door minister Aalherse geventileerd. De commissie uit het N. V. V. en de S. D. A. P. heeft een wetsontwerp uitgewerkt. De twee pijlers zijn de kapitaaldekking en de publiekrechtelijke organisatie. Zal de Kamerfractie onverzwakt op den grondslag van dit wetsontwerp blijven staan?

Het Hanzebankwetje geeft spr. aanleiding tot een vraag aan de Kamerfractie. Toen dit wetje in de Kamer aan de orde kwam, heeft de fractie vrij sterk van leer getrokken. Duis hield een speech, waardoor de lappen er af vlogen en Van der Waerden deed het nog eens zakelijk over. (V r o o l i j k h e i d.) Er bleef geen spaan van het ontwerp over, doch na de rede van de Geer, ging de fractie over stag en maakten Duis en v. d. Waerden een sierlijke zwaai. Waren daarvoor wel voldoende redenen?

Spr. sluit zich voor een goed deel aan bij de beschouwingen van De Bruin. Er dreigt eenig gevaar, dat de S. D. A. P. als politieke partij, zijn breeden grondslag inkrimpt en het parlementaire instituut wordt van de moderne vakbeweging. De partij blijft niet meer de Gideonsbende, die strijdt voor alle arbeiders. Er is eenige reden voor. De positie der vakbeweging is aanmerkelijk veranderd. In de crisisjaren is het belang der vakbeweging sterk geaccentueerd. In den tijd der hoogconjunctuur is menige verovering op de werkgevers geboekt. De vakbeweging is daardoor sterk gegroeid. Spr. leest voor, wat Stenhuis daarover in „De Vakbeweging” zegt. De vakbeweging is over de oude grenzen heengegroeid en kan zich niet meer beperken tot den enkelen strijd voor lotsverbetering. En nu meent spr., dat de groei der vakbeweging en de wijziging van de grenzen haar een sterk bewustzijn van macht hebben gegeven en de gedachte gewekt, dat men het politieke werk er nu ook wel bij kan nemen. Dat geeft spr. aanleiding voor de waarschuwing, te zorgen, dat de vakbeweging ons niet overvleugelt.

Wij hebben een derden hoofdredacteur gekregen in „Het Volk”. Stenhuis geeft daar uiting aan wat in de vakbeweging leeft en ook tijdens de regeeringscrisis bleek die groeiende invloed van het N. V. V. in onze kringen. De Bruin wees er reeds op. Of hierbij echter nauwkeurig ieders verantwoordelijkheid wordt afgemeten, zou spr. gaarne willen weten.

Ook uit het gepubliceerde regeeringsprogram blijkt de invloed van het N. V. V. Spr. herinnert in dit verband aan wat Niermeijer schreef over de taak der Kamerfractie bij het uitbreken van het conflict in de textielindustrie. De redactie schreef over dit stukje, dat de leiding van den vakbewegingsstrijd bij de vakbeweging behoort. Maar moet de fractie niet haar eigen verantwoordelijkheid dragen...

EEN STEM: Wat bedoel je?

v. d. KIEFT: In Twente zeil Stenhuis op een meeting: Nu zal de fractie ingrijpen.

SCHAPER: Er kan toch vooraf overleg zijn geweest!

v. d. KIEFT: Dat is mogelijk, doch spr.

vreest, dat de grenzen gemakkelijk uit het oog kunnen worden verloren. Spr. wil geen verkoeling. Samenwerking is absoluut noodig, doch de partij moet blijven de partij van het geheele proletariaat.

Het belang van het geheele volk, zelfs van de menschheid, hangt af van de overwinning der sociaal-democratie. (L u i d a p p l a u s.)

De VOORZITTER zegt, dat Thomassen, die geen afgevaardigde is, het woord heeft gevraagd. Spr. is daar niet tegen, Thomassen is gewestelijk secretaris, maar het moet geen precedent scheppen.

THOMASSEN is blij met deze beslissing, doch ziet, na wat reeds is gezegd, van het woord af.

VAN ECK (Partijbestuur) neemt ten aanzien van de 45-urige werkweek in het P. B. een afwijkend standpunt in. Het Gemeenteprogram verlangt den 8-urendag en den vrijen Zaterdagmiddag, wat praktisch neerkomt op de 45-urige werkweek. Onze internationale strijd voor den 8-urendag stelde 8 uren als maximumarbeid op één dag op den voorgrond. Bij afwijking van de 45-urige werkweek, laten wij dezen 8-urigen arbeidsdag, dien wij veroverd hebben, zonder strijd weer los.

Drie argumenten zijn aangevoerd ter rechtvaardiging van dit loslaten van den 8-urendag. Ten eerste het argument van het georganiseerd overleg. Aangenomen, dat dit in Amsterdam tot het instellen der 48-urenweek heeft geleid, dan is daarmee toch een eisch van het programma prijs gegeven en daarmee een instantie boven de Partij geschapen, die, de machtsverhoudingen uitschakelende, ons program op haar wijze uitlegt. De Miranda stelde vast, dat ook indien wij in den Amsterdamschen Raad de meerderheid hadden gekregen, het besluit van het georganiseerd overleg tot prijsgeving van de 45-urenwerkweek, gehandhaafd had moeten worden. Ware de handhaving van de 45-urenweek bij de raadsverkiezingen inzet geweest, dan had men de handen vrij gehad om met een roode meerderheid in den Raad ons program tegen het besluit bij georganiseerd overleg genomen, te handhaven.

Het tweede argument is, dat de positie van het overheidspersoneel niet al te zeer mag afwijken van die der overige werkers. Het verschil tusschen 48 en 45 uur is toch niet zo bijzonder groot.

In Leiden hebben bedrijfsleiders B. en W. geadviseerd met invoering van de 48-urenweek niet te beginnen, omdat bij den tegenstand, dien de arbeiders bieden, toch geen stijging van de productie bereikt wordt.

Het zou gebrek aan solidariteitsgevoel van de arbeiders in het vrije bedrijf verraden, als zij den arbeiders in overheidsdienst geen voorsprong zouden gunnen.

Het derde argument is, dat uitbreiding der overheidsbedrijven eischt: aanpassing van de arbeidsvoorwaarden van het overheidspersoneel aan die in de vrije maatschappij geldende. Men wachte zich echter voor den eersten stap in de richting van de verlaging van het welvaartspeil der werkers in de overheidsbedrijven.

In „Het Volk” van 14 Juni 1923 wordt op de noodzakelijkheid gewezen om met de arbeidsvoorwaarden in het wasserijbedrijf, dat concurrentie in het vrije bedrijf heeft, die van het overige gemeentepersoneel op peil te brengen.

De uitbreiding der overheidsbedrijven mag

niet gekocht worden door opoffering van goede arbeidsvoorwaarden. In het kapitalisme moeten wij de sympathie van het proletariaat verwerven, door voor zijn rechten steeds op de bres te staan. Dat is ten aanzien van den arbeidstijd niet voldoende geschied. De gronden, die tot opoffering van de 45-urenweek leidden, acht spr. niet voldoende.

De VOORZITTER zegt, dat Werkhoven een aantal punten van organisatorisch belang zal beantwoorden.

Door Boekman is gesproken over de verhouding tusschen Partijbestuur en Partij. Zijn uitlatingen verbaasden spr. Als men meent, dat een reorganisatie moet worden voorbereid, dan men daar toch in „Het Volk” of de „Socialistische Gids” wel eens 'n artikel aan mogen wijden. Spr. ziet niet in, dat een wijziging van de partij-organisatie noodig is. Met den toestand in Duitschland kan men de onze niet vergelijken. De Partijraad moet adviseerend lichaam blijven, zal hij niet desorganiseerend werken.

Boekman drong aan op een commissie. Op den beschrijvingsbrief staan elf voorstellen om commissies te benoemen. Behoeftte aan wat Boekman wil, bestaat er in de partij allerminst. Althans is er nooit iets van dezen aard tot het Partijbestuur gekomen. Was die behoefte aanwezig, dan was dat tot het Partijbestuur doorgedrongen, dat toch in geregelde verbinding staat met de heele partij en uitnemend weet, wat er in de partij omgaat.

De Partijraad wordt niet samengesteld door het Partijbestuur. De samenstelling is statuair vasgelegd, het P. B. wijst geen enkel lid aan.

Voordewind critiseerde het Partijbestuur, omdat het te vlug was geweest inzake de dienstweigerings. Het vorig congres kon het vraagstuk over de dienstweigerings niet behandelen. Nu was er, na het congres, in de A. J. C. behoefte aan een advies. Daarom heeft het P. B., in samenwerking met het N. V. V., een advies gegeven. Daaruit werd het stuk geboren, dat tevens als basis voor de discussie in de partij kon dienen. Van die discussie is niets gekomen. Daaruit blijkt alleen, dat de behoefte er aan niet groot was. Hier kan men er nu over discussieeren. De amendementen, die ingediend zijn, laten trouwens den grondslag van het stuk onaangetaast.

Zadelhoff beriep zich op het stuk in de Kamer. Daartoe had hij het volste recht. En dat hij er zich op beriep, wijst aan, dat het advies goed is.

De portrettenkwestie. Schaper is een der schuldigen en daarom zegt spr. er iets van. Het P. B. stelde zich op het standpunt: Wij blijven van die heele jubileumsgedenis af. De vraag van Henri Polak is inderdaad in het P. B. behandeld. Er was daarbij eenige weifeling. Terecht. Gevraagd was de beschrijving van een stuk landsgedenis en het lag niet zóó voor de hand, dat elke medewerking moest worden geweigerd. Wij kwamen tot de conclusie: afblijven. Polak weigerde evenals Troelstra. Spr. zelf is gevraagd in het comité zitting te nemen (v r e u g d e). De verzoeker verbaasde zich over het op staanden voet gegeven afwijzend antwoord.

Maar nu deze zaak. Een ander schreef een artikel en vroeg een drietal portretten van vooraanstaande portijgenooten. Wat is daar nu tegen? Men kan het daarmee oneens zijn. Maar kan het congres nu voorschrijven waar en in welk geval men al of niet zijn portret mag

afstaan? Het vorig congres besloot trouwens in dezen geest van vrijheid in zulke zaken, en spr. meent, dat het daarbij had moeten blijven. Boekman had gewild, dat het P.B. had moeten aangeven op welken grond het P.B. geen afkeuring uitsprak. Dat was overbodig, na wat spr. er over geschreven had.

Wat de geldinzamelingen van Kleerekoper betreft, tot de inzameling van het eigen huis was op het vorig congres besloten. Eenige blaam kan dus noch Kleerekoper, noch het P.B. treffen. Het gebeurt natuurlijk alleen in speciale gevallen. Iedereen kan geen inzamelingen houden. Als men echter iemand heeft, die het zoo goed kan als Kleerekoper, moet men hem in eere houden (v r e u g d e).

De grief over te sterke centralisatie, waar Bakker over sprak, begrijpt spr. niet. Van den kant van het P.B. is juist de grief, dat de afdelingen wel eens te weinig initiatief hebben. Wat Bakker zei, is dan ook onjuist. Er is een tijd geweest, dat er gevaar voor te groote financieele centralisatie was. Dat was onder Matthijssen. Doch daar zijn we spoedig op teruggekomen en van te veel centralisatie is thans geen sprake.

De Bruin en v. d. Kieft spraken critiseerend over de verhouding tusschen partij en N. V. V. Er is jaren naar betere samenwerking gezocht en het is opmerkelijk, dat op het eerste congres waarop het N. V. V. officieel is vertegenwoordigd, een sterk bewijs van een betere verhouding, dergelijke speeches worden gehouden.

Bij de regeeringscrisis is in overleg met het N. V. V. een program opgesteld. Dat geschiedde op grond van een congresbesluit van 1922, dat wilde, dat de vakbeweging zou worden geraadpleegd. Het is verheugend, dat het N.V.V. dit mee doen wilde. De Bruin vroeg of het N.V.V. de verantwoordelijkheid daarvoor wel zou kunnen dragen. Dat is een zaak, die het N. V. V. heeft te beslissen.

De zaak is, dat de omstandigheden, en ons en hen dringen in deze richting. In gewichtige politieke oogenblikken, maar soms ook bij vakbewegingszaken, is overleg noodig.

De lezing van v. d. Kieft, dat de moderne vakbeweging slechts een bepaald stuk van het proletariaat is, in tegenstelling tot onze partij, die het geheele proletariaat vertegenwoordigt, is m.i. onjuist. De moderne vakbeweging beschouwt zich ook als de vertegenwoordiging van het proletariaat. Principieel verschil tusschen de moderne vakbeweging en de partij is er in dit opzicht niet. Natuurlijk moet de politieke partij zich haar eigen oordeel voorbehouden. Doch samenwerking in gewichtige zaken moet er zijn en spr. hoopt, dat het congres zich over de verkregen toenadering zal verheugen.

Nu de belangrijke aangelegenheid van de Amsterdamsche Raadsfractie. Van Eck blijft maar praten van schending van het program. Maar men kan er over redeneeren zooveel men wil: het staat er niet. Men kan de 45-urige werkweek hinein interpreteren, maar ze staat er niet. Mogelijk, wanneer het in het program stond, dat er van afgeweken ware. Van Eck en De Vries beschouwen acht uur per dag als een maximum. Dat is een uitvinding van den laatsten tijd. Daarover is in de kwart eeuw strijd voor den 8-urendag nooit gesproken. Dat bij de uitvoering den eenen dag wat meer, den anderen dag wat minder kan worden gewerkt, denk een oogenblik aan den arbeid

der spoorwegarbeiders e.d. is als vanzelfsprekend aanvaard. Nadat in België en Duitschland de 48-urenweek wettelijk is vastgelegd, wat in Engeland nog niet eens bereikt is, kon bij de behandeling van de novelle Aalberse de 45-urenweek niet vastgehouden worden. De aktie tegen deze verslechtering sloeg ook niet in, de vergaderingen waren slecht bezocht, niettegenstaande die novelle heel wat ergers bevatte dan enkel van 45, 48 maken.

Niemand heeft zoo warm voor den 8-urendag gestreden als spr., die zelf 13 en 14 uur daags gewerkt heeft. Den 8-urendag handhaven, best, maar geen krenterigheden, die deze zaak in miscrediet brengen. Het is onmogelijk, wanneer over het heele land 48 uur als minimum geldt, met tal van overschrijdingen in tal van bedrijven en wanneer is onze eigen resoluties staat behoud van de 48-urige werkweek, om dan voor één bepaalde groep het behoud van een 45-urenweek te willen behouden. Dat de organisaties van het gemeentepersoneel zich er in Amsterdam mee accoord verklaarden, moet toegejuicht worden.

Er moest in Amsterdam van de arbeidsvoorwaarden wat af, wat zelfs door de organisaties niet betwist werd, natuurlijk zoo min mogelijk. Daarop heeft men in het georganiseerd overleg, nadat wij ons tegen het opzeggen van het contract hadden verzet, overeenstemming bereikt, althans met den wethouder voor de Arbeidszaken, die op de drie sociaal-democraten voor een meerderheid in B. en W. rekende. Hadden deze zich tegen verklaard, dan waren veel verder strekkende verslechteringen aangenomen. Niet bepaald was echter, wanneer de 48-urenweek in werking zou treden. In overleg met de organisaties is toen de invoering aanvaard, doch de datum zou later bepaald worden, mits niet voor 1 Juli 1923. Wibaut heeft toen in den Raad, in overleg met de organisaties meegedeeld, dat de bedoeling was, op of dichtbij 1 Juli.

Toen de datum naderde, kwamen er bezwaren in de ledenvergaderingen der organisaties. Bij de stemming over den datum van inwerkingtreding heeft toen de bekende ééne stem haar invloed doen gelden, maar de zaak zelf was bij algemeene stemmen aanvaard.

Het P.B. kon geen afkeuring over het besluit der Amsterdamsche raadsfractie uitspreken. Wordt het voorstel-Zaandam aangenomen, dan krijgt deze fractie en de Amsterdamsche federatie der Partij een onverdiende klap. Dat daardoor aan de zaak zelf iets zou veranderen, is uitgesloten. Werd het voorstel verworpen, dan zou dit kunnen worden uitgelegd als een blaam voor die fracties, welke anders handelden. En waarvoor ook geen aanleiding is.

Waar de vakorganisaties noch het N. V. V. een stap hebben gedaan om een ander resultaat te bereiken, is er voor het Congres zeker geen aanleiding in dezen een uitspraak te doen.

Wanneer wij als v. Eck over het georganiseerd overleg heenloopen, komen wij in het schuitje van die conservatieve elementen, die van het heele georganiseerde overleg niets moeten hebben.

Een besluit om niets te doen ligt voor de hand, want practisch kan alleen in het P.B. worden afgekeurd, dat dit niet ingreep, en dit heeft nu wel duidelijk gemaakt, dat tot ingrijpen geen aanleiding was.

V. d. WAERDEN (Kamerfractie) beantwoordt de opmerkingen van v. d. Kieft over het wetsontwerp inzake de Hanzebanken. In Brabant zaten door deze banken velen in een moeilijke positie. Spr. sprak er over, na ook met Troelstra overleg gepleegd te hebben. Het ontwerp droeg een sectarisch karakter, dat moest er uit, doch verwerping zonder meer zou groote gevolgen kunnen hebben voor de betrokken streken. Spr. oefende critiek en hield een weg open om terug te kunnen...

V. d. KIEFT: Hield Duijs ook een weg open?

V. d. WAERDEN: Vast kwam te staan, dat elk specifiek Roomsch karakter werd opgeheven. Steun aan de Hanzebanken zelf werd onmogelijk gemaakt. Het ging er alleen nog om belangrijke streken van Brabant te helpen en waar aan onze bezwaren tegemoet was gekomen, konden wij steun niet afwijzen. Het neutrale creditwezen was er toen bij gebaat, en van een reuzenzwaai is in geen enkel opzicht sprake geweest.

De vergadering wordt hierna verdaagd tot Zondagmorgen half tien.

Tweede dag.

Na heropening van het Congres deelt de VOORZITTER mee, dat de partijbestuurder R. Kuyper, wegens overdrukke werkzaamheden het congres niet kan bijwonen.

Voortgegaan wordt daarna met de behandeling van de

Jaarverslagen.

SCHAPER (Kamerfractie) brengt allereerst een persoonlijk woord van dank voor de gisteren hem gebrachte hulde. Het deed spr. goed, dat juist op dit congres door twee afgevaardigden werd gezegd, dat het parlementaire werk ernstig en belangrijk is.

In verband hiermede merkt spr. op, dat anarchisten en syndicalisten het niet langer alleen zijn, die het parlement overbodig achten. Er komt een zeker fascisme op, dat de parlementaire werkzaamheden kleineert. Nu de bourgeoisie teleurgesteld is over den gang van zaken in het parlement, is het onze taak het parlement te handhaven en hoog te houden.

De jongste uitingen van haat en afkeer tegen het parlementarisme komen van elementen, waarvan dit begrijpelijk is. De heer Ter Spill scheldt nu op het parlement. Gij weet, hoe hij er uit raakte: hij schreef onder de muurplaat van een Duitscher: „mof” en was na zijn straf niet te handhaven. Nu scheldt hij op het parlement. Met Drion is het niet veel anders: deze herinnert aan den vos, die de druiven zoo zuur vond, omdat hij er niet bij kon, daar de heer De Groot boven hem op de lijst stond en weigerde voor Drion op te staan.

Door de eeuwen heen was echter het parlement het paladium voor de volken. In Rusland begint men weer naar het parlement te verlangen. Spr. protesteert tegen de communistische bloedregering, die een aantal professoren ter dood veroordeelde, hoewel zij niet anders doen, dan trachten hun rechten te doen gelden. In Italië maakte men van het parlement een caricatuur; in Spanje verlangt Primo de Rivèra zelf weer naar een parlement. Ook daar zal de meening weer veranderen en zal men tot het parlement terugkeeren.

Nu is hier over het absenteïsme geklaagd. Het is inderdaad bedenkelijk, wat op dit

gebied gebeurt. Er zijn verontschuldigingen. Maar er moet geconstateerd, dat de sociaal-democraten dikwijls het slechtst vertegenwoordigd zijn. Vroeger, toen wij met zijn zevenen waren, toen waren wij er geregeld allen. Thans, nu wij met 20 zijn, zijn er niet altijd zeven. Er moet geconstateerd, dat er veel zieken waren. Hun verzuim kan men niet rekenen. Troelstra, Vliegen, Sannes, v. d. Tempel waren ziek in den laatsten tijd. Schaper zelf had den vorigen herfst influenza. Daar zijn wij het over eens. (V r o o l i j k h e i d.) Ja, wij zijn het er over eens, dat dit een verontschuldiging is. Er is ook wel eens iemand weg om noodzakelijke redenen. Bij belangrijke stemmingen behooren wij, tenzij wij ziek zijn, er te zijn. Allemaal. En dat dit niet zoo is, is een schande. Gisteren zijn er eclatante voorbeelden genoemd. Als er vijf van de 20 ziek zijn, moeten er toch minstens 10 aanwezig zijn. (A p p l a u s.) Gij applaudiseert. Dat is niet voldoende. De gewestelijke besturen moeten bij voorkomende gelegenheden maar eens vragen, waar de afwezigen waren. Als dat niet geschiedt, geeft al dat klagen over de collectieve fractie hier op het congres niets. Als ik in het congres zat, laptten ze mij het niet. (V r e u g d e.) Er is ook echter iets te zeggen tot de partij. Gij wenscht steeds Kamerleden als sprekers. Op twee plaatsen gelijk kan echter niemand zijn en als een Kamerlid-spreker plotseling door een avondzitting verhinderd wordt, moet men er genoeg mee nemen, als zoo 'n Kamerlid niet komt. In den regel kan een Kamerlid als er zitting is op verre afstand niet optreden als spreker. In de nabijheid van Den Haag kan men 's avonds spreken, als er geen avondvergadering is. Als men spreekbeurten ver af aanneemt, kan dat een oorzaak zijn van afwezigheid. Dat moet men dan in de afdelingen ook bedenken.

Het Kamerlidmaatschap is een gewichtige functie. Maar bij sommigen schijnt het, of alle werk gaat vóór het Kamerwerk. Dat moet uit zijn. Toen in 1918 de Kamer gefotografeerd zou worden, was de helft onzer fractie niet aanwezig, zoodat de foto niet is gepubliceerd. (V r o o l i j k h e i d.) Het is symbolisch. Spr. hoopt echter, dat het nu eindelijk eens beter zal worden.

Men late de Kamerleden aan hun werk. Wil het congres een daad doen, die dit zeer bevorderen kan, laat men dan een sterke wijziging aan de afdelingen geven, om dit mogelijk te maken. Bij voorbeeld door de volgende motie aan te nemen:

Het Congres vraagt van de afdelingen, dat zij geen spreekbeurten van Kamerleden verlangen of aanvaarden op dagen, waarop de Kamer vergadert, en waardoor de leden te ver van het parlement zich moeten verwijderen.

Nu de regeeringscrisis. Wij hebben een woe-ligen tijd van strijd achter den rug: de actie tegen de Vlootwet, de regeeringscrisis. En nu zegt men hier, dat er gebrek is aan goede leuzen. Er is de strijd tegen de accijnsen, tegen de onderwijsverslechteringen, tegen de werkloosheid, voor medezeggenschap en bedrijfsorganisatie, enz. Zijn dat geen leuzen voldoende? In een hoerah-stemming kunnen wij niet altijd verkeerren. Er zijn leuzen voor het grijpen, pak ze aan!

De oplossing der crisis bracht ontzuuchtering, is gezegd. Wat was die ontzuuchtering? Men wachte op een daad? Welke? Een staking van Kamerleden? Die is er soms. (Vreugde) Een algemeene staking? We weten toch beter. Dat was toch thans niet mogelijk. Obstructie? Ook dit is te dwaas om los te loopen.

In de Kamer hebben Troelstra en spr. het optreden der regeering inzake de crisis scherp afgekeurd. Er is een motie gesteld, die verworpen is. In plaats van nu eens te spreken over de houding der andere partijen, komt men hier met praatjes over ontzuuchtering.

Er is tegen de Vlootwet geageerd. Zij is verworpen. Toen kwam de crisis, waarin een mooie agitatie is gevoerd. Maar al spoedig kwam uit, dat de geest weer verminderde en dat de vergaderingen slechter werden bezocht. Ook in het land en onder onze partijgenooten en bestuurders heerscht wel eens absteïsmie. (Vroolijkheid.)

Wij hebben gezegd, als de Vlootwet wordt verworpen, dient er Kamerontbinding te komen. Wij hebben in Den Haag een grootsche meeting gehouden. Wij hadden meer kunnen doen, doch dan hadden wij moeten zeggen: „Hier met de regeering. Er moet een nieuwe combinatie komen en wij willen mederegeeren.” (Applaus.) Dat was de eenig mogelijke eisch.

Wij hadden echter niet het besef, daarin de heele partij achter ons te hebben. Weliswaar is er sinds 1913 wat veranderd. Andere landen gaven het voorbeeld. Maar was het ook een tijd om geestdriftig de regeering over te nemen? Het christelijk bewind heeft het tekort veroorzaakt. Rechts wilde geen heffing in eens, geen goede oorlogswinstbelasting. Als men nu ons onder deze omstandigheden zegt, nu moet gij de regeering overnemen, zullen wij dat doen. Maar wij konden onder deze omstandigheden de regeering niet met geestdrift voor ons opeischen.

Toen kwam de regeering terug. Zelfs de vrijzinnig-democraten stonden daar in eersten termijn slap tegenover. Deze oplossing zal een schande blijven. Het geheele spel was er op gericht, Colijn te behouden. Colijn riep: „Troelstra moet cabinetsformateur worden”. Een ander wilde Marchant als zoodanig. Dat was comedie. Met de Kroon werd bekonkeld, dat dit als regeerders afgeleefde stelletje terug zou komen. Laat ze nu maar wurmen. Ze hebben willen regeeren, nu, laat ze regeeren. Straks komen de nieuwe verkiezingen. Er is reeds door den leider der huiseigenaren gesproken over oriëntteering naar links. Welnu, gij kunt daarvoor werken. Leuzen zijn er voldoende. Maar er moet aangepakt en niet gezeurd. Dan zullen de verkiezingen ons misschien verrassingen brengen. In andere landen, Engeland en Denemarken, wordt onzerzijds geregeerd zonder meerderheid. Dat kan hier nu eenmaal niet anders, dan in combinatie met anderen. Geschiedt dit, dan moeten de partijgenooten ons vertrouwen. Alleen op die wijze is het mogelijk iets te bereiken.

Wij zijn nog niet zoover, het kan nog wel even duren. Wie gelooven haasten niet.

WIBAUT: Er komt nog een tram.

SCHAPER: Zeer juist. En nu verwijt men ons, dat wij een regeeringsprogram maakten.

v. d. KLEFF: Wij hadden toch een verkiezingsprogram.

SCHAPER: Jawel, maar dat was toch niet anderen voor te leggen als gemeenschappelijk regeeringsprogram. Wij hadden toch de meerderheid niet?

Wij hebben tijdens de actie saamgewerkt met het Vakverbond. Is dat iets vreemds? Er zitten een aantal zijner bestuurders in het parlement. Ze zitten er bij bosjes. (Vreugde.) Stenhuis zelf, zit in de Eerste Kamer. Moltmaker ook, men was al afgunstig op zijn zetel.

Wij moeten in tijden als deze samenwerken met de vakbeweging. Maar dan dienen wij toch ook over het program te overleggen. De mannen der vakbeweging, die in het parlement zitten, moeten dit program toch ook verdedigen? En als het program nu eens te slap was?

WIBAUT: Of te ver ging?

SCHAPER: Ook denkbaar. In ieder geval hebben zij en wij recht op overleg.

Wat wil men van het N. V. V.? Dat zij met ons gaan, de lasten dragende zonder medezeggenschap? Zooals die schipper wou, toen een man hem vroeg, of hij mee mocht, antwoordde: ja, als je mee trekt. Net als die man zou het N. V. V. dan liever alleen en op eigen beenen gaan. (Gelach.)

Stenhuis is nog jong. Hij wil wat beteekenen en laat zich gelden. Dat is toch niet te verwonderen?

Geheel eens met Vliegen is spr. het niet als hij zegt, dat de economische basis van het N. V. V. en van ons gelijk is. Vliegen zal dat ook niet precies zóo bedoelen. Het Vakverbond rekent alleen met loonarbeiders. Wij moeten ook rekenen met de vrouwen, de kleine boeren en neringdoenden, kortom met alle lieden met een proletarisch bestaan. Hun grens is ons te eng. Vandaar, dat er wel eens geschillen kunnen zijn. In ons platform zijn zij echter inbegrepen.

Het verheugt spr. in zekeren zin, dat hier is gewezen op het gevaar voor overheersching van het Vakverbond. Gevaar is er echter niet.

Zij hebben harde koppen aan den Amstel. Wij ook. (Vreugde.) Zij kunnen geen aparte politiek voeren. Dat zou hen in hun eigen beweging kwalijk worden genomen. Stenhuis wilde wel eens geuren met economische massa's. Spr. lei daar in „Het Volk” den vinger op. (Vroolijkheid.)

Bij de uitwerking van het financieel program ten dienste der Kamerfractie, wilden de bestuurders van het Vakverbond ook meespreken over de samenstelling der commissie. Wij hebben gezegd: daar blijf je af. (Vreugde.) Wij houden ons koffiepraatje, doch gij kunt verzekerd zijn, dat wij niet op de koffie komen. (Vroolijkheid.)

Over de samenwerking verheugen wij ons. Wij hebben hen, zij hebben ons noodig. En als Stenhuis over de vakbeweging in „Het Volk” schrijft, kan dat niet anders dan goede gevolgen hebben. Wij strijden samen voor het socialisme. (Applaus.)

Even het geval-Albarda. Stenhuis zou gezegd hebben, de Kamerfractie zal nu optreden.....

STENHUIS: Zoo heb ik het niet gezegd. Ik heb gezegd, wij zullen met de fractie overleggen.

SCHAPER: Kijk nu eens aan. Maar al ware het anders! Wij moesten overleggen. Stenhuis zou niet op die meeting de chantageclaire spelen. De zon was al opgegaan, of liever: de

volle maan in den vorm van het kale hoofd van Albarda. (G r o o t e v r o o l i j k h e i d.) Albarda was al bezig met het ontwerp, waarover overleg is gepleegd met het Vakverbond. Stenhuis wordt dictator, zeggen Kortenhorst c.s. Dat is stoken tusschen Vakverbond en ons. Dat stoken is toch begrijpelijk? Wij doen dat ook wel eens in andere groepen! (V r e u g d e.)

Waarom de Partijraad niet gehoord over de crisis? Het was overbodig. Wij hebben met alle instanties voorloopig overleg gepleegd. Ware het tot daden gekomen, dan had het congres toch moeten beslissen. Waarom dan eerst een overbodig en duur klein congresje bijeen geroepen?

Het viel spr. in de overigens hoogstaande rede van De Bruijn tegen, dat hij afbreking van de besprekingen met het N. V. V. verlangde, toen de katholieken samenwerking afgewezen hadden. Dat ging niet. Wat de katholieken betreft, gij zult voor lange jaren van deelneming aan de regering moeten afzien, indien gij de katholieken afwijst. Daarom echter werpen wij nog geen knipogjes naar hen; wij kunnen echter soms samen iets doen.

De motie tot onmiddellijke uitvoering van de Arbeidswet is met 39 tegen 30 stemmen aangenomen, met onze stemmen 'n die der katholieken en der vrijzinnig-democraten. Als de katholieke arbeiders-Kamerleden willen, krijgen zij Nolens mee, die, hoe voorzichtig hij is, toch graag den goeden kant op wil. Het is onze plicht de agitatie te verwekken om tot uitvoering van de motie te geraken.

Het gezantschap bij den Paus. Wij zijn in beginsel er tegen, wat we herhaaldelijk verklaard hebben. Terecht is opgemerkt: er moet in buitenlandsche politiek een zekere stabiliteit zijn. Bovendien: aan anti-papistische beoogingen van ds. Kersten of ds. Schokking doen we niet mee. We hebben het vorig jaar bij ons tegenstemmen reeds verklaard, dat wij aan een jaarlijks terugkeerend spelletje niet deelnemen. Het is onze roem, dat wij niet klein zijn in onze politiek, ook niet tegenover katholieken. De christelijk-historische dominees moeten zich verantwoorden kunnen voor de stovenzetters van hun kerk. Daarom komt jaarlijks een dergelijk anti-papistisch voorstel. Wou men, dat wij daaraan meedoen?

Nu nog een woord over de vraag van v. d. Kieft over de sociale verzekering. Wij hebben een motie ingediend, waarin uitgesproken wordt, dat de Ziektewet-Talma zoo spoedig mogelijk in werking zal treden. Aalberse wil eerst den heelen boel reorganiseeren en dan zal eerst de Ziektewet komen. Het voor te stellen, alsof dit nog tot stand komt vóór 1925, is misleiding. De vrijzinnig-democraten hebben helaas meegedaan aan dit spel.

Wij handhaven nu ons standpunt in verband met het rapport der door v. d. Kieft bedoelde commissie. Dat is ons standpunt.

Wij leven in moeilijke, maar hoopvolle tijden. Er is een aantal moedeloozen. Na een agitatie als voor de Vlootwet is dat wel meer zoo. Wij moeten nu op propaganda, vooral onder de vrouwen. Er dient op gewezen, dat de eenige vrouw, die vóór de Vlootwet stemde, Frieda Katz was, de christelijk-historische. Houdt dat deze vrouwen maar eens voor, dat zal ons ten goede komen.

Ten opzichte van de werkloosheid waren wij altijd paraat. Buiten de Kamer hielden de gewesten Groningen en Drente jaarlijks een

vergadering over de werkverschaffing en den steun. Niet op een wijze, die naar buiten sterk werkte, maar die naar binnen goede uitwerking had.

Onze Kamerfractie is, afgescheiden van hetgeen ik reeds opmerkte, uitnemend in orde. Ieder lid staat zijn man, dat kan van iedere fractie niet gezegd worden. Wij kunnen er trotsch op zijn en gij kunt er op rekenen, maar omgekeerd rekt zij op u! (A p p l a u s.)

KALTER: Wat antwoordt u op de vraag omtrent Assen!

SCHAPER: Dit zou Werkhoven beantwoorden, doch wat mij betreft: de leiding van de raadsfractie in Assen vertrouwt spr. volkomen. De oppositie is onze bescherming niet waard geweest en spr. hoopt, dat, na wat is voorgevallen, de oppositie terugkeert in de partij of de vertrouwensposten, haar door de partij geschonken, ter beschikking stelt. (A p p l a u s.)

ANKERSMIT is verheugd, dat er zoo weinig critiek op de politiek van de krant is geoeft. Wij meenen, dat te mogen uitleggen als bewijs van instemming met wat de redactie in dit opzicht deed.

De onbelangrijkste opmerking was wel die van Den Exter, dat de biographie bij Heine's portret wat kort is uitgevallen. Wat gegeven werd, was geen biographie, maar enkel een citaat uit de Reisebilder.

De afkeuring van de redactioneele aanbeveling van Kuyper's instituut moet spr. afwijzen. Tweehonderd personen volgen Kuyper's cursussen, het is ons bekend, met zeer veel vrucht. Daarmee heeft Kuyper een niet te onderschatten dienst aan de arbeidersbeweging bewezen; hij draagt tot de kadervorming bij. Tusschen het Partij-instituut en het voortreffelijk georganiseerde instituut van Kuyper wordt een belangengemeenschap of arbeidersgemeenschap overwogen, die zeer toe te juichen zou zijn.

Dat eenige malen aanbevelingen van partikuliere firma's in het redactioneele gedeelte van de krant gestaan hebben, berust op een misverstand. Spr. stelt te zeer prijs op de zuiverheid der redactioneele kolommen om niet graag te verzekeren, dat dergelijke aanbevelingen in het vervolg steeds weer, als voorheen, aan de directie zullen worden overgelaten. en in een afzonderlijke rubriek van directie-mededeelingen, streng van het redactioneele gedeelte gescheiden zullen worden geplaatst.

Hartog heeft gezegd, dat de benoeming van Matthijsen in strijd met de gewoonte is geschied, omdat er geen sollicitanten-oproep is geweest. Dat is echter allerminst gewoonte. Zoowel v. d. Goes, als Kenther, Santcroos en Van Looi zijn zonder oproep van sollicitanten benoemd. Als er een aangewezen persoon is zou het dwaasheid zijn een oproep te plaatsen. Toen Polak heenging als redacteur-verslaggever, was er eenstemmigheid tusschen hoofdredactie en dagelijksch bestuur over de benoeming van Matthijsen. Het Partijbestuur was 't daarmee onmiddellijk eens. Zoo is de benoeming tot stand gekomen en als wij de ontzaggelijke energie en het groote organisatie-vermogen van Matthijsen thans niet hadden, zouden de enorme verbeteringen, nu in de krant aangebracht, niet mogelijk zijn geweest. (A p p l a u s.)

In antwoord op de opmerking van Voorde-wind, dat het beneden de waardigheid van de krant zou zijn geweest berichten op te nemen

uit huishoudelijke vergaderingen der Communistische Partij, merkt spr. op, dat deze partijgenoot nog verder ging dan prof. Mannoury, die dit niet zoo in het algemeen veroordeelde. Tijdens onze publicaties werd door de C. P. H. propaganda gemaakt voor het z.g. „Eenheidsfront”. Wat lag er meer voor de hand dan een poging om de valsheid van die leuze en die propaganda aan te toonen door de publicatie van wat tegen ons eenheidsfront door celvorming en gekonkel tegen de arbeidersbeweging in het geheim beraad werd? Wij achtten het onzen plicht, deze dingen onder het daglicht te brengen, waar zulke giftige ziektekiemen spoedig een gewenschten dood sterven zullen. (A p p l a u s.)

Tegenover de opmerking uit Den Haag, dat men nog niet tevreden is met „Het Haagsche Volk”, staat onze groote ontevredenheid met de Hagenaars in betrekking tot hun krant. Enkelen hebben hard gewerkt om abonnees te werven en wie het probeerden, had verwonderlijk goede resultaten, maar de massa der partijgenooten geloofde het wel. Van een noemenswaardige actie om de duizenden abonnees te bereiken, die mogelijk zijn, is niets bemerkt. Eerst als die actie slaagt, kunnen wij verdere verbeteringen aanbrengen.

Het was zeker geestig van Van der Kieft, om de medewerking van Stenhuis, die van een derden hoofdredacteur te noemen. Maar de in die woorden vervatte critiek is niet aanvaardbaar. Bij de oprichting van de krant is als ondertitel gekozen: „Dagblad voor de Arbeiderspartij”. Dat beteekent, dat de krant de dienaar van de heele arbeidersbeweging wil zijn. Wanneer de voorzitter van het N.V.V. tot zijn menschen en de onze spreken wil, achten wij het een voorrecht, dat hij daarvoor „Het Volk” kiest. Bijna zonder uitzondering kon spr. zich met zijn artikelen volkomen verenigen.

Ten slotte dankt spr. voor betuigingen van tevredenheid met de krant. Wat daarin het laatste jaar veranderd en verbeterd is, werd ons mogelijk gemaakt door de hooge opvatting die de directie heeft van haar taak.

De directie is niet alleen voor elke technische verbetering steeds te vinden, zij wist en weet ook de middelen te vinden om de redactioneële verbeteringen en uitbreidingen mogelijk te maken. Wij verheugen ons in een sterken groei van het aantal abonnees, die het op zijn beurt weer mogelijk maakt verbeteringen in de krant aan te brengen. Werkt aan dien groei van de krant en gij werkt tevens aan haar redactioneële verbetering. (A p p l a u s.)

WERKHOVEN (Partijsecretaris) zal het verwijt aan het P.B. bespreken, over de overstelping der Partij met acties. Wat er geschied is, is door ons niet gezocht, doch werd ons door de omstandigheden opgedrongen.

De klacht is eigenlijk niet, dat er teveel acties waren, maar men wilde, dat ze over andere zaken liepen, o.a. over de werkloosheid. Te betreuren is, dat het initiatief altijd van het P. B. uit moest gaan en daarom kaatsen wij het verwijt terug. Gijzelf moet meer aanpakken.

Een enkel woord over dien organisatievorm. Hij is nog jong: in 1918 werden pas de statuten gewijzigd. Het is dwaasheid dus, nu reeds over een verandering te spreken. Voorstellen kwamen er dan ook niet; op het allerlaatste oogen-

blik schijnt den Amsterdamschen afgevaardigde het idee te zijn ingevallen.

Wanneer men den Partijraad meer macht geeft zou aan het gemopper geen eind komen. Zouden de afdelingen zich de candidaatsstelling b.v. uit handen laten nemen? Spr. gelooft het niet.

De congressen van thans hebben een gebrek. Dat is de groepsvertegenwoordiging. Daarom wordt dan ook het voorstel gedaan alle afdelingen weer een vertegenwoordiging te geven. Dat lijkt ons beter dan aan den Partijraad meer macht te geven.

Het Congres moet een demonstratie naar buiten zijn, is terecht opgemerkt. Allereerst moet het Congres de hoogste instantie zijn, dat beslist en besluit.

Wij kunnen van de afdelingen geen moties aanvaarden inzake het voeren van acties. Het Congres is daar, om de handelingen van het P.B. te becritiseeren. Het P.B. is met den toestand in het land beter op de hoogte dan de Amsterdammers.

„Het Goudsche Weekblad” werd door het Congres gesanctioneerd.

VAN STAAL: Hulde!

WERKHOVEN: Die hulde brengt Van Staal blijkbaar aan dat Congres. Laat mij hulde brengen aan de Goudsche beweging en in het bijzonder aan Van Staal, die in dezen de groote beweegkracht geweest is, en die er in slaagde door intensief werken in korten tijd het Weekblad er zoo in te brengen, dat het aan „De Voorwaarts” mogelijk was voor Gouda een eigen dagblad, het „Goudsche Volksblad”, uit te geven. (A p p l a u s.)

De opheffing van het weekblad te Apeldoorn heeft lang op zich laten wachten. Het P.B. voert echter de congresbesluiten uit langs lijnen van geleidelijkheid. Het blad is sedert eenige maanden opgeheven.

De kwestie-Westerhof is besproken.....

De VOORZITTER: Laat dat nu rusten. Dat komt apart aan de orde.

WERKHOVEN: Er is over de late verschijning van rapporten geklaagd. Hoe gaat het met zulke rapporten? Het P.B. kreeg een rapport van de commissie in 1912 over arbeidersontwikkeling. Toen werden ze niet gepubliceerd. De welwillendheid van de directies van „Het Volk” en „Voorwaarts” maakte publicatie mogelijk. En nu komen aanmerkingen, die voorheen niet werden gehoord.

Het beoordeelde rapport is echter tijdig genoeg voor studie verschenen.

Nu de vlugschriften. Wij stellen deze voor het heele land samen, om de kleine afdelingen te gerieven. Is dat centralisatie? Wil men die niet? Laten de afdelingen het dan gerust zelf doen. Of meent men het beleggen van centrale meetings over bijzondere aangelegenheden? Daar kan niet aan worden ontkomen en van verkeerde centralisatie is daarbij geen sprake.

Het opheffen van het weekblad „De Toorts” lokte critiek uit van Bakker. Het besluit is genomen in 1924. Tegen beantwoording heeft spr. geen bezwaar, als men dan in 1925 er maar niet nogmaals mee komt.

Gewestelijke bladen kunnen nut hebben. Maar zij mogen geen oorzaak zijn van slechte financiële verhoudingen in afdelingen en federaties. Bij „De Toorts” nu was dat zoo. Het blad liep achteruit en wilde een nieuwe organisatie, waardoor de afdelingen garant bleven voor het tekort. Dat mocht het P.B. niet dulden.

Het geld der afdelingen dient voor de propaganda, niet voor de instandhouding van prutsblaadjes waarvan het nut twijfelachtig moet worden beschouwd.

Wat den loop van het ledental betreft, het is er niet zoo mee, als wij gaarne zouden wenschen. Spr. heeft enkele oorzaken nagespeurd en kwam tot de conclusie, dat b.v. de „Roode week” enkele duizenden nieuwe leden bracht. Kunnen de gewesten ook niet zoiets doen? Verkiezingen gaven verder altijd ledenwinst.

De tusschentijdsche verkiezingen gaven steeds nieuwe leden. Dat is nu uit. In Amsterdam wordt niet voldoende aan de uitbreiding van het ledental gewerkt. Amsterdam wijt dat aan ons. Het is omgekeerd: de schuld ligt bij de afdelingen zelf.

Moltmaker is door ons op de lijst van candidaten voor de Eerste Kamer geplaatst. De afdelingen en gewesten geven ook namen op. De bedoeling daarvan is de aandacht op bepaalde personen te vestigen. Als Utrecht Moltmaker niet noemde, andere gewesten en ook het P.B. en de Partijraad hadden daartoe volle gelegenheid.

De agitatie tegen de Vlootwet was een geheel andere dan die tegen de onderwijsverslechteringen. Daarom is door het P.B. aanbevolen moties te stellen.

Er zijn door een landbouwer uit een groote stad inlichtingen gevraagd over het landbouwblad. Het formaat is verkleind en wij doen ons best het zoo goed mogelijk te redigeeren. Van der Sluis en ook Brok vonden het dwaasheid, dat er voor dit kleine blaadje een driehoofdige redactie bestaat. Daarom is v. d. Sluis uitgetreden.

Omtrent Assen sluit spr. zich bij de woorden van Schaper aan. Degenen, die in de afdeling gedurende de strubbelingen aan het hoofd bleven staan, werden door het P.B. niet de meest geschikte leiders geacht. Men wilde de oppositie-leiders, Smit en Ten Napel, in het afdelingsbestuur een plaats inruimen. Later hebben deze menschen zich absoluut onorganisa-torisch gedragen en met dergelijke menschen heeft het P.B. afgedaan. De toestand is thans weer zuiver en de leden der oppositie zou het P.B. gaarne terug zien keeren in de afdeling. (A p p l a u s.)

KLEEREKOPER (Dagelijksch Bestuur) beantwoordt de opmerking over de geldinzameling. Deze inzamelingen werden nooit gehouden voor doeleinden, waarvoor ook op andere wijze geld werd verzameld. Alleen bij het Ontwapeningsfonds is daarvan afgeweken. Er kwam toen in totaal f 40.000 bijeen. Vergelijkt men dat, met wat anders voor verkiezingen bijeenkwam, dan is er voor dit systeem wèl iets te zeggen.

Orde moet er zijn. De actie met lijsten kan niet worden ontbeerd. Maar een spontane daad is op bepaalde momenten in onzen strijd onmisbaar.

Bij de inzameling voor het eigen huis is door mij gezegd, nu doen wij het niet meer of het moet dringend noodig zijn. Zulk een oogenblik is thans aangebroken. (V r o o l i j k h e i d.) Het verheugt mij buitengewoon, dat gij zulk een onheilspellend bericht met zooveel blijmoedigheid ontvangt. (V r e u g d e.)

In ons land wordt gedaan aan allerlei ethische bewegingen. In onze beweging is voor een scheiding tusschen economische en ethische motieven geen plaats. En nu ben ik van oordeel,

zegt spr., dat er in geen jaren in ons land iets op het terrein van den klassenstrijd is geschied, als het inploertige bedrijf dat ons Twente geeft te aanschouwen. Twente zet ik een oogenblik in het middelpunt van ons soc-dem. congres. (A p p l a u s.)

Vanmiddag spreken wij hier over de medezeggenschap. Voor wij daaraan beginnen is een daad noodig en moeten wij ons uitspreken tegen een bedrijfsvorm, die mogelijk maakt, dat drie particulieren in Twente beslissen of 22.000 arbeiders al of niet op de keien zullen komen. Daarbij zijn veel meer dan deze 22.000 monden betrokken. Bijna 100.000 mannen, vrouwen en kinderen worden in hun levenslot beknod door den wil der drie personen, die door deze uitsluiting bewijzen, niet in staat te zijn, over het lot van zooveel menschen te beschikken. (A p p l a u s.)

Er is over pakkende leuzen gesproken. Er is maar één leuze die pakt in de werkelijkheid en dat is de daad. De katholieken gaven ons een voorbeeld, hoe het niet moet. De aartsbisschop schonk een gift aan de uitgesloten van Twente. Dat achtte men in kerkelijke vakbewegingskringen een zedelijke steun. Vlak voor Paschen kwam het orgaan der katholieke werkgevers met de verklaring, dat uit deze gift niet mag worden afgeleid, dat de bisschop aan den kant der uitgesloten staat. Dat was hun Paaschboodschap.

Laat ons ook een Paaschboodschap geven. Laat het Paaschcongres der S. D. A. P. besluiten de eerstkomende 10 dagen een algemeene inzameling te houden voor Twente. (A p p l a u s.) Spr. is gevraagd of dit zal slagen. Een antwoord kan spr. niet geven. Als gij en wij samen echter aanpakken, kan de uitkomst nooit onze blaam beteekenen. Er is maar een berekening die nooit faalt. Die is, doe voor 100 pCt. uw plicht. Laat dit applaus niet een leeg applaus zijn. Laat ons in de eerstkomende 10 dagen ons aller uiterste krachten aanwenden voor deze inzameling en laat ons deze boodschap zenden naar alle uitgesloten in Twente. Laat ons daartoe besluiten. (Luid applaus.) Dan is daartoe besloten. (Luid, langdurig applaus.)

De VOORZITTER: De voormiddagzitting is weer geheel in beslag genomen door de gisteren aan de orde gestelde punten. We zullen nu over de daarbij ingediende voorstellen moeten gaan stemmen. In de eerste plaats over het voorstel-Wormerveer. Wordt geen afkeuring uitgesproken, omdat het P.B. de raadsfractie van Amsterdam niet tot de orde riep, dan is de stemming over de andere voorstellen verbodig.

VAN DE KIEFT: Is daarmee dan beslist, dat de 45-urige werkweek uit de toelichting van het program wordt geschrapt? Is de zaak daarmee geheel van de baan?

De VOORZITTER: Aan de orde is niet een wijziging van het gemeenteprogram. Een toelichting is geen program. Wij kunnen ons alleen uitspreken over feiten. Wij vragen alleen van het congres goedkeuring van de houding van het P.B., dat zich in deze kwestie niet heeft gemengd. Ik breng dus in stemming, de houding van het P.B. goed te keuren.

Op een vraag van De Bruin om te repliceren, verklaart de voorzitter het als vanzelfsprekend beschouwd te hebben, dat met het oog op den tijd van replieken wordt afgezien, met welke opvatting het congres zich bij handopsteken met bijna algemeene stemmen vereenigt.

De groote meerderheid verklaart zich bij handopsteken voor het voorstel van het P.B.

De voorstellen van 1—8 zijn daarmee gevallen.

De voorzitter verzoekt de afd. Amsterdam IX haar voorstel in te trekken. Het voorstel wordt gehandhaafd. In stemming gebracht wordt het met bijna algemeene stemmen verworpen.

Omtrent de portrettenkwestie stelt de VOORZITTER voor over te gaan tot de orde van den dag.

Met overgroote meerderheid wordt aldus besloten.

Ingekomen is een telegram van Troelstra, die voor het congres de allerbeste wenschen uitspreekt. Troelstra is vandaag jarig en spr. stelt daarom voor. nog een telegram te zenden.

Uit de „N. R. Crt.” blijkt, dat het Belgische partijcongres aan de Fransche en Duitsche partij het volgend gelijkluidend telegram heeft gestuurd:

„Aan de arbeiders van Frankrijk en Duitschland, die gewikkeld zijn in een strijd, welks uitslag beslissen zal over het lot van de democratie, het socialisme en den vrede in Europa, zendt de Belgische Arbeiderspartij een broederlijken groet. Zij drukt de hoop uit, dat 4 en 11 Mei (de data van de verkiezingen in beide landen) tegelijkertijd zegedagen zullen zijn voor de internationale gemeenschap der arbeiders en het uitgangspunt van een nieuw tijdperk, dat leiden zal tot het herstel van een waarachtigen vrede tusschen beide landen. Leve de socialisten, leve de socialistische arbeidersinternationale!”

Spr. stelt voor deze hoogst sympathieke daad van de Belgische Partij te ondersteunen door een telegram in gelijken geest te zenden. (A p p l a u s.) Aangenomen.

Aan de orde komt nu de verkiezing van de leden van het Partijbestuur en de benoeming van de hoofdredactie van „Volk” en „Voorwaarts”.

Bij acclamatie worden de aftredende hoofdredacties van beide bladen herbenoemd.

De VOORZITTER dankt deze hoofdredacties voor hetgeen ze in het afgelopen jaar hebben gedaan. (A p p l a u s.)

De interne zaken van de gewestelijke en de partijpers zullen in huishoudelijke zitting worden behandeld. De vijf dagelijksche partijbestuurders worden zonder tegencandidaten herkozen. Eveneens de voorzitter der partij. (A p p l a u s.)

Hierna wordt gepauseerd.

Bedrijfsorganisatie en medezeggenschap.

Daar Troelstra door ongesteldheid verhinderd is, wordt de inleiding over bedrijfsorganisatie en medezeggenschap gehouden door VAN DER WAERDEN.

Spr. zegt, dat het doel der inleiding niet alleen is de tekst der resolutie te verdedigen, doch ook om enkele beschouwingen te houden over den stand van het vraagstuk.

Het opschrift der resolutie is tweeledig, doch de inhoud bemoeit zich in hoofdzaak met de medezeggenschap in de onderneming. Doch als wij over medezeggenschap spreken, denken wij ook aan bedrijfsorganisatie en socialisatie. Onze tegenstanders stellen het wel eens voor, dat wij een stap terug hebben gedaan. Simon Maas heeft het wel beter be-

grepen. Trouwens in het Socialisatie-rapport, in 1920 verschenen, wordt duidelijk ons standpunt aangegeven. In 1921 en 1922 is het vraagstuk in den Hoogen Raad van Arbeid behandeld. Stenhuis en spr. hebben toen evenwel nadrukkelijk verklaard, dat wij bedrijfsorganisatie als een onderdeel der socialisatie beschouwen. De katholieken beweren onze bedrijfsorganisatie losgewerkt te hebben van de Socialisatie, door hun Paaschmanifest van 1919. Het is onjuist, want na dien tijd is eerst onze socialisatie-actie begonnen. (Einde 1919).

Er dient b” ons omtrent het vraagstuk volkomen helderheid te zijn. Als men de ontwikkeling van de denkbeelden bij de katholieken beschouwt, lijkt dit een tragi-komisch spel. De solidariteitsgedachte zou worden gepropageerd, er zou kloek ingegrepen in de verhouding tusschen kapitaal en arbeid. Wij wachten daarop nog. Allerlei haastmaatregelen werden aangekondigd. De heer Hermans drong aan op de opheffing van de verschillen, op eenheid tusschen kapitaal en arbeid. Toen kwam het Paaschmanifest. „De Tijd” en andere roomsche bladen juichten en verheugden zich over de verlegenheid, de vrees, als wij zouden zien, dat het katholieke volk opging naar den nieuwen tijd!

Wat is er gebeurd? Er is een Centrale Raad, er zijn bedrijfsraden voor grootbedrijf, middenstand en landbouw opgericht, die voor organisatie der verschillende bedrijven en voor wettelijke vastlegging dier publiekrechtelijke organisaties zouden ijveren. Er is nooit wat van terecht gekomen.

De werkgevers traden uit en prof. Veraart zeide toen, dat de Centrale Raad voor middenstand, arbeiders en boeren de bedrijfsradenidee levend zou houden.

Plotseling zagen de katholieke bladen in het bedrijfsradenstelsel niets christelijks meer. De strijd ertegen ontbrandde, den arbeiders werd verweten, dat zij het groote sociale huis voor de werkgevers onbewoonbaar maakten. Wat in twee jaar werd opgebouwd, werd plotseling in elkaar geslagen. Allerlei onthullingen werden gedaan, allerlei verschillen traden naar buiten. De werkgevers verklaarden, dat zij alleen de twaalf punten teekenden, mits zij voor zich de vrijheid verkregen, op het congres tegen te kunnen stemmen.

De werkgevers zeiden overrompeld te zijn. Meerderen verklaarden zich niet gebonden te achten door wat was besloten en de heer Veraart moest verklaren, dat de werkgevers in de hele zaak niet anders hadden gezien dan een soort geestelijke burgerwacht.

De heer Kortenhorst werd door de werkgevers gedesavoueerd, dook onder en zwom weer naar het kapitalistisch eiland. En waar dit alles zóó is, wil de heer Veraart ons wijsmaken, dat hij ons van de socialisatie losge maakt heeft!

De solidariteitsgedachte heeft schipbreuk geleden, maar de roomsche arbeiders houden aan het bedrijfsradenstelsel vast, zooals uit meerdere uitingen, o.a. van Kuiper in de Kamer, blijkt. De roomsche arbeiders willen medezeggenschap over de productie, zei Kuiper, zij willen de productie niet langer zien als enkel een kapitalistisch winstobject. Ook onder hen heerscht een strooming, die zich los wil maken van de kapitalistische winstmakerij, en de emancipatie der arbeidersklasse voorstaat.

Er is verschil inzake de meeningen omtrent

de medezeggenschap. Wij beschouwen het als een drie-eenheid, wij willen beslissenden invloed op de arbeids-inrichting en samenwerking in de productie. Wij willen ordening en een doelmatige productie onder den ordenenden invloed van de openbare lichamen, als voorbereiding voor de socialisatie. Bij de katholieken staat samenwerking over de geheele bedrijfstak tot handhaving van loonen en prijzen meer op den voorgrond, doch uit wat de heer Henri Hermans in een onlangs verschenen boekje schreef, blijkt, dat ook hier een strooming is, die overleg in de ondernemingen zelf voorstaat. Hij stelt het voor als een katholieke gedachte. Die eer laten wij hem.

De voorzichtige poes Smeenk ziet ook in de ondernemingsraden iets goeds. Ook hij wil invloed en vertegenwoordiging in directies en raden van commissarissen, doch alles zeer beperkt en geleidelijk.

Vele katholieke en christelijke geschriften verdedigen niet meer de noodzakelijkheid van het blijven bestaan van den absoluten eigendom.

Overal komen stroomingen op, zij het op verschillende gronden en nog in verschillende vormen, voor bedrijfsorganisatie en bedrijfsdemocratie. Ik acht het thans reeds mogelijk, dat een meerderheid uit verschillende partijen voor bedrijfsdemocratie te vinden zal zijn, evenals we dat bij het A. K. gezien hebben.

Het schijnt wel eens alsof de verwezenlijking der bedrijfsdemocratie verder af is gekomen, sinds wij het fiasco van de radengedachte in de oostelijke landen gezien hebben. De kortstondige waan sloeg daar de massa's uit het evenwicht en leidde een beweging in van ultra's en desperado's. Men propageerde de leuze: de fabriek aan de arbeiders. Natuurlijk leed deze gedachte de absolute nederlaag.

Ook is bij onze tegenstanders sedert 1919 de tegemoetkomende mentaliteit grondig gewijzigd. Toen het urgentieprogramma werd opgesteld, verklaarde de oude Rink in de Kamer zijn instemming hiermede. Nolens zei ook, het is nu tijd om te handelen. En Treub zei bij die gelegenheid, dat de regeling der collectieve arbeidsovereenkomsten en de medezeggenschap op zijn medewerking zou kunnen rekenen. En Dresselhuys zei, dat hij plotseling een stap van 25 jaren vooruit deed. Op het program van den Vrijheidsbond staat nog altijd de medezeggenschap. Maar in werkelijkheid is de Vrijheidsbond met snelle schreden naar de reactie teruggekeerd en als het zoo doorgaat, komt men daar spoedig bij Toethankamen. (V r e u g d e.) Inmiddels is de wind gedraaid. De werkgemers denken er weer bovenop te zijn en meenen hun haan weer koning te kunnen doen kraaien. De mentaliteit, over de arbeiders gekomen na de revolutie, laat toe de periode van de constructieve actie te beginnen.

De organisaties zijn sterk gegroeid: het I. V. V. telt 18 miljoen leden, alle organisaties samen 40 miljoen. Men voelt dat men kan aankloppen aan de deur der ondernemingen. Sociale hervormingen of door den vakstrijd verkregen voordeelen alleen stellen de arbeiders niet meer tevreden. De arbeidersklasse heeft reeds veel verkregen op het terrein der arbeidsvoorwaarden. Zij wil niet langer op het gebied der productie als onmondige worden behandeld. Daarom stellen wij onze eischen van medezeggenschap en bedrijfsorganisatie.

Het aandeel der arbeiders in de productie laat niet langer toe hen als non-valeurs te

behandelen. De arbeid wordt meer en meer ontschoold en daardoor geeft die arbeid geen bevrediging meer. De arbeider vraagt daarom naar de beteekenis der productie, vraagt: waar gaat de productie heen, waar komen de grondstoffen vandaan? De arbeiders willen meespreken over het hoe en waarom. Op het autocratisch woord der werkgevers dat de arbeidstijd verlengd, het loon ingekort moet worden, gaan de arbeiders niet meer in. Zij willen mede te zeggen hebben in die zaken.

Stork en anderen komen nu en zeggen: wat de socialistischen willen, bestaat reeds lang bij ons. Dat is onjuist: de fabriekskernen beteeken een verlicht despotisme, ingericht om de ontwikkeling der vakorganisatie tegen te houden. De groei der vakbonden is er niet door gestuit en thans vraagt de vakbeweging werkelijke medezeggenschap, waardoor de arbeidslust zal opleven.

Wij willen rechtszekerheid voor de arbeiders in het bedrijf, vastlegging van wat in collectieve contracten is neergelegd. De arbeiders willen hun rechtspositie uitbreiden, inzage voor de vertrouwenslieden van de gegevens, noodig om te beoordeelen of ingevoerde hardheden noodzakelijk zijn of niet.

De arbeiders willen technische adviezen geven, ook ten bate van de noodzakelijke verhooging van de productiviteit.

Kunnen wij ons nu niet bij de kernen aansluiten? Neen, wij willen een bij de wet geregeld recht, geen gunst van de fabrikanten, zooals de fabriekskernen zijn. Onze medezeggenschap moet zich op den grondslag van dit recht kunnen ontwikkelen.

Tot het collectief contract, wettelijk vastgelegd alléén, kunnen wij ons niet bepalen. Zonder die wettelijke sanctie kunnen wij het evenwel niet stellen.

Hoe bestrijdt men ons nu? Een paar weken geleden heeft de bond van Simon Maas een boekje uitgegeven „De practijk van het medezeggenschap”. Het is geprezen in „Handelsbl.” en „N. Rott. Crt.” Het verwonderde spr., hoe dergelijke fatsoenlijke bladen zulk een vuil pamflet kunnen steunen. Het is het zuivere bolsjewisme, zooals dat in Italië, Rusland en korten tijd ook in Duitschland heeft gewoed, die in het boekje wordt geschilderd als medezeggenschap. De staaltjes uit Duitschland aangehaald, zijn alle voorbeelden uit den rumoerigen revolutietijd; het zijn gevallen die niet voortvloeien uit het bestaan der wettelijke ondernemingsraden.

Deze groep van ondernemers wil van de medezeggenschap niet weten. Het rapport uit de Commissie van Twaalf uit den Hoogen Raad sprak zich feitelijk alleen uit over het bindend verklaren van het collectief contract. Hoe is dit preadvies echter ontvangen door de ondernemers? De groot-industrieel Dubourcq uit Delft spreekt van een waan, van menschen, wien men het hoofd op hol brengt, door deze en dergelijke rapporten. Simon Maas maakte het nog erger: de Fata Morgana, zegt hij, is reeds lang weer verdwenen en hij vindt het een schandaal, dat men zich aan het in 1918 gegeven woord houdt!

Deze heeren, in hun hautain cynisme, zien in de arbeidersklasse alleen een destructieven factor. Zij hebben geen oog voor de opkomende emancipatievraag. De vakbeweging is een strijdbeweging. Zij werkt echter ook opbouwend mede aan de productie. De ontwikkeling van

de vakbeweging brengt de sterk toenemende begeerte om van de vakbeweging een de productie dienend orgaan te maken, vooruit. En dat de ondernemers daar geen oog voor hebben, de bedoelingen der arbeiders miskennen, houdt een gezonden maatschappijgroei tegen.

Onze verlangens gaan voorloopig uit naar het vastleggen van wat reeds in de vrije maatschappij is verkregen. Aalberse wil wachten. Hoe lang? Dat hangt af van ons en van de roomsche arbeiders.

Daarom dient hier de voorgestelde resolutie te worden aanvaard. En dan het land in ter propaganda voor de werkelijkering van een der voornaamste onderdeelen van een constructief socialisme. (L u i d a p p l a u s.)

Spr. stelt ten slotte voor de volgende resolutie van het Partijbestuur aan te nemen:

Het Congres,

gezien het rapport der commissie voor de Bedrijfsorganisatie en Medezeggenschap, van oordeel, dat, afgezien van mogelijk meningsverschil omtrent onderdeelen, de denkbeelden in dit rapport belichaamd, ten spoedigste verwezenlijkt dienen te worden,

overwegend, dat voor de verwezenlijking van deze denkbeelden langs wettelijken weg noodig is, dat voorstellen in het parlement krachtig worden gesteund door een sterk levende beweging voor medezeggenschap en bedrijfsorganisatie, die onder alle arbeiders, ook onder hen, die buiten onze beweging staan, de eischen tot gemeengoed heeft doen worden,

dat het opkomen voor medezeggenschap in collectieve contracten deze beweging kan versterken,

besluit met de te verwachten indiening der noodzakelijke wetsontwerpen voor oogen, in samenwerking met het N.V.V., een intensieve propaganda en actie te voeren ter verbreiding van de denkbeelden in het rapport belichaamd."

De VOORZITTER zegt v. d. Waerden dank voor zijn leerrijke inleiding over dit punt. (A p p l a u s.)

In de resolutie wordt uitdrukkelijk vastgesteld, dat meningsverschil op onderdeelen bestaat, doch dat de denkbeelden, in het rapport neergelegd, gemeengoed van allen zijn, die aan de samenstelling medewerkten. Dit kome ook in de discussies tot uiting; onderdeelen en bijzonderheden late men aan de practijk over.

VAN DAM (Winterswijk) is het opgevallen, dat v. d. Waerden in zijn uitnemende inleiding vergat, dat er ook nog een coöperatieve beweging bestaat. Namens de afdelingen Winterswijk, Neede, Nijmegen, Apeldoorn, Hattem en Meppel stelt spr. voor het slot der resolutie te doen luiden:

Dat het opkomen voor medezeggenschap in collectieve contracten deze beweging kan versterken,

dat mede de verbruikcoöperaties een waardevol middel zijn om tot medezeggenschap en socialisatie te komen,

besluit, met de te verwachten indiening der noodzakelijke wetsontwerpen voor oogen, in samenwerking met het N. V. V., een intensieve propaganda en actie te voeren ter verbreiding van de denkbeelden in het rapport belichaamd en roept de Nederlandsche arbeidersklasse op, zich aan te sluiten bij de verbruikcoöperaties.

Deze aanvulling zegt dus tot de arbeiders, dat het noodig is, zich, behalve in de politieke en vakorganisaties, ook in verbruikcoöperaties te organiseren. Dat dit vooral de laatste jaren in de verdrukking kwam, ligt mede aan de voor-aanstaande partijgenooten, die de coöperatie te veel uit het oog verloren. Daardoor komt het, dat onze coöperaties bij den steun in den strijd niet de rol speelden die zij b.v. in Engeland spelen, waar de leiders der politieke beweging overtuigde coöperatoren zijn. Daar zijn niet alleen coöperatieve distributie- maar ook productieve organisaties. Eveneens is dit het geval in België, waar Anseele in de Gentsche „Vooruit" aan het hoofd gaat en waar onze leidende partijgenooten wel eens een kijkje mochten nemen. De kippen, die met het coöperatieve kippenvoer gevoed worden, leggen ook eieren van een ons en zelfs zwaarder. De achterstelling van de coöperatie worde opgeheven en de aanneming van het amendement zij de eerste stap daartoe.

MASEREEUW: Jullie adverteeren te weinig in „Het Volk".

De VOORZITTER bewondert de handigheid, waarmee deze partijgenoot een onderwerp aan de orde stelde, dat met de medezeggenschap al in een zeer verwijderd verband stond. Alles voelende voor zijn oproep en hoezeer een sterke coöperatieve beweging wenshende, kan dit amendement niet worden aanvaard, omdat het vreemd is aan de zaak, die in de resolutie wordt behandeld.

BERGMEIJER wil niet als P.B.-lid, maar als coöperatievoorzitter spreken. Als wij in ons land zoo ver waren met de coöperatie als in Engeland, dan waren duizenden arbeiders in de leiding van bedrijven met bedrijfsleiding bekend geraakt en kon men ons bij de propaganda voor de medezeggenschap niet tegenwerpen, dat de arbeiders met de bedrijfsleiding volmaakt onbekend zijn.

VAN DAM (Winterswijk) dankt voor de ontvangst van zijn amendement en volgt den wenk van den voorzitter om het amendement in te trekken.

In stemming gebracht, wordt de resolutie met algemeene stemmen onder applaus aangenomen.

De VOORZITTER: Door de resolutie, steunende op het rapport, is den partijgenooten in de eerste plaats de taak opgelegd, zich in de materie in te werken. Wanneer er één zaak is voorbestemd om te pakken in de propaganda, is het deze. Derhalve, bestudeert deze kwestie, houdt er cursus- en openbare vergaderingen ter inlichting over, zoodat de gedachte in de resolutie neergelegd een gewichtige rol kan spelen bij de volgende verkiezingen. De alleenheerschappij van de kapitalistische klasse, beëindigd op politiek gebied, zij nu krachtig aangegrepen op dat economisch terrein, waarop zij thans nog oppermachtig is.

De kwestie-Westerhof.

De VOORZITTER stelt een kleine wijziging voor in de agenda. De avondzitting zal huis-houdelijk zijn en daar zullen de punten 4 en 5 behandeld worden. Thans wil spr. de kwestie van cumulatieve functies aan de orde stellen, waarbij ook de zaak-Westerhof aan de orde komt. Namens hen, die het standpunt van het P.B. niet deelen, zal het woord worden gevoerd door Zeeman van Zuid-Scharwoude en v. d. Vall van Heiloo.

ZEEMAN (Zuid-Scharwoude) had niet gedacht, dat de zaak op deze wijze zou worden behandeld. Spr. is aangewezen als verdediger van Westerhof als lid van het Gewestelijk bestuur.

Eerst moet spr. opkomen tegen de gedachte, alsof het hier een kwestie Westerhof contra P.B. is. Dat is onjuist: de kwestie is geworden een kwestie tusschen het Gewestelijk bestuur en het P. B.

Binnendijk sprak zich uit over de kwestie in „Het Volk”. Spr. zou er ook graag over hebben geschreven. Hem werd dit echter geweigerd en toen is er verder ook niet meer op ingegaan.

In het verslag wordt gezegd, dat de richtige vervulling van de functie van propagandist niet met die van wethouder valt te vereenigen, omdat de functie van propagandist principieel den vollen mensch vraagt. In een conferentie met het P.B. heeft spr. de vraag gesteld, wat het werk is van een propagandist. Spr. meent dat het niet precies is af te palen. Doch vast staat, dat ook de propaganda in den raad er onder begrepen moet worden. Westerhof heeft zich in den Alkmaarschen raad een mooie positie veroverd. In Alkmaar heeft het langen tijd geduurd voor het socialisme er ingang vond. Westerhof is dat gelukt, mede door zijn werk in den raad. De gemeentepolitiek is een onderdeel van de functie van propagandist. Als het onzen propagandist gelukt zich in een raad als de Alkmaarsche een positie te verwerven, dan werkt dat propagandistisch. Uit wat het P.B. deed blijkt, dat het P.B. dat niet voldoende ziet en erkent. Wat geen enkele vóór hem is gelukt, heeft Westerhoff verkregen. Overal wordt de beweging toch door enkelen gedragen? Dat is in Alkmaar ook het geval en als Westerhoff van zijn plaats teruggeroepen wordt, heeft dat voor de propaganda nadeel.

Men koppelt toch meerdere functies vast aan die van propagandist? Men draagt ze toch ook het hoofdagentschap van „Het Volk” op. Is dat zooveel anders?...

MASEREEUW: Ja zeker, dat kan toch niet met elkander worden vergeleken.

ZEEMAN, voortgaande, zegt, dat gisteren hier een Hartog sprak over art. 7. Zoo'n Hertog (v r e u g d e) beweerde, dat het P.B. de beslissing had en wij slechts medezeggenschap. (V r o o l i j k h e i d.) Wij hebben de meening, dat het gewestelijk bestuur toestemming moet geven. Het P.B. wilde wel met ons overleggen. Maar in de gevoerde correspondentie werden wij — spr. zal niet zeggen „gepest” (g r o o t e v r o o l i j k h e i d) — wat gekleineerd. Van tekortkomingen als propagandist was geen sprake. Of Westerhof een genie is, laat spr. in het midden, lange haren heeft hij niet (h i l a r i t e i t), maar hij kan zijn mannetjes staan tegen de heeren Leesberg, Sluis en anderen. Hij heeft als arbeidersjongen veel gelezen, kan de sluisen van zijn wetenschap goed openzetten (v r e u g d e) en hoeft voor geen dezer heeren uit den weg te gaan.

Het P.B. wist, dat, werd er in Alkmaar onzerzijds een wethouder benoemd, Westerhof dit zou zijn. Er is een program opgesteld, dat thans reeds voor een goed deel is verwezenlijkt. Hij heeft uitnemend werk gedaan als wethouder, verslechteringen voorkomen, den woningbouw bevorderd. De kadettenschool wordt in September a.s. opgeheven. Er is reeds lang in Alkmaar een ziekenhuis-kwestie. In de overeenkomst staat ook de stichting van een zieken-

huis. Van de gebouwen van deze kadettenschool is een mooi ziekenhuis te maken en het is een eretaak voor Westerhof, dit in orde te brengen. Dat is de innige wensch van den geheelen kop van Noord-Holland. Alkmaar is een centrumgemeente en de geheele omgeving heeft er belang bij, dat dit ziekenhuis er komt. Loopt Westerhof weg, dan doet dat aan onze propaganda enorme schade. Wij kunnen daarom niet weg, mogen niet weg.

Ten slotte wijst spr. op de in art. 7 van de statuten omschreven rechten van het Gewestelijk Bestuur. Daaruit blijkt dat ook de toestemming van het Gewestelijk Bestuur noodzakelijk is. Met Swierstra's artikel in „Het Volk” is spr. het volkomen oneens. (L u i d a p p l a u s.)

De **VOORZITTER** wijst op de voorstellen van Enkhuizen en Purmerend. Swierstra uit Enkhuizen heeft daarom als tegenstander uit het gewest nu het eerst het woord.

SWIERSTRA (Enkhuizen): Men heeft het voorgesteld of het hier ging over een kwestie P.B.—Gewestelijk Bestuur. Daarvan is geen sprake. 't Geldt hier een kwestie P.B.—Westerhof. Deze vroeg eerst aan het Gewestelijk Bestuur verlof het wethouderschap te aanvaarden, daarna aan het P.B. Toen dit weigerde, had Westerhof moeten beslissen, anders ware het toch niet noodig verlof van het P.B. te vragen. Wordt Westerhof's eigenmachtige handeling door het congres goedgekeurd, dan mag iedereen elk besluit van P.B. of congres naast zich neerleggen. Het aangehaalde betoog van Binnendijk kwam hierop neer, dat de propagandist bij voorkeur wethouder moet zijn. Wie dit aanvaardt, wete wel dat daarmee het hek voor de cumulatie van functies van den dam is. Men heeft te veel op het belang van Alkmaar gelet. Westerhof is echter geen propagandist in Alkmaar alléén, maar in het geheele gewest. Op de gewestelijke vergadering, waar deze zaak behandeld werd, stemden sommigen voor opschorting der beslissing, om des lieven vredes wille. Duijs heeft daar zijn gewicht in de schaal geworpen en gelegenheid tot repliek was er niet. Van de 76 afdelingen waren er slechts 38 aanwezig, dus het gewest heeft zich over deze zaak niet uitgesproken.

Terecht is gisteren aan het P.B. gevraagd, waarom het zich bij de behandeling dezer zaak niet aan art. 7 gehouden heeft, dat dwingend voorschrijft wat in een geval als dit gebeuren moet. Wanneer Westerhof verlof krijgt de functie van wethouder er bij waar te nemen, dan is het besluit omtrent de onverenigbaarheid van functies van 1921 niet te handhaven. Men kan den Kamerleden niet weigeren wat men Westerhof toestaat.

Een stem: Propagandist-hoofdagent van „Het Volk”.

SWIERSTRA: Wanneer daartoe bij de benoeming besloten is, is daar niets tegen. Hier is echter een man voor de volle taak, die van propagandist, aangesteld. Hij behoeft niet ter wille van zijn bestaan een bifunctie te bekleden. Terecht zou men de beschuldiging van baantjesjagerij op ons toe kunnen passen, wanneer algemeen gebeurde, wat het bestuur van het gewest Noord-Holland Noord goedgekeurd wil zien.

De afdeling Enkhuizen besloot zich tegen de goedkeuring van de cumulatie van functies te verklaren.

Persoonlijk zie ik in deze zaak een uiting

van rebellie, die men thans wel in de Partij aantreft. Een lid, dat aanvankelijk bezwaar maakte tegen de benoeming van Westerhof als wethouder, veranderde van front toen hij vernam, dat het P.B. geen verlof tot aanvaarding aan Westerhof wenschte te geven. Hetzelfde lid, „strijdende voor de rechten van onze ambtenaren”, had voorheen getracht de afdeeling op te warmen in verband met de betaling van het kwartje voor het pensioenfonds dier ambtenaren. De heele zaak doet spr. denken aan een heibeltje, opgezet tegen het P.B., dat beschuldigd wordt alles maar van boven af te willen regelen.

De afdeeling Enkhuizen stelt een wijziging van art. 7 Huish. Reglement voor. Dit artikel scheidt de mogelijkheid tot meer dergelijke conflicten. Het dient zoo veranderd te worden, dat het verlof in den vervolge alleen gegeven wordt door het P.B. De benoeming van een gewestelijke propagandist blijft dan evengoed aan de gewestelijke vergadering. In een klein comité als een gewestelijk bestuur is het in tegenwoordigheid van den functionaris moeilijk de juiste beslissing omtrent nevenfuncties te nemen. Dat is beter aan het P.B. toevertrouwd.

V. d. VALL (Heiloo) heeft als ombezoldigd propagandist een verbazend bevreemdigd gevoel. Als je zeven jaar knecht van de knechten ben geweest, weet je zoo ongeveer wat er te koop is.

De kwestie is geen kwestie-Westerhof. Het is een kwestie-gewest—P.B. De voorstelling van Swierstra was geschiedkundig minder juist.

Het ging zoo: Westerhof heeft in den Alkmaarschen raad een felle oppositie gevoerd. Het gevolg moest zijn, werd de fractie voor de konsekwentie geplaatst om de socialistische eischen te verwezenlijken, dat de functie van wethouder door Westerhof werd aanvaard. Het is zoo gelopen: vrij plotseling werd de fractie, nadat zij zich menistrabel had verklaard, geplaatst voor de kwestie, een zetel te aanvaarden. Had men dit geweigerd, dan zou de meerderheid van het college rechts zijn geworden. De fractie, de afdeeling allen meenden, dat Westerhof het recht had den zetel te aanvaarden. Vier jaar geleden, twee jaar geleden, mocht het. Maar Westerhof, organisatieman, overlegde met het Gewestelijk bestuur, nadat de overeenkomst met de burgerlijke partijgenooten was tot stand gekomen. Dat was op 1 September. Op 2 September kwam het gewestelijk bestuur bijeen en na ampele bespreking werd daar besloten, in het belang van de arbeidersbeweging in geheel de omgeving, dat Westerhof den wethouderszetel zou aanvaarden. Een sterke kerel in het bestuur van dit centrum was noodig. Ook om het groote belang van een neutraal ziekenhuis te dienen. Westerhof kreeg dus permissie van het Gewestelijk bestuur. Hij schreef ook aan het P.B., doch beschouwde dit als een formaliteit, na de beslissing van vier en twee jaren. Tegen de aanvaarding van een wethouderszetel was in Alkmaar geen bezwaar, antwoorde Werkhoven. Waarschijnlijk wel tegen de samenvoeging van de functies. Perelkamp, de voorzitter van het Gewestelijk bestuur, schreef op 7 September over de zaak aan het P. B. Op 11 September kwam deze brief pas aan. En op 13 September kwam de afwijzende beslissing van het P. B. Men vroeg zich onder de partijgenooten, die als vrijwillige propagandisten steeds in verschillend opzicht zich

verdienselijk maken, af, waarom dat was. En waarom is in de notulen der partijbestuursvergadering de afwijzende beslissing gepubliceerd? Anders wordt zoiets toch ook niet gedaan? (A p p l a u s.)

Ook particuliere patroons eischen van hun ondergeschikten den vollen mensch, als zij de een of andere openbare functie aanvaarden. Dat wij dit voorbeeld volgen, konden wij ons niet begrijpen.

Ook als wethouder was Westerhof propagandist. Het P.B. schreef, dat in het Dag. Bestuur de zaak nog eens zou worden besproken en dat een bijeenkomst gehouden kon worden, doch dat dat op de houding van het P.B. geen invloed kon hebben. Doch dat geschiedde op een toon, dien wij niet gewoon zijn. (A p p l.)

SCHAPER: Wat staat er nu voor verkeers in?

V. d. VALL: „Blijf maar thuis, van overleg zijn wij niet gediend”. De conferentie kwam toch. Wij hebben daar geweld, dat de combinatie eens een jaar werd aangezien. Ging het niet goed, dan zou van ons critiek vanzelf zijn gekomen. Wij willen een flink propagandist, die ten volle zijn plicht doet. Als er aanleiding was voor critiek, heeft spr. die critiek altijd uitgeoefend.

Spr. meent, dat in art. 7 aan het Gewestelijk bestuur allereerst de beslissing wordt gegeven. Het P.B. komt in de tweede plaats bij deze beslissing. In de Gewestelijke vergadering kwam Drop als vertegenwoordiger van het P.B. Hij heeft kunnen constateeren, dat uit onzen toon allerminst vijandschap tegen het P.B. sprak. Wij wilden een voorloopige beslissing tot aan het congres en dat men tot zoolang het salaris bleef betalen. Drop zei, maak het aan het P.B. niet al te moeilijk.

DROP: Geen legenden vormen.

V. d. VALL: Wij kregen daarvan den indruk, het loopt wel los en op het congres wordt de zaak tot een goed eind gebracht.

Op 4 December kwam er een nieuw schrijven met een zeer diplomatieken zin. Wij hebben alleen uit te maken enz., doch men kan ook lezen, wij hebben a l l e e n uit te maken, en dat is iets geheel anders. (V r o o l i j k h e i d.) Later bleek, dat de eerste interpretatie de juiste was.

Westerhof had te laat kennis gegeven, zoo was de algemeene indruk. Wij meenen van niet, het P.B. meent van wél. Was er alleen in Alkmaar een kwestie-Westerhof? Ook in Leeuwarden heeft zich iets dergelijks voorgedaan en het P.B. had te voren moeten zeggen, denk er om, Westerhoff en De Boer, aanvaarding van het wethouderschap brengt konsekwenties mee.

In Haarlem doet Reinalda uitnemend werk als wethouder en blijft toch in dienst van zijn particulieren werkgever. Dat, vergeleken met wat Westerhof overkwam, deed ons pijn.

Spr. hoopt daarom, dat het Congres Westerhof tot de volgende verkiezingen gelegenheid zal geven, zijn functie zal blijven vervullen. Wat recht is voor den korporaal, het zij ook recht voor den officier. (L u i d a p p l a u s.)

VLLIEGEN zet het standpunt van het P.B. uiteen. Zonder veel te polemiseren tegen de partijgenooten Zeeman en v. d. Vall zal spr. het met algemeene stemmen in twee vergaderingen genomen besluit van het P.B., den laatsten keer in aanwezigheid van Troelstra en Wubaut, uiteenzetten

Waarom is het P.B. niet kordater opgetre-

den? Waarom niet Westerhof onmiddellijk ontslag gegeven na zijn weigering om aan den eisch van het P. B. te voldoen?

WESTERHOF: Ik heb niet geweigerd.

VLIEGEN: Op den brief van Westerhof van 2 September, die op 3 September bij het P.B. inkwam, kon niet vóór de verkiezing een beslissing genomen worden. Te voren waarschuwen was natuurlijk niet mogelijk, de propagandist moet v r a g e n. Intusschen heeft Westerhof de functie aanvaard en is haar blijven bekleeden, ondanks den brief van 11 September van het P.B. Dat is weigering om zich aan de beslissing van het P.B. te onderwerpen.

Overleg met het D.B. was niet noodig, dit kon toch geen beslissing nemen. Dit conflict is inderdaad niet alleen een kwestie-Westerhof. Want krijgt Westerhof het door hem gewenschte verlot, dan is daarmee gelijk verlot gegeven aan alle andere propagandisten om hetzelfde te doen. Er is hier megedeeld, dat vier jaar geleden de toestemming wel was gegeven. Hoe staat het daarmee? Vier jaar geleden zijn in een brief aan de partijafdeeling, verzonden aan p.g. Aukes te Alkmaar, door het Partijsecretariaat vragen gesteld, om naar den stand der onderhandelingen te informeren, die liepen over de vraag, of er al of niet een wethouderszetel zou worden bezet door een onzer fractieleiden. Van een toestemming aan Westerhof is daarin geen sprake. Wat v. d. Vall hieromtrent zei was er dus naast.

Het Gewest heeft bedreigd, na een weigerende uitspraak van het P.B., maatregelen te zullen nemen om Westerhof in de gelegenheid te stellen wethouder te blijven, hem als propagandist door de afdelingen te laten betalen. Natuurlijk van het geld, dat anders in de partijkas moest worden gestort. Toen de zaak dit karakter kreeg, heeft het P.B. er prijs op gesteld van het congres te weten, of dit in een dergelijk geval zoodanig optreden van een gewestelijk bestuur tegen het P.B. zou sanctioneeren.

Uit Zeeman's beschrijving van de taak van een wethouder in Alkmaar blijkt, dat deze functie een bij uitstek plaatselijk karakter draagt. Uit al dat vele en gewichtige werk door Zeeman opgesomd blijkt al, dat een combinatie juist van deze functie met die van militant propagandist onverenigbaar is. Daaraan is bij het maken van het artikel in het reglement, dat deze zaak regelt, ook gedacht. Het verrichten van journalistiek werk, dat minder aan plaats gebonden is, kan een propagandist worden toegestaan. Een functie, die hem aan een plaats bindt, niet. De door v. d. Vall genoemde hoofdagent van „Het Volk” kan tevens zeer goed propagandist zijn; zelfs zou een dergelijke combinatie bij voorkeur gezocht moeten worden. Niemand onzer denkt er aan bezwaar te maken tegen het raadslijdmaatschap der propagandisten. Dat zijn ze trouwens bijna allemaal, wat ook heel nuttig is. De vergelijking met Binnendijk's patroon voor 17 jaar mist dus elken grond. Een betere vergelijking levert dit: allen ambtenaren in rijks- en gemeentedienst is het verboden om bijbetrekkingen aan te nemen zonder daartoe bekomen verlot. Zijn die van dezen aard, dan zou weigering van dat verlot zeker met onze instemming plaats hebben.

Van der Vall trachtte den indruk te wekken, of het P.B. door animositeit tegen Westerhof geleid werd. Het is beneden de waardigheid van het P.B. zich tegen de verdenking te verdedigen, dat het zich bij een besluit van dezen

aard door persoonlijke overwegingen zou hebben laten leiden.

Hoe zal door een proeftijd, zooals v. d. Vall wil, uit te maken zijn, of de functies te vereenigen zijn? Dat blijkt alleen, wanneer de actie verslapt en de beweging inzinkt. De mogelijkheid, dat deze toestand intreedt, kunnen we niet aanvaarden.

Art. 7 zegt duidelijk, dat en van het gewestelijk- en van het Partijbestuur vergunning noodig is om een bijfunctie te aanvaarden. De bedoeling is, dat dit niet geschiedt, als een van beiden bezwaar heeft. En dat moet zoo blijven. Heerscht in het gewestelijk bestuur een goede geest, dan speelt de camaraderie bij de beslissing een slechte rol, omgekeerd, is de verhouding niet goed, dan zou men den propagandist bij dergelijke gelegenheid een hak kunnen zetten. Dus is 't noodig, dat 't P.B., dat deze invloeden niet ondergaat, een beslissing neemt.

Het reglement legt de beslissing in handen van het P.B. Op dit formeele recht beroept het P.B. zich niet. Het meent van het Congres te kunnen vorderen, dat de afdoening van het conflict aan dit college wordt overgelaten.

Een compromis is mogelijk, mits erkend wordt, dat de beslissing aan het Partijbestuur is. Zou het gewestelijk bestuur uitspreken, dat het aan een halven propagandist voldoende heeft, dan ware op die basis een compromis mogelijk. Een derde deel der Partijcontributies moet aan salaris der propagandisten besteed worden. Dat geld is goed besteed, als de Partij er ook waar, dat is volle propagandisten, voor krijgt. En anders niet.

Onder de Partijfunctionarissen, wier volle werkkraacht voor hun functie wordt vereischt, is er overigens geen die een dergelijke bij-functies bekleedt. Kamerleden zijn geen partijfunctionarissen in dezen zin.

T e g e n s p r a a k.

VLIEGEN: Niet in dezen zin.

Ten aanzien van de functie van Kamerlid is door het congres bepaald, welke functies daarmee onverenigbaar zijn. Van deze functies is er na de uitspraak van het P.B. geen enkele meer aanvaard.

Het P.B. stelt dus voor de afhandeling aan het P.B. over te laten.

Een verbod als in het voorstel Purmerend is neergelegd, is niet wenschelijk. Zóó opgevat zou ook een combinatie met het wethouderschap, b.v. van Heiloo, onmogelijk zijn. Enkhuizen wil de beslissing alleen aan het P.B. laten. Beide, P.B. en gewestelijk bestuur moeten zich in gevallen als deze kunnen uitspreken. (A p p l a u s.)

SCHAPER zegt, dat in het P.B. van een compromis nog niet is gesproken. In het dagelijks bestuur is er over gesproken. In het volle P.B. moet de zaak dus nog worden behandeld en spreker houdt zich volkomen vrij.

De VOORZITTER Vliegen zegt, dat het juist is, dat inzake een compromis geen beslissing is genomen. Alleen in het dag. bestuur is de mogelijkheid van zulk een oplossing besproken.

v. d. VALL (Heilo) verklaart, dat, wordt in samenspreking tusschen P.B. en Gewestelijk Bestuur een redelijke oplossing gevonden, het Gewestelijk Bestuur zich daarmee kan vereenigen.

H. DE BOER (Propagandist Friesland) zegt, dat door v. d. Vall aan het slot van zijn betoog de indruk, is gewekt, dat in Leeuwarden een situatie had kunnen ontstaan als te

Alkmaar. Het noemen van spr.'s naam is een schijnbeweging geweest. Maar spr. wil wel zeggen, dat hij het P.B. en het Congres niet voor deze moeilijkheid zou hebben geplaatst.

EEN STEM: Je bent een brave jongen.

DE BOER: Was spr. wethouder geworden in Leeuwarden, dan zou hij die functie niet met die van propagandist hebben gecombineerd, al zou in zoo'n geval in verband met gegroeide toestanden en verhoudingen een bepaalde oplossing misschien mogelijk en wenschelijk zijn.

De VOORZITTER stelt nu voor, de zaak door het P.B. te laten uitmaken.

Met overgrootte meerderheid wordt aldus besloten. De voorstellen-Enkhuizen en Purmerend zijn daardoor afgehandeld.

De VOORZITTER stelt nu aan de orde de andere voorstellen, betrekking hebbend op de verenigbaarheid van functies.

Het voorstel-Julianadorp is niet te aanvaarden. Wij stellen voor de bestaande bepaling ongewijzigd te handhaven.

Het voorstel-Julianadorp wordt met algemeene stemmen verworpen.

Het voorstel-Beverwijk (107) ontraadt spr. De Partijraad kan over zulke dingen niet oordeelen. Het voorstel wordt verworpen. Het voorstel-Alkmaar-Krommenie wordt ingetrokken. Eveneens dat van Enkhuizen, Wormerveer, Julianadorp (112). Het laatste voorstel zou Troelstra verbieden hoofdredacteur van „Het Volk" te zijn. Het voorstel wordt verworpen.

Verkiezing Partijbestuur.

Meegedeeld wordt dat de verkiezing voor de overige leden Partijbestuur het volgende resultaat heeft gehad:

Totaal aantal stemmen 1095. Blanco 15.

Meerderheid 541.

Albarda 604, Bergmeyer 674, Binnendijk 29, Boekman 261, H. de Boer 220, De Bruin 64, v. Doorn 29, v. Eck 894, S. Groeneweg 858, Kalter 49, v. d. Kieft 234, Michels 17, Miedema—Zondervan 140, Niermeyer 6, Paris 26, Rugge 154, Sannes 844, Schaper 978, v. d. Sluis 393, Sneathlage 12, Thomassen 107, Troelstra 997, v. d. Vall 73, Voogd 123, A. de Vries 47, Weijkamp 31, de Wolff 177, Woudenberg 92.

Gekozen: Bergmeyer, v. Eck, S. Groeneweg, Sannes, Schaper, Troelstra.

Uit dezen uitslag blijkt, dat zeven Kamerleden zijn verkozen, terwijl reglementair slechts 6 zitting in het P. B. kunnen hebben. Albarda, die de minste stemmen had, valt dus af. Tusschen Boekman, De Boer, v. d. Kieft en v. d. Sluis moet een herstemming plaats hebben.

Het Congres wordt verdaagd tot des avonds 8 uur; dan zal het in huishoudelijke zitting bijeenkomen.

Derde dag.

Na heropening wordt meegedeeld, dat van de Amsterdamsche afdelingen een voorstel is ingekomen om het punt

Arbeidersontwikkeling

uit te stellen tot een volgend jaar.

De VOORZITTER heeft daartegen ernstig bezwaar. Wij hebben thans voor dit doel enig geld beschikbaar door de uitkeeringen van „De Centrale". Met dit geld willen wij het instituut voor arbeidersontwikkeling inrichten. Eigenlijk

is er geen nieuw congresvoorstel noodig. Herhaaldelijk is reeds daartoe besloten.

Het rapport geeft meerdere punten, die voor discussie vatbaar zijn. Alle punten zullen evenwel niet dadelijk worden uitgevoerd. Het rapport is niet meer dan een grondslag waarop wordt voortgebouwd.

Het voorstel tot uitstel wordt verworpen.

WERKHOVEN leidt de besprekingen in. Wie oppervlakkig kennis neemt van de feiten, moet wel verwonderd zijn over den drang naar ontwikkeling, na den oorlog opgekomen. Onze tegenstanders beweren altijd, dat de arbeiders volkomen materialisten zijn. Wie zoo de arbeidersklasse ziet, voor hem moet het inderdaad vreemd zijn, dat overal de arbeidersontwikkeling in het middelpunt der belangstelling staat. Voor wie dieper kijkt, is die verwondering er niet.

In de Oostelijke landen is na de revolutie de zucht naar weten bij de massa ontwaakt. In Duitschland werken daarvoor een aantal plaatselijke commissies. Daarnaast zijn instituten ingericht voor de ontwikkeling van de leiders. Ook de vakbonden doen daaraan naar hun beste krachten mee.

In Oostenrijk zien wij hetzelfde verschijnsel. Een net van commissies voor arbeidersontwikkeling, in Weenen meer centrale cursussen voor leiders, een partijschool, waar 40 uren per week les wordt gegeven.

Ook in de landen, die niet door de revolutie zijn beroerd, ook daar heeft men groote aandacht aan de arbeidersontwikkeling geschenken. In België zijn een aantal cursussen van meerderen of minder grooten omvang. Men heeft er de arbeiders-hoogeschool, waar gestudeerd wordt.

In Denemarken is een arbeidersschool met één- en tweejarige cursussen en dit werk is in den laatsten tijd uitgebreid. In Engeland wordt eveneens aan arbeidersontwikkeling gedaan. En zoo is het overal in de wereld. Het I. V. V. heeft dan ook een aparte afdeeling ingericht gewijd aan de arbeidersontwikkeling. Het vraagstuk heeft dan ook overal groote belangstelling.

Ons land bleef achter. Niet omdat er geen belangstelling voor was. Op een aantal vroegere congressen kwamen voorstellen op de agenda voor. Een rapport is reeds vroeger verschenen, in 1914 werden voorstellen aangenomen door het N.V.V., in 1917 volgde de partij. Van de uitvoering kwam echter nooit iets terecht. Andere zaken vroegen meer de aandacht.

De oorlog en de nieuwe problemen, door den oorlog gesteld, brachten het vraagstuk weer meer naar voren. De economische en politieke toestand schoof een aantal vragen naar voren. Daarnaast nam de arbeidersklasse bezit van haar rechten. De eigenwaarde der arbeiders nam toe. Zij willen nu meer dan loonsverbetering alleen, zij willen beginnen aan de invoering van het socialisme, door de uitvoering der socialisatie. Dat maakt noodig de scholing van meerderen onder ons. Alleen ontwikkelde leiders is niet meer voldoende. Ook het groote kader moet in staat zijn de opbouwende taak van het oogenblik naar behooren te vervullen.

De politieke en economische strijd houdt in zich zelf een stuk ontwikkeling, scholing en beschaving in. Alléén daaraan overlaten kunnen wij de ontwikkeling en de scholing niet. Alleen de meerderheid in het parlement, de medezeggenschap in de bedrijven, is niet het doel. Wij willen een rijker, voller, gelukkiger

menschenleven. En daarom moeten wij de massa in onze ontwikkeling betrekken en op een hooger plan stellen.

Dat is een zware taak. In het kapitalisme werken allerlei tendenzen, die een tegenovergestelde strekking hebben. De bourgeoisie verwijt den arbeiders, dat zij een troep egoïsten zijn. Dat is onjuist. Maar als zij niet zorgen voor een behoorlijk levenspeil, worden zij onverbiddeijk onder den voet geloopt. Op den grondslag der huidige loonen is van weelde geen sprake. Wij willen dan ook den strijd voor lotsverbetering niet opgeven. Er moet een materiele grondslag zijn, om de geestelijke ontwikkeling uit te kunnen bouwen.

De commissie had vragen van tweeledig doel: hoe kweken wij bekwame leiders en hoe kan de algemeene ontwikkeling tot haar recht komen. Schoolsche opvoeding ligt natuurlijk niet in het doel. Verwacht mag worden, dat het onderwijs, dat de gemeenschap geeft, een behoorlijken grondslag heeft gelegd. Juist omdat men daaraan thans wil tornen, is ons verzet tegen de plannen van Colijn zoo fel. Van wat thans gegeven wordt, kan niets meer af.

Aan het lager onderwijs kleven vele gebreken. Maar het vormt een grondslag. Op 18-jarigen leeftijd is er van de schoolsche kennis niets meer over. Daarmee moet rekening worden gehouden.

De methode van de ontwikkeling, die wij willen brengen, moet aansluiten bij ons evolutiebeginsel. Indien het ons gelukt, de arbeidersklasse dit inzicht bij te brengen, behoeden wij de arbeiders in tijden van depressie voor ontmoediging. Dat zal voor de individuen een steun zijn, voor de organisatie en de beweging een zegen.

De Commissie stelt zich voor, dat partij en vakbeweging de heele zaak in handen stellen van een apart instituut, op democratische wijze saamgesteld en waarin allen belanghebbenden stem is gegeven. Alleen de Centrale, waarvan ook een lid zou worden opgenomen, heeft daarvan afgezien. Ook de plaatselijke organen krijgen haar vertegenwoordiging.

Gisteren is in het algemeen geklaagd over te veel centralisatie. Hier is van te groote centralisatie geen sprake. Zoowel S. D. A. P. als N. V. V. moeten op het werkplan invloed kunnen oefenen, al zullen zij zich niet in finesses met de cursussen bemoeien. Verder wil het rapport in het geheele land plaatselijke organisaties oprichten, die allerlei clubs stichten: leesclubs, tooneelclubs, debatclubben enz. Zij zijn met de uitvoering der plannen belast, een en ander onder leiding van het Centraal instituut.

De contributie voor de individuele leden zal zeer laag worden gesteld. Waar men iets voor betaalt, wordt gewoonlijk meer geapprecieerd dan iets wat gratis wordt verkregen.

In den arbeid van de bestaande plaatselijke commissies zal niet met ruwe hand worden ingegrepen. Wij willen niets kapot maken. Wat wij wel willen, is den ombouw van deze commissie. In Amsterdam is b.v. veel bereikt. Wij willen daaraan niet een einde maken en iets geheel nieuws opbouwen. Wij willen alleen in nader overleg met deze commissie de zaak ook te Amsterdam ombouwen.

In enkele plaatsen bestaat iets. In de meeste is echter nog niets van dezen aard aanwezig. Daarop moet onze blik gericht en

vooral het platteland en de kleine steden hebben groote behoefte aan dezen ontwikkelingsarbeid.

De begrootingscijfers staan niet heelemaal vast. Dat is bij begrootingen nooit het geval. Het is op het laatste oogenblik in dit geval nog weer gebleken: de bijdrage, waarop van de Centrale gerekend was, wordt iets kleiner dan waarop eerst was gerekend. Er is een bedrag van f 24.000 aanwezig, waarmee kan worden begonnen. Wij hebben niet als in België een fonds-Solvay, maar hopen dat de winst der Centrale zoodanig mag toenemen, dat wij daaruit voor dit werk voortdurend zullen kunnen putten.

De arbeid zal behoorlijk worden aangepakt. Men stelt zich voor over allerlei onderwerpen in het geheele land cursussen in te richten om daardoor de algemeene ontwikkeling te dienen en den grond voor het volgen van dieper gaande onderwerpen te leggen.

Veel zal afhangen van de keuze der leiders. Het instituut zal daarbij een gewichtige taak hebben te verrichten, omdat thans niet altijd zeker is, of de leiders der cursussen wel de juiste zijn.

De cursussen der meergevorderden zullen de scholing voor de sociaal-demokratie en de vakbeweging hebben te bevorderen. Uit de bezoekers der meer gewone cursussen zullen de bezoekers van deze moeten worden gekozen.

Daarnaast moeten aparte cursussen voor het eigenlijke kader worden gesticht. Een kader-school voor arbeiders kan nog niet worden ingericht. De organisatie daarvan is een werk op zichzelf en zoover zijn we nog niet. Wat nu zal worden ingericht zijn week-end-cursussen, cursussen over speciale onderwerpen enz. Daarnaast zullen we ook schriftelijke cursussen inrichten. Ook de kunst zal onze aandacht hebben. Voor de Mei-beweging, tooneel, zang en muziek moet worden gezorgd en het ligt in de bedoeling een tooneelgezelschap te stichten, dat ook in de kleine plaatsen goede tooneelvoorstellingen zal kunnen brengen.

Spr. raadt het Congres op al deze gronden het rapport te aanvaarden. De ontwikkeling van de beweging eischt meer beschaving en kennis, opdat wij steeds sneller voort zullen gaan op den weg, die ons leidt naar het socialisme. (L u i d a p p l.) (Niet bijgewerkt.)

De VOORZITTER wijst er op, dat het weinig zin heeft over allerlei onderdeelen discussies te gaan voeren. De uitwerking van de algemeene gedachte moet aan de practijk der volgende jaren worden overgelaten. Dit moet uitgroeien gelijk dat met de A. J. C. het geval was, aan wier bekwame, energieke leiders spr. hulde brengt. (A p p l a u s.)

Spr. stelt voor in de tweede alinea op te nemen, dat de bestuursverkiezing en de samenstelling van het bestuur bepaald wordt in het huishoudelijk reglement.

Het woord is aan SCHOENMAKER (Avenhorn), die de noodzakelijkheid bepleit in de behoefte aan goede tooneelstukken te voorzien. De propaganda ten plattelande komt niet voldoende tot haar recht, wijl onze bijeenkomsten niet aantrekkelijk genoeg zijn. Het tooneel kan in het tekort aan aantrekkingskracht onzer bijeenkomsten het best voorzien. De tegenwoordige tooneelstukken voldoen niet genoeg aan de eischen der propaganda en stellen te hooge eischen aan de spelers en speelsters. Het

rapport van de commissie voor arbeidersontwikkeling verlangt groote kunst en kunststukken. Daar heeft het platteland niet in de eerste plaats behoefte aan. Daaruit blijkt ook, dat men van de eischen, die het platteland stelt en de moeilijkheden, die daar overwonnen moeten worden, niet op de hoogte was.

Spr. geeft een realistische schildering van die plattelandsmoeilijkheden, die door het Congres onder groote vrolijkheid wordt aan-gehoord.

Het rapport acht het aanwakkeren van dilet-tantisme verkeerd. Als men de roode tooneel-gezelschappen tegenwerkt, wat doet men dan? Het publiek aan onze tegenstanders overle-veren.

Wij voeren hen dan naar die tooneelgezel-schappen, die „liefhebbers” in „De Twee Weezen”. Daartegenover roept spreker den plattelanders toe: Wat ook val, voor uw tooneel sta pal. Blijf ons met uw groote kunst van het lijf. Houd het groote volkstooneel in de steden, laat ons ons eigen amusement. Daarvoor vraagt de afdeling Avenhorn—Oudendijk een prijs-vraag uit te schrijven voor een tooneelstuk, dienstbaar aan de propaganda ten plattelande. (A p p l a u s.)

Partijbestuursverkiezing.

De VOORZITTER deelt daarna mee, dat de uitslag van de herstemming voor twee leden van het Partijbestuur is als volgt:

Uitgebracht werden 1033 geldige stemmen.

Gekozen zijn Van der Kieft en Van der Sluis, de eerste met 558, de tweede met 744 stemmen. Op Boekman waren 449, op De Boer 282 stemmen uitgebracht.

Door deze stemmingen is het Partijbestuurs-lidmaatschap van Van der Goes en K u y p e r, die geen candidatuur meer hadden aangenomen, geëindigd. Spr. zou in zijn plicht te kort schieten, indien hij niet beiden, maar vooral Van der Goes, den geestelijken vader van de S. D. A. P. (a p p l a u s) een woord van afscheid en dank toesprak.

Het waren zeer respectabele redenen, die hem er toe brachten als partijbestuurder te bedan-ken; helaas is daar geen terugkomen op moge-lijk. Spr. verzekert Van der Goes van deze plaats, dat de gansche Partij hem dankbaar is voor het zeer vele en uitnemende werk, dat hij ook in deze kwaliteit voor de Partij heeft ge-daan. (L a n g d u r i g a p p l a u s.)

R. Kuyper was korter tijd lid van het P.B. Wij betreuren, dat vooral gezondheidsredenen hem er toe noodzaakten zijn functie neer te leggen.

Overgaande tot het agendapunt: Arbeiders-ontwikkeling, wijst spr. er op, dat de vertol-king der denkbeelden van den partijgenoot uit Avenhorn het congres af en toe deden lachen. Toch was er in wat hij zei veel, wat de over-denking ten volle waard is en hij geeft den spreker uit Avenhorn in overweging, zijn rede eens op te schrijven en in het Populair Weten-schappelijk bijvoegsel te publiceeren (A p p l a u s.)

Boekman (Amsterdam IV) zegt, dat de ondershandsche mededeelingen, aan de Amster-damsche afgevaardigden in de laatste dagen verstrekt, in het inzicht van een aantal hunner verandering hebben gebracht, waardoor dan ook de motie tot uitstel kon worden inge-trokken.

Spr. merkt dan op, dat de boekhandel „Ont-

wikkeling” wel eens wat duur is als uitgeef-ster, wat allerminst bevorderlijk is voor de arbeidersontwikkeling. Zoo was het ook b.v. met dit rapport, dat als overdruk veel te duur is verkrijgbaar gesteld, waardoor het niet door ieder, die over deze zaak te beslissen heeft, kon worden bestudeerd.

Spr. meent, dat het tot het wezen der arbeidersbeweging behoort haar leden ook ontwikke-ling bij te brengen, uiteraard vooral op sociaal gebied. Haar moet dit werk dan ook niet ontnomen worden door het organiseren der leden in een speciaal daartoe opgerichte organisatie.

Spr. vraagt in dit verband of het de bedoe-ling is, aan de afdelingen van partij en vak-beweging het recht te ontnemen, voor de leden op dit gebied nog iets te doen. Spr. meent, dat dit verkeerd zou zijn. In Amsterdam wordt veel gedaan aan arbeidersontwikkeling. . .

STENHUIS: Het is nog diletantisme.

BOEKMAN: Zou het, als het onder Stenhuis geschiedt, geen diletantenwerk zijn? (A p p l a u s.)

De centralisatie juichen wij op zichzelf toe. Daardoor kunnen betere krachten worden aangesteld en is het mogelijk, aan diletantisme te ontkomen. Zal echter het werk, nu in de groote steden gedaan, in de eerste jaren kun-nen voortgaan?

In de tweede plaats ontmoet het individuele lidmaatschap naast principiële ook practische bezwaren. Spr. meent dat het beter is, dat de mogelijkheid voor collectieve lidmaatschappen wordt geopend. In het rapport wordt daartoe niet uitdrukkelijk de gelegenheid gegeven. Spr. vraagt echter pertinent of men gelegenheid wil geven voor het collectieve lidmaatschap. Dan kunnen afdelingen in haar geheel toetreden en zou een groot bezwaar van Amsterdam zijn opgeheven. De financieële basis van het nieuwe instituut zou er eveneens sterker door worden.

Een andere grief is reeds opgeheven, door de mededeeling van den voorzitter, dat de Centra-le geen plaats in het bestuur verlangt. Al geeft deze instelling het geld, met de arbeiders-ontwikkeling heeft zij niets te maken.

De bestuursvorm zal nu in het huishoudelijk reglement worden geregeld. Dat acht spr. verkeerd, omdat dan weer langs dezen weg ver-tegenwoordiging van geldgevend organisaties zou kunnen worden ingevoerd. Dat moet naar spr. meent, voorkomen worden. (A p p l a u s.)

KALTER (Emmen) zegt, dat de cursussen overal doorlopend slecht worden bezocht. Meestal was de oorzaak, dat de arbeiders-bezoekers de stof niet voldoende konden ver-werken.

Wat de commissie wil, lijkt spr. ten deele een onbegonnen werk. Aan de A. J. C. moet de volle aandacht geschonken worden. De jongeren, daar bijeen, kunnen beter dan de ouderen, zich de ontwikkeling die noodig is, eigen ma-ken. Het platteland moet aan de A. J. C. meer aandacht schenken. Daár berust de toe-komstige leiding. Daarom moet de A. J. C. sterker gesteund. (a p p l a u s)

VAN EISENGA (Rotterdam V) heeft met belangstelling van het rapport kennis genomen. Het is heel goed stuk werk, dat als het door-gewerkt heeft, belangrijk werk zal doen. Een ding moet niet vergeten: de grondslag, waarop gebouwd moet worden, is ondeugdelijk. De schoolsche ontwikkeling van de arbeiders is te gering. Men veronachtzaamt die ontwikkeling

in onze kringen wel eens wat veel. Er mankeert veel aan deschoolsche ontwikkeling. Dat ligt niet aan de onderwijzers, doch aan de organen, die deze ontwikkeling brengen. Het overgrootste deel der Nederlanders is niet in staat zijn eigen gedachten uit te drukken...

E e n s t e m : Dat is de schoolmeester.

VAN EISENGA: Ja, dat is de schoolmeester. Maar het is juist. Wij kunnen de schoolsche ontwikkeling niet ter hand nemen. Dat moeten de regeeringsorganen doen.

De memorie van antwoord, dezer dagen verschenen, sluit in zijn gevolgen een ramp voor ons land in. De arbeidersklasse heeft allereerst het zevende leerjaar noodig. Daarnaast moet het vervolgonderwijs worden verbeterd. Zonder deze ontwikkeling kan dit ontwikkelingswerk van ons niet de vruchten dragen die anders mogelijk zouden zijn.

Voor het werk van de A. J. C. heeft spr. groot respect. Daar wordt uitnemend werk verricht. Maar het is niet voldoende. De krachten voor verdere ontwikkeling geschikt, moeten er uitgehaald en verder voortgeholpen. De wil en de energie om zich op te werken, zitten in de proletarische jeugd. Laat ons ze er uit halen en ze ontwikkelen in het belang onzer geheele beweging. (applaus)

DE VOORZITTER meent, dat bij den aanvang van een werk als dit, men de zaak niet moet doodpraten, zooals Kalter deed. Dat is een verkeerde methode. Maar ook is verkeerd, wat van Eisenga zei; de schoolsche ontwikkeling ontbreekt, het is juist. Maar meet de moeilijkheden niet te breed uit. Wek het besef, dat meer ontwikkeling noodig, doch ook mogelijk is. Dat is het wat wij noodig hebben.

Boekman wil de geheele afdelingen als zodanig doen deelnemen. Daarin zitten menschen van allerlei aanleg en mentaliteit, ook onverschilligen, die de anderen zullen bemoeilijken en spr. meent, dat de gedachte van Boekman daarom niet zal opleveren, wat hij zich er van voorstelt.

Wij stellen intusschen niet iets vast voor altijd. In de regelingen kan wijziging worden gebracht, als de behoefte blijkt. Laat ons deze zaak met vertrouwen aanpakken. Spr. heeft herhaaldelijk jonge arbeiders geraden, pak zelf aan. Met de vroeger nog slechtere schoolsche ontwikkeling hebben veler onzer het een heel eind gebracht. Daarom moeten de individuen zelf aanpakken.

Alles kan niet over een kam geschoren in steden en platteland en dat is ook allerminst de bedoeling.

STENHUIS zegt over het individueele en kollektieve lidmaatschap, dat in de commissie de eenstemmige meening heerscht, dat de selectie, die noodig is, het individueele lidmaatschap eischt.

Er is met de C.C.v.A.'s uit een drietal steden — Amsterdam was verhinderd — vergaderd. Toegestemd is in die bijeenkomst, dat er verandering moet komen. Die verandering is echter niet van vandaag op morgen door te voeren.

Later is met de vertegenwoordigers van de C.C.v.A. vergaderd. Daar is een lange rede gehouden zonder kop of staart en met gelei als middenmoot (v r e u g d e). Wij hebben toegestemd, dat de wijze, waarop de reorganisatie moet plaats zal hebben, soepel en geleidelijk moet worden doorgevoerd. Doch de secretaris van de Amsterdamsche C.C.v.A. dreigde toen met tegenwerking, als vastgehouden werd aan het individueele lidmaatschap.

Er is veel geschied, ook en vooral in Amsterdam. Maar er werd door Amsterdam een houding van zelfgenoegzaamheid aangenomen, die niet geduld kan worden. Wanneer Amsterdam bona fide meewerkt om geleidelijk te komen tot den organisatievorm dien wij hebben moeten, dan zal het bestuur van het instituut de medewerking, die verlangt wordt, uit volle overtuiging geven. In het andere geval zal men ons tegenover zich vinden.

Voor wat Avenhorn zei, voelt spr. iets. Spr. is zelf plattelander. Er wordt hier een kans geboden, zooals het platteland nog nooit had. Laat men daarom ons ook op het platteland helpen. Alle dilettanten-tooneelgezelschappen op het platteland moeten niet weg. Maar als het platteland de gelegenheid geboden wordt om hooger te reiken, moet zij daarvan gebruik maken. Dat is in het belang van ons en het platteland.

De laatste brief van de Centrale heeft spr. teleurgesteld. Zij had toe moeten juichen, dat het bedrag wat zij geeft, gebruikt zal worden voor den uitbouw van de beschaving en de ontwikkeling. En als de Centrale haar taak goed begrijpt, moet zij de leiding der beweging, de besturen van S. D. A. P. en N. V. V. volgen en ter onze beschikking te stellen de volle poed.

WERKHOVEN is de critiek van Amsterdam nog al meegevallen. Collectieve aansluiting in den aanvang zal op den duur moeten overgaan in individueel lidmaatschap.

De kosten van het rapport vond men te hoog. Er is een klein deel in „Het Volk” verschenen. De rest bevat veel staatwerk en spr. noemt den prijs van het boekje een spotprijs (p r o t e s t e n).

Er is wel eens meer geklaagd over het duur zijn van „Ontwikkeling”. Deze instelling moet zich echter zelf bedruipen. Dat mag niet uit het oog worden verloren. Wij hebben geen fondsen, om de mogelijke tekorten van „Ontwikkeling” uit te kunnen dekken. Een calculatie van een particuliere uitgeversmaatschappij kwam op een prijs van f 2 voor dit rapport.

Het platteland zal gesteund worden, ook op het gebied van het tooneel. Het „Groot Tooneel” is niet geschikt voor het platteland. Maar er kan voor het platteland toch wel iets gedaan worden.

Bij de A. J. C. is het dilettantisme ook verbeterd. Op dienzelfden weg zullen wij ook in dit geval voortgaan.

Het is niet de bedoeling aan de leden van het instituut alléén de algemeene ontwikkeling te brengen. De breede massa zal er in worden betrokken en de speciale cursussen alleen, zullen voor de leden van het instituut worden gegeven.

Spr. wenscht en hoopt tenslotte, dat men met geloof en enthousiasme het werk van het instituut zal uitvoeren. Dan zal over eenige jaren blijken, dat het een zegen is voor de beweging.

Het voorstel-Avenhorn wordt ingetrokken. De amendementen van Rotterdam en Eindhoven op de resolutie zijn vervallen door de wijziging, door het Partijbestuur aangebracht.

De gewijzigde resolutie luidt aldus:

De S.D.A.P. sticht tezamen met het N.V.V. een Instituut voor Arbeidersontwikkeling.

Het instituut staat onder beheer van een bestuur, waarvan de samenstelling en de wijze van verkiezing wordt geregeld bij huishoudelijk reglement.

Het Instituut wordt te Amsterdam ge-

vestigd. Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter.

Het Instituut zal tot taak hebben de arbeidersontwikkeling te bevorderen in den geest, aangegeven door het rapport der Commissie voor de bestudeering van het vraagstuk der Arbeidersontwikkeling, zooals dit door de congressen van Partij en Vakverbond in 1924 werd aanvaard.

Het Instituut is in zijn werkwijze vrij, behoudens dat zijn statuten en huishoudelijk reglement, benevens zijn jaarlijksch werkplan, begrooting, rekening en verantwoording en jaarverslag de goedkeuring van het Partijbestuur der S.D.A.P. en het bestuur van het N.V.V. behoeven.

De kosten worden gevonden uit subsidies van S.D.A.P., N.V.V. en vakbonden. Daarenboven zullen de twee eerstgenoemde lichamen het hun toekomende deel der overwinst van de Centrale aan het Instituut afstaan. Daarnaast kan het Instituut voor haar leden, van aangesloten vereenigingen, van deelnemers aan het ontwikkelingswerk of op andere wijze trachten inkomsten te verkrijgen.

De resolutie wordt met algemeene stemmen aangenomen.

De **VOORZITTER** stelt vast, dat we er wat den voortgang der werkzaamheden betreft zeer slecht voorstaan. Een groot deel der agenda zal onafgedaan blijven.

Afgehandeld moet evenwel worden de contributiekwestie, die nu aan de orde gesteld wordt.

Het Partijbestuur neemt, om tijd te sparen, het denkbeeld over in de voorstellen 13 tot 19 neergelegd, om een Commissie te benoemen, die de dienstweigering en wat daarmede samenhangt bestudeert en op een der volgende congressen verslag uitbrengt.

Op voorstel van den voorzitter machtigt het congres het Partijbestuur in Januari of Februari een **Verkiezingscongres** bijeen te roepen; de plaats zal nader door het P.B. worden vastgesteld.

De contributieregeling.

DROP (Partijpenningmeester) is tegelijk rapporteur van de commissie tot bestudeering van het contributievraagstuk. Het congres en het partijbestuur zullen goed doen — in tegenstelling met de jarenlang gevolgde gewoonte — aan de financieele basis van onze partij tijd en aandacht te wijden. De instandhouding van het strijdapparaat, dat de partij geworden is, hangt voor een goed deel af van het vraagstuk, dat ons thans bezig houdt. Aan de orde zijn natuurlijk nu ook de financieele verslagen en de reeks voorstellen op den beschrijvingsbrief geplaatst. Spreker begint met een toelichting van het werk en de conclusies der commissie. Gisteren is een opmerking gemaakt over het feit, dat het rapport der commissie niet gepubliceerd is. De commissie voelde zich in de eerste plaats commissie van voorlichting voor het P. B. Daarom en om de uitkomsten van het onderzoek was publicatie niet noodig. Na haar benoeming vond de commissie geen omschreven taak. De commissie is door het P. B. benoemd op verzoek van de federatie Amsterdam. De indruk, dat de bestaande contributieregeling en de hoogte der contributies

de werfkracht der partij nadeelig beïnvloedt, was aan het verzoek der federatie niet vreemd. Intusschen had de commissie zich allereerst een basis voor het onderzoek te vormen. De vraag was of men moest uitgaan van de bestaande verhoudingen op dit punt, of moest men aanvaarden, dat de contributie te hoog was en dus uitsluitend gezocht worden naar een regeling, die de werfkracht zou kunnen verhoogen. Eenstemmig besloot de commissie, uitgaande van de tegenwoordige constante uitgaven, na te gaan of wijziging van de contributieregeling wenschelijk en mogelijk was met het oog op de werfkracht.

Het onderzoek dat daarna werd ingesteld betrof vier punten n.l.:

1. de beteekenis, de doelmatigheid en de resultaten van het thans bestaande contributiestelsel;
2. de ervaring, daarmede door een aantal organen der partij opgedaan en de wenschelijkheden, die ten aanzien van het stelsel worden gevoeld;
3. de vraag, hoe de verhouding was tusschen de loonen en contributies tot aan 1914 en de loonen en contributies van thans;
4. welke financieele verhoudingen er in het algemeen en in verband met de contributieregelingen bestaan bij de socialistische partijen in landen, die met Nederland eenigszins te vergelijken zijn.

Omtrent het derde punt bleek al spoedig, dat geen behoorlijk vergelijkbare cijfers voorhanden waren. Een onderzoek in België en Scandinavië toonde aan, dat de positie van de partij in die landen met die van onze partij niet te vergelijken is. Ons kleine land dwingt tot een centralisatie en noodzaakt daardoor tot duurder inrichting aan den top terwijl in het meest vergelijkbare land, Zweden, aan een vrij geringe centralisatie als wij hier kennen, niet gedacht kan worden. Zweden is veertien maal zoo groot als Nederland, de partij telt er 130.000 leden, de contributie is een Kroon per drie maanden; er gingen in 1922 200 brieven van het secretariaat uit en ook nog 19 circulaires. Bij ons was dit resp. ongeveer 9000 en ruim 200.

Over blijven dus de beide eerste punten. Het materiaal waarover de commissie de beschikking had, is de uitgebreide statistische uitwerking van onze contributieregeling en een aantal inlichtingen van gewesten en federaties. Voor zoover dit laatste een conclusie toelaat, is het stellig de erkenning, dat het tegenwoordige stelsel — wat wij steeds beweerden — niet is doorgewerkt, dat onder de tegenwoordige regeling de financieele positie van gewesten en afdelingen zeer verbeterd is en dat, vooral voor het platteland, de behoefte aan een lagere contributie-klasse dan de thans bestaande wel wordt gevoeld. Het verwerkte cijfermateriaal steunde vooral de meening der gewesten, dat de thans geldende regeling niet is doorgewerkt. Het bracht ook eenige andere dingen aan het licht, n.l. dat voor 17.3 pCt der leden geen zegels worden afgenomen. Voorts, dat in de klasse tot en met 20 cent reeds 72 pCt van de leden contributeeren en dat er een sterke daling is in het percentage der leden dat 12, 25, 30 en 35 cent contributie betaalt. De uitkomsten van een onderzoek naar de gemiddelde betaling per lid over 1922 en over 1923, respectievelijk 6.08

en 5.75 toonde aan, dat er in de regeling zelve ruimte zit voor verschuivingen tengevolge van veranderingen in de positie der leden. Dit alles bracht de commissie tot hare, reeds elders gepubliceerde conclusies. Reden tot wijziging van het stelsel bleek, naar eenstemmig oordeel, niet aanwezig. Maar men meende toch eveneens eenstemmig, dat tegemoet gekomen moest worden aan de hier en daar bestaande opvatting, dat de hoogte der contributie uitbreiding van het ledental der partij in den weg staat. Met inachtneming van de noodige waarborgen voor een sterken achteruitgang van de inkomsten moet maar eens blijken wat de meening waard is, dat door eenige contributieverlaging het ledental omhoog zal gaan. De ring kan worden opengebroken, zoodat blijken kan of de werfkracht verbetert, terwijl een der euvelen, het afnemen van werkloozenzegels als daartoe geen strikte reden is, verdwijnen kan. Het zal f 5000 kosten, dat voorstel 51; we hebben dan ook verruiming van de loongrenzen voor de meest betaalde contributie. Dat offer aan de werfkracht wil het P.B. aanvaarden op advies der commissie. Spreker beveelt de aanneming van voorstel 51 aan en bestrijdt alle andere voorstellen en daarop ingediende amendementen. De aanval richt zich tegen de afschaffing van het werkloozenzegel. Dat kan niet bij de invoering eener lagere klasse en bij de verruiming der loongrenzen. Het zou weinig minder dan een ruïne beteekenen.

Het meest formuleerd is het voorstel 54 van Julianadorp. Het zou in totaal f 219.784.48 opbrengen of een kleine f 14.000 minder dan de tegenwoordige regeling. De partijkas zou ongeveer f 10.500 minder ontvangen hebben. Men zal toegeven, dat dit niet kan. Het streven moet zijn te komen tot evenwicht tusschen de regelmatige inkomsten en de regelmatige uitgaven. Vorige jaar hadden we f 8000 tekort, dit jaar f 4000. Dat moet gedekt worden uit extra bijdragen ieder jaar. Het P.B. zal dien wenk van de commissie ter harte nemen. Mede omdat de bestgesitueerden daartoe de aangewezenen zijn, maar vooral, omdat de commissie van meening was, dat principieel f 0.40 het maximum is, dat een politieke partij als de onze heffen kan, moeten wij ook de voorstellen die het maximum willen opvoeren ontraden.

KALTER: Je ontziet de intellectueelen.

DROP: Die ontzie ik niet, maar ik wil wel bedenken, dat de intellectueelen op gansch andere gronden tot het socialisme komen dan de arbeiders. Daar is niet de harde noodzaak en wij kunnen de intellectueelen wel in onzen strijd gebruiken.

Spreker behandelt dan nog de conclusie van de commissie met betrekking tot de extraheffing voor de vorming van een pensioenfonds. Hij gaat de totstandkoming van deze heffing na. Er is alle reden om deze heffing er thans met kracht in te werken. De argumenten, die vaak er tegen worden aangevoerd, zijn onzer onwaardig. De heffing heeft geen andere beteekenis dan de financiën van de partij beveiligen tegen gebeurtenissen, die voor de partij consequenties moeten hebben, omdat er precedenten zijn. De afdelingen hebben vrijheid deze heffing om te slaan over de weekcontributies.

Spreker vraagt machtiging om met deze heffing voort te gaan.

Laat ons overigens bedenken, dat het strijdapparaat intact gelaten moet worden en uitgebouwd. Bij het aanvaarden der voorstelling

van commissie en P.B. is dit mogelijk, bij alle andere voorstellen niet.

Daarom is voorstel-71 overbodig, de andere voorstellen hebben meerendeels de strekking precies de afdeling, die het voorstel deed, te ontlasten. Zaandam werkte een voorstel uit. De opbrengst zou voor het Pensioenfonds f 7592.30 kunnen zijn. Dat is belangrijk minder dan we bij eenigszins goede doorvoering der extra-heffing kunnen bereiken en zelfs dat is veel te weinig om er een eenigszins behoorlijke rechtspositie mee te maken.

De discussie

De VOORZITTER zegt, dat zich 12 sprekers hebben aangemeld. Het gaat niet aan ze allen een uur te geven. (V r e u g d e.) Spr. zal trachten ieder uit te laten spreken, doch dringt op de uiterste beknoptheid aan.

RADEMAKERS (Arnhem) zegt, na de uiteenzetting van Drop, gesterkt te zijn in de meening, dat de bestaande regeling niet voldoende heeft doorgewerkt om bepaalde conclusies te trekken.

Wat de contributieheffing van de grootere inkomens betreft, de motivering van Drop acht spr. onjuist. Dat de contributie van deze hooger belaste inkomens beter inkomt dan van de gemiddelde inkomens zal wel waar zijn. Doch als voorstanders van progressie, dienen wij deze ook hier toe te passen. Voor de door onze actie tot ons komende arbeiders moet de contributie zoo laag mogelijk zijn. Een intellectueel sluit zich aan om andere redenen. Is hij niet bereid, de offers te brengen, die het partijlidmaatschap hem opleggen, dan moet hij maar buiten de partij blijven. (I n s t e m m i n g.)

Wat de regeling in het algemeen betreft, de omstandigheden van thans maken ongewijzigde handhaving van het geldende stelsel noodig. (A p p l a u s.)

De VOORZITTER: Als het congres het met deze redenering eens is, zou spr. dat wel gaarne zien. Het geeft een voordeel van f 5000 die het P.B. zich wel wil laten opdringen.

DEN EXTER (Amsterdam III) is het met Drop eens, dat er in de bestaande regeling nog wel muziek zit. Als ieder partijgenoot betaalde in de klasse waarin hij thuis hoort, zou daaruit heel wat kunnen gehaald worden. In Amsterdam worden de inkomsten der leden af en toe nagegaan. Veel dwang is echter niet te oefenen.

Verhooging van de hoogere contributieklassen acht spr. onjuist. Juist zij, die deze contributie opbrengen, getroosten zich dikwijls ook nog bovendien groote offers voor de partij. Dat mag niet vergeten worden.

Contributieheffing van werkloozen zal tot ledenverlies leiden, vooral in de groote steden.

De pensioen-zegel is een mislukking geworden, zooals door ons is voorspeld. Deze geeft voor de afdelingsbesturen veel werk en, zooals steeds, staan wij hier weer machteloos tegenover de onwilligen die zich aan dezen plicht onttrekken.

Er is hier over contributieverhooging gesproken. Als deze met een cent of zooveel als noodig is verhoogd wordt, kan een behoorlijk pensioenfonds bijeen worden gebracht. Maar alleen op deze wijze is dat mogelijk. Het congres moet de storting verplichtend stellen en spr. zal daarom voorstel-71 van Amsterdam VIII zijn stem geven. Dat brengt ons uit de moeilijkheden.

De afdelingen behoeven er geen voordeel

van te hebben. De partijpenningmeester kan heel goed de juiste en zuivere opbrengst berekenen voor de afdracht van de 40 pCt. aan de afdelingen. (A p p l a u s.)

RIDDERHOF (Tholen) spreekt namens een der kleinste afdelingen. Het P.B. stelt voor 5 cent. Bij ons zal men zeggen: dat is een „kaasje”. De meesten onzer leden hebben lage weekinkomsten en een zoodanige regeling zou voor Tholen slechts f 91 per jaar opleveren. Dat is veel te gering om behoorlijk te kunnen werken voor de propaganda.

In het algemeen is de contributie, ook voor het platteland, niet te hoog. In spr.'s omgeving heeft hij nooit klanken in dien geest gehoord.

De VOORZITTER dringt nogmaals aan op korthed.

KALTER (Emmen) durft de gevolgen der voorgestelde regeling niet voor zijn rekening nemen. Wij kunnen de contributie niet verlagen. Dan kan op het platteland de beweging worden lamgeslagen. Het voorstel zal bewerken, dat in de meeste plattelandsplaatsen slechts 5 cent per lid zal worden betaald.

Beter is in de hoogere regionen de contributie te verhoogen. Bezwaren kunnen daartegen niet zijn. De arbeiders brengen veel grooter offers dan de intellectueelen, doordat zij door de crisisgevolgen zoo zwaar worden getroffen. Van werkloozen kan geen contributie worden gevraagd. De bestaande toestand moet voorloopig worden gehandhaafd.

De VOORZITTER: Als het beter is de bestaande regeling te handhaven, het P.B. heeft daartegen geen het minste bezwaar.

VAN DIJK (Spijkenisse) vraagt of de afdelingen op het platteland, bij invoering van het nieuwe stelsel, geen recht op steun kunnen doen gelden.

De VOORZITTER: Dat hoeft niet apart vastgelegd te worden. Dat geschiedt thans ook.

Met groote meerderheid besluit de vergadering de bestaande contributieregeling te handhaven. Waarmede alle contributievorstellen zijn afgedaan.

De voorzitter stelt de Begroting over 1924 aan de orde. Zij wordt zonder discussie aangenomen. Het financieel verslag is daarmee ook afgedaan.

De VOORZITTER: Het voorstel tot abonnementsprijsverlaging van „De Socialistische Gids” kan niet worden aanvaard. De prijs is belangrijk verlaagd, verder kunnen wij niet gaan, ook niet voor den z.g. „Kern”.

Het voorstel wordt ingetrokken.

Het andere voorstel, de wensch omtrent citaten in vreemde talen, zal worden overgebracht aan de redactie.

Samenstelling congres.

De VOORZITTER stelt aan de orde het voorstel van het Partijbestuur om alle afdelingen weer vertegenwoordiging op het Congres te geven. Het nieuwe stelsel heeft niet goed gewerkt. Het verband met de afdelingen werd er door verzwakt. Daarom willen wij terugkeeren tot den ouden toestand.

Het financieele bezwaar moest echter opgelost worden. Daarom moeten de verblijfkosten door de afdelingen zelf worden betaald. Dat was vroeger ook het geval.

Spr. raadt aan het voorstel van het P.B. ongewijzigd aan te nemen. De oude gemoedelijkheid zal, naar het P.B. hoopt, er door worden bevorderd.

NIERMEYER (Huizen) zegt, dat de kwestie vastzit aan de organisatie der partij als vereeniging. Die organisatie deugt niet. Vandaar de voorstellen van Huizen e.a. en van het P.B. Een congres als dit kan vraagstukken van internen aard moeilijk behandelen. Er moet verandering komen.

Worden alle afdelingen vertegenwoordigd, dan moesten de kosten omgeslagen. De afdelingen de verblijfkosten te laten betalen, bevoordeelt sommige afdelingen, die in de nabijheid gelegen zijn van de plaats, waar het congres gehouden wordt.

Men kan het congres in secties verdeelen. Een andere mogelijkheid is voorbereiding in gewestelijke vergaderingen. Ook de Partijraad zou een rol kunnen spelen. Maar anders dan het nu gaat, is het noodzakelijk. Zoo als het nu is kon een congres moeilijker werken. Het is dus onvoldoende, wat het P.B. nu wil. Behandeling van de voorstellen-Huizen is onmogelijk. Een commissie moet ze uitwerken. Het congres kan alleen over de beginselen beslissen.

Wij moeten daarom geen dezer voorstellen aannemen, doch een commissie aanwijzen, die de verandering van de inwendige organisatie kan voorbereiden, met toepassing van volledige democratie en medezeggenschap van alle partijleden. Op die wijze kan ook het congres op den duur nuttiger werkzaam zijn.

Als er een beetje spoed achter gezet wordt, kan het volgend congres reeds een beslissing nemen.

De VOORZITTER zegt, dat Niermeyer de discussie heeft afgeleid. Het ging alleen over de samenstelling van het congres, niet over de inrichting der partijorganisatie.

Het gaat thans alleen over de vertegenwoordiging van de afdelingen op het congres. Niermeyer vreest er voor, dat het congres dan te groot wordt en niet kan werken. In geen enkel land is zoo'n klein congres als hier. Spr. woonde 't vorig jaar het Belgisch congres bij, dat was veel talrijker en toch werden daar zaken gedaan.

Reglements-artikelen kan men zeker in groote vergaderingen niet behandelen. Doch daar is deze vergadering ook al te groot voor. Het groote voordeel, dat het P.B. ziet, is de betere samenhang, die verkregen wordt.

Wat de financieele regeling betreft, het oude stelsel is weer voorgesteld. Alleen willen wij de afdelingen met meer dan 75 leden hun eigen kosten laten betalen...

EEN STEM: Dat kunnen ze niet.

De VOORZITTER: Dat kunnen ze wel. De kleine afdelingen moeten worden geholpen.

Wij hebben er over gedacht de reiskosten voor rekening van de partij te nemen. Daarover zal Drop nog een en ander zeggen.

Het voorstel om alle afdelingen het recht van vertegenwoordiging op het congres te geven wordt met op één na algemeen stemmen aangenomen.

DROP (P.B.): Uit de financieele verslagen blijkt, dat het vorige tweedaagsche congres f 6000, een driedaagsch congres f 10.000 kost. Om de kleine afdelingen alle te doen vertegenwoordigen, is eerst gedacht aan een tegemoetkoming, die afneemt met de stijging van het ledental. Bij ponds-pondsgewijze omslag moest van de afdelingen 23½ cent per lid gevorderd worden. Het eenvoudigste is voor alle afgevaardigden, één per afdee-

ling, de reiskosten beschikbaar te stellen. Verder kan het partijbestuur niet gaan. Daarom wordt deze regeling door het P. B. aanbevolen.

TERPSTRA (Metslawier) bepleit het pondsgewijs omslaan der kosten. Bij de regeling van het P.B. zijn door de logieskosten de verafgelegen afdelingen nog altijd in het nadeel. Daarom beveelt spr. het voorstel der afd. Dokkum aan.

De VOORZITTER zet uitéén, dat het voorstel van het P. B. juist voor deze kleine verafgelegen afdelingen veel voordeeler is. Alleen de partijkas zou wel varen bij aannemen van het voorstel Dokkum.

DROP (P. B.) Daarbij zou de afdeling Amsterdam IV f 254 Congreskosten moeten betalen.

Het voorstel van het P. B. gewijzigd door de bepaling, dat de reiskosten der afgevaardigden door de partijkas gedragen worden, wordt met algemeene stemmen aangenomen.

De VOORZITTER stelt nu voor de volgende voorstellen inzake reorganisatie niet te behandelen. Het P.B. voelde de behoefte aan reorganisatie tot dusverre niet. Maar spr. wil toezeggen, dat in het P. B. de zaak zal worden besproken.

Er is nu immers nieuw bloed in het P. B. gekomen (v r e u g d e). De oudjes als Kleerekoper en Werkhoven zijn er nu niet meer alleen. Spr. geeft verder in overweging, voor het komend Congres, dat een verkiezingscongres zal zijn, maar geen voorstellen in deze te doen. Ze worden toch niet behandeld.

De verdere punten van reorganisatie zullen in de P. B.-vergadering worden overwogen, ook in verband met de samenstelling van een commissie. Als een derde deel der partijraadsleden een vergadering van dien raad aanvraagt, wordt deze natuurlijk uitgeschreven, ook al staat het niet in het reglement.

Omtrent de plaatsvervangende leden van het P.B. stelt de VOORZITTER voor dit jaar voor, bij voorkomende vacaturen aldus te handelen: valt een Kamerlid uit, dan volgt Albarda hem op; bij terugtreden van een of meer der anderen volgen de in herstemming uitgevallen op, in de eerste plaats dus Boekman.

Bij

de candidaatsstelling voor Tweede en Eerste Kamer

is er voor gezorgd, dat het eerste en ook het laatste woord aan de leden is. Een meer democratische regeling is niet mogelijk. Het commissoriaal maken van deze aangelegenheid, waartegen geen overwegend bezwaar is, kan niet tot een noemenswaard resultaat leiden.

Het desbetreffende voorstel Den Haag II wordt, met enkele stemmen vóór, verworpen.

Alle overige voorstellen, die dezelfde strekking hebben, worden hiermede als afgedaan beschouwd.

Bij de voorstellen onder

Actie en Propaganda

is er een van de afdeling Leiden om een landelijke meeting voor ontwapening te houden. Inplaats daarvan stelt de voorzitter voor in het najaar deel te nemen aan de groote internationale Vredesdemonstratie van het I.V.V., met welk voorstel het Congres zich vereenigt.

Het P.B. ontraadt het voorstel van de afdeling Hillegersberg om landelijke demonstraties in Utrecht te houden inplaats van in Amsterdam, omdat massale demonstraties in Amsterdam of Rotterdam beter slagen.

Het voorstel-Hillegersberg wordt ingetrokken.

Het voorstel-Arnhem inzake moederschapszorg neemt het werk weer uit handen van Partij en vakbeweging en legt dit verkeerdelijk in die van een vereeniging, wat niet noodig is.

Het voorstel wordt ingetrokken.

Het voorstel-Bellingwolde wordt door het P.B. overgenomen om een commissie te benoemen ter bestudeering van het vraagstuk der plattelands moderne arbeidersbeweging.

Het voorstel-Avenhorn-Oudendijk inzake een prijsvraag voor een toneelstuk wordt verwezen naar „Ontwikkeling” ter overweging. De partijgenooten, die lust hebben om een toneelstuk te schrijven, kunnen er rekening mee houden.

De wensch van Krimpen a/d Lek om de Tweede Kamerfractie op te dragen onverwijld stappen te doen ter beteugeling van den abnormalen arbeidsduur in het land- en tuinbouwbedrijf, zal aan de Kamerfractie worden overgebracht.

Het voorstel-Hoofddorp, om de mogelijkheid te onderzoeken het volksonderwijs vrij te maken van elk streven naar nationalisme en militarisme, wordt niet uitvoerbaar geacht. Dat onderzoek is al 25 jaar aan den gang. Het voorstel wordt verworpen.

Het voorstel-Texel inzake het pensioenvraagstuk zal bij het verkiezingsprogramma worden behandeld.

Het voorstel-Metslawier inzake de boedelbelasting en de propaganda voor het vrijhandelsbeginsel zal eveneens naar de commissie voor het verkiezingsprogramma worden verwezen.

De Zomertijd . . .

GEROEP: Ha!

De VOORZITTER: Wij zijn het hierover niet eens, en kunnen er moeilijk op een congres een beslissing over nemen. Spr.'s voorstel om het van de agenda af te voeren, wordt aangenomen.

Het voorstel-Hoofddorp inzake het dienstbaar maken van de bioscoop aan de propaganda, zal worden overwogen. Er zit wel wat in. In het buitenland doet men er aan. Er dient echter voorzichtig te werk gegaan. De opvoedkundige waarde . . .

SCHAPER: De zedelijkheid.

De VOORZITTER: In ons land geven dergelijke dingen gemakkelijk aanleiding tot discussie. Ons volk is nu eenmaal anders aangelegd dan elders en bovendien, wij hebben noch gebouwen, noch bioscopen.

Het voorstel-Oegstgeest is overbodig. De gehele Kamerfractie heeft het voorstel tot instelling eener plaatselijke keuze bevorderd. Een besluit behoeft daarover niet meer genomen te worden.

De VOORZITTER: De andere voorstellen die nog niet zijn behandeld, geven aanleiding tot discussie, die niet meer tot haar recht kan komen. Zij worden daarom afgevoerd.

VELDMAN (Leiden) protesteert er tegen, dat meerdere voorstellen niet worden behandeld. Vooral die betreffende de behandeling van de voorstellen, op de neutrale vakbeweging betrekking hebbend en het voorstel-Leiden inzake de cumulatie van functies moeten worden besproken.

De VOORZITTER herhaalt, dat behandeling van deze zaken een zeer langdurige discussie noodig maakt...

Neen!

De VOORZITTER: Jawel Het P.B. is ertegen dat deze zaak hier wordt aangesneden. Ze kan niet behoorlijk worden behandeld.

Spr. ziet, ook na een nadere aandrang van Leiden, geen kans, dit punt te behandelen. Het P.B. heeft de zaak nauwkeurig overwogen en zou er een behoorlijk woord aan hebben te wijden. Theoretisch is het van groot belang, praktisch niet. Er is tot nu slechts één geval voorgekomen.

De punten worden afgevoerd.

Op de vraag, wat gebeuren gaat met de onafgedane voorstellen, antwoordt de voorzitter, dat deze maar weer moeten worden ingediend voor het volgende Congres.

De sluiting.

De VOORZITTER spreekt nu een sluitingswoord. Het spijt mij, zegt spr., dat een zoo groot deel der agenda onafgedaan moest blijven. Het bestuur kon daaraan niets doen. Het Congres wilde spreken. De bespreking der leiding heeft veel tijd gekost. Zij was niet onbelangrijk, en veel van wat gezegd is, zal zijn nut doen.

Er is op gewezen, dat er in de ontwikkeling der partij eenige stagnatie is, wij zijn een solied gevestigde firma. Men kan ons stooten, maar dan stooten wij gewoonlijk harder terug. Toch is de toestand niet goed. Onze partij moet niet lijken op een gevestigde firma. Wij moeten groeien. Daarvoor is maar een middel. Het werken der partij zelf. Er is iets onbevredigends in de partij. De persoonlijke medewerking van het groot-

ste deel der partijgenooten ontbreekt. Als wij het oude feu sacré weer konden krijgen, dat bij verkiezingen nog wel eens oplaait, dan waren wij over den stilstand spoedig heen. In het verschieft ligt het oogenblik om er overheen te komen. Dat zijn de komende verkiezingen die ons winst moeten opleveren. Wij moeten niet met 20 of 21 terug komen. Daar heeft de bourgeoisie geen respect meer voor.

Partijgenooten, daarom is de komende tijd van zooveel belang. Wij willen vooruit. Wat in Engeland en nu weer in Denemarken geschiedt, kan ook hier. Wij willen zeggenschap in het land, ook als de volle meerderheid niet achter ons staat.

Het wachtwoord tot de ruim 40.000 partijgenooten moet daarom zijn, wij hebben uw persoonlijke medewerking noodig. Ieder partijgenoot propagandist in eigen kring. Dien kant moet het uit.

Men weet in het land wat wij waard zijn. Maar wij moeten groeien en die groei moet zich afteekenen in het groeiend stemmental, in het groeiend ledental.

Wij hebben weer een paar palen geslagen. Hier moet nu eenmaal geheid. Wij deden dat hier en als gij daarop voortbouwt, kunnen wij weer meer zeker zijn van de toekomst.

Spreker brengt dank aan de Arnheemsche commissie, die het Congres voorbereidde.

Verder is er over financieele hulp aan Twente gesproken. Er zal een Oproerige Krabbel over verschijnen. Doch hier kunnen wij den inzet geven, door zelf flink in den zak te tasten. Dat zal een goed begin zijn voor de inzameling door middel van den Krabbel.

Spr. sluit daarna met den roep: „Leve het socialisme”.

Het Congres zingt daarna staande de Internationale en gaat uiteen.

BESCHRIJVINGSBRIEF.

Programmeischen arbeidstijd.

1. Afd. Hardingsveld. (Nagekomen)

Het Congres besluite alle mondelinge en schriftelijke debatten over een officieele werkweek te staken en pal te staan voor de 45-urige werkweek.

2. Afd. Den Helder.

Overwegende, dat in het program der S. D. A. P. de 8-urendag als eisch gesteld is, terwijl uit de daarbij gevoegde toelichting blijkt, dat de toepassing van den 45-urigen werkweek steeds is bedoeld,

Overwegende, dat de voorzitter van het P. B. en de redactie van het partijorgaan de invoering van de 48-urige werkweek hebben verdedigd, althans daartegen geen stelling hebben genomen, terwijl in deze aangelegenheid het Partijbestuur zich niet heeft uitgesproken en niet heeft geadviseerd,

noodigt het Congres uit zich omtrent deze kwestie uit te spreken.

3. Afd. Leiden.

Het congres spreekt zijn teleurstelling uit over het feit, dat het Partijbestuur niet is overgetreden toen partijgenooten hun medewerking verleenden aan de afschaffing van den 45-urigen werkweek voor personeel in gemeentediens, niettegenstaande de 45-urigen werkweek als een eisch in het gemeente-program is opgenomen.

4. Afd. Bussum.

Het congres bepaald, dat de eisch der S. D. A. P. ten aanzien van den arbeidstijd blijft: de 45-urigen werkweek.

5. Afd. Zaandam.

Het congres spreke zich uit over de uitlegging van Artikel 6 van het Gemeenteprogram door de Amsterdamsche Raadsfractie, in het bijzonder wat betreft de punten achturedag en vrijen Zaterdagmiddag.

6. Afd. Hoofddorp.

Het congres drage het P.B. op den strijd voor de handhaving van den achturedag onverzwakt voort te zetten.

a. Amendement Afd. Dedemsvaart.

Toe te voegen: „en te trachten hieromtrent overeenstemming te verkrijgen met betrokken moderne vakorganisaties”.

7. Afd. Hillegom.

De Partij spreke zich uit voor de 45-urige werkweek.

8. Afd. Bloemendaal.

Het Partijbestuur neme zoodanige maatregelen, dat vertegenwoordigers in openbare lichamen niet tegen geest en letter van de eischen, in onze verkiezingsprograms opgenomen wordt behandeld, zonder dat overleg met het Partijbestuur is gepleegd en zonder dat de partij volledig is ingelicht.

9. Afd. Amsterdam IX.

Het congres draagt het P.B. op een commissie te benoemen, die tot taak heeft te onderzoeken

hoe de houding van onze partij, in tijden van depressie behoort te zijn ten opzichte van de arbeidsvoorwaarden der ambtenaren en der arbeiders in overheidsdienst.

a. Amendement Afd. Amsterdam IV.

Toe te voegen: „De eventueel te benoemen commissie zal in verband met deze kwestie ook het geheele gemeenteprogram onder het oog hebben te zien”.

Ver. van Soc.-Dem. Raadsleden.

10. Afd. Beverwijk.

Het congres noodigt de Ver. van Soc.-Dem. Raadsleden uit een vergadering te beleggen, uitsluitend voor soc.-dem. Raadsleden ter bespreking van het programpunt inzake de 45-urige of 48-urige werkweek.

11. Afd. Bloemendaal.

Het congres benoeme een commissie, die onderzoek doet en rapport uitbrengt, omtrent de wijze waarop de Ver. van Soc. Dem. Raadsleden gereorganiseerd kan worden, zóó, dat een beter verband ontstaat tusschen de verschillende raadsfracties, de staten-fracties en, zoo noodig, onze vertegenwoordigers in Eerste en Tweede Kamer.

12. Federatie Haarlem.

Het congres van oordeel, dat eenheid van optreden van soc.-dem. raadsleden een gebiedende noodzakelijkheid is, noodigt het P.B. uit maatregelen te nemen, die een zoodanig optreden in de toekomst verzekeren en die verhinderen, dat over belangrijke vraagstukken op het gebied der gemeentepolitiek door een enkele fractie besluiten worden genomen zonder dat daarover in een vergadering van soc.-dem raadsleden een beslissing genomen is.

a. Amendement Afd. Neede.

Te lezen als volgt: Het Congres van oordeel, dat eenheid van optreden van soc.-dem. Raadsleden een gebiedende noodzakelijkheid is, noodigt het P. B. uit maatregelen te nemen, die een zoodanig optreden in de toekomst verzekeren.

Militairisme.

13. Afd. Amsterdam VI.

Het congres, van oordeel, dat een positief stelling nemen ten opzichte van het militairisme meer dan ooit noodzakelijk is voor onze Partij;

van meening, dat te weinig aandacht wordt geschonken aan het punt op ons verkiezings-program van 1922:

„Stelmatige beperking der persoonlijke en financieele militaire lasten”, draagt het Partijbestuur op:

1. krachtige propaganda te voeren onder de militairen;

2. positief mede te werken aan alle maatregelen, die leiden tot vermindering van militaire lasten;

3. een krachtige actie te voeren in het land tegen de oorlogsbegroting, de daarbij ter sprake komende herhalings oefeningen en de geldverspilling.

a. **Amendement Afd. Schoten.**

Toe te voegen: 4; overleg te plegen met het N.V.V. om middelen te beramen, teneinde daadwerkelijk optreden bij zeer dreigend oorlogsgevaar.

14. **Afd. Amsterdam VI.**

„Het congres van oordeel, dat een duidelijke principieele uitspraak der partij inzake het vraagstuk der persoonlijke dienstweigering noodzakelijk is;

kennis genomen hebbende van de resolutie van P.B., bestuur N. V. V. en A. J. C. betreffende genoemd probleem;

van oordeel, dat in genoemde resolutie volkomen de meening der partij wordt weergegeven;

verklaart bedoelde resolutie als het standpunt der S. D. A. P. te aanvaarden en gaat over tot de orde van den dag.”

a. **Amendement Afd. Sneek.**

In de resolutie van de besturen van S.D.A.P., N.V.V. en A.J.C. volgende wijzigingen aan te brengen:

Alinea 5 laatsten zin te lezen: Zij moet niet worden verward met de individuele dienstweigering, die door de sociaal-democratie en de moderne vakbeweging niet kan worden aanvaard als middel van actie.

Alinea's 7 en 9 te doen vervallen.

Van alinea 10 de twee laatste zinnen en alinea 11 te doen vervallen.

15. **Afd. Heerlen.**

Het congres draagt het P.B. op, zoo mogelijk in samenwerking met het N. V. V., een meer actieve propaganda te voeren tegen het militarisme en voor den eisch van ontwapening onder de leuze: „Oorlog aan den oorlog”.

16. **Afd. Drachten.**

Het congres draagt het P.B. op, in samenwerking met het N. V. V., de mogelijkheid en de noodzakelijkheid van massale dienstweigering bij eventueele mobilisatie onder de oogen te zien en indien daar omtrent overeenstemming bereikt worden, hiervoor een intensieve propaganda te voeren.

a. **Amendement Afd. Dedemsvaart.**

Te lezen als volgt: Het Congres drage het P.B. op, in samenwerking met het N.V.V. de mogelijkheid en noodzakelijkheid onder de oogen te zien van een intensieve propaganda onder de daarvoor in aanmerking komende vakorganisaties — zulks in samenwerking met de internationale instanties van partij en vakbeweging — voor het, door algemeene werkstaking, onmogelijk maken van mobilisatie.

17. **Afd. Stompvoren.**

Het congres besluite zooveel mogelijk de zaak der dienstweigering te steunen en te ijveren voor een billijke behandeling van de dienstweigeraars.

18. **Afd. Rotterdam II.**

Het congres besluite tot het voeren van een krachtige propaganda tegen de vrijwillige dienstneming.

19. **Afd. Rotterdam II.**

Het congres is van oordeel, dat de partij stelling dient te nemen tegen het instituut der voor-oefeningen, (ondergebracht bij den Vrijwilligen Landstorm) welk instituut dienen zou tot verkorting van den militairen diensttijd.

Bedrijfsorganisatie en Medezeggenschap.

20. **Afd. Eibergen.**

Het congres draagt het P. B. op, in overleg met het N. V. V. in de voornaamste plaats van elk district een landdag te organiseren voor de eischen van bedrijfsorganisatie en medezeggenschap.

a. **Amendement Afd. Dedemsvaart.**

Te lezen inplaats van „een landdag”: „een jaarlijksche landdag, in den geest van onze kiesrechtmeetings”.

Actie en Propaganda.

21. **Congresgroep Bellingwolde.**

De partij neme bij haar propaganda in het algemeen en bij de beoordeeling van loon- en salariseischen zulk een standpunt in, dat groepsegoïsme niet kan worden aangekweekt of bevorderd, teneinde te voorkomen, dat bevolkingsgroepen met een laag welstands-peil, met name de plattelandsbevolking, tegen onze partij worde ingenomen. Bovendien verklare het congres, dit noodzakelijk om der arbeidersklasse gereed te maken voor de taak die hier bij de toepassing der socialisatie wacht.

22. **Afd. Leiden.**

Zoo mogelijk organiseert de partij, tezamen met het N. V. V., a.s. zomer een groote landelijke meeting voor ontwapening, productieve werkverschaffing en medezeggenschap.

23. **Afd. Hillegersberg.** (Nagekomen.)

Het Congres verklaart het wenschelijke landelijke demonstraties in het vervolg niet te Amsterdam, doch te Utrecht te houden, aangezien laatstgenoemde stad het middelpunt des lands is.

24. **Afd. Arnhem.**

Het congres besluit: aan het P. B. en den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs op te dragen, een algemeene landelijke vereeniging voor moederschapszorg in het leven te roepen, met plaatselijke afdelingen, welke subsidie zullen kunnen aanvragen aan Staat, Provincie en Gemeente, zonder onzen eisch: „Moederschapszorg van Staatswege”, te laten vallen.

25. **Congresgroep Bellingwolde.**

Het congres noodigt het P. B. uit, tezamen met het N. V. V., een commissie te benoemen, ter bestudeering van het vraagstuk platteland-moderne arbeidersbeweging. Deze commissie wordt opgedragen bij haar rapport ook voorstellen te voegen ten aanzien van de propaganda en den organisatievorm ten plattelande.

26. **Afd. Avenhorn Oudendijk.**

Het P. B. schrijve een prijsvraag uit voor een tooneelstuk, dat dienstbaar gemaakt kan worden aan de propaganda op het platteland en stelle bekroonde stukken tegen den kostenden prijs, zonder dat opvoeringsrecht betaald behoeft te worden, beschikbaar.

27. **Afd. Dalen.**

Het P. B. stelle een onderzoek in naar den economischen toestand van het platteland en van Drente in het bijzonder.

28. Congresgroep Krimpen a/d Lek.

Het congres drage de Tweede Kamerfractie op onverwijld stappen te doen ter beteugeling van den abnormalen arbeidsduur in het Land- en Tuinbouwbedrijf.

29. Afd. Hoofddorp.

Het congres drage het P. B. op de propaganda ten plattelande meer intensief ter hand te nemen.

a. Amendement Afd. Hillegom.

Toe te voegen: „En dragen de gewestelijke besturen op te trachten een rooster vast te stellen van sprekers, welke de cursussen van afdelingen ten plattelande leiden”.

30. Afd. Hoofddorp.

De Partij onderzoeke de mogelijkheid om het volksonderwijs vrij te maken van elk streven naar nationalisme en militarisme.

a. Amendement Afd. Rotterdam VIII.

Achter het woord „nationalisme” toe te voegen: „in het bijzonder chauvinisme”.

31. Afd. Texel.

Het congres besluite tot een actie — met inbegrip van een volkspetitionnement — voor een ouderdomsverzorging op de volgende grondslagen:

1. Afschaffing van alle pensioenen en daarvoor invoering van een algemeen staatspensioen zonder premiebetaling.

2. Invoering van een nieuw belastingstelsel ter verkrijging van de hiervoor noodige gelden.

3. Vaststelling van het pensioen naar een algemeen gelijk percentage van het vroegere inkomen van den gepensioneerde.

a. Amendement Afd. Schagen.

Punt 3 te lezen als volgt: „Staatspensioen moet niet naar het vroegere inkomen geregeld worden, maar moet voor ieder gelijk zijn”.

32. Afd. Metslawier.

Het congres besluite, dat de Kamerfractie pogingen zal doen om een z.g.n. boedelbelasting te doen invoeren.

33. Afd. Bussum.

Bij de schriftelijke en mondelinge propaganda worde in de eerstkomende tijden het vrijhandelsbeginsel uitdrukkelijk naar voren gebracht.

34. Afd. Bussum. (Nagekomen.)

Het Congres spreke zich uit voor handhaving van den zomertijd.

35. Afd. Hoofddorp.

Het congres drage het P. B. op een commissie te benoemen, welke tot taak heeft na te gaan of — en op welke wijze — de bioscoop d'ensbaar gemaakt kan worden aan de propaganda.

36. Afd. Oegstgeest.

Aangaande het alcoholvraagstuk stelt de Partij zich, sociale maatregelen betreffende, op het standpunt der geheelonthouding en bevordert o.a. de Plaatselijke Keuze.

Samenstelling Partijbestuur.

37. Partijbestuur.

Art. 33 der Statuten wordt als volgt gelezen:

„Vier weken voor het gewone Congres worden de afdelingen uitgenoodigd een voordracht van kandidaten voor het Partijbestuur in te zenden. Drie weken voor het Congres wordt de candidatenlijst aan de afdelingen toegezonden. Worden niet meer kandidaten opgegeven dan er plaatsen te vervullen zijn, dan worden de gestelde kandidaten gekozen verklaard. Een stemming wordt alleen gehouden over hen, die verklaard hebben een candidatuur te aanvaarden.

Niet meer dan zes leden kunnen het lidmaatschap van het Partijbestuur vereenigen met dat der Tweede Kamer.

Wordt een lid van het Partijbestuur tusschen tijds tot lid der Tweede Kamer benoemd, dan blijft hij tot het volgend congres in functie. Indien de voorzitter niet in functie gekozen is ingevolge het bepaalde in art. 32, wordt hij door het congres uit de leden van het D. B. gekozen.

Ontstaat een vacature voor voorzitter, dan wordt door het Partijbestuur uit de leden van het D. B. een voorzitter gekozen.

Vacatures in het Partijbestuur blijven bestaan tot het eerste congres dat gehouden wordt, nadat de vacature is ontstaan, behoudens in het geval, dat het aantal leden van het Partijbestuur zou dalen beneden 2/3 van het in art. 31 bepaalde aantal. In dit geval heeft een aanvulling plaats per referendum, nadat de afdelingen in de gelegenheid zijn gesteld kandidaten te stellen.”

a. Amendement Afd. Leiden.

De drie eerste regels aldus te lezen:

„De afdelingen worden uitgenoodigd om minstens vier weken voor het gewone congres een voordracht van kandidaten voor het Partijbestuur in te zenden”.

b. Amendement Afd. Haren.

De alinea over de voorziening in een vacature als voorzitter worde als volgt gelezen: „Ontstaat er een vacature van voorzitter, dan wordt in dezen door het Partijbestuur uit haar midden voorzien.”

c. Amendement Amsterdam II.

De beide laatste alinea's als volgt te lezen: „Open komende plaatsen in het P.B. worden bezet door die kandidaten, welke het hoogst aantal stemmen hebben behaald. Indien de opengevallen plaats een lid van het D.B. betreft, moet de plaatsvervanger in Amsterdam woonachtig zijn”.

38. Afd. Hilversum.

Het congres noodigt het P. B. uit voorstellen tot wijziging der statuten voor te bereiden, die het mogelijk maken, dat door niet verkiesbaarheid bij periodieke aftreding een deel van het partijbestuur vervangen wordt.

39. Afd. Heilo.

De bepalingen omtrent de samenstelling van het P. B. worden aldus gewijzigd, dat de bezoldigde leden van het partijbestuur jaarlijksch aftreden en herkiesbaar zijn, terwijl de onbezoldigde leden, zonder terstond herkiesbaar te zijn, voor den tijd van drie jaar gekozen worden. De aftreding voor het eerste derde deel te doen geschieden in 1925 volgens op te maken rooster. De voorzitter van de Kamerfractie en de hoofdredacteur van „Het Volk” krachtens hun functie deel van het P. B. te doen uitmaken.

Vertegenwoordiging Congres, samenstelling en bevoegdheid Partijraad.

40. Partijbestuur.

In de 2e alinea van Art. 36 der Statuten worde tusschen de woorden „gevormd” en „worden” het woord „kunnen” ingevoegd.

41. Partijbestuur.

De bepalingen van het H.H. Regl. betreffende vertegenwoordiging op het congres worden gewijzigd, zoodat elke afdeeling het recht heeft een afgevaardigde te benoemen naar het congres. De reis- en verblijfkosten der afgevaardigden van afdeelingen met meer dan 75 leden, komen geheel ten laste van de betrokken afdeelingkas. In de kosten van de reis en het verblijf der afgevaardigden van afdeelingen met minder dan 75 leden, draagt het Partijbestuur een elk jaar door het congres te bepalen gedeelte bij, met dien verstande, dat het Partijbestuur voor de afdeelingen beneden de 25 leden een grooter deel bijdraagt dan voor de afdeelingen met 25—50 leden en voor deze weer een grooter deel dan voor de afgevaardigden van de afdeelingen met 51—75 leden.

a. Amendement Afd. Heerlen.

Tweede alinea als volgt te lezen: De reis- en verblijfkosten worden gedragen als volgt: 60 pCt. van de geheele congreskosten worden ponds-pondsgewijze betaald door de afdeelingen, terwijl het P.B. de overige 40 pCt. voor zijn rekening zal nemen. De reiskosten worden berekend 3e klasse.

b. Amendement Afd. Kampen.

De bepalingen omtrent de kosten der afgevaardigden zoo danig te wijzigen, dat deze ponds-pondsgewijze over de afdeelingen worden omgeslagen.

c. Amendement Afd. Venhuizen.

Vanaf het woord gewijzigd in den derden regel dit voorstel aldus te lezen: „zoodat elke afdeeling boven 75 leden het recht heeft een afgevaardigde aan te wijzen. De afdeelingen met minder dan 75 leden vormen groepen, welke niet grooter zijn dan totaal 200 leden. De afgevaardigde van deze groep brengt op het congres, voor elke afdeeling, die hij vertegenwoordigt een stem uit. Aangaande de vergoeding der afgevaardigden doet het P.B. voorstellen aan het volgende congres.”

d. Amendement Afd. Dokkum.

De tweede alinea worde als volgt gelezen: De reis- en verblijfkosten der afgevaardigden van de afdeelingen worden ponds-pondsgewijze omgeslagen over alle afdeelingen der partij, ongeacht of ze al dan niet vertegenwoordigd zijn; met dien verstande, dat per drie stemmen waarop een afdeeling recht heeft voor één afgevaardigde kosten worden berekend. Voor reiskosten te rekenen 3e klasse en het tarief der verblijfkosten telken jare door het congres vast te stellen.

e. Amendement Afd. Tilburg.

De tweede alinea worde als volgt gelezen: De reis- en verblijfkosten der afgevaardigden van afdeelingen met meer dan 150 leden komen geheel ten laste van de betrokken afdeelingkas. In de kosten der overige afgevaardigden draagt het P.B. als volgt bij:

Afdeelingen tot en met 25 leden	60 %
„ van 26 tot en met 50 leden	50 %
„ „ 51 „ „ „ 75 „	40 %
„ „ 76 „ „ „ 100 „	30 %
„ „ 101 „ „ „ 150 „	20 %

42. Afd. Harlingen. (Nagekomen.)

De bepalingen van het Huishoudelijk Reglement worden zoodanig gewijzigd, dat elke afdeeling een evenredig deel in de kosten van het congres bijdraagt.

43. Afd. Hillegom. (Nagekomen.)

De bepalingen van het Huishoudelijk Reglement worden zoodanig herzien, dat de reis- en verblijfkosten voor rekening van het P.B. komen.

44. Partijbestuur.

Aan Art. 36 der Statuten wordt een lid *h* toegevoegd, als volgt luidend: „gewezen leden van het Partijbestuur, indien zij op voorstel van het P.B. door het congres daartoe worden benoemd.”

a. Amendement Amsterdam V.

Achter het woord „benoemd” toe te voegen „en een lid van de Directie van het hoofdorgaan der Partij”.

45. Partijbestuur.

Aan Art. 37 der Statuten, eerste alinea, worde toegevoegd: of de meerderheid van het aantal leden van den Partijraad daartoe den wensch te kennen geeft.

a. Amendement Congresgroep Bloemendaal.

Aan art. 37 der Statuten eerste alinea worde toegevoegd: „en voorts zoo dikwijls 10 leden van den Partijraad den wensch daartoe te kennen geven”.

b. Amendement Afd. Dokkum.

Inplaats van „de meerderheid” te lezen „een derde”.

c. Amendement Den Haag II.

Inplaats van „de meerderheid van het aantal” te lezen „een derde” enz.

d. Amendement Afd. Leiden.

De woorden „de meerderheid van het aantal leden” te vervangen door „een aantal van ten minste tien leden”.

46. Afd. Huizen.

Het congres besluite tot wijziging, eventueel aanvulling, der statuten (Art. 28, 36 en 37) en der reglementen (Art. 6 en 9, ten doel hebbende:

1e. De besturen der gewestelijke en stedelijke federaties officieel op het congres vertegenwoordigd te doen zijn.

2e. Dat in den partijraad steeds twee afgevaardigden van elke federatie zitting hebben.

3e. Een bepaling te scheppen, waardoor het bijeenroepen van den partijraad niet uitsluitend afhangt van het partijbestuur, maar ook aan den partijraad zelf het recht gegeven is bijeenroeping te verlangen.

4e. De partijraad niet alleen te laten beslissen over wat hem door het partijbestuur wordt voorgelegd, maar dien raad ook het recht te geven zelf voorstellen te doen.

5e. De partijraad steeds bijeen te laten roepen, wanneer de politieke situatie dat gewenscht maakt, dus ook (bijv.) bij een Kabinets-crisis als we onlangs gehad hebben.

6e. Aan de gewestelijke vergaderingen de bevoegdheid te geven, zich zelfstandig tot het partijbestuur en tot den partijraad te wenden, met voorstellen en opmerkingen.

a. **Amendement Afd. Schoten.**

Toe te voegen: „7; van de vergaderingen van den Partijraad wordt een kort maar duidelijk verslag, waaruit de motiveering der genomen besluiten blijkt, aan de afdelingen toegezonden.”

b. **Amendement Den Haag II.**

Sub 1 van dit voorstel tot een afzonderlijk voorstel te maken.

47. **Afd. Hoofddorp.**

Het congres drage het P.B. een zoodanige reglementsherziening op, dat voortaan elke afdeling één afgevaardigde voor het congres kan aanwijzen.

48. **Afd. Amsterdam III.**

Aan Art. 28 der statuten toe te voegen, na alinea h.: Een vertegenwoordiger van elk der gewestelijke en stedelijk federaties.

49. **Afd. Amsterdam VI.**

Het congres besluite aan Art. 28 der statuten toe te voegen:

j. „afgevaardigden der Stedelijke Federaties”.

b. dat jaarlijks minstens een bijeenkomst worde gehouden van het P.B. met de propagandisten en de afgevaardigden der Gewestelijke en Stedelijke federaties ter vaststelling der propaganda.

50. **Afd. Emmen.**

Het congres besluit het vertrouwelijk karakter aan de beraadslagingen in de vergaderingen van den Partijraad verbonden, op te heffen.

a. **Amendement Den Haag II.**

Toe te voegen: „de leden van den Partijraad op te dragen, zoo mogelijk Federatie- of afdelingsvergadering te raadplegen vóór de vergadering van den Partijraad en na afloop verslag uit te brengen.”

Contributieregeling enz.

51. **Partijbestuur.**

In overeenstemming met het advies van de commissie voor de bestudeering van het contributievraagstuk, stelt het P.B. voor, de volgende wijzigingen aan te brengen in Art. 49 van het H. H. Regl., regelende de contributies:

1. Afschaffing werkloozenzegels.
2. Invoering van een contributieklasse van 5 cent per week bij een inkomen tot f 15.
3. Invoering van een contributie van 7 cent per week voor leden met een inkomen van f 15 tot en met f 17.50 per week.
4. Afschaffing van het contributiezegel van 12 cent, zoodat bij een inkomen van f 17.50 tot f 25 per week 10 cent zal worden betaald.
5. Vaststelling van de contributie voor gehuwde vrouwen zonder eigen verdienste op 5 cent, indien de man een inkomen heeft tot en met f 15; op 7 cent bij inkomens van f 15 tot f 30 per week; op 10 cent indien het inkomen hooger is.

a. **Amendement Afd. Hillegom**

Punt 1 te doen vervallen.

b. **Amendement Afd. Doetinchem.**

Punt 1 te doen vervallen.

c. **Amendement Afd. Eindhoven.**

Punt 1 te doen vervallen en te bepalen, dat leden, die geen inkomsten hebben, geen contributie betalen.

d. **Amendement Afd. Breda.**

Aan punt 1 toe te voegen: „in bijzondere gevallen, op verzoek van den werklooze, kan, ter beoordeeling van het bestuur, vrijstelling van betaling verleend worden.”

e. **Amendement Afd. Heerlen.**

Punt 1 als volgt te lezen: Leden, welke een jaar contributie hebben betaald, zijn bij werkloosheid vrij van contributie betalen en ontvangen werkloozenzegels.

f. **Amendement Afd. Weesp.**

a. Punt 1 laten vervallen.

b. Punt 2 aan toevoegen: „uitgezonderd werkloozen.

c. Inlasschen punt 4a: „voor iedere f 5 inkomen boven het in de bestaande contributieregeling gestelde maximum wordt f 0.05 per week contributie betaald.”

d. Punt 5 te veranderen en aan te vullen als volgt: „op 10 cent voor de inkomens tot het in de regeling gestelde maximum en voor iedere f 10 loon 5 cent per week meer”.

g. **Amendement Afd. Amsterdam I.**

3e geheel te laten vervallen.

4e te lezen: Afschaffing van het kontributiezegel van 12 cent, zoodat bij een inkomen van f 15.— tot f 25.— per week 10 cent zal worden betaald.

5e te lezen: Vaststelling voor de kontributie voor gehuwde vrouwen zonder eigen verdienste op 5 cent, indien de man een inkomen heeft tot en met f 20.—; op 7 cent bij inkomens van f 20.— tot en met f 40.— per week; op 10 cent indien het inkomen hooger is.

h. **Amendement Afd. Haren.**

Punt 3 worde als volgt gelezen: Invoering van een contributie van 6 cent per week bij een inkomen van f 15.— tot f 17.50.

i. **Amendement Congresgroep Bloemendaal.**

Het 5de lid als volgt te wijzigen: Vaststelling van de contributie voor gehuwde vrouwen zonder eigen inkomen op 5 cent, mits de man lid is van de Partij. Is de man geen lid dan gelde de regeling door het P. B. vastgesteld.

j. **Amendement Afd. Venhuizen.**

Punt 5 te lezen: Op 5 cent indien de man een inkomen heeft tot f 15.00; op 7 cent bij een inkomen van f 17.50 tot f 30.

k. **Amendement Afd. Amsterdam II.**

Toe te voegen: „Verder worden alle contributies met een zoodanig gelijk bedrag verhoogd, dat hieruit een pensioenfonds kan worden gevormd”.

l. **Amendement Afd. Musselkanaal.**

Ter vervanging van extra heffing voor het pensioenfonds de contributies te wijzigen, zoodanig, dat 6 cent voor 5, 8 cent voor 7 en 12 cent voor 10 gelezen wordt. De contributies gevorderd naar een inkomen boven f 25.— met 3 cent te verhoogen.

m. Amendement Afd. Holwerd.

Toe te voegen: De afdelingen behouden het recht de contributie zoodanig op te voeren, dat hunne strijdbaarheid verzekert blijft.

52. Afd. Den Haag II.

Het congres besluite tot het benoemen van een commissie, welke tot taak heeft de mogelijkheid te onderzoeken van een andere contributieregeling, waardoor de lagere inkomens worden ontlast en de hoogere inkomens worden belast een en ander met een zoodanige progressie, dat de financieele kracht der partij niet geschaad wordt.

a. Amendement Afd. Scheveningen.

Dit voorstel als volgt te lezen:

Het congres besluite aan de bovenstaande commissie voor de bestudeering van het contributievraagstuk opdracht te geven tot het instellen van een onderzoek naar de mogelijkheid van een andere contributieregeling, waardoor de lagere inkomens worden ontlast, met dien verstande, dat de werklozenregels blijven gehandhaafd en de hoogere inkomens worden belast, een en ander met een zoodanige progressie, dat de financieele krachten de prapaganda voor de Partij niet geschaad worden.

53. Afd. Hoofddorp.

De bestaande contributieregeling wordt uitgewerkt voor hoogere dan thans genoemde inkomens zonder bepaling van eenig maximum.

54. Afd. Julianadorp.

Art. 49 van het huishoudelijk reglement worden aldus gewijzigd, dat de volgende contributies verschuldigd zijn:

Bij een loon tot f 16 per week	f 0.06
van f 16—f 18 per week	f 0.08
„ f 18—f 20 „ „	f 0.10
„ f 20—f 24 „ „	f 0.12
„ f 24—f 28 „ „	f 0.16
„ f 28—f 34 „ „	f 0.20
„ f 34—f 40 „ „	f 0.25
„ f 40—f 46 „ „	f 0.30
„ f 46—f 50 „ „	f 0.35
„ f 50—f 56 „ „	f 0.40
„ f 56—f 60 „ „	f 0.50

en voorts voor iedere f 5 loon 5 cent per week meer.

Indien man en vrouw beiden lid zijn en slechts een van hen eigen inkomen geniet, is slechts eenmaal deze contributie verschuldigd.

Losse werklieden betalen eenmaal per maand overeenkomstig hun inkomen over de voorafgaande maand.

55. Afd. Oude Schans.

Art. 49 van het Huishoudelijk Reglement worde aldus gewijzigd, dat men aan contributie betaalt bij een loon tot en met f 15 5 cent; van f 15 tot f 20 8 cent; van f 20 tot f 25 10 cent en vervolgens voor iedere f 5 hooger inkomen 5 cent per week meer, met een maximum van f 0.90 bij een inkomen van f 100 per week.

56. Afd. Rijswijk (Z.-H.).

Aan de bepaling omtrent de contributieveffing worde toegevoegd, dat boven een inkomen van f 50 per week 5 cent meer contributie betaald wordt voor elke f 10 weekinkomen.

57. Afd. Eibergen.

Het congres besluite, in verband met de heerschende malaise, het P.B. op te dragen ten spoedigste tot een belangrijke contributieverlaging over te gaan, met dien verstande, dat inkomens beneden f 20 niet meer dan 5 cent per week betalen.

58. Afd. Engelbert.

Het congres spreke als zijn meening uit, dat de volgende wijziging op de bestaande contributieregeling moet worden aangebracht:

Vrouwelijke leden zonder eigen inkomen f 0.05 per week; bij een inkomen van f 15 f 0.07 per week; bij een inkomen van f 15 tot f 20 f 0.10 per week.

59. Afd. Bovenkarspel.

Het P.B. brenge de contributie van 12 op 10 cent per week terug.

60. Afd. Ureterp.

Het congres drage het P.B. op, de thans bestaande regeling voor de heffing der contributie, zoodanig te wijzigen, dat daaraan worde toegevoegd een contributieklassse van 7 cent, waarvan het gewone percentage aan de partijkas moet worden afgedragen.

61. Afd. 's-Hertogenbosch.

Het congres besluite tot opheffing van werkloozenzegels en tot het heffen van een minimum contributie van werkloozen van 5 cent per week.

62. Afd. Zierikzee.

Het congres draagt het P.B. op een lagere contributieregeling vast te stellen voor de landarbeiders wier loon sterk gedaald is.

63. Afd. Wijdenes.

Er worde een minimum contributie ingevoerd van 5 cent per week.

64. Afd. Huizum.

Aan de betaande contributieregeling worde een lagere klasse toegevoegd.

65. Afd. Emmen.

Aan de contributieregeling worde een lagere klasse toegevoegd, zoodat bij een inkomen tot f 15 per week 5 cent verschuldigd is. Voor gehuwde vrouwen zonder eigen inkomen, worde de contributie tot 5 cent teruggebracht.

66. Afd. Hoogkerk.

Het congres besluite de afdracht van de afdelingen aan de partijkas, zoodanig te regelen, dat daaruit de kosten van het pensioenfonds kunnen worden bestreden.

67. Afd. Stiens.

Het congres besluite tot een andere regeling inzake de afdracht der gelden voor het pensioenfonds der gesalarieerde bestuurders en propagandisten.

68. Afd. Tilburg.

Het congres drage het P.B. op de pensioenregeling voor de in dienst der partij werkzaam zijnde propagandisten en bestuurders te herzien en belanghebbenden te verzekeren bij „De Centrale”. Zoo extra heffing van de leden hiervoor noodzakelijk is, een anderen vorm van inning vast te stellen.

69. Afd. Zaandam.

Het P.B. stelle, in overleg met de betrokkenen, een rechtspositie vast voor de personen in dienst der partij, in welke rechtspositie is opgenomen een behoorlijke regeling van eigen-, weduwen- en weezenpensioenen; ongevallen-, invaliditeits- en ziekteverzekering.

De kosten van deze rechtspositieregeling worde gevonden uit de gewone contributies. De contributieregeling worde daartoe als volgt gewijzigd:

	per week
Bij een inkomen t/m f 20	f 0.10
„ „ „ „ „ 25	„ 0.12
„ „ „ „ „ 30	„ 0.16
„ „ „ „ „ 35	„ 0.21
„ „ „ „ „ 40	„ 0.27
„ „ „ „ „ 45	„ 0.32
„ „ „ „ „ 50	„ 0.38
„ „ „ „ „ boven „ 50	„ 0.44

a. Amendement Afd. Capelle a/d IJsel.

Voor loonen beneden f 10.— worde een vrijstellingszegel gehandhaafd.

70. Afd. 's-Hertogenbosch.

De extra heffing vorming pensioenfondsworde als volgt gewijzigd:

Leden die van 7—12 cent contributie betalen f 0.25, van 15—30 cent f 0.50 en van 35—40 cent f 0.75.

71. Afd. Amsterdam VIII.

De contributies tot en met 15 cent per week worden ten behoeve van het pensioenfonds verhoogd met 1 cent per week; daarboven met 2 cent

72. Afd. Langezwaag.

Het congres drage het P.B. op, progressie te brengen in het percentage, dat de afdelingen van de ontvangen contributies aan de partijkas moeten afdragen, naar gelang van het ledental, zonder dat de partij-inkomsten daardoor slinken, b.v.:

Afdelingen tot 30 leden	40 pCt.
Middenafdeelingen	50 „
Groote afdelingen	55 à 60 „

73. Afd. Eibergen.

Inplaats van het tegenwoordig zegelstelsel voere het P.B. een meer praktisch en doelmatig contrôlestelsel in, b.v. door kwartaal zegels- of stempelkaarten. In ieder geval geve men de zegels in grooter formaat uit.

74. Afd. Rotterdam VI.

De partij brenge een zegel in omloop, voorzien van het jaartal van het jaar, waarin het de leden verstrekt wordt.

75. Afd. Rotterdam IX.

Ter aanvulling van het diplomaboekje worden contributiekaarten beschikbaar gesteld.

76. Afd. Hoofddorp.

Het P.B. voere zoo spoedig mogelijk contributiekaarten in ter vervanging der contributiezegels.

77. Afd. Rotterdam III.

Het contributiezegel worde uitgegeven ter grootte van het pensioenzegel. Het plakken der zegels geschiedt op daarvoor uit te geven kaarten.

Partijpers (Redactie).

78. Afd. Emmen.

In „Het Volk” worde een rubriek geopend, speciaal aan den ontwapeningseisch gewijd.

79. Afd. Weesp.

Het congres noodige de redactie van onze partijbladen uit zooveel mogelijk uittreksels uit de verslagen der groote en (of) belangrijke particuliere bedrijven in populairen vorm te publiceeren.

80. Afd. Kampen.

Het verslag der zittingen van den Gemeenteraad van Amsterdam worde in alle edities van „Het Volk” geplaatst.

81. Afd. Veendam.

Het congres besluite voortaan in „Het Volk” artikelen pro en contra het socialisme op te nemen.

82. Afd. Rotterdam II.

Het congres spreke als haar oordeel uit, dat de handelingen der links-revolutionnaire groepen onbevooroordeeld in onze partijpers weergegeven moeten worden.

83. Afd. Amsterdam IV.

Het congres spreekt den wensch uit, dat de rubriek voor de vrouwen in „Het Volk” een zoodanige wijziging en uitbreiding ondergaat, als ter dagelijkse voorlichting in feuilletonnistischen vorm noodig is en verzoekt redactie en directie daartoe de noodige stappen te doen.

84. Afd. Enkhuizen.

In „Het Volk” worde opgenomen een rubriek „Visscherijberichten”.

a. - Amendement Afd. Harlingen.

Toe te voegen: „en uitbreiding van de rubriek zeevaartberichten, speciaal de „wilde vaart” betreffende.

b. Amendement Afd. Terneuzen.

Toe te voegen: „en uitbreiding scheepvaartberichten”.

85. Afd. Eibergen.

In onze partijpers worde meer dan tot nu toe geschiedde bij het gebruik van vreemde woorden en uitdrukkingen een verklaring gegeven.

86. Afd. Hoofddorp.

Ten einde „Het Volk” voor de arbeidersklasse gemakkelijker te doen lezen en begrijpen, late men het gebruik van vreemde woorden zooveel mogelijk achterwege of verklare men deze.

a. Amendement Afd. Purmerend.

Toe te voegen: „en verduidelijkt tevens richting en samenstelling van buitenlandsche partijen, voor zoover daarover wordt geschreven”.

87. Afd. Drachten.

Het congres drage aan het P.B. op er voor te zorgen, dat in onze pers, met name in „Het Volk” en „De Voorwaarts”, een vaste rubriek „Drankbestrijding” worde opgenomen.

88. Afd. Hoofddorp.

„Het Volk” geve een wekelijksche rubriek over drankbestrijding, zooals die in „De Blauwe Vaan” voorkomt.

89. Afd. Heerjansdam.

Het P.B. bevordere, dat de „Oproerige Krabbels” voortaan dagelijks ook in „De Voorwaarts” worde opgenomen.

a. Amendement Afd. Rotterdam VIII.

Toe te voegen: „zonder financieele nadeelen voor Voorwaarts”.

90. Congresgroep Krimpen a.d. Lek.

Het congres spreke den wensch uit, dat „De Notenkraaker” meer illustraties zal bevatten en dat de teekeningen steeds voorzien zullen worden van begrijpelijke en passende bij-schriften.

91. Afd. Aalsmeerderdijk.

De redactie neme op de achterpagina van „De Notenkraaker” geen niet-politieke prenten op.

92. Afd. Schoten.

Het congres spreekt als zijn meening uit, dat de commissie van geschillen ook de bevoegdheid gegeven moet worden de plaatsing van artikelen in het Populair Wetenschappelijk Bijvoegsel te gelasten, als deze artikelen naar het oordeel der commissie ten onrechte door de redactie geweigerd zijn.

93. Afd. Hardingsveld. (Nagekomen.)

Het congres verzoeke de redactie van „Het Volk” geen stukken op te nemen, waarin een Raadsfractie wordt aangevallen, zonder van te voren bij bedoelde fractie inlichtingen te hebben ingewonnen.

Partijpers (Exploitatie).

94. Afd. Oudeschans.

„Het Volk” worde uitgegeven, als vorig jaar, met een tweemaal per week verschijnend bijblad.

95. Afd. Den Haag II.

Het congres besluite de mogelijkheid te onderzoeken van een verlaging van den abonnementsprijns voor „Het Volk” en „De Notenkraaker”.

96. Afd. Venlo.

De abonnementsprijns voor „Het Volk” worde verlaagd tot 20 cent per week, zoodra het aantal abonne's 50.000 bedraagt.

97. Afd. Bovenkarspel.

De abonnementsprijns van „Het Volk” worde van 25 cent op 20 cent per week terug gebracht.

98. Afd. Eibergen.

De abonnementsprijns voor „Het Volk” worde verlaagd tot 20 cent per week, met „Notenkraaker” 26 cent, met „Proletarische Vrouw” 24 cent, met beide uitgaven 30 cent.

99. Afd. Stompeteren.

Het Congres besluite in „Het Volk” en „De Voorwaarts” geen reclame van den handel in alcoholische dranken toe te laten.

a. Amendement Afd. Purmerend.

Toe te voegen: „zoodra zonder de opbrengst van dergelijke advertenties een financieel beheer mogelijk is.

100. Afd. Heerenveen.

Het Congres besluit dat in „Het Volk” geen advertenties worden opgenomen, waarin alcoholische dranken geannonceerd worden.

101. Afd. Sneek.

Advertentiën betreffende drankhandel en drankverkoop worden voortaan door „Het Volk” geweigerd.

102. Afd. Julianadorp.

De directie schenke aandacht aan misleidende advertenties betreffende financieele hulp en weigere die advertenties.

Socialistische Gids.

103. Afd. Wageningen.

Het P.B. overwege de mogelijkheid om „De Socialistische Gids” tegen lagere prijs ter beschikking van de z.g.n. „kern” te stellen.

104. Afd. Schoten. (Nagekomen.)

De redactie zorge er voor alle citaten in vreemde talen geplaatst, in een noot vertaald op te nemen.

Vereenigbaarheid van functies.

105. Afd. Julianadorp.

De reglementaire bepalingen betreffende de aanstelling van propagandisten worden zoodanig gewijzigd, dat een gewest naar eigen keuze, zonder goedkeuring van het P.B., kan benoemen. Zulks met dien verstande, dat het P.B., indien het met een beslissing door het gewest genomen niet accoord gaat, een uitspraak van het Congres kan vragen en na bekomen machtiging ook financieele maatregelen ten nadeele van het gewest kan nemen.

106. Afd. Purmerend.

Het Congres spreke uit, dat het niet-toelaatbaar is, dat een bezoldigd secretaris van een gewest andere belangrijke functies, met name die van wethouder, aanneemt.

107. Afd. Beverwijk.

Het Congres besluite, dat de combinatie van functie propagandist-wethouder kan worden verboden na grondig onderzoek van den Partijraad en indien door aanvaarding van het wethoudersschap het propagandistisch werk verwaarloosd wordt.

108. Afd. Enkhuizen.

Art. 7 van het H.H. Regl., alinea 4, worde als volgt gewijzigd: „De propagandist bekleedt geen nevenbetrekkingen of ambten, waaraan salaris verbonden is, zonder bekomen verlof van het P.B.”

109. Afd. Aikmaar en Krommenie.

Art. 7 van het H. H. Regl., alinea 4 worde aldus gewijzigd: De propagandist bekleedt geen nevenbetrekkingen of ambten, waaraan salaris verbonden is, zonder bekomen verlof van het gewestelijk bestuur.

110. Afd. Wormerveer.

Het congres besluit de kwestie P. B.-Westerhof niet commissoriaal te maken, doch in het congres te behandelen.

111. Afd. Wormerveer.

Indien er onopgeloste geschillen tusschen personen, rechtstreeks in dienst der partij, en het P. B. zijn, dan beslist in hoogste instantie het congres en zal geen financieel nadeel voor de betrokkenen mogen ontstaan.

112. Afd. Julianadorp.

Het congres besluite, dat geen der ambtenaren meer dan één gesalarieerde functie mag aanvaarden, tenzij één functie geen voldoende levensonderhoud waarborgt en verklaart, dat daarmede ook rekening gehouden moet worden bij de samenstelling van candidatenlijsten voor Kamer, Staten en Raden.

113. Afd. Wormerveer.

Een lid van de Tweede Kamer mag tegelijkertijd geen enkele andere bezoldigde functie bekleeden. De bepaling is niet van toepassing op hen die voor of in 1922 als zoodanig gekozen zijn.

Vertrouwensfuncties Partij-lidmaatschap neutrale vakbeweging.

114. Afd. Amsterdam IV.

Motie: Het Congres, van meening, dat de geheele moderne arbeidersbeweging (dus zowel de politieke- als de vakbeweging) zich in socialistische richting voortbeweegt en eenig deel er van nooit te isoleeren is van het groote geheel.

overtuigd, dat de neutrale vakbeweging niet alleen hieraan niet voldoet, maar zeer vaak zelfs vijandig gezind is jegens de moderne vakbeweging, spreekt als haar gevoelen uit:

1e. dat het wenschelijk is, dat iedere sociaal-democraat lid is eener moderne vakvereniging,

2e. dat het lidmaatschap van een der vertegenwoordigende colleges (Raad, Prov. Staten of Staten Generaal) als vertrouwenspost der partij niet verenigbaar is met dat eener neutrale vakvereniging, behoudens, wanneer in het bedrijf geen moderne vakorganisatie bestaat.

115. Federatie Utrecht.

Het congres draagt aan het Partijbestuur op een commissie te benoemen, die onderzoekt of het verder toelaatbaar is, dat partijgenooten, die in een niet-moderne vakvereniging zijn georganiseerd, terwijl voor het vak dat zij beoefenen wel een zoodanige vakorganisatie bestaat, zitting mogen nemen in vertegenwoordigende lichamen; welke commissie rapport van haar onderzoek aan het Partijbestuur uitbrengt, hetwelk, zoo mogelijk, naar aanleiding daarvan met voorstellen voor het e.v. Partijcongres komt.

116. Afd. Leiden.

Het congres, gezien de groote moeilijkheden, die voortvloeien uit het feit, dat het raads-lidmaatschap der S. D. A. P. wordt waargenomen door een vrijgestelde uit de neutrale of categorale vakbeweging, spreekt als zijn meening uit, dat deze functies onverenigbaar zijn.

117. Afd. Amsterdam VIII.

Het lidmaatschap van de Partij is onverenigbaar met het lidmaatschap van een vakorganisatie, die niet is aangesloten bij het N. V. V., behoudens, wanneer een zoodanige organisatie in het betreffende bedrijf niet bestaat. Dit besluit treedt 1 Mei 1925 in werking.

118. Afd. Den Haag I.

Het congres, kennis genomen hebbende van de geschillen, ontstaan tengevolge van de

verkiezing van een voorman eener neutrale vakvereniging tot soc. dem raadslid, verzoekt het P. B. in de toekomst candidaatstelling van zulke personen te voorkomen.

Candidaatstelling Tweede en Eerste Kamer.

119. Afd. Den Haag II.

Het congres benoeme een commissie, welke tot taak heeft de Art. 25 tot en met 25g van het H. H. Regl. te herzien, zoodanig, dat daarin eenstemmigswijze bij candidaatsstellingen worde opgenomen, die beter aan democratische eischen voldoet dan de thans geldende.

120. Afd. Julianadorp.

Het congres geve aan het P. B. opdracht tot wijziging der reglementaire bepalingen omtrent de candidaatstelling voor de Tweede Kamer, zoodanig, dat de leden uit een alphabetische groslijst aan een geheel vrije stemming over de volgorde der candidaten voor de definitieve lijst kunnen deelnemen.

121. Afd. Amsterdam III.

Het congres drage het P. B. op maatregelen te treffen tot regeling van de candidaatsstelling en de verkiezing van leden der Eerste Kamer.

122. Afd. Amsterdam VI.

Het congres benoeme een commissie, die een reglementswijziging voorbereidt, dat het mogelijk wordt

a. „dat de aanbeveling van candidaten voor de Eerste Kamer geschiede in een vergadering van alle Gewestelijke en Stedelijke federatiebesturen en Statenfractie uit de desbetreffende groep.”

123. Afd. Amersfoort. (Nagekomen.)

Aan Art. 22 van het Huishoudelijk Reglement der partij toe te voegen: „De afdeling kan, zoo noodig, een huishoudelijke vergadering beleggen waar de candidaten worden besproken en de volgorde van deze candidaten, die van deze bespreking het gevolg is, wordt als advies aan de afdeling, bij het stembiljet gevoegd.”

Candidaatstelling Raadsverkiezingen.

124. Afd. Amersfoort. (Nagekomen.)

Aan Art. 29 van het Huishoudelijk Reglement der partij toe te voegen: „met dien verstande evenwel, dat het advies van het bestuur in een huishoudelijke vergadering van de afdeling wordt besproken en daarna aan de stemming van de leden der afdeling wordt onderworpen.”

Wijziging Kieswet.

125. Afd. Rotterdam V.

Het Congres draagt het P. B. op, te bevorderen, dat buitenlands of op zee vertoevende zeelieden van Nederlandsche nationaliteit, waaronder ook bedoelt bemanningen van zeevisschersvaartuigen in de gelegenheid worden gesteld om bij verkiezingen voor leden van wetgevende en besturende colleges hun stem uit te brengen.

126. Afd. Metslawier.

Het Congres draagt het P. B. op, pogingen aan te wenden tot wijziging der Kieswet, zoo-

danig, dat de termijn, welke men in een gemeente moet wonen om deel te kunnen nemen aan Prov. Staten en Raadsverkiezingen aanmerkelijk wordt ingekort, bijvoorbeeld tot 2 maanden.

127. Afd. Nijmegen. (Nagekomen.)

Het congres draagt het P. B. op, pogingen te doen tot wijziging der Kieswet, zoodanig, dat voor gemeenten b.v. met meer dan 400000 inwoners, art. 21 en 22 komen te vervallen.

Aanvaarding Wethouderszetels.

128. Afd. Vianen.

Het Congres besluit, dat ook, indien de aanvaarding van wethouderszetels praktisch niet aan de orde is, de fracties overleg behooren te plegen met de afdeling over de deelname aan de wethoudersverkiezing.

Propagandisten.

129. Afd. Lekkerkerk.

Het Congres drage het P. B. op de mogelijkheid te overwegen van vrijstelling van een soc. dem. predikant voor de propaganda onder de christelijke bevolking.

130. Afd. Emmen.

Het Congres besluite, dat personen in dienst van en voor de Partij, die uit hoofde daarvan vrij reizen hebben, bij het vervullen van spreekbeurten voor afdelingen geen reiskosten in rekening brengen.

Diversen.

131. Afd. Neede. (Nagekomen.)

Het congres drage het Partijbestuur op, een commissie te benoemen, die het ter zijde staat bij de behandeling van geschillen van huishoudelijken aard in de afdelingen.

132. Afd. Amsterdam IV.

De S. D. A. P. neemt in haar program op Staats-blindenzorg.

a. Amendement Afd. Dedemsvaart.

Inplaats van „blindenzorg” te lezen „staatszorg voor lichamelijk en geestelijk gebreken”.

133. Afd. Heerlen.

Het Congres spreke de wenschelijkheid uit om, zoo mogelijk, in overleg met het N. V. V. en in overleg met de Excutieve der Internationale een commissie te doen samenstellen, wier taak zal bestaan in het samenstellen van een rapport met conclusies omtrent de toestanden op politiek en economisch gebied en de toestand der arbeidersbeweging in Rusland. Zulks ten einde een objectief beeld omtrent de verhoudingen in genoemd land te verkrijgen.

De vorenbedoelde commissie zal voor de helft worden gevormd uit leidinggevende personen uit onze beweging, voor de andere helft uit arbeiders, werkzaam in de voornaamste bedrijfstakken hier te lande. Deze commissie zal naast het verwerken van aanwezige en nog te verkrijgen gegevens in Rusland zelve een onderzoek instellen.

134. Afd. Zierikzee.

Het Congres draagt het P. B. op, om de verslagen van Partij-bestuursvergaderingen en

berichten over interne aangelegenheden alleen door middel van onze partijbladen te publiceren ten einde te voorkomen, dat de burgerlijke bladen vlugger dan onze eigen pers zulke berichten kunnen geven.

135. Afd. Den Haag I.

Het Congres, instemming betuigende met de houding en het advies van het P. B. inzake medewerking van Partij en Partijgenooten aan de jubileumsfeesten in 1923; betreurt het, dat de Partijgenooten Troelstra, Schaper en Van Kol, door het beschikbaar stellen van hun portret voor het gedenkboek van genoemd jubileum, van dit advies zijn afgeweken en daardoor de eenheid van optreden der Partij in deze aangelegenheid hebben verbroken.

136. Afd. Rijswijk (Z.H.).

Het Congres drage het P. B. op, de platen voor de verkiezingen enz., duidelijk en voor ieder bevattelijk te doen maken.

a. Amendement Afd. Neede.

Te lezen als volgt: Het congres drage het P. B. op, de platen voor de verkiezingen duidelijk en voor ieder bevattelijk te doen maken en dit over te laten aan ieder gewestelijk bestuur voor eigen gewest.

137. Afd. Den Haag II.

De Partij richte een Partijschool op.

138. Afd. Hoofddorp.

Kleine afdelingen worden in de gelegenheid gesteld brochures tegen eenzelfde lage prijs te bekomen, als groote afdelingen betalen, bij afname van een groot aantal.

139. Afd. Hoek van Holland.

Het Congres spreke zich eindelijk uit voor een ernstig onderzoek naar de vorderingen en de waarde van de internationale taal „Esperanto”.

140. Afd. Rotterdam IV.

De afdeling stelt voor, meer dan tot dusver aandacht te schenken aan de wereldhulptaal „Esperanto”.

141. Afd. Julianadorp.

Het Congres spreke zich uit, dat meer dan tot heden geschiedde de wereldtaal „Esperanto” moet worden bevorderd ook ten gebruike op internationale congressen.

Arbeidersontwikkeling.

142. Partijbestuur.

De S.D.A.P. sticht tezamen met het N.V.V. een Instituut voor Arbeidersontwikkeling.

Het Bestuur van dit Instituut bestaat uit negen personen, waarvan er twee worden aangewezen door het Partijbestuur der S.D.A.P., twee door het Bestuur van het N.V.V., één door den Raad van Commissarissen van de Centrale Arbeidersverzekeringsbank, die lid moet zijn der S.D.A.P. en twee door de op te richten plaatselijke vereenigingen voor Arbeidersontwikkeling. Deze zeven leden benoemen in overleg met de besturen van N.V.V. en S.D.A.P., twee bezoldigde bestuurders. De bestuursleden treden jaarlijks af en zijn terstond hernoembaar.

Het Instituut wordt te Amsterdam gevestigd. Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter.

Het Instituut zal tot taak hebben de arbeidersontwikkeling te bevorderen in den geest, aangegeven door het rapport der Commissie voor de bestudeering van het vraagstuk der Arbeidersontwikkeling, zooals dit door de congressen van Partij en Vakverbond in 1924 werd aanvaard.

Het Instituut is in zijn werkwijze vrij, behoudens dat zijn statuten en huishoudelijk reglement, benevens zijn jaarlijksch werkplan, begrooting, rekening en verantwoording en jaarverslag de goedkeuring van het Partijbestuur der S.D.A.P. en het bestuur van het N.V.V. behoeven.

De kosten worden gevonden uit subsidies van S.D.A.P., N.V.V. en vakbonden. Daarenboven zullen de twee eerstgenoemde lichamen het hun toekomende deel der overwinst van de Centrale aan het Instituut afstaan. Daarnaast kan het Instituut van haar leden, van aangesloten verenigingen, van deelnemers aan het ontwikkelingswerk of op andere wijze trachten inkomsten te verkrijgen.

a. Amendement Afd. Rotterdam II.

In te lasseren na de woorden „twee bezoldigden” het volgende: De twee bezoldigden treden op als leiders van het Instituut.

b. Amendement Afd. Eindhoven.

Te bepalen, dat de gesalarieerden voor 2 jaar benoemd worden.

c. De tweede alinea worde als volgt gelezen:
„Het Bestuur van dit Instituut bestaat uit 10 personen, waarvan er twee worden aangewezen door het Partijbestuur der S. D. A. P.; een door het Hoofdbestuur van den Bond van Soc. Dem. Vrouwenklubs enz.

Diversen.

BELEID KAMERFRAKTIE.

143. Afd. Neede. (Nagekomen.)

Het congres drage de Soc. Dem. Kamerfractie op eenparig te strijden voor afschaffing van den vervroegden zomertijd.

144. Afd. Goor. (Nagekomen.)

Het congres betreurt het standpunt, ingenomen door de Soc. Dec. Raadsfractie van Amsterdam inzake de Vlootwet-motie door de communistische raadsfractie ingediend en noodigt het P.B. uit, in het vervolg bij dergelijke acties de noodige leiding te geven waardoor de eenheid dier acties kan worden bevorderd.

BEGROOTING VAN INKOMSTEN EN UITGAVEN VOOR DE PARTJKAS DER S. D. A. P. OVER HET JAAR 1924.

<i>Inkomsten.</i>	Nummers. Posten winst- en verlies- rekening '23.	Begrooting 1923.	Inkomsten of uitgaven cijfers 1923.	Begrooting 1924.
1 Contributie Afdeelingen	1	f 94.000.—	f 99.388.38	f 95.000.—
2 Contributie verspreide leden	2	„ 300.—	„ 205.84	„ 200.—
3 Bijzondere inkomsten	3—4—5	„ 700.—	„ 4.190.07½	„ 800.—
Totaal		f 95.000.—	f 103.784.29½	f 96.000.—
 <i>Uitgaven.</i>				
1 Kantoorhuur en belasting	1	f 2.000.—	f 2.192.40	f 2.500.—
2 Congreskosten	2	„ 10.000.—	„ 5.575.57	f 10.000.—
3 Vergaderingen Partijbestuur	3	„ 1.500.—	„ 952.48½	„ 1.000.—
4 Bureaukosten	4	„ 1.500.—	„ 1.695.25½	„ 1.750.—
5 Salarissen bestuurders	5	„ 9.000.—	„ 9.346.12	„ 9.350.—
6 Onkosten bestuurders	6	„ 2.000.—	„ 2.197.87	„ 2.000.—
7 Salarissen propagandisten	7	„ 26.300.—	„ 26.535.20	„ 27.000.—
8 Salarissen personeel	9	„ 12.500.—	„ 13.295.12	„ 12.500.—
9 Kantoorbehoeften	10	„ 1.000.—	„ 2.685.09½	„ 2.500.—
10 Porti, Telegraaf en Telefoon	11	„ 4.000.—	„ 5.029.58	„ 5.000.—
11 Kosten Archief	12	„ 2.500.—	„ 1.453.12½	„ 1.000.—
12 Uitgave Correspondentieblad	13	„ 1.800.—	„ 1.099.85	„ 1.250.—
13 Internationale Congressen en bijeenkomsten	14	„ 3.000.—	„ 3.101.85	„ 1.500.—
14 Kosten Partijraad	15	„ 1.000.—	„ 755.95	„ 2.000.—
15 Actie en Propaganda	16	„ 3.550.—	„ 5.039.88½	„ 4.000.—
16 Subsidies	17	„ 8.500.—	„ 8.500.—	„ 9.000.—
17 Buitengewone subsidies	18	„ —.—	„ 11.157.51½	„ 1.000.—
18 Partijcommissies enz.	19—20—21	„ 1.500.—	„ 533.40	„ 1.000.—
19 Kantoormeubilair	23	„ —.—	„ 534.25	„ 500.—
20 Contributies	24	„ 100.—	„ 937.70	„ 1.000.—
21 Diversen	8—22—25—26—27	„ —.—	„ 5.668.55½	„ 150.—
— Pensioenen		„ 3.250.—	„ —.—	„ —.—
Totaal		f 95.000.—	f 103.286.71½	f 96.000.—

Toelichting Inkomsten.

1. Een uitvoerige becijfering, als wij vorig jaar gaven, laten wij ditmaal achterwege. Het leek ons verstandig bij de vaststelling van deze begrootingspost rekening te houden met de economische omstandigheden die op de contributieontvangsten sterken invloed kunnen hebben.
2. Gesteld op de uitkomst van vorig jaar.
3. In 1923 werd een zeer gunstig cijfer verkregen, in hoofdzaak door een verrekening met de N. V. „Ontwikkeling”. Vandaar dat wij daarmee geen rekening hebben gehouden en het ongeveer telken jare verkregen bedrag, op deze begrooting plaatsten.

Toelichting Uitgaven.

1. Berekend op den toestand ingetreden na de verbetering der partijbureaux.
2. Het uitgavencijfer van 1923 kan geen basis voor deze begrooting zijn, omdat toen slechts twee dagen gecongresseerd is.
3. Berekend op den toestand ingetreden na de verbetering der partijbureaux.
4. Deze begrootingspost voor 1923 is overschreden door de invoeging van het Bureau van den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs, wat bureauwerk, administratie enz. betreft. Op de daardoor ontstane verhoogde uitgave is thans gerekend.
5. In dezen post is thans ook de vastgestelde vacantietoeslag opgenomen, hetgeen vorig jaar niet het geval was.
6. De begrootingspost voor 1923 is overschreden, doordat de beide bestuurders zeer veel op reis waren. Het leek ons veilig daarop ook voor 1924 te baseeren.
7. Tien propagandisten, minimum-salaris, twee persoonlijke toelagen, plus kosten Invaliditeitsverzekering.
8. De overschrijding van de begrootingspost voor 1923, was in hoofdzaak het gevolg van buitengewone hulp, die werkzaam geweest is bij het rangschikken van archief en bibliotheek. Aan-

vankelijk was de bedoeling deze extra-salaris-kosten op post 12 te doen drukken. Bij vergelijking blijkt, dat de overschrijding daar terug te vinden is.

9. De overschrijding der begrotingspost voor 1923, was het gevolg van het gestadig zich uitbreidende werk aan het partijbureau. Bovendien moet men ook hier met de invoeging van het Bureau van den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs rekening houden. Vandaar ook dat het cijfer voor 1924 op de uitkomst van 1923 gebaseerd is. Men zie verder post 13.
10. Voor deze post geldt ongeveer de opmerking, bij vorige post gemaakt .
11. Men zie allereerst onze toelichting bij post 9. Voor 1924 zal minder bergmateriaal noodig zijn. Met het oog daarop is een kleiner bedrag begroot dan in 1923 is gebruikt. Eenig salaris voor een tijdelijke hulp die de bibliotheek catalogiseert, zal onder post 9 worden opgenomen.
12. In 1923 was in den begrotingspost ook een cijfer voor ander drukwerk opgenomen, thans onder post 10 berekend.
13. Kon belangrijk lager worden begroot, omdat voor 1924 niet op een internationaal congres gerekend behoeft te worden, in ieder geval geen Internationaal bericht behoeft te worden uitgegeven.
14. Dit begrotingscijfer is, vergeleken bij vorig jaar verdubbeld met het oog op de bijeenkomst die nog dit jaar voor de verkiezing van 1925 te wachten is.
15. Een grooter bedrag blijkt niet beschikbaar.
16. A. J. C. f 5000, Bond van Soc. Dem. Vrouwenclub f 4000, met inbegrip salaris secretaresse.
17. Een grooter bedrag blijkt niet beschikbaar, het cijfer voor 1923 was trouwens zeer hoog tengevolge van een belangrijke verrekening met de N. V. „Ontwikkeling”.
18. In dit begrotingscijfer is gerekend op kosten van commissies, die reeds thans te verwachten zijn.
19. Gebaseerd op uitkomsten vorig jaar.
20. Hieronder is voor 1924 ook de contributie voor de Socialistische Arbeiders-Internationale opgenomen.
21. Niet vooruit te schatten, in het uitkomstencijfer over 1923 is trouwens ook afschrijving op effecten opgenomen. Overigens sluitpost.

Algemeene opmerking.

Ook ditmaal hielden wij bij het samenstellen der begrooting den verderen uitbouw en de consolidatie van onze Partij-organisatie in het oog. In de begrooting is niet opgenomen de vaststaande uitgave aan pensioenen. Het lijkt ons juister deze uitgave te bestrijden uit de „extra heffing” en volgend jaar tegenover deze uitgave een inkomstenpost te stellen aan de hand van het resultaat, dat dan hopelijk bereikt zal zijn.

De Partijpenningmeester
W. DROP.

Amsterdam, Februari 1924.

Verslag over het jaar 1923.

INLEIDING.

1923 is voor de partij een jaar van frisch leven, van felle actie en groot resultaat geweest.

De maand Januari was de „Roode Maand”, waarin de partijgenooten er op uittrokken om leden voor de partij en abonnees op onze pers te winnen.

Tegen de militaire bezetting van het Roergebied door het Fransche leger meende de leiding der partij, in samenwerking met het N. V. V., onmiddellijk een protest te moeten laten hooren; zij belegden daarvoor in het land een serie vergaderingen, die alle goed slaagden.

In Maart werd de Vrouwendag gehouden, terwijl in April de Provinciale Statenverkiezingen plaats vonden, die wederom werk aan den winkel brachten. Doch de ware werkklust kwam pas tot uiting bij de Gemeenteraadsverkiezingen, toen bij den strijd om ons aantal zetels te behouden, tegen de fel opdringende reactie energie en stevig moest worden aangepakt en volgehouden. Het resultaat — de teruggang is van geringe beteekenis — kan dan ook niet anders dan gunstig genoemd worden.

Na deze verkiezingen sluimerde de partij niet in, doch begon de propaganda voor „Onze Dag”, de groote demonstratie, welke 23 September in Amsterdam zou worden gehouden. Deze groote betooging zou de inzet zijn voor onze eischen van Medezeggenschap en Bedrijfsorganisatie, maar door het militairistisch streven onzer reactionnaire regeering, die binnen zeer korten tijd een vlootwet, welke ons land 300 miljoen zou kosten, wilde doordrijven, moest aan de leuzen voor dezen dag ééne worden toegevoegd, n.l. „Tegen de Vlootwet!”, die in niet geringe mate het welslagen dezer betooging heeft bevorderd. Zoo werd de 23 September-demonstratie met haar 70.000 deelnemers de grootste en indrukwekkendste, die ooit in Nederland is gehouden.

Na deze ontzagwekkende demonstratie volgde ons Vlootwetpetitionnement. Met de activiteit onzer leden ging het crescendo. Ieder lid was er op uit om handteekeningen tegen het vlootwetsontwerp te verzamelen. In slechts drie weken tijd kwamen meer dan 1.132.000 handteekeningen in, welke 16 October bij de regeering werden ingeleverd.

Het resultaat, de verwerping van de vlootwet op 26 October, deed een juichkreet door het land gaan.

De regeeringscrisis bracht een tijdelijke inzinking teweeg, welke wij echter spoedig te boven kwamen. Het manifest met ons regeerings-program, het tweede, waarin tot waakzaamheid en protest werd opgewekt, werd in honderd-duizenden exemplaren verspreid; een extra propaganda-nummer van „De Proletarische Vrouw” met Kerstmis, speciaal aan den vrede gewijd, besloot dit jaar van actie.

Mogen we dus terugzien op een jaar vol van arbeid en strijd — toch kunnen wij niet ten volle tevreden zijn, zoolang de weerslag van ons

werken niet terug gevonden wordt in een stevigen groei van het ledental en in een geest van afkeer van klein krakeel, dat in het afgelopen jaar in meer dan één afdeling het partijleven heeft bedorven en aan het P.B. veel tijd en energie kostten, die beter aan grootere zaken besteed waren. Hopen we, dat het jaarverslag over 1924 zal kunnen getuigen van een ongekende werkracht en van een afdelingsleven, dat zich kenmerkt door groote kameraadschap, sterk eigen initiatief en fellen strijd lust tegen de bourgeoisie. Zoo alleen zullen wij de wereld winnen!

AANTAL AFDEELINGEN.

Het aantal afdelingen der Partij bedroeg op:

31 December 1922	583
31 „ 1923	591

Op 30 September 1922 bedroeg het aantal afdelingen, zooals het in ons jaarverslag over 1922 wordt aangegeven, 585.

In het eerste kwartaal 1923 werden nieuw opgericht 21 afdelingen, opgeheven 9; in het tweede kwartaal 8 opgericht, opgeheven 7; in het derde kwartaal opgericht 2 en opgeheven 11 (van deze 11 werden er 3 gecombineerd met andere afdelingen), terwijl in het vierde kwartaal werden opgericht 9 afdelingen en 5 opgeheven, het laatste aantal, dat wij in ons vorig verslag konden vermelden.

Het aantal afdelingen was op 31 December 1923 591. In vergelijking met 1922 een toename van 8 afdelingen.

HET AANTAL LEDEN.

Het aantal leden bedroeg op:

31 December 1922	42047
31 „ 1923	41230

Uit deze cijfers blijkt, dat het ledental sinds 31 December 1922 met pl.m. 800 teruggelopen is. Wij laten hieronder volgen een overzicht van het totaal aantal leden, over de laatste 4 kwartalen:

1 Januari 1923	42047
31 Maart 1923	42555
30 Juni 1923	42887
30 September 1923	41774
31 December 1923	41230

Een beschouwing dezer cijfers leert, dat de „Roode Maand” in Januari en de activiteit bij de Staten- en Gemeenteraadsverkiezingen tusschen Maart en Juli ons een matige winst gebracht hebben, die echter in de volgende kwartalen — ondanks de 23-September betooging, ondanks de Vlootwetpetitie — in een verlies gekeerd is.

De teruggang in de loonen, de grootere werkloosheid, waardoor onze vrij hooge contributie zwaarder drukt, kunnen wellicht dit verschijnsel ten deele verklaren.

Hieronder volgt een overzichtje, aangevende het totaal aantal leden der partij, benevens het aantal mannelijke en het aantal vrouwe-

lijke leden afzonderlijk over de laatste 16 kwartalen, naast het percentage van voor- en achteruitgang per kwartaal.

Data	Totaal aantal leden	pCt. voor of achteruit	Totaal aantal mannen	pCt. voor of achteruit	Totaal aantal vrouwen	pCt. voor of achteruit
31 Maart 1920	46.195	—	37.358	—	8.837	—
30 Juni 1920	43.401	-6.05	34.694	-7.13	8.707	-1.47
30 September 1920	39.344	-9.35	31.395	-9.57	7.949	-8.71
31 December 1920	37.412	-4.91	29.770	-5.17	7.642	-3.86
31 Maart 1921	36.580	-2.22	28.956	-2.73	7.624	-0.24
30 Juni 1921	38.284	+4.66	30.262	+4.51	8.022	+5.22
30 September 1921	37.867	-1.09	29.821	-1.46	8.046	+0.30
31 December 1921	41.472	+9.52	32.601	+9.32	8.871	+10.25
31 Maart 1922	41.816	+0.83	32.668	+0.21	9.148	+3.12
30 Juni 1922	43.028	+2.90	33.282	+1.88	9.746	+6.53
30 September 1922	42.935	-0.22	32.961	-0.91	9.974	+2.35
31 December 1922	42.047	-2.07	32.173	-2.39	9.874	-1.00
31 Maart 1923	42.555	+1.21	32.314	+0.44	10.241	+3.72
30 Juni 1923	42.887	+0.78	32.476	+0.50	10.411	+1.66
30 September 1923	41.774	-2.60	31.629	-2.61	10.145	-2.56
31 December 1923	41.230	-1.30	31.246	-1.21	9.984	-1.59

Bij nauwkeurig beschouwen van deze cijfers blijkt, dat relatief het percentage van het aantal vrouwelijke leden steeds een kleineren teruggang of groteren vooruitgang te zien geeft. Wij meenen hierop de aandacht te moeten vestigen, omdat wij van oordeel zijn, dat bij een goed geleide, stevig georganiseerde

vrouwenpropaganda in de naaste toekomst ons ledental vooral met vrouwelijke leden belangrijk kan worden vergroot.

Wij laten hieronder ter beoordeeling van ons ledenverloop na 1 Maart 1921, het laagste punt, nog een overzicht volgen per federatie:

FEDERATIE.	1921 31/3	1921 30/6	1921 30/9	1921 31/12	31/3 1922	30/6 1922	30/9 1922	31/12 1922	31/3 1923	30/6 1923	30/9 1923	31/12 1923
1. Friesland	4446	4453	4414	4963	5219	5404	5374	5328	5625	5533	5350	5267
2. Groningen	3341	3256	3121	3435	3490	3463	3431	3300	3271	3191	3098	3012
3. Drente	1413	1425	1406	2129	2477	2503	2119	1938	1796	1755	1575	1492
4. Overijssel	2428	2445	2433	2641	2683	2893	2912	2838	2804	2833	2825	2792
5. Gelderland	3584	3724	3561	3878	3801	4018	4178	4154	4319	4542	4438	4358
6. Utrecht	1632	1727	1794	1962	2015	2047	2142	2094	2041	2058	2035	2072
7. N.-Holland N.	2895	2908	2870	3270	3255	3516	3481	3435	3636	3546	3458	3431
8. N.-Holland Z.	1825	1922	1887	1980	1986	2077	2161	2197	2215	2265	2214	2148
9. Amsterdam	4872	5727	5627	5595	5397	5454	5339	5169	5074	5257	5188	5234
10. Rotterdam	2233	2579	2670	3072	3022	3078	3069	3031	3096	3138	3138	3098
11. Den Haag	1732	1760	1752	1766	1776	1793	1904	1863	1823	1848	1862	1899
12. Zuid-Holland	4002	4094	4238	4622	4672	4753	4727	4607	4593	4747	4595	4442
13. Zeeland	565	554	540	617	608	609	620	641	730	740	682	674
14. Noord-Brabant	753	843	741	743	740	719	732	726	734	736	659	656
15. Limburg	859	867	812	799	675	701	746	726	798	698	657	655
Totaal	36580	38284	37867	41472	41816	43028	42935	42047	42555	42887	41774	41230

Veel valt uit deze cijfers niet af te leiden, omdat gedurende dit tijdsverloop, dan hier, dan daar, vele plaatselijke omstandigheden en gebeurtenissen het totaal van een provincie beïnvloedden. Doch wel staat vast, dat onze vooruitgang hoofdzakelijk gezocht moet worden in de provincies Friesland, Gelderland, Utrecht, Overijssel, Zuid-Holland, Noord-Holland en de federatie Rotterdam. De vooruitgang, welke Amsterdam te zien geeft in het tweede kwartaal 1921, vindt haar oorzaak in de tusschentijdsche verkiezing, waarbij een flinke propaganda ontwikkeld is. Overigens moet het de Partij tot nadenken stemmen, dat in de drie grootste steden, met een gezamenlijk inwonertal van rond 1.600.000 zielen, slechts 10.000 sociaal-democraten georganiseerd zijn, waarbij Amsterdam en Den Haag met hun steeds om hetzelfde punt schommelend aantal wel het slechtste figuur slaan. De oorzaak van den vooruitgang in Drenthe in het laatste kwartaal 1921 en eerste kwartaal 1922 valt ook niet moeilijk aan te wijzen. Juist in dien tijd

werd de opbrengst van de krabbelpenning voor den nood in de veenen verdeeld.

Afgezien van enkele up en downs geven Limburg en Noord-Brabant een gestadigen teruggang te zien, terwijl dit juist de provincies waren, die ons bij de verkiezingen in 1922 percentsgewijs eenige winst in stemmental brachten. Wellicht kunnen zij bij betere organisatie ook winst in ledental brengen. Wij achten het van voldoende belang, dat deze cijfers eens rustig worden bekeken.

PARTIJBESTUUR.

Overeenkomstig de bepalingen der statuten en reglementen der Partij, werden door de afdelingen de volgende kandidaten gesteld voor het Partijbestuur, die een candidatuur aanvaardden:

A. Voor het dagelijksch bestuur:
als voorzitter W. H. Vliegen, Amsterdam (aftredend); als secretaris C. Werkhoven, Bussum (aftredend); als penningmeester W. Drop, Amsterdam (aftredend); als leden A. B.

Kleerekoper, Amsterdam (aftredend) en F. M. Wibaut, Amsterdam (aftredend).

Verder werd voor het dagelijks bestuur candidaat gesteld R. Kuyper, Amsterdam, die verklaarde geen candidatuur te aanvaarden.

B. Voor lid van het overige deel van het Partijbestuur:

J. A. Bergmeijer, Dordrecht (aftredend); H. de Boer, Leeuwarden; K. Brok, Rolde; Mr. D. A. van Eck, Leiden; F. v. d. Goes, Amsterdam (aftredend); Suze Groeneweg, Rotterdam (aftredend); R. Kuyper, Amsterdam (aftredend); Jos. Loopuit, Amsterdam (aftredend); Mr. G. W. Sannes, Rotterdam (aftredend); J. H. Schaper, Rijswijk (aftredend); Mw. A. Secrève—Bregman, Utrecht; W. v. d. Sluis, Almelo; Mr. P. J. Troelstra, Scheveningen (aftredend).

Voorts werden voor het overige gedeelte van het P. B. de volgende kandidaten gesteld, die verklaarden geen candidatuur te aanvaarden:

E. Rugge, Groningen; Mw. A. E. J. de Vries—Bruins, Groningen; P. Hiemstra, Utrecht; S. de Wolff, Amsterdam; J. H. F. v. Zadelhoff, Dordrecht; L. M. Hermans, Arnhem en Mw. C. de Bie—Tiemans, Overschie.

Bij enkele candidaatsstelling werden op het congres gekozen tot leden van het D. B.:

W. H. Vliegen als voorzitter; C. Werkhoven, secretaris; W. Drop, penningmeester; A. B. Kleerekoper en F. M. Wibaut.

Op de kandidaten voor de overige plaatsen in het P. B. werden uitgebracht 1032 geldige stemmen.

Hiervan verkregen:

P. J. Troelstra	1026	stemmen
J. H. Schaper	997	„
G. W. Sannes	987	„
S. Groeneweg	929	„
F. van der Goes	927	„
J. A. Bergmeijer	838	„
R. Kuyper	828	„
Jos. Loopuit	576	„
D. A. van Eck	447	„
W. van der Sluis	354	„
H. de Boer	143	„
K. Brok	59	„
Mevr. A. Secrève-Bergman	118	„

Volgens dezen uitslag werden alle aftredende Partijbestuurders herkozen.

Door het overlijden van p.g. Jos. Loopuit, moest in de ontstane vacature worden voorzien en werd p.g. D. A. v. Eck, als eerste plaatsvervanger, lid van het P. B.

VERGADERINGEN PARTIJBESTUUR.

Het P. B. kwam in 1923 12 malen bijeen, terwijl 6 vergaderingen belegd werden met het bestuur van het N. V. V. en de Kamerfractie, waarvan drie waren gewijd aan het vraagstuk der sociale verzekering en drie aan besprekingen over de regeeringscrisis. Bovendien werden twee vergaderingen gehouden met het bestuur van de A. J. C. en het N. V. V., inzake het dienstweigeringsvraagstuk.

PARTIJRAAD.

De Partijraad kwam in dit jaar bijeen op Zaterdag 9 Juni des middags 1 uur in café „De Kroon” te Amsterdam.

Deze vergadering was bijeengeroepen, om de candidaatsstelling voor de Eerste Kamerverkiezingen te regelen.

Het Partijbestuur had — uitvoering gevend aan het op de laatstgehouden congres aangenomen voorstel-Helder — van te voren aan de federaties namen gevraagd van personen, die naar haar oordeel voor een candidatuur in aanmerking kwamen. De volgende namen werden opgegeven:

J. H. Anema, J. A. Bergmeijer, Mr. W. A. Bonger, P. de Bruin, Ch. G. Cramer, J. v. Dok, W. Drees, L. J. H. Eversen, P. G. Gruys, Ds. A. v. d. Heide, L. M. Hermans, A. W. Heykoop, L. J. de Jong, W. C. de Jonge, N. G. Kam, H. H. v. Kol, J. Kolk, G. F. Lindeyer, L. M. Mansholt, Mw. Mansholt, P. Moltmaker, L. Onderdijk, F. L. Ossendorp, J. Oudegeest, J. H. Paris, Henri Polak, C. Pothuis-Smit, E. Rugge, B. J. v. Stapele, R. Stenhuis, S. de Wolff, F. M. Wibaut en A. B. de Zeeuw.

Daarvan wenschen J. H. Anema, Mr. W. A. Bonger, Ds. A. v. d. Heide, N. G. Kam, L. M. Mansholt, Mw. Mansholt, L. Onderdijk, L. J. de Jong en J. Oudegeest niet voor een candidatuur in aanmerking te komen.

Het Partijbestuur maakte de hieronder volgende voorloopige voordracht, die het den Partijraad voorlegde:

Noord-Holland en Friesland: 1. H. Polak, 2. C. Pothuis—Smit; 3. F. M. Wibaut; 4. F. L. Ossendorp; 5. J. Kolk; 6. J. A. Geerts.

Groningen, Drente, Overijsel en Gelderland: 1. Mr. M. Mendels; 2. R. Stenhuis; 3. E. Rugge; 4. L. M. Hermans; 5. H. v. d. Vegt; 6. Frederiks.

Zuid-Holland: 1. H. H. v. Kol; 2. Ch. G. Cramer; 3e. A. W. Heykoop; 4. F. L. Ossendorp; 5. P. Danz; 6. A. B. de Zeeuw.

Noord-Brabant, Limburg, Utrecht en Zeeland: 1. W. C. de Jonge; 2. P. Moltmaker; 3. G. F. Lindeyer; 4. P. G. de Gruys.

Het resultaat van de zeer uitvoerige besprekingen op den partijraad is geweest, dat de volgende officiële kandidaten-lijsten werden vastgesteld en ingediend:

Lijst Noord-Holland-Friesland: 1. H. Polak; 2. C. Pothuis—Smit; 3. F. M. Wibaut; 4. F. L. Ossendorp; 5. J. Kolk; 6. L. J. de Jong

Lijst Groningen, Drente, Overijsel en Gelderland: 1. Mr. M. Mendels; 2. R. Stenhuis; 3. E. Rugge; 4. L. M. Hermans; 5. H. J. v. d. Vegt; 6. A. Langejan.

Lijst Zuid-Holland: 1. H. H. v. Kol; 2. Ch. G. Cramer; 3. A. B. de Zeeuw; 4. F. L. Ossendorp; 5. P. Danz; 6. A. W. Heykoop.

Lijst Noord-Brabant, Limburg, Utrecht en Zeeland: 1. W. C. de Jonge; 2. P. Moltmaker; 3. G. F. Lindeyer; 4. P. Gruys.

Op deze vergadering werd verder behandeld een verzoek van de Vrijzinnig-Democratische Partij om bij de verkiezing der leden van de Eerste Kamer tot stemmenruil over te gaan. Daar met dezen stemmenruil, vast twee zetels voor onze Partij en één voor den Vrijzinnig Dem. Bond waren te winnen, zonder dat daar tegenover eenig offer behoefde te worden gebracht, besloot de Partijraad tot deze samenwerking.

Verder vonden uitvoerige besprekingen plaats over den toestand der Partij.

In de maand September werd een vergadering gehouden met afgevaardigden van de

gewestelijke en stedelijke federaties, waar een plan voor de winterpropaganda werd besproken.

Pg. Chr. v. Doorn, onderdirecteur van „Het Volk”, gaf op deze vergadering een uitvoerig overzicht van den stand van „Het Volk”, „De Proletarische Vrouw” en „Ontwikkeling” en zette in een breed opgezet betoog uiteen hoe de propaganda daarvoor moest worden gevoerd en welke plannen bij de directies in voorbereiding waren.

Door Mw. Tilanus werd op deze vergadering een opwekkend woord voor de vrouwenpropaganda gesproken, terwijl Koos Vorrink zulks voor de A. J. C. deed.

Voorts gaf de partijsecretaris een toelichting bij het volgende propagandaplan voor den winter 1923/1924 dat voor een groot deel bij het verschijnen zal zijn uitgevoerd.

Voor de schriftelijke propaganda werd het volgende vastgesteld:

1. Met „Ontwikkeling” was overeengekomen, dat voorloopig maandelijks een nieuwe propaganda-brochure zou verschijnen, die behoudens uitzonderingsgevallen, tegen een prijs van ten hoogste f 0.10 zou beschikbaar worden gesteld.

2. Tegen de pamfletten, die door onze tegenstanders bij de Kamer-Raad- en Statenverkiezingen zijn verspreid, werden verschillende strooibiljetten samengesteld en verspreid.

3. Ten behoeve van onze gemeenteraadsleden worden een 4-tal boekjes uitgegeven door „Ontwikkeling”. Het eerste van N. A. de Vries over „Het stelsel der gemeentebelastingen” is bereids uitgekomen. Verder volgen:

Het Onderwijs (voorbereidend, lager, middelbaar en hooger, voorzover de gemeente er iets mee te maken heeft);

Woningvoorziening (bouw- en woningtoezicht, grondpolitiek, staatsuitbreiding etc.).

Volksgezondheid, ziekenzorg, blindenzorg, geneeskundige dienst, kraamverpleging etc.)

Het ligt in de bedoeling over elk onderdeel van de gemeentepolitiek een boekje van 100 à 200 bladzijden te doen verschijnen, dat ook in abonnement verkrijgbaar zal worden gesteld.

4. Bij belangrijke gebeurtenissen in het parlement (bijvoorbeeld: de behandeling van de Vlootwet etc.) worden vliegende blaadjes voor de afdelingen beschikbaar gesteld tegen lagen prijs.

5. Elke maand wordt een brochure uitgegeven, die de voornaamste gebeurtenissen schetst, welke op het gebied van Eerste- en Tweede Kamer, Staten en belangrijkste gemeenteraden zijn voorgevallen, schieve voorstellingen over onze beweging, in de bladen onzer tegenstanders voorkomende, worden er in recht gezet, leugens weersproken. Deze brochures zijn speciaal bestemd voor onze sprekers, debaters en huisbezoekers. Zij blijven van maand tot maand met de feiten op de hoogte en hebben vooral tegen de verkiezingen een waardevolle verzameling materiaal, waar ze den weg in weten.

6. Tegen Kerstmis wordt, speciaal voor de vrouwen, een krant uitgegeven in een zeer groot aantal exemplaren, over: „De vrouw en de vrede.”

7. De afdelingen zullen opgewekt worden zich met een kort strooibiljet tot de bevolking te wenden, zoo vaak een belangrijke plaatselijke gebeurtenis dit wenschelijk maakt. In

kleine gemeenten moet hiertoe eenige leiding of aansporing van het gewestelijk bestuur uitgaan.

8. Ten verkoop en ter verspreiding onder de studenten wordt een speciale brochure uitgegeven.

Voor de mondelingen propaganda:

1. Zoo spoedig mogelijk na het verschijnen van het rapport over Bedrijfsorganisatie en Medezeggenschap, wordt door Partij en Vakverbond een congres en een cursus georganiseerd, waarin de verschillende onderdelen van het rapport door leden van de betrokken commissiën worden toegelicht en gepopulariseerd.

Tot dezen cursus worden in de eerste plaats de hoofdbesturen der vakbonden en onze sprekers uitgenoodigd.

Met de deelnemers aan dezen cursus organiseren de gewestelijke besturen op zooveel mogelijk plaatsen, in samenwerking met de vakbeweging ter plaatse, kleinere cursussen, opdat de eerste begrippen van medezeggenschap en bedrijfsorganisatie ten minste zoo snel mogelijk gemeengoed onder de Partijgenooten worden.

2. Elke afdeling belegt in het komende vergaderseizoen minstens één openbare vergadering, als 't kan, opgeluisterd door muziek, zang, een tooneelstukje, lichtbeelden etc. Zoo mogelijk wordt daarnaast nog een openbare vergadering belegd, meer in het bijzonder voor de propaganda onder de vrouwen.

3. De gewestelijke besturen organiseren op zooveel mogelijk plaatsen cursussen over gemeentepolitiek.

4. Elk gewestelijk bestuur dient na te gaan in welke plaats van zijn gewest geen afdeling bestaat. Mochten er plaatsen zijn, waar een eenigszins beduidend aantal roode stemmen zijn uitgebracht bij de Kamer- of Statenverkiezing, dan moeten de omliggende afdelingen op deze plaatsen eerst eenige keeren onze lectuur verspreiden, om er daarna een openbare vergadering te beleggen en te komen tot oprichting van een partij-afdeling.

5. Tijdens en na de behandeling van de Vlootwet, en indien de tijd het toelaat, er reeds vóór, belegt ieder afdeling een openbare vergadering tegen het „Vlootwet-schandaal”.

6. In December wordt een tweedaagsche cursus gehouden, speciaal voor onze vrouwelijke raadsleden.

7. In Januari organiseert de Partij een cursus ter behandeling van vraagstukken, die voor de kleine landgebruikers van belang zijn.

8. Ons Boerenblad blijft na 1 Januari bestaan, doch slechts voor abonnees, terwijl de bladen ter verspreiding tegen kostprijs aan de afdelingen geleverd worden. De mogelijkheid wordt onderzocht het maandblad te veranderen in een veertiendaagsch blad van kleiner formaat.

9. In de drie of vier grootste plaatsen van ons land organiseert het P. B. met behulp der desbetreffende federaties een serie openbare en (of) cursusvergaderingen met bekende buitenlandsche sprekers of theoretici.

Door de werkzaamheden verbonden aan de 23 September-demonstratie, het Vlootwet-petitionnement, de regeringscrisis, het congres voor bedrijfsorganisatie en de actie tegen de onderwijsverslechtingen moesten de cursus-

sen voor de vrouwelijke gemeenteraadsleden en over het landbouwvraagstuk uitgesteld worden tot den zomer en het najaar van 1924.

VERKIEZING PROVINCIALE STATEN.

Naast de verkiezing voor de Eerste Kamer, vonden ook in dit jaar de verkiezingen voor de Provinciale Staten en Gemeenteraden plaats.

Waar de voorbereidende werkzaamheden voor de Statenverkiezingen reeds op het einde van 1922 waren begonnen en waar de propaganda voor deze verkiezingen grootendeels door de federatiebesturen werd gevoerd, volstaan wij met het geven van een overzicht van den uitslag. Hiernevens volgt een staat A, aangevende de verkiezingscijfers van de Kamerverkiezingen van 1918 en 1922, Statenverkiezingen 1919 en 1923, benevens het percentage stemmen, dat onze partij bij elke verkiezing verkreeg.

De cijfers van Noord-Holland zijn op nevensgaande staat B nog eens onderverdeeld in

Noord-Holland Noord,

omvattende de Statenkieskringen Helder, Hoorn, Zaandam of wel den Kamerkieskring Helder.

Noord-Holland Zuid,

omvattende de Statenkieskringen Haarlem, Velsen en Weesp of wel den Kamerkieskring Haarlem.

Amsterdam.

Die van Zuid-Holland zijn onderverdeeld in Rotterdam, Den Haag en

Zuid-Holland,

bedoeld als het overige deel van Zuid-Holland (Statenkieskringen Leiden, Gouda, Delft, Dordrecht, Ridderkerk, of wel de Kamerkieskringen Leiden en Dordrecht.

Ons aantal Statenleden liep van 117 tot 107 terug. Een vergelijking tusschen het percentage stemmen, dat onze Partij kreeg bij de Tweede Kamerverkiezing van 1922 en de Statenverkiezing van 1923 toont aan, dat geen belangrijke verandering in ons stemmenaantal heeft plaats gevonden. Men zou, gezien deze cijfers, geneigd zijn de vraag, of het vrouwenkiesrecht bij deze tweede algemeene stemming zijn ongunstige werking voor ons reeds verloren heeft, bevestigend te beantwoorden.

* * *

Gebruik makend van de ervaring, opgedaan bij het uitgeven van verkiezingsmateriaal bij de Tweede Kamerverkiezingen, lieten wij voor de Statenverkiezingen twee bladen verschijnen, in de helft van het formaat van „Het Volk” met kleine pakkende artikelletjes en ruim gedrukt. De naam van deze bladen was „Stemt Rood” en „Vrouwen, Stemt Rood”. Het laatste blad, de titel geeft het reeds aan, was speciaal bestemd voor de propaganda onder de vrouwen. Door de diverse gewesten werden de volgende aantallen afgenomen:

	„Stemt Rood”	„Vrouwen St. Rood”
Friesland	—	69200
Groningen	41700	42000
Drente	12900	10150
Overijssel	16750	30150
Gelderland	54000	62000
Utrecht	43050	39200
Noord-Holland N.	—	61710
Noord-Holland Z.	34975	35700
Zuid-Holland	60000	90350
Zeeland	14000	18500
Brabant	13000	12000
Limburg	10000	12100
Amsterdam	100000	100000
Den Haag	80000	50000
	480375	633060

Bovendien werd door de federaties afzonderlijk nog verkiezingslectuur verspreid.

Onze algemeene indruk van deze verkiezing is, dat men niet alle krachten heeft ingespannen, maar onze werkers ten deele heeft gespaard voor de verkiezingen voor de gemeenteraden.

EERSTE KAMERVERKIEZING.

Ingevolge de wijziging, die dit jaar in de Kieswet werd aangebracht, vond de verkiezing ook voor de Eerste Kamer onder het stelsel van evenredige vertegenwoordiging plaats.

Zooals onder de besluiten van den Partijraad hierboven vermeld is, werd door onze Partij aan deze verkiezing deelgenomen met 4 lijsten.

Het resultaat van deze verkiezing is geweest, dat de Partij in groep I, bestaande uit de provincies Zeeland, Limburg, Noord-Brabant en Utrecht twee zetels behaalde; in Groep II, bestaande uit de provincies Groningen, Drente, Overijssel en Gelderland, drie zetels; in Groep III, bestaande uit de provincies Noord-Holland en Friesland, drie zetels en in Groep IV, de provincie Zuid-Holland, drie zetels.

Onze gekozen Eerste Kamerleden zijn:

Voor Groep I: W. C. de Jonge en P. Moltmaker.

Voor Groep II: Mr. M. Mendels, R. Stenhuis en E. Ruge.

Voor Groep III: H. Polak, Mevr. C. Pothuis-Smit en F. M. Wibaut.

Voor Groep IV: H. H. v. Kol, Ch. G. Cramer en A. B. de Zeeuw.

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN.

Waar de Gemeenteraadsverkiezingen zich niet leenden voor een groot opgezette gecentraliseerde schriftelijke propaganda, werd door ons slechts één krant voor het geheele land beschikbaar gesteld. Het zij erkend, dat wij met de samenstelling wat den inhoud betreft, minder gelukkig zijn geweest, terwijl de verschijning door toevallige omstandigheden verlaat werd. Desondanks namen de gewesten de volgende aantallen af:

Friesland	38255
Groningen	11000
Drente	16450
Overijssel	2600
Gelderland	14800
Utrecht	17200
Noord-Holland N.	10710
Noord-Holland Z.	23850
Zuid-Holland	63900
Zeeland	5500
Noord-Brabant	12000
	216265

A.

PROVINCIE.	Kamer 1918		Staten 1919		Kamer 1922		Staten 1923		Aantal %o gehaald b/d verk. van:			
	Totaal	S. D. A. P.	Totaal	S. D. A. P.	Totaal	S. D. A. P.	Totaal	S. D. A. P.	Kamer 1918	Staten 1919	Kamer 1922	Staten 1923
Friesland.....	84342	26918	77432	21506	176145	43538	160195	39297	31.7	27.7	24.7	24.5
Groningen.....	71933	24908	66347	19794	156868	45355	142024	34953	34.6	29.8	28.9	24.6
Drente.....	38857	11445	34758	8422	80269	19255	72902	15326	29.4	25.2	24.-	21.-
Overijssel.....	92844	20390	84476	15415	192476	38500	168955	34352	21.9	18.2	20.-	20.3
Geïderland.....	147455	27835	136725	23390	316389	46849	280525	45012	18.8	19.-	14.8	16.-
Utrecht.....	66795	12979	60349	12110	153064	28703	130126	24273	19.4	20.1	18.7	18.6
Noord-Holland.....	256742	60377	226953	60208	560286	141123	490724	122893	23.4	26.6	25.18	25.-
Zuid-Holland.....	311200	91253	287080	71773	707150	162554	632700	150982	29.3	25.-	22.99	23.5
Zeeland.....	50315	4917	46755	4859	104801	9573	94329	9417	9.7	10.4	9.1	10.-
Noord Brabant.....	145796	8145	132369	7923	310991	15562	276120	13533	5.5	6.-	5.-	4.9
Limburg.....	77940	7078	69828	6122	170183	16759	148138	13244	9.-	8.8	9.8	8.9
	1344219	296145	1223072	251522	2928622	567772	2596738	503282	22.-	20.9	19.4	19.4

B.

FEDERATIES	Kamer 1918		Staten 1919		Kamer 1922		Staten 1923		Aantal %o gehaald b/d verk. van			
	Totaal	S. D. A. P.	Totaal	S. D. A. P.	Totaal	S. D. A. P.	Totaal	S. D. A. P.	Kamer 1918	Staten 1919	Kamer 1922	Staten 1923
Noord-Holland N.....	70997	15232	65805	14057	145824	30172	131445	24670	21.4	21.3	20.6	19.1
Noord-Holland Z.....	62056	11734	54183	11917	135386	27212	116903	23724	18.9	22.-	20.1	20.-
Amsterdam.....	123699	33411	106965	34234	279076	93739	242376	74499	27.-	32.-	30.-	30.8
Rotterdam.....	90853	39397	83771	33450	207150	69705	186321	66012	43.3	39.9	33.6	35.4
Den Haag.....	64022	20225	57930	14995	161704	40476	141131	41254	31.5	23.-	25.-	29.3
Zuid-Holland.....	156325	31631	145379	23328	338133	52373	305248	43716	20.2	15.8	15.5	14.3

Hoewel wat kort voor de Gemeenteraadsverkiezingen, waren wij toch nog in staat een plaat, ontworpen door p.g. Jacq. Ottens, beschikbaar te stellen. In tegenstelling tot de platen, door ons bij de Kamerverkiezingen van 1922 uitgegeven, was deze plaat zeer duidelijk en sprak direct tot de kiezers.

Afgeschrikt door de minder gelukkige platen van 1922, kwamen de bestellingen schaars binnen en was de oplaag niet bijster groot. Toen men in ons land deze plaat echter geplakt zag, kwamen nog vele aanvragen bij ons in, waaraan we echter niet konden voldoen. Van hetzelfde ontwerp lieten wij kleine plaatjes maken, waarvan nog een betrekkelijk groot aantal werden afgenomen.

Hieronder een staatje van wat door de verschillende provincies werd betrokken:

Provincie	Aantal kleine	Aantal groote
Friesland	2030	182
Groningen	2145	221
Drente	1370	135
Overijssel	1350	68
Gelderland	1900	367
N.-Holland N.	3211	511
N.-Holland Z.	2200	435
Zuid-Holland	5145	827
Zeeland	1000	132
Noord-Brabant	1775	135
Limburg	25	10
Den Haag	695	83
Rotterdam	—	325
	25196	3661

Aangezien het geven van een geheel gespecificeerd overzicht van de gehouden gemeenteraadsverkiezingen niet mogelijk is, daar wij slechts over de uitslagen beschikken van de gemeenten, waar door onze partij aan de verkiezingen werd deelgenomen, laten wij hier volgen een overzicht volgens gegevens, die wij tot onze beschikking hebben. Uit den aard der zaak zijn deze cijfers niet te vergelijken met de cijfers van de uitslagen bij de Kamer- en Statenverkiezingen, omdat de kiezers niet, zooals bij de Kamer- en Statenverkiezingen, in elke gemeente in de gelegenheid waren, hun stem op een sociaal-democratisch candidaat uit te brengen.

Federatie	Aantal gemeenten	Aantal gemeenten waar S.-D. raadsleden verkozen zijn	Aantal gemeente waar geen S.-D. verkozen zijn	Aantal soc.-dem. raadsleden 1919	Aantal soc.-dem. raadsleden 1923
Friesland	43	38	5	138	121
Groningen	57	47	10	166	144
Drente	34	29	5	69	79
Overijssel	60	27	33	78	84
Gelderland	113	50	63	127	136
Utrecht	73	16	57	44	44
Noord-Holland N.	101	38	63	130	122
Noord-Holland Z.	34	16	18	59	51
Zuid-Holland	189	51	138	169	153
Zeeland	108	20	88	31	33
Noord-Brabant	191	15	176	30	29
Limburg	123	15	108	17	28
Amsterdam	1	1	—	14	16
Rotterdam	1	1	—	19	16
Den Haag	1	1	—	14	13
	1129	365	764	1105	1069

Daar deze verkiezingen voor de gemeenteraden het eerst onder het algemeen mannen- en vrouwenkiesrecht plaats vonden, kan de uitslag bevredigend genoemd worden. De achteruitgang dien wij te boeken hebben, is veel minder groot dan wij oorspronkelijk vreesden.

COMMISSIES.

Omdat het bestuur van het N. V. V. geen deel meer wenschte uit te maken van de commissie voor de arbeidersvacantieweek en niet meer in de eventuele onkosten wilde bijdragen, besloot het P.B. deze commissie te ontbinden, onder dankzegging voor de bewezen diensten.

In plaats van deze commissie organiseerde het Dagelijksch Bestuur een vacantieweek in de Internationale School voor Wijsbegeerte te Oud-Leusden, welke door ongeveer 40 personen werd bijgewoond.

Het programma voor deze week, welke van 15—22 Juli 1923 werd gehouden, was als volgt samengesteld:

Z o n d a g 15 Juli, 12 uur, opening door F. M. Wibaut.

M a a n d a g 16 Juli, 10 uur v.m., korte inleiding door D. Valkema, „Amersfoort en Omgeving”.

M a a n d a g 16 Juli, 8 uur n.m., zangavond Jacoba Repelaer van Driel en Anton Tierie.

D i n s d a g 17 Juli 10 uur v.m., inleiding F. M. Wibaut: „Moet er iets aan de mentaliteit der arbeiders veranderen om het socialisme mogelijk te maken. Zoo ja, wat en hoe?”

W o e n s d a g 18 Juli, 10 uur v.m. Inleiding Dr. K. F. Proost: „Het verband tusschen de literatuur beweging na 1880 en de opleving der religie”.

D o n d e r d a g 19 Juli, 8 uur n.m. Inleiding F. v. d. Goes: „Ethische en aestetische motieven in een materialistische wereldbeschouwing.”

V r i j d a g 20 Juli 8 uur n.m. Muziekavond mevr. G. Polak (vleugel) en Jo Koen (viool.)

Z a t e r d a g 21 J u l i, 8 uur n.m. Inleiding A. B. Kleerekoper: „Heinrich Heine en de Arbeidersbeweging”.

Z o n d a g 22 J u l i. Sluiting.

Ook deze tweede vacantieweek kan als geslaagd beschouwd worden, hoewel ook thans niet die partijgenooten aanwezig waren, van welke wij gehoopt hadden, dat ze aan een dergelijke week zouden deelnemen. In tegenstelling met de gehouden week in 1922, behoefden geen tekorten te worden gedekt.

ARBEIDERSONTWIKKELING.

In samenwerking met het N. V. V., besloot het P.B. in den loop van dit jaar, tot het instellen van een commissie, die tot taak heeft, het vraagstuk der arbeidersontwikkeling te bestudeeren.

Tot leden dezer commissie werden benoemd: H. J. Bruens, A. M. de Jong, R. Kuyper, F. van Meurs, F. S.Noordhof, W. H. Vliegen, F. van Voet, Koos Vorrink, P. Voogd en C. Werkhoven, welke allen hunne benoeming aanvaardden. Als voorzitter dezer commissie werd aangewezen R. Stenhuis, als secretaris C. Werkhoven. Onder de congresvoorstellen zal men het resultaat van haar arbeid aantreffen.

BEDRIJFSORGANISATIE.

De commissie ter bestudeering van het vraagstuk der medezeggenschap en de bedrijfsorga-

nisatie, welke in 1921 was ingesteld, kwam aan het eind van dit jaar met haar rapport gereed.

Zoo als bekend ondersteld mag worden, vond op 23 en 24 Februari 1924 het congres voor de Bedrijfsorganisatie in Haarlem plaats. Gedurende de eerst komende maanden zal een speciale propaganda voor de medezeggenschap en bedrijfsorganisatie gevoerd worden. Partij en N.V.V. besloten daartoe minstens 6 maanden achtereen een speciaal blad uit te geven, terwijl 25 Mei op een 13-tal plaatsen in het land openlucht meetings over dit onderwerp gehouden zullen worden.

Ook op deze plaats een woord van dank, voor het buitengewoon belangrijke werk, dat deze commissie door de samenstelling van haar rapport voor onze beweging verricht heeft.

CONTRIBUTIEVRAAGSTUK.

Op verzoek van de federatie Amsterdam besloot het P.B. in December, tot het vormen van een commissie ter bestudeering van het contributie-vraagstuk. Verzocht werden om in deze commissie zitting te nemen p.g. W. Drop, als voorzitter, Prof. Mr. W. A. Bongers, S. de Wolff, M. A. Reinalda en Mw. H. Brok-Troelstra. Door allen werd de uitnodiging aanvaard. Ook deze commissie hoopt nog voor het Paascongres met haar rapport gereed te komen.

COMMISSIE VAN GESCHILLEN.

De commissie van geschillen voor „Het Volk” bestond dit jaar uit de p.g. Mr. G. v. d. Bergh, S. R. de Miranda en Dr. D. A. Sloos; plaatsvervangers waren J. den Exter, G. H. Pieters en P. Hoogland.

Te anderer plaatse in dit verslag treft men het rapport van deze commissie aan.

Ook voor ons Rotterdamsch dagblad „Voorwaarts” achtte men het op het vorige congres gewenscht, dat een commissie voor geschillen werd benoemd. Twee leden dezer commissie werden benoemd door het gewestelijk bestuur van Zuid-Holland n.l. P. de Vos, uit Gouda en E. H. Waardenberg uit Schiedam, en een lid door de federatie Rotterdam, t.w. Th. Hoekman uit Rotterdam.

ONDERWIJS-COMMISSIE.

De in 1921 benoemde onderwijscommissie, besloot het P.B. onder dankzegging voor de bewezen diensten op te heffen. Een nieuwe commissie werd in het laatst van 1923 gevormd, bestaande uit: J. W. Albarda, voorzitter; P. Voogd, secretaris; Mw. Adelaar-Fürth, W. Drop, A. H. Gerhard, P. Hoogland, F. I. Ossendorp, Th. Thijsen, F. Spiekman, P. J. Troelstra en Mw. J. v. Gogh-Wibaut. Deze commissie heeft tot taak te onderzoeken, welk standpunt de Partij ten opzichte van het lager onderwijs dient in te nemen. Haar werkzaamheden zijn uit den aard der zaak nog in het begin-stadium, zoodat mededeelingen daarom trent achterwege moeten blijven.

COMMISSIE PENSIOENFONDS.

Ingevolge het congresbesluit — naar aanleiding van voorstel 40 van het P.B. voorkomend op den beschrijvingsbrief van het congres 1923 — werd een commissie samengesteld bestaande uit de volgende personen: W. Drop, voorzitter; H. Henrici, J. v. d. Kieft, J. Reijnders, J. v. d.

Sleen, A. Harms, J. Moor, B. H. Bredman en D. Lopes Dias. Deze commissie had ten doel te onderzoeken de mogelijkheid om te komen tot vorming van een pensioenfonds, waaruit eventuele invaliditeits-, ouderdoms-, weduwen- en wezenuitkeeringen zouden kunnen worden gedaan ten behoeve der propagandisten en bezoldigde bestuurders, benevens hun eventuele weduwen en wezen.

Door het congres was haar reeds de bevoegdheid verleend, om voor het jaar 1923 van de afdelingen voor boven omschreven doel een verhoogde contributie te eischen. Na aanpale besprekingen besloot de commissie echter, tot het tweemaal per jaar heffen van f 0.25 waarvoor een pensioenzegel zou worden aangeboden n.l. in Juli en Januari. Indien man en vrouw beiden lid der partij zijn en de laatste niet over eigen inkomen beschikt, is zij van deze heffing vrijgesteld. Dit alles echter op de volgende voorwaarden:

1o. dat uiterlijk op het congres 1925 een uitgewerkt voorstel tot regeling der rechtspositie van bestuurders en propagandisten met betrekking tot invaliditeitsverzorging, ouderdoms- alsmede weduwen- en wezenpensioen aan de orde zal worden gesteld.

2o. dat, indien eenig congres, voorafgaande aan dat van 1926, mocht besluiten tot wijziging van de contributieregeling op zoodanige wijze dat verhooging van de gewone inkomsten daarvan het gevolg zou zijn, de heffing, waartoe thans besloten zal kunnen worden, in zulk een veranderde contributieregeling vervloeit en wordt opgenomen.

COMMISSIE-POLITIEK-SYSTEEM.

De commissie voor het Politiek Systeem zette gedurende dit jaar haar studie voort. In plaats van E. Boekman werd p.g. A. W. Yzerman secretaris dezer commissie, daar eerstgenoemde voor deze functie bedankte.

SOLDATEN-COMMISSIE.

De soldaten-commissie, welke de laatste jaren weinig van zich liet hooren, werd nieuw leven ingeblazen, om het contact met de miliciens in de diverse garnizoensplaatsen te bevorderen en hen van voorlichting te dienen. Als secretaris fungeert nog steeds p.g. A. C. Butselaar, Van Limburg-Stirumplein 22, Amsterdam.

COMMISSIE-KANTOORINRICHTING.

Op voorstel van p.g. Van Gaasbeek besloot het laatstgehouden congres de partij-bureaux van een behoorlijke meubilering te voorzien buiten bezwaar van de partijkas. Een commissie werd daartoe aangewezen bestaande uit: A. B. Kleerekoper, R. v. Gaasbeek, Mw. A. Albarda-Brals, Mw. A. Leendertz-Ladenius, Mr. G. v. d. Bergh, B. H. Bredman, H. de Boer, K. Brok, J. H. Paris, M. A. Reinalda, P. G. Gruys en W. Drop, die zich zou beijveren de noodige gelden bijeen te brengen. Onder goedkeuring van het P.B. werd voor genoemd doel ter gelegenheid van de herdenking van het 25-jarig regeeringsjubileum der Koningin door A. B. Kleerekoper onder den titel „Voor ons Eigen Huis” een krabbelenning uitgeschreven, die f 17.361.40½ onbraecht. Van dit bedrag werden de vergaderzaal-bibliotheek voor het P. B., de kamers der bestuurders en der secretaresse van den Bond voor Vrouwenclubs smaakvol en practisch ingericht, terwijl de outillage van het secretariaat werd verbeterd. Bovendien werden

nog enkele kunst- en gebruiksvoorwerpen door diverse partijgenooten voor dit doel aangeboden.

Een hartelijk woord van dank voor de offervaardigheid der partijgenooten is hier zeker op zijn plaats.

ZAKEN-COMMISSIE.

In October 1.1. benoemde het Partijbestuur een zaken-commissie, bestaande uit p.g. A. B. Kleerekoper, C. Werkhoven en F. M. Wibaut, die tot taak heeft te onderzoeken:

1. of grootere samenwerking tusschen de verschillende partijzaken verkregen kan worden.
2. welken vorm deze nauwere samenwerking dient aan te nemen;
3. op welke financieele voorwaarden ze verkregen kan worden;
4. hoe het P.B. de noodige gelden ter beschikking krijgt.

Voor zoover het de engere partijzaken betreft, kan deze commissie rapporten vragen van de desbetreffende directeuren, inzage nemen van de boeken, zich door deskundigen laten bijstaan: zij kan besprekingen aankopen met „Vooruitgang” om ten opzichte van deze zaak eveneens op bovenbedoelde wijze te handelen. Binnen niet te langen tijd hopen wij de resultaten van het werk dezer commissie aan de Partij te kunnen voorleggen.

COMMISSIE TOT PLAATSING VAN KINDEREN UIT HET ROERGEBIED.

Onder den indruk van de militaire bezetting van het Roergebied door Frankrijk, kwamen in Februari 1923 de besturen van Partij en N. V. V. bijeen om de vraag te bespreken, of en zoo ja op welke wijze steun verleend zou kunnen worden aan de arbeiders en organisaties, die tegen de gewelddadige bezetting van het Roergebied voor het eerst in de geschiedenis der arbeidersbeweging het wapen van het lijdelijk verzet hanteerden. Naast het protest, dat door onze beweging in een 20 tal groote vergaderingen werd uitgebracht, besloot men tot vorming van een commissie bestaande uit: W. Drop en C. Werkhoven voor de S. D. A. P. en E. Kupers en R. Stenhuis voor het N.V.V., terwijl J. W. Sleef, als lid van de vroegere commissie voor het plaatsen van kinderen uit Oostenrijk, uitgenoodigd werd in deze commissie zitting te nemen. Nadat overleg gepleegd was met de Deutsche Partij en vakbeweging werd besloten tot het plaatsen van kinderen in Holland over te gaan. Een 120 tal plaatselijke commissies werden gevormd, welke zich met het onderdak brengen van Deutsche kinderen bij modern georganiseerden en partijgenooten belastten. Met groote ijver en toewijding regelde de partijpenningmeester Drop, in overleg met de „Nederlandsche Centrale voor vacantië-kinderen uit Duitsland”, het vervoer der kinderen naar Holland.

In totaal bracht de commissie in dit jaar 1423 kinderen onderdak. Alle bleven minstens gedurende 3 maanden in Holland. Zeven transporten kinderen kwamen onder leiding van Drop naar Holland, terwijl 3 terug-transporten door hem verzorgd werden.

Met de „Nederlandsche Centrale”, die daarvoor de noodige overeenkomsten met de regering had, kwam men overeen, dat de eerste 500 kinderen geheel voor haar rekening door

Nederland naar de bestemmingsplaats en uit Nederland naar de grens vervoerd zouden worden, terwijl voor ieder volgend kind f 2 door de commissie in de reiskosten zou worden vergoed.

Met bewonderenswaardigen ijver hebben de plaatselijke commissies getracht in de behoefte van schoeisel en kleeding, die voor zeer vele kinderen bleek te bestaan, te voorzien. De geweldige daling der Mark maakte het den organisaties en ouders in Duitsland onmogelijk in dezen den noodigen steun te verleenen.

De partij en het N. V. V. verleenden voor dit steunwerk elk een subsidie van f 2500, terwijl uit bijzondere bijdragen nog pl.m. f 330 werd ontvangen.

HET VOLK-ONTWIKKELING.

Onder leiding van de directie Masereeuw-Var. Doorn werd ook dit jaar een krachtige propaganda voor ons dagblad gevoerd. Het aantal abonnees steeg in beduidende mate, zoodat een oplaag van pl.m. 45000 bladen per dag afgedrukt wordt. Naast de „Volk”-brigades, die hier en daar, vooral in enkele groote steden, uitstekend werk verricht hebben, bracht de directie een reorganisatie tot stand, waarbij aan hoofd-agenten en agenten, die geheel of ten deele voor deze taak vrij gemaakt zijn, de propaganda voor de krant is opgedragen. De advertentie-exploitatie ondervond moeilijkheden van persoonlijken en zakelijken aard, die men bij het verschijnen van dit verslag te boven hoopt te zijn.

De proef, die 't vorig jaar genomen werd n.l. om voor de abonnees in Groningen en Drenthe een tweemaal per week verschijnend bijblad, met speciaal nieuws uit het Noorden, uit te geven, kan niet als gelukt beschouwd worden.

Daarom is met ingang van 1 Januari 1924 deze uitgave weer opgeheven. In plaats daarvan is de directie in samenwerking met redactie en P. B. overgegaan tot het dagelijksch uitgeven van speciale bijbladen voor verschillende deelen van het land, die grootendeels met plaatselijk nieuws gevuld zijn.

Naast deze afzonderlijke bijbladen heeft men besloten om voor Den Haag „Het Haagsche Volk” uit te geven een z.g. kopblad van „Het Volk”, dat echter voor sommige rubrieken een geheel plaatselijk karakter draagt. Het ligt in de bedoeling van de directie onzer krant om meer groote steden op deze wijze van een kopblad te voorzien, tot de tijd gekomen zal zijn, dat verschillende streken in samenwerking met het centrale punt in Amsterdam over zullen kunnen gaan tot de uitgifte van een eigen orgaan. Door de benoeming van p.g. Ed. Polak tot Wethouder van Amsterdam, werd hem door het P. B. op zijn verzoek met een woord van dank ontslag uit zijn functie van redacteur verleend. Als opvolger werd door het P. B. benoemd p.g. J. W. Mathijssen.

De groei van ons politiek-satiriek weekblad „De Notenkraak” hield met den vooruitgang van het aantal abonnees op „Het Volk” ten nauwste verband. Naast de energieke propaganda voor „Het Volk”, kwamen nog verschillende andere belangrijke verbeteringen tot stand. In de maand Juni werd in overleg met den Bond van Vrouwenclubs en het P. B. de uitgave van „De Proletarische Vrouw” door de directie van „Het Volk” overgenomen, terwijl ook de Uitgeverij van „Ontwikkeling” in de administratie van „Het Volk” is opgenomen.

Deze veranderingen, die buitengewoon veel administratief en organisatorisch werk met zich brachten, moesten worden verricht zonder dat stagnatie in het bedrijf ontstond. Met groote toewijding en ijver zijn deze werkzaamheden volbracht. Moge de Partij zorgen, dat bij het 25-jarig bestaan van „Het Volk” (April 1925) getuigd kan worden, dat ons orgaan het meest gelezen blad van Nederland is!

„VOORWAARTS”.

De bedrijfsuitkomsten van de N. V. Drukkerij en Uitgeversmaatschappij „Voorwaarts” te Rotterdam, kunnen over het jaar 1923 bevredigend genoemd worden. De propaganda voor het dagblad werd uitstekend gevoerd, waardoor in het aantal abonnees geen teruggang viel te constateeren. Ook door de directie van „Voorwaarts” wordt het streven, om plaatsen in de omgeving van Rotterdam van een speciaal-plaatselijke editie te voorzien, waarmee zij reeds in 1922 begonnen was, krachtig voortgezet.

GEWESTELIJKE PERS.

Allereerst meenen wij hier te moeten memoereen de beslissingen van ons laatste congres inzake het „Goudsche Weekblad” en „De Arbeidswacht” te Apeldoorn, n.l. dat het opheffen van het „Goudsch Weekblad” niet in het belang van onze beweging te achten was en dat het gewestelijk blad van Gelderland „De Arbeid” voldoende in staat is de schriftelijke propaganda voor Apeldoorn te voeren en dat derhalve „De Arbeidswacht” moest worden opgeheven. Na veel correspondentie was aan het eind van 1923 door de plaatselijke leiding te Apeldoorn nog niet aan deze beslissing van het congres uitvoering gegeven, doch wij hopen dat deze kwestie spoedig bevredigend zal zijn opgelost.

Onze gewestelijke pers mag zich in het algemeen niet in een bijzonderen bloei verheugen. In den loop van het jaar 1923 moesten het gewestelijk blad in Zeeland en Noord-Brabant resp. „De Strijd” en de „Baanbreker” worden opgeheven, nadat nog eerst tevergeefs gepoogd was de „Baanbreker” herdoopt in „Het Zeeuwsche Volk” uit te geven. Voorts werd opgeheven het plaatselijk blad te Haarlem „De Arbeid”, dat gedurende de verkiezingen uitkwam. „Limburg's Toekomst” veranderde van naam en heet thans „De Vooruit”. „De Haagsche Strijd” is opgezeven, omdat Den Haag met ingang van 1 Januari 1924 „Het Haagsche Volk” heeft gekregen. Naarmate onze dagbladen meer ruimte bieden voor plaatselijk nieuws, zal het bestaan van onze gewestelijke pers steeds moeilijker, maar ook minder noodzakelijk worden. Oppericht werd „Het Velser Weekblad”, dat uitgegeven wordt door de gem. federatie Velsen.

„LAND- EN TUINBOUWBLAD”.

Het eerste nummer van ons maandblad „Land- en Tuinbouw” verscheen in December 1922 en had een oplaag van pl.m. 50000 exemplaren. Dit blad werd den afdeelingen ter verspreiding geleverd, tegen den prijs van $\frac{1}{4}$ cent per exemplaar. Gedurende de eerste helft van het jaar was de belangstelling zeer groot en werd er flink mee gewerkt, doch langzamerhand verminderde dit, doordat het maande-

lijksch verspreiden de draagkracht der afdeelingen te boven ging. Besloten is toen, het blad met ingang van 1 Januari 1924 in de helft van het oorspronkelijk formaat uit te geven en het tweemaal per maand te doen verschijnen tegen een abonnementsprijs van f 0.75 per jaar. Geacht wordt thans het aantal abonnees uit te breiden, zoodat naar wij hopen in de toekomst het blad zich zal kunnen bedruipen.

„DE SOCIALISTISCHE GIDS”.

In de vacature in de redactie van de „Soc. Gids”, welke ontstaan was door het overlijden van partijgenoot Jos. Loopuit, werd voorzien door de benoeming van partijgenoot Dr. Th. van der Waerden tot lid der redactie. Tevens is besloten den abonnementsprijs te verlagen van f 12.— op f 10.— per jaar. In het aantal abonnees kwam geen beduidende verandering.

PROPAGANDISTEN.

In het aantal propagandisten kwam gedurende dit jaar geen wijziging. Evenwel zag het P.B. zich genoodzaakt in zijn vergadering van 1 December i.l., de connecties met den propagandist voor Drente, D. Schutter, te verbreken, omdat hij geen uitvoering wenschte te geven aan een besluit, door de gewestelijke jaarvergadering genomen, waarbij hem verzocht werd naar een andere betrekking uit te zien, terwijl hij daarenboven uit notulen en stukken, welke niet voor de publicatie bestemd waren, gedeelten aanhaalde in een burgerlijk blad „De Asser Courant”. Ook rezen moeilijkheden tusschen den gewestelijk propagandist van Noord-Holland Noord en het P.B., doordat het P.B. een verzoek van dezen gewestelijken secretaris, om naast zijn functie van propagandist een wethouderszetel in den Alkmaarschen Raad te mogen waarnemen, niet meende te moeten inwilligen. Het P.B. kwam na herhaalde besprekingen tot de overtuiging, dat aan het richtig vervullen van de functie van gewestelijk secretaris zooveel werk verbonden is, dat het den vollen mensch eischt, reden waarom het P.B. principieel van oordeel was, dat beide functies niet zijn te vereenigen.

Tenslotte is besloten de vraag der vereenigbaarheid dezer functies aan een uitspraak van het Congres te onderwerpen.

INTERNATIONALE BETREKKINGEN.

Als afgevaardigde naar het Congres van de Belgische Werkliedenpartij, dat 30 Maart werd gehouden, benoemde het P.B. partijgenoot W. H. Vliegen, terwijl partijgenoot H. H. van Kol onze partij bij de monument-onthulling ter eere der nagedachtenis van Jaurès te Carmaux vertegenwoordigde, buiten bezwaar van de kas. Aan het Comité, dat zich met de onthulling van dit monument belast had, werd 1000 francs gezonden.

Het jaar 1923 is voor de socialistische internationale arbeidersbeweging een jaar van groote betekenis geweest. Op het Internationaal Congres, dat in Mei te Hamburg werd gehouden kwam de hereeniging tusschen de 2de en 2 $\frac{1}{2}$ Internationale tot stand, waardoor een grootere eenheid der arbeidersklasse internationaal werd verkregen. Men besloot op dit Congres tot de stichting van een nieuwe Internationale, de S. A. I. (Socialistische Arbeiders Internationale), waarvan het Bureau gevestigd

INDISCHE PARTIJ.

is te Londen. Naar dit congres werden door onze partij de volgende partijgenooten afgevaardigd: J. W. Albarda, A. B. Kleerekoper, H. H. van Kol, R. Kuyper, E. Kupers, R. Stenhuis, C. Werkhoven en mevr. M. Wibaut—B. v. B., terwijl als leden der Executieve Mr. P. J. Troelstra, W. H. Vliegen en F. M. Wibaut aan dit congres deelnamen. Partijgenoot J. H. Schaper nam op zich, naar aanleiding van een verzoek, dat door de Internationale aan onze partij was gericht, om een referaat voor dit Congres samen te stellen over de actie der socialistische arbeiderspartijen voor den 8-uredag en de internationale sociale hervormingen, terwijl door den partijsecretaris voor dit Congres een rapport werd geschreven, dat een uitvoerig overzicht over den toestand en het verloop onzer beweging bevatte gedurende de laatste tien jaren. Overigens namen verschillende leden onzer delegatie een werkzaam aandeel in het commissie-werk van het Congres. Op het Internationale Vrouwencongres, dat den dag voor de opening van het Congres der Internationale eveneens in Hamburg plaats vond, vertegenwoordigden mevrouw M. Wibaut—B. v. B., mevr. C. Pothuis—Smit en mevr. Tilanus onze Socialistische Vrouwenbeweging. Aan verschillende uitnodigingen van buitenlandsche partijen tot bijwoning hunner congressen, welke dit jaar binnen kwamen, kon het P. B. geen gevolg geven.

ARBEIDERS-JEUGDCENTRALE.

Met onze jeugdbeweging zijn wij op den goeden weg. Overal in het land begint zij een steeds grootere plaats in te nemen. De belangstelling van de ouderen voor de jeugd en omgekeerd van de jeugd voor de groote beweging, is ook in het jaar, dat achter ons ligt, belangrijk toegenomen.

Inplaats van een groot centraal Pinksterfeest werden er dit jaar verschillende gewestelijke feesten georganiseerd, die alle uitnemend geslaagd zijn. De week-end kampen, die van uit de groote steden gehouden werden, mochten zich eveneens in een stijgende belangstelling verheugen, terwijl gedurende de zomermaanden vele jongens en meisjes in het Kamp te Vierhouten hun vakantie hebben doorgebracht.

De opening van een eigen kamphuis is voor de A. J. C. wel de meest beteekenende gebeurtenis van het jaar te noemen. Datgene wat onze oude beweging nog nimmer heeft kunnen bereiken, een eigen vakantieoord, waar men in hechte kameraadschap zijn vakantie kan doorbrengen, is de A. J. C. gelukt! Het P.B. gaf tezamen met „Het Volk” aan het Kamphuis een radio-installatie als blijk van medeleven met de jeugdbeweging.

Het aantal abonnees op het driemaandelijksch orgaan „Opgang” wist men op te voeren tot ongeveer 6000. De prijs van f 1.25 per jaar bleek echter niet te handhaven. Met ingang van 1 Januari 1924 heeft men dezen op f 1.50 moeten brengen.

De laatste opgave van het ledental waarover wij beschikken is van Februari 1923. Toen telde de A. J. C. 4950 mannelijke en 2913 vrouwelijke, totaal 7863 leden. Dat dit aantal ongunstiger is dan wij in het jaarverslag van 1922 mochten vermelden komt, omdat vele aspirant-leden van vakorganisaties moesten worden afgeschreven.

Door het naar Holland komen van onzen partijgenoot Ch. C. Cramer werd de band tusschen de Indische partij en de onze versterkt. Deze partijgenoot, die gedurende vele jaren onze Indische beweging in den Volksraad vertegenwoordigde, is thans door zijn kennis van personen en toestanden een belangrijke schakel tusschen ons en Indië. In een vergadering van het P.B. bepleitte hij de noodzakelijkheid van nauwere samenwerking met de Indische Partij en van financieelen steun. Hoewel in vroegere jaren de partij bij verkiezingen meestal belangrijke bedragen uit Indië mocht ontvangen, zijn thans de rollen omgekeerd en besloot het P.B. de reeds in Juni 1922 aangevangen steunverlening van f 150 per maand ten behoeve van de propaganda in Indië voorloopig tot 1 Juli 1924 te verlengen.

SOCIALISTISCHE STUDENTEN ORGANISATIE.

In de maand September van dit jaar mocht het eenigen studeerenden partijgenooten wederom gelukken een socialistische studentenorganisatie op te richten. In een tijd van malaise, als wij thans doormaken en waarin het vooral onder studeerenden buitengewoon moeilijk is, propaganda voor onze beginselen te maken, kunnen wij dan ook niet anders doen dan deze stichting van harte toejuichen. Het secretariaat dezer organisatie is gevestigd bij L. J. C. den Hartog, Paul Krugerlaan 67, Gouda.

VERTEGENWOORDIGING.

Als afgevaardigde voor het P.B. was mevr. Suze Groeneweg bij de opening van het Kamp-huis te Vierhouten van de A. J. C. aanwezig.

BOND VAN SOC. DEM. VROUWENCLUBS.

Kwam gedurende het jaar 1922 de samenwerking met het Hoofdbestuur van den Bond van Soc. Dem. Vrouwenclubs niet volkomen tot haar recht, ook dit jaar moet tot veler teleurstelling hetzelfde worden opgemerkt. Hoewel in Februari 1923 ook het secretariaat van den Bond in de gebouwen op de Keizersgracht werd ondergebracht, had dit geen nauwere samenwerking tengevolge.

Zooals op een andere plaats in dit verslag reeds wordt vermeld, berust de exploitatie van het orgaan van den Bond „de Prol. Vrouw” thans bij de directie van „Het Volk” en verschijnt het blad in plaats van elke veertien dagen nu om de week, terwijl de omvang vergroot is. De prijs voor dit weekblad bedraagt thans f 2 per jaar en 4 cent per nummer. De oplage is plm. 19000.

Evenals vorige jaren werden door den Bond weer tal van vlugschrijftjes uitgegeven, welke flink verkocht zijn. De Vrouwendag, die in Februari gehouden werd, kan geslaagd genoemd worden. Vermelden wij nog, dat in den loop van dit jaar mevr. L. J. van Kuykhof-Koedijk, die vanaf de oprichting van den Bond in het dagelijksch bestuur gezeten heeft, voor haar functie bedankte, in wier plaats het H.B. van den Bond mevr. K. Wagenfeld voorloopig aanwees.

BUREAU GEMEENTERAADSLEDEN.

De belangstelling onzer raadsleden voor het bureau, begint, al gaat het langzaam, toe te nemen. Ongeveer 300 maal hebben wij diverse raadsleden met advies kunnen bijstaan. Een overzicht omtrent gas- en electriciteitsprijzen en één betreffende werktijdregelingen en loonen, welke in verschillende plaatsen van ons land aan de werkverschaffing werden betaald, stelde het bureau samen uit de gegevens — voorzover zij deze van de raadsfracties mocht ontvangen — en zond die in het begin van het jaar allen raadsfracties toe.

Van de serie boekjes, welke onder leiding van C. Werkhoven en onder toezicht van Ankersmit, Vliegen en Wibaut zullen worden uitgegeven, verscheen het eerste deeltje van de hand van p.g. N. A. de Vries, getiteld: „Het Stelsel der Gemeentebelastingen”.

In voorbereiding zijn thans:

Van J. W. Albarda: „De Gemeente en het Onderwijs”; van Dr. L. Heijermans: „De Gemeente en de Volksgezondheid” en van F. M. Wibaut en A. Keppler: „De Gemeente en de Volkshuisvesting”.

Door het P.B. werd bepaald, dat de gewestelijke vereenigingen over het jaar 1923 25 pCt. van de te innen contributies zouden ontvangen, in plaats van 50 pCt. zooals in 1922, met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen, het geval is geweest.

Vermeld dient te worden, dat vele gewestelijke vereenigingen dezen winter de ontwikkeling en voorlichting der raadsleden flink hebben aangepakt. Een conferentie vond plaats met het D.B. van den „Algemeenen Bond van Handels- en Kantoorbedienden” en het bestuur van de vereeniging voor raadsleden over het verkrijgen van een korteren werktijd voor handels- en kantoorbedienden. Plannen om te komen tot een betere functioneering van Bureau en gewestelijke vereenigingen zijn in voorbereiding.

STANDPUNT INZAKE MILITARISME.

Reeds op het vorig Congres waren enkele voorstellen ingediend, ten doel hebbend een uitspraak van het congres te verkrijgen inzake het vraagstuk der dienstweigering. Waar dit vraagstuk naar het oordeel van het P. B. onvoldoende voorbereid was, werden de voorstellen aangehouden tot het volgende congres, zoodat ruimschoots gelegenheid zou bestaan om dit probleem in de partij voor te bereiden en te bespreken.

Het P.B. ontving echter zeer spoedig na het congres een uitnodiging van het bestuur der A. J. C. om deze zaak gezamenlijk te bespreken, omdat bij de leiding van de A. J. C. de dringende behoefte bestond aan een uitspraak der leidende organen, om haar leden, vooral omtrent het vraagstuk der individueele dienstweigering, van voorlichting te kunnen dienen. Waar het P.B. de meening van de leiding der A. J. C. kon deelen, noodigde het de besturen van N. V. V. en A. J. C. tot de behandeling van dit vraagstuk uit. Het resultaat der besprekingen is geweest, dat de volgende resolutie, niet als een resolutie van het P.B., doch als een advies aan de A. J. C. en als basis voor verdere discussie, werd vastgesteld en gepubliceerd:

„Het standpunt der S. D. A. P. ten opzichte van militaire dienstweigering wordt bepaald

door haar karakter als politieke partij der socialistische arbeidersbeweging.

Als zoodanig erkent zij, dat het kapitalistische stelsel van voortbrenging geleid heeft tot de politieke en economische heerschappij der bezittende klasse, die haar macht, zoowel over de productie als over de regeeringen, dienstbaar maakt aan haar streven naar winst. Dit leidde tot het imperialisme, als drijfveer tot steeds verdere opvoering van het militarisme, welks geweldpolitiek en nationalistische ophitsing een vredelievende ontwikkeling der maatschappij verhindert en de wereld voortdurend met nieuwe oorlogen bedreigt.

De massa der arbeiders en van allen die de onhoudbaarheid van dezen toestand inzien, tegen het kapitalisme en zijn dragers te organiseeren — ziedaar de eerste voorwaarde van den internationalen strijd van het proletariaat tegen den oorlog.

De vakbeweging, die voorheen dezen strijd met warme sympathie steunde, besloot de laatste jaren op hare congressen te Londen, Rome en Den Haag naast de socialistische partijen actief aan dien strijd deel te nemen en onder de arbeiders te propageeren, tegenover het geweld van het militarisme, het economisch verweer der arbeidersklasse te stellen.

Slechts in verband met deze internationale actie tegen oorlog en militarisme kunnen S.D.A.P. en N.V.V. de dienstweigering erkennen als liggende in de sfeer harer bemoeiingen. Deze kan echter niet anders bedoeld zijn dan als massale dienstweigering tegen akuit oorlogsgevaar, als natuurlijk deel van internationale directe actie tegen den oorlog. Zij heeft niets gemeen en moet niet worden verward met de individueele dienstweigering, die in wezen anarchistisch is, dus tegen de methode van georganiseerd optreden der sociaal-democratie, en der moderne vakbeweging ingaat en door deze als middel van actie wordt verworpen.

De besturen van S.D.A.P. en N.V.V. erkennen, dat individueele dienstweigering, hoewel in politieken zin verwerpelijk is, in bepaalde gevallen als persoonlijke uiting van het menscheeljk geweten een daad van zedelijken moed kan zijn. Zij zullen dan ook hun politieken invloed steeds blijven aanwenden, om zoowel in de Grondwet als in de gewone wetgeving met gewetensbezwaren tegen het voeren van wapenen rekening te doen houden.

Deze bezwaren berustende op de aanvaarding van het Tolstojaansche begrip van afzwering in alle omstandigheden van geweld en dwang kunnen echter niet worden aanvaard door een strijdende arbeidersbeweging, zoolang zij zich het recht moet voorbehouden tegenover aanvallend geweld van den onderdrukker, dat der onderdrukten — als tegenover den economischen dwang op het proletariaat in het kapitalisme — het verweer zijner strijdorganisatie te stellen. Dit vooral in dezen tijd, nu allerwege in de bourgeoisie de neiging opkomt om de democratische instellingen, die de mogelijkheid bieden tot geleidelijke ontwikkeling, te belagen. Het fascisme vindt overal aanhangers en bewonderaars.

De S.D.A.P. en het N.V.V. streven, met de partijen en de vakbeweging der andere landen, naar internationale ontwapening, door middel bovenal van de versterking der socialistische partijen en der moderne vakbeweging, wier groei noodig is om de regeeringen en daarmede internationale organisaties als den Volkenbond,

tot wezenlijke organen voor het behoud van den wereldvrede te maken. Daarnaast plaatsten zij ook op gronden, aan de eigen politieke en economische gesteldheid van ons land en volk ontleend, de nationale ontwapening op haar program.

Zoolang deze eisch niet is verwezenlijkt en dus leger en vloot nog bestaan, dreigt het gevaar, dat deze maar al te gewillige werktuigen in handen van bourgeoisie en reactie tegen de strijdende arbeidersklasse zullen zijn. Dit geldt te meer, naar mate het socialistisch element onder de miliciens zou ontbreken, terwijl mocht een beweging voor individueele dienstweigeren gevaar opleveren het militieleger te ontrederen, dit slechts het herstel van huurlingenlegers zou provoceeren, hetwelk voor den strijd van de arbeidersklasse nog grootere gevaren zou meebrengen.

Zij voeren hun actie voor de ontwapening als onderdeel van hunne algemeene politieke actie en van hunne propaganda tegen het kapitalisme. Zij verwerpen daarom elke deelneming aan op zichzelf staande anti-militaristische acties, die door anti-politieke of anarchistische overwegingen worden geleid en deswege de arbeidersklasse in haar strijd tegen de machten van het kapitalisme, slechts kunnen verzwakken. Het eenzijdig steunen op gevoelsoverwegingen, dat dergelijke acties kenmerkt, leidt tot verwarring en teleurstelling. Vooral de opgroeiende arbeidersjeugd zal zich moeten weten vrij te houden van deze verwarring die steeds hare organisatie, haar scholing en opvoeding tot deelneming aan den strijd in den weg zal staan."

KWESTIES.

Tot ons leedwezen moeten wij enkele kwesties releveeren, die op sommige plaatsen de partij in beroering brachten. Het in het vorig jaar reeds uitgebroken geschil in Limburg, kwam ook dit jaar nog niet tot oplossing. De verhouding tusschen de leidende personen der partij en die van den Mijnwerkersbond — het belangrijkste deel der vakbeweging in Limburg — mocht geen verbetering ondergaan. Gelukkig heeft dit onderling geharrewar den uitslag van onze gemeenteraadsverkiezingen niet beïnvloed, hiervoor getuigt het aantal raadsleden, dat gekozen werd: in 1919 slechts 17, thans 28.

Bij het opmaken van de kandidatenlijst voor de gemeenteraadsverkiezing ontstond in de afdeeling De Bilt kwestie, omdat als een der kandidaten op de lijst voorkwam een partijgenoot-ambtenaar van de Neutrale Spoorwegorganisatie, welke beschuldigd werd propaganda voor die organisatie te hebben gemaakt ten koste van den Modernen Bond. Een deel dier afdeeling, waaronder ook eenige raadsleden, maakte tegen dezen candidaat bezwaar en verzocht het P.B. principieel uit te spreken, dat het de combinatie propagandist voor een neutrale organisatie en afgevaardigde voor onze partij in den raad onverenigbaar achtte, aan welk verzoek het P.B. niet meende te moeten voldoen. Toen het P.B. in dit besluit geen wijziging wenschte te brengen, heeft ten slotte een deel der leden als lid der partij bedankt.

In Assen heeft gedurende dit jaar het afdeellingsleven wel sterk geleden onder de aanhoudende geschillen, die daar reeds gedurende het jaar 1922 bestonden. Het conflict werd echter acuut, toen de afdeeling onder aanvoering van een der raadsleden met 1 stem meerderheid be-

sloot, dat geen wethouderszetel meer zou worden aanvaard. De minderheid, waaronder twee der raadsleden en de wethouder, traden uit de afdeeling en vormde een afzonderlijke groep. Daar deze kwestie zeer ingewikkeld was en doorkruist werd door veel persoonlijke geschillen, benoemde het P.B. een commissie van onderzoek bestaande uit p.g. J. H. Schaper, voorzitter, C. Werkhoven en W. Drop, welke uitvoerig rapport in het P.B. uitbrachten. Na rijp beraad kwam het P.B. in zijn vergadering van 6 October l.l. tot de volgende conclusies:

„Het P.B. moet vooropstellen, dat het nimmer, ondanks welke rechtmatige grieven ook, kan rechtvaardigen, dat men zich afscheidt van de Partij en eigen organisatie daarnevens opricht, en begint te verlangen, dat de uitgetreden binnens de S. D. A. P. terugkeeren.

Het P.B., oordeelende over het conflict, geeft als zijn meening te kennen, dat de voornaamste schuld aan de botsing in Assen te vinden is temidden der aangebeven leden der afdeeling, terwijl aan de uitgetreden tot den dag hunner afscheiding geen daden zijn ten laste gelegd, waardoor de botsing moest ontstaan.

Het P.B. acht de personen, die in de afdeeling gebleven zijn en gedurende de ontwikkeling van het conflict op den voorgrond zijn getreden, ongeschikt om aan de plaatselijke beweging te Assen de leiding te geven.

Het P.B. concludeert mitsdien, dat de uitgetreden groep in de Partij behoort terug te keeren, overtuigd dat onder haar de elementen zullen worden gevonden, die het partijleven in Assen weder in goede banen zullen voeren.

Het P.B. behoudt zich voor, om, indien voor het e.v. Partijcongres het partijleven te Assen niet tot normale verhoudingen is teruggekeerd, de noodige organisatorische maatregelen tot herstel te treffen."

Aan het einde van 1923 was deze jammerlijke kwestie nog niet tot oplossing gekomen. In Februari 1924 is de groep echter ontbonden, zoodat de hoop kan bestaan, dat verschillende harer leden weder tot de Partij zullen terugkeeren.

ACTIES.

De in dit jaar gehouden acties zijn vele. Het jaar werd ingezet met de „Roode Maand". Deze was speciaal gewijd aan de propaganda voor het winnen van leden en de uitbreiding onzer pers. Een manifest werd in pl.m. 395000 exemplaren verspreid, terwijl van een brochuretje in het bijzonder voor dit doel geschreven, 101500 exemplaren werden afgenomen.

De bezetting van het Roergebied door het Fransche leger was in de maand Februari aanleiding tot het uiteten van een krachtig protest tegen deze daad van brute overheersching. In samenwerking met het N. V. V. werd een 20-tal groote vergaderingen belegd, die alle schitterend slaagden. Plus minus 3000 groote proclamaties, waarin geprotesteerd werd tegen dezen gewelddaad, plakten men in het land aan.

Tegen de verslechtering van de huurwetten werd een manifest uitgegeven dat in pl.m. 280.000 exemplaren in het land werd verspreid.

In April vielen de Provinciale Statenverkiezingen, waaromtrent wij te anderer plaatse reeds uitvoerig verslag deden.

Onze 1 Mei-dag werd gevierd onder de leuze: voor ontwapening, medezeggenschap en socialisatie!

De gemeenteraadsverkiezingen, welke einde

Mei en begin Juni plaats vonden, vermelden wij ook reeds in dit verslag. De uitslag hiervan kan bevredigend genoemd worden.

Na deze verkiezingen werd een gestadige actie voor „Onze Dag” gevoerd. De 23 Septemberdemonstratie te Amsterdam met haar 70.000 deelnemers zal een lichte bladzijde in de geschiedenis der Nederlandsche Arbeidersbeweging blijven. Veertig extra-treinen brachten dien dag de deelnemers naar de hoofdstad. Uit alle oorden des lands kwamen de meetinggangers naar Amsterdam om te betoogen: Tegen de Vlootwet! en Vóór de Medezeggenschap en de Bedrijfsorganisatie! Naar aanleiding van het indienen van de Vlootwet werd een manifest opgesteld, waarvan in het begin van September 605.550 exemplaren verspreid werden. Onmiddellijk na deze indrukwekkende betooging werd ons petitionnement tegen de Vlootwet georganiseerd. In amper 3 weken tijd werden meer dan 1.132.228 handteekeningen verzameld. Bij deze actie is wel gebleken tot welke hoogte de activiteit onzer menschen is op te voeren. Het welslagen van dit petitionnement en de aanbieding aan de Tweede Kamer maakte een overweldigende indruk in het land. En onze 23 Septemberdemonstratie en ons petitionnement hebben in belangrijke mate bijgedragen tot de verwerping van de Vlootwet op 26 October van dit jaar.

Van het manifest, waarin ons regeeringsprogram was opgenomen, gingen 476000 exemplaren het land in. Rest ons nog te vermelden, dat de Vrouwendag in Februari goed slaagde en dat met Kerstmis een extra nummer van de „Prol. Vrouw” verscheen in een vergroote oplage van 250.000 exemplaren, dat speciaal bestemd was om onze vredesactie verder uit te dragen. Voor het kleinere werk verwijzen wij naar het propaganda-plan, dat wij op een andere plaats in dit verslag hebben gememooreerd.

PARTIJSECRETARIAAT.

Het secretariaat heeft dit jaar van acties geen gebrek aan werk gehad. De eene was nog lang niet afgewerkt, of wederom moest een andere worden voorbereid. Het verzorgen van het verkiezingsmateriaal, manifesten, kranten enz., het werk verbonden aan het plaatsen van kinderen uit het Roergebied, de verzorging van het Vlootwetpetitionnement en nog zooveel andere zaken, te veel om op te noemen, gaven handen vol werk.

Naarmate het contact met de afdelingen grooter wordt, neemt ook het werk op het secretariaat toe. In 1921 ontvingen wij pl.m. 12000 stuks post, in 1922 pl.m. 15000, terwijl dit aantal in 1923 steeg tot pl.m. 20000.

Daarenboven werden ook voor het Bureau van Raadsleden een 600 brieven ontvangen. Verzonden werden in 1921 pl.m. 3000 brieven en

ongeveer 3000 bestellingen aan contributiezegels, kasboeken etc.; in 1922 waren deze getallen resp. 6000 en 3000, terwijl zij in 1923 pl.m. 8500 en 3000 waren. Voor het Bureau van gemeenteraadsleden werden pl.m. 275 adviezen verstrekt. Opgemerkt zij, dat ook de administratie van den Bond van Vrouwenclubs voor het eerst dit jaar door het personeel van het secretariaat werd waargenomen. Het geheele jaar is er door ons personeel onder hoogdruk gewerkt, doch thans schijnt het aan de grens van zijn werkkraft te zijn gekomen, omdat personeeluitbreiding ook dit jaar niet plaats vond.

Door de opbrengst van de krabbelpenning voor het eigen huis, werd de bibliotheek en het archief behoorlijk onderdak gebracht, terwijl voor het personeel de noodige nieuwe machines enz. werden aangeschaft.

Aan het ordenen en het op kaart brengen der bibliotheek wordt langzaam maar zeker doorgewerkt.

Wij zijn ervan overtuigd, dat de partij binnen enkele jaren — dit hangt natuurlijk ook van de financiën af — beschikt over een centraal instituut, dat voor elke actie, groot of klein, paraat is.

PERSONALIA.

Een gevoelig verlies leed de partij door het overlijden van onzen partijgenoot Jos. Loopuit. Haast onafgebroken heeft hij gedurende het bestaan van de partij deel uitgemaakt van het Partijbestuur en hoewel de laatste jaren naar buiten in de dagelijksche propaganda zijn naam niet elken dag genoemd werd, heeft toch de partij van zijn weloverwogen oordeel van zijn groote kennis van zaken en personen, veel nut ondervonden. Het lot was hem niet beschoren een overheerschende rol in de partij te spelen, maar zeker blijft zijn naam in de geschiedenis der S.D.A.P. voortleven.

Voorts ontviel de partij onze oude getrouwe partijgenoot L. Zandstra te Leeuwarden. De Friesche beweging richtte te zijner gedachtenis een eenvoudig monument op boven zijn graf. De pioniers ontvallen ons. Moge de jongeren hun plaatsen waardig vervullen!

* * *

Hiermede zijn wij aan het eind van ons verslag gekomen. Alles in alies was 1923 een goed jaar voor de partij.

Bedriegen de teekenen niet dan zal 1924 veel eischen van aller werkkraft en opofferingsgezindheid, van aller inzicht en beleid.

Moge aan het einde getuigd kunnen worden, dat de partij haar plicht kende, dat zij geweest is de schutspatroom van de verdrukten, de wegwijzer naar den Nieuwen Tijd.

C. WERKHOVEN,

Partijsecretaris.

WINST- EN VERLIESREKENING PARTIJKAS DER S. D. A. P. 1923.

<i>Verlies.</i>	<i>Winst.</i>
1. Kantoorhuur en Belasting f 2192.40	1. Contributie afdelingen f 99388.38
2. Kosten Congres „ 5575.57	2. Contributie verspreide leden „ 205.84
3. Vergaderingen Partijbestuur „ 952.48½	3. Diverse drukwerken „ 848.71½
4. Bureaukosten „ 1695.25½	4. Bijzondere bijdragen „ 2726.12½
5. Salarissen Bestuurders „ 9346.12	5. Interest „ 615.23½
6. Onkosten bestuurders „ 2197.81	Verlies over 1923 „ 4502.42
7. Salarissen propagandisten „ 26535.20	
8. Abonnementen secretarissen ge- westen „ 200.50	
9. Salarissen personeel „ 13295.12	
10. Kantoorbehoeften „ 2685.09½	
11. Porti, telegraaf en telefoon „ 5029.58	
12. Kosten archief „ 1453.12½	
13. Uitgave correspondentieblad „ 1099.85	
14. Int. Congressen en bijeenkomsten „ 3101.85	
15. Kosten Partijraad „ 755.95	
16. Actie en propaganda „ 5039.88½	
17. Subsidies „ 8500.—	
18. Buitengewone subsidies „ 11157.51½	
19. Kosten Kamerfractie „ 108.91	
20. Kosten Jeugdraad A. J. C. „ 15.—	
21. Kosten partijcommissies „ 409.49	
22. Steun (buitenlanders) „ 128.45	
23. Kantoormeubilair „ 534.25	
24. Contributies „ 937.70	
25. Afschrijving op afdelingen „ 148.23	
26. Verlies op effecten „ 675.48	
27. Diversen „ 4515.89½	
Totaal f 108286.71½	Totaal f 108286.71½

TOELICHTING VERLIES- EN WINST- REKENING 1923.

Verlies.

1. Huur Bureauimte Keizersgracht 376 tot 1 Juni berekend op f 1500.— 's jaars; daarna op f 2000 f 1781.99
Belasting „ 410.41
f 2192.40
2. Deze kosten bestaan uit:
Drukwerk f 359.70
Afgevaardigden „ 4701.17
Diverse kosten „ 514.70
Totaal ————— f 5575.57
3. Uitsluitend kosten van vergaderingen Partijbestuur en vertegenwoordiging op afdelings- en gewestelijke bijeenkomsten, alsmede vertegenwoordiging op vergaderingen van andere organisaties in Nederland.
4. Schoonhouden lokalen, consumptiekosten personeel en brandstoffen.
5. Salaris twee bestuurders f 9000.—
Vacantietoelagen „ 346.12
6. Reis- en verblijfkosten . f 1366.51
2 spoorwegabonnementen „ 1152.—
Totaal f 2518.51
Af teruggestort reisgeld . „ 320.70
Blijft ————— f 2197.81

7. Voor 10 propagandisten salaris en toelage aan twee gewestelijke secretarissen, plus zegels Invaliditeitsverzekering.
8. Voor abonnementen op tijdschriften enz. aan de propagandisten.
9. Voor in totaal acht bedienden salaris, plus zegels Invaliditeitswet en vacantietoelagen.
10. Voor blanco papier, kantoorboeken en mappen f 701.44½
Bedrukte stukken:
enveloppen, briefhoofden,
staten en zegels „ 1436.22½
Diverse kosten „ 547.42½
Totaal ————— f 2685.09½
11. Totaaluitgaven met inbegrip telefoonabonnement f 5605.77½
Voor rekening commissie-Hulpactie Duitsland f 435.38
Vereeniging v. Raadsleden „ 74.16
Petitionnementsactie „ 66.65½
„ 576.19½
Blijft f 5029.58
12. Archiefd., mappen enz. f 307.54
Bindwerk „ 102.75
Bibliotheekkaarten „ 61.50
Knipsel abonnement „ 256.60
Diverse abonnementen enz. „ 724.73½
Totaal ————— f 1453.12½
13. Drukken en expedieeren van 12 nummers.

14. Uitgaven Internationaal bericht:	
Drukken	f 961.—
Vertaalbureau	„ 598.—
	<u>f 1559.—</u>
Verkocht 17 exemplaren	„ 48.45
Kosten	<u>f 1510.55</u>

Vertegenwoordiging Hamburg, Internationaal Congres; Internationale Vrouwenconferentie, Congres Belgische Partij, Conferentie I. V. V., 2 en 2½ Internationale	„ 1591.30
---	-----------

Totaal f 3101.85

15. Alleen kosten vergaderingen in verband met Eerste Kamerverkiezing.	
Reis- en verblijfkosten	f 728.95
Drukwerk	„ 27.—
	<u>f 755.95</u>

16. Manifesten Huurwetten	
281080 manifesten met expeditie	f 862.08
Terug ontvangen	„ 843.45
	<u>f 18.63</u>

Vergadering Breidscheid en Grassmann:	
Kosten	f 296.—
Terug N. V. V.	„ 134.87½
	<u>„ 161.12½</u>

Actie bezetting Roergebied:

a. Kosten protestvergaderingen:	
3000 proclamaties	f 133.03
Spreekers vergaderingen	„ 371.25
	<u>f 504.28</u>
Terug N. V. V.	„ 192.30
	<u>f 311.98</u>

b. Subsidie commissie plaatsing van kinderen	f 2500.—
Waarop afgeschreven:	
Overschot	
Veenarbeiders	f 545.58½
Collecte vergaderingen	„ 544.08
Diversen	„ 6.50
	<u>„ 1097.06½</u>
Tekort	<u>f 1402.93½</u>

c. Diversen (inkoop couranten)	f 40.94
Vergadering Propagandisten 22 Sept.	„ 392.80
Arbeidersvacantieweek:	
Ontvangen	f 1145.75
Uitgaven	„ 1252.24½
	<u>„ 106.49½</u>

Duitsche uitgave Socialisatie-rapport	f 400.—
Nog verkochte rapporten	„ 112.60
	<u>„ 287.40</u>

Petitionnementsactie:	
Onkosten	f 1151.13½
Terug N. V. V.	f 467.06
C. P. te A.	„ 100.—
	<u>„ 567.06</u>
Tekort	<u>„ 584.07½</u>

Regeeringscrisis:	
475000 manifesten	f 770.17
Opbrengst	„ 714.07½
	<u>f 56.09½</u>

Terug N. V. V.	„ 28.04½
	<u>f 28.05</u>
Vervallen zetsel	„ 10.—
	<u>„ 38.05</u>

Cursus vrouwenpropaganda:

Tekort op 1 Januari	f 1539.10
Verkochte verslagen	„ 2.75
	<u>f 1536.35</u>

Afgeschreven met overschot subsidie Vrouwenclub	„ 1000.—
	<u>„ 536.35</u>

Tekort op 1 Januari 1923:	
cursus gemeentepolitiek	f 3022.70
drukkosten verslagen	„ 885.50
	<u>f 3908.20</u>

Opbrengst verslagen	„ 1086.04
	<u>f 2822.16</u>

Afgeschreven met subsidie Ver. van Raadsleden	„ 1500.—
	<u>„ 1322.16</u>

Totaal tekort f 5202.94

Meeting 23 September ¹⁾	
Tot. onkosten f 1777.11½	
Ontvangen	„ 1407.06
	<u>f 370.05½</u>

Terugontvangen van N. V. V.	„ 519.24
Voordeelig slot	<u>f 149.18½</u>

Actie Roode Maand:	
396200 manif.	f 808.76
10050 vlugschr.	„ 629.60
	<u>f 1438.36</u>

Opbr. manifest	f 792.48
Vlugschriften	f 659.75
	<u>„ 1452.23</u>
Voordeelig slot	„ 13.87
Totaal voordeelig saldo	<u>„ 163.05½</u>

Eindcijfer der rekening uitgaven f 5039.88½

17. Arbeiders Jeugdcentrale	f 5000.—
Soc.-Dem. Vr. Club Salaris secr.	f 1800.—
Voor propaganda	„ 1700.—
	<u>„ 3500.—</u>
Totaal	<u>f 8500.—</u>

¹⁾ De hier opgenomen cijfers hebben alleen betrekking op uitgaven en inkomsten door de partijkas verwerkt. De totaal-uitgaven voor de 23 Septemberdemonstratie bedroegen f 6907.74; de inkomsten f 7208.56.

18. Gewest Drente	f 500.—
Gewest Zeeland	„ 100.—
Gewest Noord-Brabant	„ 200.—
Gewest Limburg	„ 532.10
Federatie Amsterdam	„ 538.70
Indische partij	„ 1800.—
C. C. v. A., Heerlen	„ 25.—
Slotafrekening De Daad	„ 33.71½ ²⁾
	<u>f 3729.51½</u>

Ontwikkeling:

Restant verlies 1920	f 313.85
Restant verlies 1921	„ 2423.19
Restant verlies 1922	„ 2190.96
Schenking tegoed Socialisatie-rapport	„ 2500.—
	<u>„ 7428.—</u>
	Totaal <u>f 11157.51½</u>

19. Kosten Secretariaat der Fractie.

20. Zoo laag, doordat niet vergaderd is.

21 Commissies:

Soc Verzekering	f 162.65
Bedrijfsorganisatie	„ 25.65½
Politiek Systeem	„ 24.05
Onderwijs	„ 91.13½
Arb. Ontwikkeling	„ 17.25
Soldaten-commissie	„ 60.75
Belangengemeenschap	„ 28.—
	<u>f 409.49</u>

22. Voor enkele partijgenooten, die met eenigszins behoorlijke legitimatie steun verzochten.

23. Afgeschreven is hetgeen in 1923 aan kosten meubilair gemaakt is. (Zie verder balans no. 12.)

24. Soc. Arb. Internationale	f 2121.45
waarvan op rekening 1922	„ 1200.—
	<u>Blijft f 921.45</u>
Nat. Bond Plaatsel. Keuze	„ 10.—
Diversen	„ 6.25
	<u>Totaal f 937.70</u>

25. Saldo van opgeheven afdelingen.

26. Boekwaarde ultimo 1922 der effecten uit erfenis Cohen	f 4965.—
Opbrengst verk. effecten	f 3967.52
Waarde restant	„ 322.—
	<u>„ 4289.52</u>
Verlies	<u>f 675.48</u>

27. Honorarium Accountant	f 175.—
Afdoening Procedure B. Partituur „Wij Groeten U” Bond van Arbeiders-Zangverenigingen	„ 307.80
Afschrijving kosten stichting Tak	„ 308.—
	<u>„ 882.33½</u>

Monument-Jaurès	f 169.—
Aanwezig volgens balans	„ 81.10
	<u>„ 87.90</u>
Niet vervulde spreekbeurten Mevr. de B.-T.	„ 240.—
Diverse uitgaven	„ 2514.86
	<u>Totaal f 4515.89½</u>

Winst.

1. Aan zegelwaarde werd door de afdelingen besteld:	
224433 maal 7	15710.31
552485 „ 10	55248.50
175585 „ 12	21070.20
320148 „ 15	48022.20
212031 „ 20	42406.20
82255 „ 25	20563.75
45293 „ 30	13587.90
9329 „ 35	3265.15
38672 „ 40	23468.80
138998 W.Z.	—
	<u>Totaal waarde f 243343.01</u>

Hiervan komt de Partikas ten goede 40 pCt. is f 97337.20. Het meerdere ad f 205118 sproot voort uit contributie ontvangen van afdelingen, die het zegel-systeem niet toepasten. Dit bedrag ontvingen wij in hoofdzaak, doordat tegen bedoelde afdelingen zooveel mogelijk maatregelen zijn genomen.

2 Toelichting overbodig.	
3 Winst verkoop diplomaboekjes	f 827.26
Winst verkoop contributie en kasboeken	„ 21.45½
	<u>Totaal f 848.71½</u>
4 Winstuitkeering „Soc. Gids”. (Zie ook toelichtingpost 18 verliezen)	f 2084.00½
Van „Het Volk” obligatieleening 1917	„ 250.—
Van diverse personen	„ 752.12
	<u>Totaal f 3086.12½</u>

Afschrijven:

Geschonken obligaties aan „Ontwikkeling” en „Het Volk”	f 256.—
¹⁾ Pensioenlast erfenis-Cohen	„ 104.—
	<u>„ 360.—</u>
	<u>Blijft f 2726.12½</u>

5. Ontvangen interest, uit leeningen, beleggingen, girodienst	f 1015.41½
Bewaarloon effecten en betaalde coupons renteleening 1917	„ 246.15½
	<u>Blijft f 769.26</u>
Nog te betalen voor 4 pCt. leening 1917, over 1923	f 177.—
Nog te ontvangen loopende rente op effecten in portefeuille	„ 22.97½
	<u>Blijft „ 154.02½</u>

Blijft f 615.23½

²⁾ Voor de uitgave van „De Daad” werden eenige partijgenooten nog aangesproken tot betaling van f 193.07. Na onderhandeling werd met f 100.— de zaak afgedaan. Dit bedrag is, op het hier genoemde restant na, nog ontvangen uit nog niet voldane vorderingen.

¹⁾ Voor eenige jaren is de partij krachtens testamentaire beschikking nog tot betaling van dit bedrag verplicht.

BALANS PARTIJKAS DER S. D. A. P. 31 DECEMBER 1923.

Bezittingen.	
1. Kassa	f 2066.23½
2. Postchéque en Girodienst	„ 8442.67
3. Deposito Twentsche Bank	„ 1824.—
4. Effecten	f 6534.50
5. Voorschotten	„ 4829.—
6. Belegging saldo R. G.	„ 5000.—
7. Leening N. V. Vooruitgang	„ 5000.—
8. Interest	„ 22.97½
9. Afdelingen en Gewesten	„ 27009.74
10. Verspreide leden	„ 176.96
11. Diverse debiteuren	„ 1640.85½
12. Kantoor meubilair	„ 2000.—
13. Diverse drukwerken	„ 635.15
14. Verkiezingsfonds (voorgesloten)	„ 1423.12
15. Pensioenfonds (voorgesloten)	„ 3606.19½
Totaal	f 70211.40

Schulden.	
1. Diverse crediteuren	f 6304.83
2. Houders van uitgelote obligaties	
Leening 1917	„ 4425.—
3. Voorschotten	„ 257.50
4. Interest	„ 177.—
5. Ver. van Soc.-Dem. Raadsleden	„ 2056.62
6. Ontwapeningsfonds	„ 22601.60
7. Saldo fonds R. G.	„ 5438.04
8. Kapitaalrekening	„ 28950.81
Totaal	f 70211.40

Toelichting Balans Partijkas der S. D. A. P. 1923.

Bezittingen.

- Contanten in kas; het bedrag is vrij hoog in verband met betalingen die begin Januari 1924 gedaan moesten worden.
- Saldo sedert 3 October 1923 (stopzettingsdatum); in overeenstemming met inmiddels ontvangen rekening-courant.
- Bestaat uit:
 - Eén maand deposito . . . f 1000.—
 - Gekweekte rente . . . „ 74.—
 - Belegging Fonds Kautsky; een maand deposito . . . „ 750.—

f 1824.—
- De specificatie van dit bedrag is als volgt:
 - 5 volgestorte aandeelen N.V. „Ontwikkeling” Amsterdam à f 1000.— is . . . f 5000.—
 - 2 aand. Coöp „Samenwerking” „ 150.—
 - 8 aand. Drukkerij 't Gooi „ 80.—
 - 1 oblig. N.V. „Ontwikkeling” Rotterdam, nominaal f 250.— „ 125.—
 - Oblig. in diverse coöperaties en Volksgeb. „ 857.50
 - Restant waarde overkochte effecten uit nalatenschap-Cohen „ 322.—
 - 3 aand. N. V. „Voorwaarts” Rotterdam P.M.
 - 2 Oprichtingsbew. N. V. „Voorwaarts” Rotterdam P.M.

Totaal ————— f 6534.50
- In deze post is o.a. opgenomen het bedrag dat het Gewest Zuid-Holland en de Federaties Rotterdam en 's-Gravenhage voor hunne rekening hebben genomen uit het bedrag waarmee een procedure is afgedaan. Dit tot f 800.—. Voorts de A. J. C. met f 500.—, waarvan de helft reeds is afgedaan; het Gewest Drente met een voorschot, dat later in subsidie wordt omgezet, groot f 250.— enz.
- Belegd in N.V. „Vooruitgang” tegen een rente van 5½ pCt. en recht op jaarlijksche aflossing.
- Leeningpost aan N. V. „Vooruitgang” tegen 6 pCt. rente en recht op jaarlijksche aflossing.

- Bedrag aan loopende couponrente over 1923.
- Vorderingen op afdelingen van niet betaalde zegelrekeningen, diplomaboekjes, manifesten, extra nummers „Proletarische Vrouw” enz. f 26826.41
- Schuld Gewesten „ 4954.60½
- Totaal ————— f 31781.01½**
- Nog uit te keeren aan gewesten aandeel waarde bestelde zegels 4de kwartaal 1923 „ 4771.27½
- Blijft f 27009.74
- Vastgesteld als te vorderen van ingeschreven verspreide leden over 1923 en vorige jaren.
- Dit tegoed bestaat uit:
 - Van Commissie N.V.V.— S.D.A.P. Hulpactie Roergebied (sedert afgedaan) f 595.57
 - Van N. V. V. afrekening tegoed gezamenlijk gevoerde acties (sedert afgedaan) „ 964.58½
 - Leveringen N. V. „Ontwikkeling” „ 80.70

f 1640.85½
- Deze post is gehandhaafd op hetzelfde bedrag als in vorige balans geplaatst. Afgeschreven is een bedrag van f 534.25 gelijk uit de winsten verliesrekening blijkt. Men zie overigens voor de waarde van ons meubilair de toelichting op post 7 der schulden.
- Kostprijs voorraad diploma-boekjes f 525.04
- Kostprijs voorraad contributie en kasboeken „ 110.11
- Totaal ————— f 635.15**
- Op 31 December 1922 bedroeg het tekort in het verkiezingsfonds f 1865.82
- Voor verkiezingsdoeleinden werd in 1923 uitgegeven „ 8831.96
- Is f 10697.78**
- Er werd op deze rekening ontvangen „ 9274.66
- Per saldo blijft het tekort dus . . . f 1423.12

15. Op 31 December 1922 bedroeg het tekort op de pensioenrek. f 1767.86½	
Betaalde pensioenen en kosten 1923	„ 3793.58
Waarde uitstaande zegels extra heffing	„ 8200.—
	Totaal f 13761.44½
Totaal waarde uitgezette zegels	„ 10155.25
	Blijft ————— f 3606.19½

Schulden.

1. Deze post bestaat uit:	
N.V. Drukkerij „Vooruitgang” Rekeningen Oct.-Dec. 1923 ¹⁾	f 2493.98
N.V. Drukkerij „Vooruitgang”. Loopende rekening boekhandel	„ 14.47
Dagblad „Het Volk” voor Land- en Tuinbouw ²⁾	„ 725.40
Dagblad „Het Volk” extra nummer „Proletarische Vrouw” ³⁾	„ 1732.20½
Dagblad „Het Volk” diversen	„ 7.60
Af te dragen Inzamelingen:	
Restant steun Hongarije	f 6.—
Restant Fonds Kautsky (zie toelichting No. 3 bezittingen)	„ 788.75
Buitenlandsche pers, oproep S. A. I.	„ 45.10
	„ 839.85
Soc. Arbeiders Internationale restant contributie ⁴⁾	„ 465.45
Alg. propaganda (nog te betalen)	„ 25.87½
	Totaal f 6304.83
2. Schuld aan houders van uitgelote obligaties op 31 December 1922	
Ten geschenke ontvangen	f 5185.—
	„ 760.—
	Blijft f 4425.—
3. Deze voorschotten zijn sedert 1 Januari 1924 afgedaan.	
4. Over 1923 nog te betalen rente op uitgelote obligaties Leening 1917.	
5. Per 31 December 1922 was de Partij aan de Vereeniging van Soc.-Dem. Raadsleden verschuldigd f 1985.56. Besloten werd over het boekjaar der Vereeniging 1922—1923 aan de provinciale vereenigingen 25 pCt. der ontvangens contributie af te staan. Het saldo der Vereeniging bij de Partijkas steeg tot f 3566.62. Behalve dat de directe kosten van het Bureau voor Raadsleden op deze rekening zijn afgeschreven, is f 1500.— overgebracht naar de Partijkas tot gedeeltelijke dekking tekort cursus Gemeentepolitiek 1922, zoodat het saldo thans bedraagt f 2056.62. Een overzicht van de inkomsten der Vereeniging en van het deel, dat de Provinciale Vereenigingen ontvingen, is niet te geven, omdat de volledige gegevens ons nog ontbreken.	
6. Ten behoeve van dit fonds werd in 1923 nog een klein bedrag ontvangen, waarmede het saldo van het vorig jaar verhoogd is.	
7. Ontvangen werd f 17361.40½	
Hierop is uitgegeven:	
Aankoop meubelen enz. f 11428.01½	
Kosten inzameling	„ 249.55
Diverse onkosten	„ 245.80
	„ 11923.36½
	Blijft f 5438.04

¹⁾ Rekeningen vervallen en worden betaald met drie maanden credit.

²⁾ Meerendeels nog van gewesten te ontvangen.

³⁾ Sedert f 1000.— betaald.

⁴⁾ Sedert afgedaan.

Van dit overschot is f 5000.— belegd in een rentegevend voorschot aan N. V. „Vooruitgang”. (Zie post 6 bezittingen.)

8 Toelichting overbodig.

Algemeene opmerkingen bij de Winst- en Verliesrekening en de Balans van de Partijkas der S.D.A.P. over 1923.

Uit den toelichtenden staat, dien de accountant ditmaal bij het rapport gevoegd heeft, valt de feitelijke positie van de partijkas gemakkelijk vast te stellen. Dit ontheft ondergeteekende van een uitvoerige uiteenzetting. Deze toelichtende staat toont aan, dat de opeisbare fondsen lang niet geheel door de beschikbare middelen worden gedekt. Telkens wanneer een jaarrekening een nadeelig slot aanwijst, zooals dit jaar — zij het in verminderde mate — het geval is, beteekent dit reël het interen van bezittingen, die niet ter rechtstreeksche beschikking van de partij staan. Dat daardoor de grootst mogelijke omzichtigheid geboden blijft, behoeft waarlijk niet betoogd. Eenerzijds zullen de uitgaven zorgvuldig gehouden moeten worden binnen de lijnen, die door de begroting en de practijk van het werk der partij getrokken zijn, anderzijds zal men verstandig doen iedere speculatie in verband met contributieregelingen enz. af te wijzen.

Op één punt in het bijzonder moge hier voorts nog de aandacht gevestigd worden. Het besluit van het P.B. tot de invoering van een extra heffing ten behoeve van een te vormen pensioenfonds is met zeer groote voorzichtigheid tot een begin van uitvoering gebracht. Dit geschiedde zóó opzettelijk. Uit de balanscijfers blijkt evenwel dat het mogelijk en verstandig zal zijn in 1924 deze zaak wat krachtiger te bevorderen, zoodat de partijkas beschermd blijft tegen de finantieele gevolgen van consequenties, waaraan de partij niet ontkomen kan.

Ook ditmaal is getracht uit de ingekomen finantieele verslagen der afdelingen een beeld te vormen omtrent de finantieele positie van de partij in haar geheel. Nog niet de helft der afdelingen zonden deze verslagen in. Daaruit blijkt allereerst dat de finantieele administratie der afdelingen nog lang niet is wat zij behoorde te zijn. Het zou aanbeveling verdienen van de zijde der gewestelijke besturen, meer dan tot nu toe vaak het geval is aan de administratie der afdelingen aandacht te schenken. Intusschen blijkt uit de beschikbare gegevens dat 270 afdelingen aan inkomsten noteerden f 190.197.42½. Daarvan is uitgegeven voor eigen afdelingswerk f 73.075.80½ voor de Statenverkiezingen f 13.592.36½; voor de Raadsverkiezingen f 15.682.80. Het schuld-cijfer was op 1 October 1923 f 9.243.48, het saldocijfer f 11.130.01½.

De Partijpenningmeester:

Amsterdam, Februari 1924.

W. DROP.

Verklaring Commissie van Contrôle.

Amsterdam, 28 Februari 1924.

Waarde Partijgenooten.

Ondergeteekenden, vormende de commissie van c.c.ntrôle, belast met het nazien der ontvangsten en betalingen van de Partijkas, hebben de eer Uw College te berichten, dat zij de ontvangsten, zooals deze zijn gepubliceerd in het partijorgaan „Het Volk”, hebben gecontroleerd, en de betalingen met de aanwezige kwitantien gedekt hebben bevonden. Zij adviseeren u op grond hiervan de penning-

meester te déchargeeren en brengen hem door dezen dank voor zijn beheer.

Met Partijgroet,

De Commissie voornoemd:
S. AA.
J. KOK.
J. DE SWARTE.

Aan het Partijbestuur
der S. D. A. P.

Accountants-Rapport.

Amsterdam, 1 Maart 1924.

Rapport No. 682.

Aan het Bestuur der Sociaal-Democratische
Arbeiders Partij, Amsterdam.

W.P.

Evenals in vorige jaren heb ik gedurende het boekjaar 1923 toezicht geoeffend op de comptabele verwerking der gegevens, zooals die in de dagelijkse hulpboeken der Partijkas voorkomen, en nadat de Commissie van Contrôle deze boeken gecontroleerd en in orde bevonden had.

Het administratie-stelsel bleef in het afgelopen jaar gehandhaafd op den grondslag, die reeds in den loop van het voorafgaande jaar opgezet en ingevoerd was, waarbij de bedoeling voorzat, in een betrekkelijk beknopt grootboek, per kwartaal, het geheel der administratie in samengetrokken posten te kunnen overzien, waarvan de bijzonderheden tot in alle gewenschte onderdeelen, in een daarbij aan-

sluitend sub-grootboek nageslagen konden worden. Dit stelsel heeft aan zijn doel beantwoord en is op lofwaardige wijze tot uitvoering gebracht. Ook de uitgebreide administratie der rekening-courant met de afdelingen werd accuraat bijgehouden.

Ten aanzien van de balans met winst- en verlies-rekening (over 1923 een kapitaalsvermindering van f 4502.42 aangevende) kan ik verklaren, dat zij aansluit bij de gehouden administratie en dat ik met de daarop door den penningmeester verstrekte toelichting accoord ga.

Aangaande de finantieële positie der Partijkas verschafte de balans alle gegevens, terwijl de kaspositie in beeld wordt gebracht door een daaruit afgeleide indeeling der bezittingen en schulden naar hunnen looptijd op langen of korten termijn (zie bijgaande toelichting). Daaruit blijkt, dat de in-korten-termijn-muteerende bezittingen en schulden een nadeelig saldo opleveren van (rond) f 25000, waartegenover een voordeelig saldo staat op de bezittingen en schulden-op-langen-termijn van (rond) f 54000. De beteekenis van deze uitkomsten kan wel geen andere zijn, dan dat de dekking der schulden aan eigen instellingen (de credit-balansposten No. 5, 6 en 7) gelegen is in de vaste middelen, terwijl een normale bewegingsvrijheid dezer instellingen belegging in *liquide* middelen medebrengt.

Met partijgroet,

H. J. WEGERIF, accountant.

TOELICHTING TOT DE KASPOSITIE.

A. Bezittingen en Schulden op korten termijn:

<i>Actief.</i>		<i>Passief.</i>	
Kassa	f 2066.23½	Crediteuren	f 6304.83
Giro	,, 8442.67	Leening 1917	,, 4425.—
Deposito	,, 1824.—	Voorschotten	,, 257.50
Voorschotten (gedeeltelijk)	,, 1500.—	Interest	,, 177.—
Interest	,, 22.97½	Vereen. Raadsleden	,, 2056.62
Verspreide leden	,, 176.96	Ontwapeningfonds	,, 22601.60
Debiteuren	,, 1640.85½	Fonds Roode Guirlande	,, 5438.04
Drukwerken	,, 635.15		
Nadeelig saldo	,, 24951.74½		
	<u>f 41260.59</u>		<u>f 41260.59</u>

B. Bezittingen en Schulden op langen termijn:

<i>Actief.</i>		<i>Passief.</i>	
Effecten	f 6534.50	Nihil	—
Voorschotten (gedeeltelijk)	,, 3329.—	Voordeelig saldo	f 53902.55½
Belegging fonds R. Guirlande	,, 5000.—		
Leening „Vooruitgang”	,, 5000.—		
Afdelingen en gewesten	,, 27009.74		
Kantoormeubilair	,, 2000.—		
Verkiezingsfonds	,, 1423.12		
Pensioenfondsen	,, 3606.19½		
	<u>f 53902.55½</u>		<u>f 53902.55½</u>

C. Totaal:

Nad. saldo vlottende middelen	f 24951.74½	Voord. saldo vaste middelen	f 53902.55½
Voordeelig saldo generaal (is kapitaal — zie balans)	,, 28950.81		
	<u>f 53902.55½</u>		<u>f 53902.55½</u>

Opmerking: De vordering op de afdelingen en gewesten ad f 27009.74 is onder de bezittingen-op-langen-termijn gerangschikt, omdat zij door onge-

veer gelijkblijvende afname en aanwas steeds op circa dezelfde hoogte blijft.

Verlag van de Sociaal-Democratische Tweede Kamerfractie.

INLEIDING.

Dit verslag loopt over het tijdperk 9 December 1922 tot 18 Februari 1924 en sluit dus onmiddellijk aan bij het vorige verslag, dat 8 December 1922 werd vastgesteld. In dit tijdperk kan men in verband met de wisselingen, welke in samenstelling en aard der regering plaats grepen, drie perioden onderscheiden, die echter geenszins drie trappen eener opwaarts gaande ontwikkeling genoemd kunnen worden, n.l. 1e. voortzetting en einde van het regiem-De Geer of het tijdvak der voorzichtige reactie; 2e. het regiem-Colijn of het tijdvak der onbesuisde reactie, op parlementairen grondslag; 3e. voortzetting van het regiem-Colijn, bezielde van denzelfden geest, maar thans zonder parlementairen grondslag.

SAMENSTELLING EN WERKWIJZE DER FRACTIE.

De samenstelling der fractie onderging geen wijziging. De ernstige ongesteldheid van Sannes, waarvan in het vorige verslag werd melding gemaakt, belette hem ook gedurende de eerste der hierboven genoemde perioden zijn arbeid in het parlement te hervatten. Tot groote vreugde zijner medeleden kwam bij den aanvang van het zittingsjaar 1923-'24 een einde aan zijn gedwongen non-activiteit; de eerste keer, dat hij weder aan een stemming deelnam, bracht hij mede de Vlootwet ten val. Het deelnemen aan deze stemming door Vliegen, die daartoe het ziekbed verlaten moest, was helaas waarschijnlijk de oorzaak van een ongunstige wending in zijn ongesteldheid, waardoor hij in het derde tijdvak niet in de Kamer kon verschijnen.

In de 1922 opnieuw ingestelde commissies voor belangrijke onderwerpen kwam geen verandering, terwijl het bureau der fractie bleef bestaan uit Troelstra, eersten voorzitter, Schaper, tweeden voorzitter, Sannes, eersten secretaris en IJzerman, tweeden secretaris.

Mede in verband met de groote uitbreiding van de Eerste Kamerfractie in 1923, werd in overleg met deze fractie een regeling getroffen, waardoor het contact tusschen beide fracties en een geregelde samenwerking verzekerd werden. Ter bespreking van de algemeene politieke situatie, hetgeen uitteraard in dit tijdperk niet zelden noodig was, hebben de fracties herhaaldelijk gezamenlijk vergaderd, terwijl zij gedurende de jongste crisis ook meermalen met het Partijbestuur vergaderden.

OVERZICHT VAN HET EERSTE TIJDVAK.

(9 December 1922—28 Juni 1923.)

Van de verrichtingen onzer fractie gedurende dit tijdperk is een chronologisch overzicht gegeven in het Jaarboekje voor 1924 (blz. 165, laatste alinea—blz. 172, vierde alinea). Wij meenen daarom hier te kunnen volstaan met enkele opmerkingen ter aanvulling van dat overzicht.

1. Omtrent de houding tegenover het schoonenwetje aan te nemen, bestond — anders dan indertijd ten aanzien van het sigarenwetje — geen meningsverschil in de fractie; deze was eenparig van oordeel dat die houding niet anders dan afwijzend kon zijn.

2. Wat de bioscoopwet betreft, achtte de fractie unaniem de bescherming van kinderen tegen het bioscoopgevaar gewenscht, doch bestond meningsverschil ten aanzien van de vraag of die bescherming ook tot volwassenen diende te worden uitgebreid. Evenwel hebben alle leden der fractie, die aan de stemming over dit wetsontwerp deelnamen, zich tegen dit ontwerp verklaard. Want ook de leden, die konden meegaan met eenige preventieve maatregelen ten aanzien van het gehalte der te vertoonen films in het algemeen, waren van oordeel dat met dit ontwerp een weg werd betreden ter censuur ten opzichte van de geestelijke vrijheid van volwassenen, welke weg dreigde te voeren tot consequenties, verre uitgaande boven hetgeen op dit gebied toelaatbaar zou wezen en waarvoor wij de verantwoordelijkheid zouden kunnen aanvaarden. Het gevaar voor dergelijke consequenties bleek ook uit de dompersche censuur-begeerten, welke gedurende de Kamerdebatten bij een groot deel der rechterzijde voor den dag kwamen.

3. Afgezien van zeer enkele kwesties van hoogst ondergeschikt belang, is de fractie bij alle stemmingen, op één uitzondering na, steeds eensgezind opgetreden. Deze eene uitzondering was het wetsontwerp-Braat tot afschaffing van den Zomertijd. Het betrof hier ongetwijfeld een belangrijke zaak, maar tevens een zaak, waaromtrent noch beginsel-, noch strijd-, noch verkiezingsprogram eenig richtsnoer bevat, en die in het allerneutraalste gedeelte der neutrale zone ligt.

Gedurende het op dit tijdperk volgend zomercès heeft de fractie niet het initiatief genomen tot een bijeenroeping der Kamer naar aanleiding van de Kabinetscrisis, welke tot de vervanging van De Geer door Colijn leidde. De redenen daarvan zijn uitgezet in den brief van het bureau der Kamerfractie van 26 Juli 1923, gepubliceerd in „Het Volk” en „De Voorwaarts” van 27 Juli 1923.

OVERZICHT VAN HET TWEEDE TIJDVAK.

(18 September—26 October 1923.)

Het optreden van „den sterken man” Colijn als leidende figuur in het voor de zooveelste maal gereconstrueerde kabinet-Ruys de Beerenbrouck, bracht in de politieke situatie een verandering, niet ongelijk aan die welke het volk Israëls ervoer toen Salomo werd opgevolgd door Rehabeam, die zijns vaders geeselen door scorpioenen verving. Deze overeenkomst vertoont zich ook in het verder verloop der historie; immers toen Rehabeam zijn wil trachtte door te zetten, waren er slechts twee stammen in Israël, die zich geheel aan zijn tyrannie onderwierpen.

Ging De Geer bij zijn offeranden aan het ideaal, „de veiligstelling van den gulden”, nog met een zekere omzichtigheid te werk en trachtte hij vitale volksbelangen en verkregen rechten althans eenigszins te ontzien, Colijn kende „keine Skrupel noch Zweifel”, maar kondigde de meest drastische en niets ontziende maatregelen aan, welke, naar zijn beweren, in een minimum van tijd het begrootings-evenwicht zouden herstellen. In zijn overmoed vermaade hij het zelfs „den schijn des kwaads” te vermijden en verordineerde hij, dat de totstandkoming van de Vlootwet aan de behandeling zijner bezuinigingsplannen vooraf moest gaan: „veiligstelling van den gulden” bleef het ideaal, maar hierboven kwam nog een ander, een super-ideaal: „de veiligstelling van onze vloot”, de tot het uiterste gedreven marine-waanzin.

Tegen die reactionaire dollemanspolitiek heeft onze fractie zich met alle kracht verzet.

Het verloop van dezen strijd is met zoo groote belangstelling door onze partijgenooten gevolgd en ligt nog zoo versch in elks geheugen, dat het overbodig is daarover in den breede uit te wijden. In het parlement begon de strijd op 20 September 1923, toen Troelstra zich verzette tegen het voorstel van den voorzitter, om overeenkomstig den eisch der Regeering, de Vlootwet als eerste punt op de agenda te plaatsen. Hoewel de motie-Troelstra, om de beslissing over het tijdstip van behandeling der Vlootwet uit te stellen tot de Regeering de noodige gegevens omtrent aard en oplossing der crisis had verstrekt, werd verworpen, was het verzet allerminst vruchteloos. De Kamer besloot de interpellatie-Troelstra over oorzaak en oplossing der crisis, mede in verband met den financieelen toestand van Nederland en Indië, aan de behandeling der Vlootwet te doen voorafgaan. 11 October hield Troelstra de interpellatie; aan de debatten naar aanleiding van interpellatie en regeeringsantwoord, op 12 October, nam ook Hugenholtz deel. Op deze dagen begon feitelijk het groote debat over de Vlootwet, die misschien nog meer dan het eigenlijke onderwerp der interpellatie in het centrum der discussie stond. Het is vooral bij deze gelegenheid dat Colijn den hem later door Troelstra geschonken eeretitel van financieelen Bamberg heeft verdiend.

16 October was de officiële aanvangsdatum van den strijd over de Vlootwet. In deze worsteling, waaraan van onze fractie Troelstra, Hugenholtz, Groeneweg en Albarda deelnamen, bleek de Regeering over geen deugdelijker wapens te beschikken dan het openlijk stellen van de portefeuillekwesitie in den scherpst mogelijken vorm en het onderhandsche dreigement van het uiteenvallen der coalitie. Kon de Regeering met dergelijke strijdmiddelen ook geen eervolle overwinning behalen, zoo hoopte zij toch daarmede van de godin der victorie een succes te kunnen afdreigen. Deze poging tot chantage mislukte echter. Den 26en October viel de Vlootwet en met haar ook het kabinet-Colijn—Ruys de Beerenbrouck.

Dit schitterend resultaat van den aanvankelijk zoo hopeloos schijnenden strijd, is ongetwijfeld voor een zeer groot deel te danken aan het feit, dat in dit geval de actie in het parlement gepaard ging met een grootsche actie buiten het parlement. De in-

drukwekkende massale demonstratie van 23 September en meer nog het groote volks-petitionnement — die beide verre overtroffen alles wat van dien aard ooit in ons land was gezien — zijn van doorslaggevende betekenis geweest voor den uitslag van den strijd; zij hebben waarschijnlijk meer dan één katholiek tegenstander van de Vlootwet in het parlement tot tegenstemmer gemaakt.

Gedurende de vele weken, waarin pogingen tot oplossing der crisis gedaan en gesaboteerd werden, heeft onze fractie herhaaldelijk, zoo-wel alleen als met de Eerste Kamerfractie en het Partijbestuur, vergaderd. De weg, welke in de gegeven verhoudingen aangewezen was om tot een oplossing te komen, is door den voorzitter onzer fractie uitgestippeld in de hoofdartikelen van „Het Volk” en de „Voorwaarts” van 5 November l.l. De oplossing, welke voor de Nederlandsche arbeidersklasse en het Nederlandsche volk het meest wenschelijk was, in aangegeven in het manifest van de besturen van S. D. A. P. en N. V. V., opgenomen in „Het Volk” en de „Voorwaarts” van 5 November l.l. De aangewezen weg is niet gevolgd en de meeste wenschelijke oplossing is niet beproefd geworden. De weg, welke door de Kroon ingeslagen werd, leidde over veel mislukkingen en misgrepen, ten slotte tot het aanblijven van een ministerie, dat door een conflict met de volksvertegenwoordiging tot aftreden was genoopt en dat in het volk nog minder steun vond dan in het parlement.

Waar tijdens de crisis het démissionnaire Kabinet zich niet bepaalde tot de loopende zaken, maar ten aanzien der gehuwde ambtenaressen zeer ingrijpende nieuwe maatregelen wilde nemen, besloot onze fractie in haar vergadering van 11 December l.l. om, indien de Regeering van zins bleek die maatregelen uit te voeren eer de Kamer gelegenheid had zich daarover uit te spreken, het initiatief te nemen tot een bijeenroeping der Tweede Kamer. Dienzelfden dag had de 2e voorzitter der fractie over deze aangelegenheid een onderhoud met den voorzitter der Tweede Kamer. Waar sindsdien de Regeering de inwerkingtreding van het ontslag der gehuwde ambtenaressen vaststelde op een zoodanig tijdstip, dat de kwestie vóór dien datum in de Kamer ter sprake kon komen, bleek de indiening van een verzoek tot bijeenroeping der Kamer onnoodig. Er was in de fractie een sterk verlangen om, ook afgezien van de ambtenaressen-kwestie, de Kamer te doen bijeenroepen, en wel ten einde in de volksvertegenwoordiging de crisis, en inzonderheid de verantwoordelijkheid der rechterzijde voor den langen duur der crisis, ter sprake te kunnen brengen. Dat verlangen moest echter onbevredigd blijven, daar de Regeering, reeds op grond van haar „gebrek aan existentie”, niet kon worden geïnterpelleerd en een bespreking van de crisis op andere wijze hoogstwaarschijnlijk niet zou worden toegestaan. Zoodra echter het bericht kwam, dat door de weigering van de Koningin om de aanslagaanvraag van het Kabinet-Ruys de Beerenbrouck in te willigen, een z.g. oplossing der crisis was bereikt, heeft onze fractie den voorzitter der Tweede Kamer verzocht: 1o. ten spoedigste (uiterlijk 15 Jan. '24) een vergadering te beleggen om de Kamer gelegenheid te geven zich uit te spreken over het verloop en de oplossing der crisis; 2o. in die vergadering Troelstra het woord te verlee-

nen ten einde een interpellatie over voornoemd onderwerp aan te vragen. Tevens verzocht de fractie het Partijbestuur zoo spoedig mogelijk in Den Haag een openbare vergadering te beleggen, om ook buiten het parlement een krachtig protest te doen hooren tegen de, uit de terugkeer van het gevallen Kabinet blijkende, negeering van den wil des volks en van de uitspraak der volksvertegenwoordiging.

OVERZICHT VAN HET DERDE TIJDVAK.

(15 Januari—18 Februari 1924.)

Den 15en Januari maakte het Kabinet Colijn-Ruyys zijn trieste rentree in de Tweede Kamer en las de premier een Regeeringsverklaring voor. De voorzitter stelde voor den volgenden dag de besprekingen over die verklaring aan te vangen, zoodat een interpellatie-aanvraag overbodig was.

Bij die besprekingen zette Troelstra het standpunt van onze fractie tegenover het herzen Kabinet uiteen. Dit standpunt kon geen ander wezen dan dat van scherpe en onverzoenlijke oppositie; immers het aanblijven van deze regeering is een aanfluiting van de democratie en een ergerlijke schennis der parlementaire zeden. Troelstra stelde in het licht hoe het Kabinet, al was er in het tableau van de troep geen wijziging gekomen, van aard veranderd is. Het steunt niet meer op een meerderheid in het parlement, het is een levend bewijs geworden van de onmacht der rechterzijde, van den dood der coalitie. Voorts toonde Troelstra aan, dat bij de aangewende pogingen tot crisis-oplossing, volstrekt niet alle mogelijkheden van een parlementaire oplossing waren uitgeput en dus allerminst de terugkeer van dit Kabinet de eenig overgebleven mogelijkheid mocht worden genoemd; en dat inzonderheid het aanblijven van Colijn — nu het conflict in den ministerraad ten slotte feitelijk ten gunste van De Geer was beslist — in volkomen strijd was met de logica der feiten. Schaper waschte Regeering en rechtsche kopstukken de ooren, omdat zij zich hadden afgesloofd de waarheid over het rechtsche accoord, over het crisis-gekonkel enz. zorgvuldig verborgen te houden voor het volk en de volksvertegenwoordiging, en verlangde Kamerontbinding op korten termijn.

Troelstra diende bij zijn repliek, een motie in, waarin, gezien de onbevredigende verklaring der regeering en het ongrondwettig karakter der crisis-oplossing, Kamerontbinding werd geëischt. Deze motie vond echter bij geen der burgerlijke partijen steun. Zelfs bij de Vrijzinnig-Democraten was de liefde voor de democratie niet groot genoeg om de noodzakelijkheid te begrijpen van een uitspraak van het volk over de richting van het regeeringsbeleid en van een onverwijld verdwijning eener regeering, wier bestaan een bespotting was van de fundamentele beginselen eener democratische staatsinrichting.

Voor de begrotingen werden eenige spoedeisende wetsvoorstellen en interpellaties aan de orde gesteld.

Tijdens de behandeling van een wijziging der Land- en Tuinbouwongevallenwet, wist Hiemstra door middel van een amendement te verzekeren, dat ook de arbeiders van zuivel- en andere landbouwcoöperaties onder de ongevallenverzekering zullen vallen.

Suze Groeneweg ontmaskerde, bij de interpellatie-Westerman over het ontslag der gehuwde ambtenaressen, de onwaarachtigheid van de voorstelling der Regeering, dat het bij de nieuwe regeling alleen zou gaan om een keuze tusschen gezinnen met dubbele en gezinnen met enkele inkomens. Zij diende een motie in, om de vóór de nieuwe methode geldende regelen voor de afvloeiing te handhaven. Bij de debatten kwam de reactionaire aap zoo leelijk uit de Heemskerkelijke mouw kijken, dat hij ook Schaper bewoog om voor de motie-Groeneweg te stemmen, nadat Suze Groeneweg de beteekenis der motie nader had uiteengezet.

Bij het wetsontwerp inzake de Indische producten- en aardolie-belastingen, toonde IJzerman de noodzakelijkheid van deze correctieven op de extra-winstbelasting en de opgeschroefdheid van de groot-kapitalistische actie tegen dit wetsvoorstel aan.

Van Braambeek stelde bij de interpellatie-Boon over het giro-schandaal, het jammerlijk wanbeleid, waardoor de centralisatie tot een debacle heeft geleid, aan de kaak en waarschuwde tegen sommige adviezen van het bij beperking van den Rijksgirodienst belanghebbend bankkapitaal.

Albarda hield de algemeene beschouwingen over de Indische begrooting en interpellende daarbij tevens de Regeering over haar optreden bij de Indische spoorwegstaking. Hij stelde in het licht, hoeveel de overheid had nagelaten om deze staking te voorkomen en wat zij had gedaan om de staking uit te lokken. Hij deed een scherp aanval op de politiek van brute reactie, welke thans in Indië wordt gevoerd en waarvan hij verbijsterende feiten mededeelde; hij waarschuwde ernstig tegen voortzetting van een dergelijke politiek, die met vuur speelt. Kleerekoper wees op de medeverantwoordelijkheid der Regeering voor de politie-corruptieschandalen en op het stuk klassejustitie, dat ook bij deze gelegenheid wordt opgevoerd. De Vries—Bruins en Gerhard gaven een ontstellend beeld van de wijze, waarop in Indië zoowel de zorg voor de volksgezondheid als die voor de volksontwikkeling wordt verwaarloosd. De Vries—Bruins nam Simon den Oprechten onder handen, toen deze poogde de gelijkenis van het door haar gegeven beeld te ontkennen. Voorts sprongen Van Zadelhoff en De Vries—Bruins naast Gerhard in de bres voor verschillende onderwijsbelangen. Hugenholtz betoogde, dat de zorg voor het geestelijk en zedelijk welzijn van matrozen en militairen weinig resultaat oplevert, wanneer men veel minder rekening houdt met de wenschen der manschappen, dan met die van de ijveraars voor kerstening. Jan ter Laan hield een krachtig pleidooi voor de ongelukkige oud-gedienden, die door het dankbare vaderland aan hongersnood en gebrek worden overgeleverd. Hij stelde een motie voor om hun schamele pensioenen en gagementen te herzien; hij en Duijs spraken een hartig woordje over de houding der rechtsche leden, welke ook ditmaal van alle christelijkheid was gespeend.

Troelstra richtte bij de algemeene beschouwingen over de Staatsbegrooting den aanval vooral op de vleeschwording van den geest der niets ontziende reactie, op de politieke figuur van Colijn. Hij stelde daarbij „den sterken man” ten toon in al diens onwaarachtigheid en ijdele krachtpatserij; hij liet zien hoe weinig

Colijn bezit van het moreel prestige en de bekwaamheid, welke in het huidig tijdsgewricht meer dan ooit tot leiding van het landsbewind vereischt worden, hoe deze hersteller van het financieel evenwicht tot dusverre alleen had uitgeblonken door onbesuisdheid, hoe diens optreden telkens weer nieuwe onrust had gewekt en gekenmerkt werd door misrekening en misleiding, hoe thans zelfs op het terrein van het volksonderwijs de methode der militaire expedities wordt toegepast. Naar aanleiding van de door de Regeering genomen en aangekondigde maatregelen, waardoor, terwille eener zeer onzekere bezuiniging, het volksonderwijs zal worden geknauwd en geknot, diende Troelstra een motie in om de uitvoering van die maatregelen uit te stellen, totdat een Staatscommissie zal hebben onderzocht welke bezuinigingen mogelijk zijn zonder den grondslag der pacificatie en de kwaliteit van het

onderwijs aan te tasten. Jan ter Laan gaf een scherpe critiek op het financieel beleid; nadat men, in spijt van onzen aandrang, verzuimd heeft tijdig maatregelen tot delging van de crisisschuld te nemen, staat men nu voor groote financieele moeilijkheden en wil de Regeering bij haar reddingspogingen te werk gaan op een wijze, die herinnert aan de opsluiting der derde klasse-passagiers in het vooronder van de zinkende „Titanic”. Suze Groeneweg nam het ontwerp-koninklijk besluit inzake het ontslag van huwende ambtenaressen onder het mes en ontleedde dit als een onredelijke afwijking van een normale wettelijke regeling van de rechtspositie der ambtenaren.

A. W. IJZERMAN,
2e secretaris Soc.-Dem. Tweede
Kamerfractie.

18 Februari 1924.

Verslag van de werkzaamheden der Eerste Kamerfractie

December 1922-Januari 1924.

Onze fractie bestond in den aanvang van de periode, waarover dit verslag loopt, uit 3 leden, maar groeide halverwege door de toepassing der Evenredige Vertegenwoordiging tot elf leden. De vooruitgang is wel zeer groot. Het geeft natuurlijk voldoening, dat onze partij ook in de Eerste Kamer naar de juiste verhouding vertegenwoordigd is, terwijl nu ook de te verrichte arbeid beter verdeeld kan worden.

VERZEKERINGSBEDRIJF.

Nog in December 1922¹⁾ werd de regeling van het Verzekeringsbedrijf behandeld. *Wibaut*, hoewel op het oogenblik niet pleitend voor een Staatsmonopolie ten opzichte van deze voorziening, komt op tegen de uiting der Regeering, als zou dit een „gevaarlijke proefneming” zijn. Hij wijst aan, hoe de levensverzekering in handen der particulieren *voor vele verzekerden gevaarlijk is gebleken*, omdat zij wel premies betaalden, maar niet de uitkeering ontvingen. Hij spreekt zijn bevrediging uit, dat nu tenminste het standpunt van ont-houding is verlaten en dat er geregeld wettelijk toezicht zal zijn.

Het wetsontwerp werd met algemeene stemmen aangenomen.

WIJZIGING DER LAGER ONDERWIJS- WET 1920.

Op 14 Februari '23 kwam deze teruggang aan de orde. Minister De Visser ging zijn eigen werk afbreken.

C. Pothuis—Smit kwam uitvoerig tegen de verschillende verslechteringen op en zij wees er op, dat de minister terug was gegaan tot wat vroeger de tegenstanders van verbeterd volksonderwijs wilden. Zij verweet den minister, dat hij zich bijna alles had laten ontnemen in plaats van het volksonderwijs, het eerst-noodige, veilig te stellen.

Hoewel ook de vrijzinnig-democraten en de liberaal zich tegen de wet verzetten, had de minister het gemakkelijk. De andere leden waren over het algemeen wel in hun schik, al sprak men hier en daar van een tijdelijken maatregel, wat niemand geloofde.

De wet werd met 27 tegen 8 stemmen aangenomen.

WIJZIGING AANVULLING VAN HET ERFPACHT.

Bij dit ontwerp, dat den langstlevenden ouder recht geeft op een kindsdeel der erfenis, bracht *C. Pothuis—Smit* de rechtspositie van het natuurlijke kind ter sprake en vroeg den minister of (en zoo ja in welke richting) hij mee wilde werken aan een verbetering der rechtspositie van het natuurlijke kind.

Minister Heemskerk verwees naar de Com-

missie-Limburg. Hij oordeelde het vraagstuk de moeite waard om onder de oogen te zien, maar hij stelde voorop, dat volgens hem de rechtspositie van het natuurlijke en het wettige kind niet dezelfde kon zijn.

INDISCHE BEGROTING.

Op 14 Maart kwam de Indische begrooting ter sprake. *Mendels* critiseerde scherp de regeeringspolitiek in Indië. Voor hem was de allesbeheerschende vraag: hoe is de indruk der regeeringsmaatregelen op de groote massa van de inlandsche bevolking? En hij stelde in het licht, hoe slecht 't daarmede staat, zich aansluitende bij het soc.-dem. Volksraadslid *Cramer* en bij den bekenden zendeling, pater *Van Lith*.

Ook besprak hij de groote militaire uitgaven, die volkomen onproductief en ook ondoelmatig zijn, terwijl de uitgaven voor onderwijs en volksgezondheid slechts gering stegen. Zijn rede culmineerde in zijn beschouwing over de Indische bevolking, die bezig is zich op te richten en die op den bodem van zijn groot historisch verleden zich groot en schoon gaat ontwikkelen.

Mendels vond tegenover zich de heer *Idenburg* met wien hij ook bij de repliek een debat over het inlandsche onderwijs en over de Indische ambtenaren voerde.

Wibaut behandelde in 't bijzonder het Indische belastingstelsel en maakte daarbij gebruik van de door den heer *Vleming* gepubliceerde cijfers omtrent winsten en reserves van Indische ondernemingen. Bij de noodzakelijkheid van grootere inkomsten drong hij aan op hogere belasting van deze ondernemingen, waarbij er zijn, die buitensporige winsten maakten. Ook betogde hij de producten-belasting als correctief te aanvaarden. Tegenover den heer *Idenburg*, die had gesproken over de kleine groep kapitaalkrachtige Europeanen, die door de inlandsche bevolking als een zegen moeten worden beschouwd, zeide *Wibaut* die dankbaarheidsplicht der inlanders niet te gevoelen. Waar'zooveel miljoenen uit het land zijn en worden gevoerd in plaats van ten bate der bevolking te worden aangewend, zou men eerder van het tegenovergestelde kunnen spreken.

STAATSBEGROTING VOOR 1923.

Bij de *algemeene beschouwingen* voerde *Wibaut* het woord op 21 Maart '23. Allereerst behandelde hij het z.g. gevaar voor inflatie, dat z.i. zeer overdreven wordt. Ook hij wil sluitende begrotingen, al zal men voor buitengewone productieve uitgaven zeker wel mogen leenen, waartoe hij wel woningbouwvoorschotten, maar niet bouw van oorlogsschepen rekent. Bezuinigen kan men door iedere uitgave op de meest economische wijze te doen geschieden (efficiency). De bezuinigingsmethode der regeering acht hij, ook wat de aflossings-

¹⁾ Dit is niet opgenomen in het vorig verslag, dat reeds vóór half Dec. '22 gereed moest zijn.

politiek betreft, verkeerd en niet voerend tot het doel.

Wibaut besprak verder de financieele verhouding tusschen Rijk en Gemeenten. Hij stelde in het licht, hoe de lasten voor de gemeenten hoe langer hoe zwaarder worden, in het bijzonder wat het onderwijs, de werkloozen zorg en den woningbouw betreft, en was van meening, dat de nooduitkeering ten eenenmale onvoldoende was, tenzij de gemeenten de uitgaven, die voor ons volksbestaan noodig zijn, zouden nalaten, waarvoor hij natuurlijk niet te vinden was.

Op 23 Maart voegde C. P o t h u i s—S m i t hieraan nog een paar opmerkingen toe aan het adres van den heer De Vos van Steenwijk, die gesproken had over zijn gerustheid ten opzichte van dit Christelijk ministerie. Zij wees hem er op, dat de door hem zoo gevreesde echtscheidingen, ja de verwording in de gezinnen ook in Christelijke gezinnen voorkomen. En bovendien, dat zijn rede blijk gaf van den ideëlen ondergrond van het socialisme, nog niets te hebben begrepen.

Bij de repliek ging W i b a u t nogmaals uitvoerig in op de redeneeringen der ministers, in 't bijzonder ten opzichte van de nooden der gemeenten, terwijl hij ook nogmaals in 't licht stelde, dat inflatie verderfelijker is, maar dat de Nederlandsche gulden volkomen gezond is. Ook de noodzakelijkheid van woningvoorschotten bepleitte hij nog in bijzonderheden.

Bij de *begroting van het Staatsboschbedrijf* kwam C. P o t h u i s—S m i t op voor verbetering van de arbeidsvoorwaarden in dat bedrijf, en ook voor uitbreiding, waar dit werk zich zoo uitnemend leent voor productieve werkverschaffing.

De minister stelde overweging in uitzicht, tot nog toe niet met het gewenschte resultaat.

Bij de *begroting van Marine* voerde C. P o t h u i s—S m i t het woord over het feit, dat de minister zal aansturen op de totstandkoming der Vlootwet. Zij illustreerde dit met aanhalingen uit het blad „Onze Vloot”, dat den minister met stormachtige blijdschap heeft ingehaald en voor de tegenstanders der bewapening geen leelijke woorden genoeg had.

De minister van Marine vond geen termen hierop te antwoorden. Hij zeide liever te willen spreken, als de Vlootwet aan de orde kwam.

Zoals men weet heeft hiervoor (gelukkig) de gelegenheid ontbroken, omdat de Vlootwet door de Tweede Kamer werd verworpen en dus de Eerste Kamer niet heeft bereikt.

Bij de *begroting van Onderwijs* sprak C. P o t h u i s—S m i t over de ongunstige positie, waarin het nijverheidsonderwijs verkeert, en over het gemis aan overleg met de organisaties daaromtrent. Wat het algemeen beleid van den minister betreft, critiqueerde zij den achteruitgang van het volksonderwijs en haalde daarbij aan oordeelvellingen uit katholieke en christelijke onderwijsbladen, die in zeer fellen toon hetzelfde zeggen. De minister antwoordde, dat de schade niet zoo groot zou zijn, hij had juist van een onderwijsman gehoord, dat een groote klasse zoo goed voor de kinderen is.

Bij de *begroting van justitie* brengt M e n d e l s ter sprake de ontzettende débacle op financieel en industrieel gebied, ook die van de chr. „Amsterdammer”. De aansprakelijkheid van directies en commissarissen van naamloze vennootschappen moet worden omschreven. Hij

pleit voor wettelijke maatregelen in dat opzicht. Verder bespreekt hij de actie van den fascist Dr. Verviers, die opzet tot geweld en bandietenmanieren. Als derde punt voert Mendels het woord over de herziening van het huwelijksrecht en de echtscheiding. Hij demonstreert hoe behoudend het recht is en hoe het altijd ten achter is bij het werkelijke leven. De Staatscommissie-Limburg, waarvan Mendels lid is, werkt hard, maar het is zeer te hopen, dat verschillende dingen in werkelijkheid worden gewijzigd en verruimd. Daarmede wordt juist het huwelijk hoog gehouden en niet met een verouderde huwelijkswetgeving.

Over de huwelijkswetgeving sprak ook C. P o t h u i s—S m i t. Zij betoogde, dat met allen eerbied voor het huwelijk zeer veel gewijzigd kan worden, waardoor het huwelijk op hooger peil komt. Zij wijst de verkeerde gevolgtrekking ten opzichte van haar van den heer Beumer in de Tweede Kamer af en wijst op uitingen van christelijke en vooral van katholieke zijde, die wijzigingen in de huwelijkswetgeving niet zoo uit den boeze achten.

De Minister gaf een merkwaardig antwoord. Angstig als hij is voor mogelijke amendementen bij een of ander in te dienen wetsontwerp over de huwelijkswetgeving, wil hij dan maar liever in 't geheel niets. Hij is bang voor sommige rechtsche elementen, die met de anderen zouden meegaan, met gevolg, dat de heiligheid van het huwelijk toch zou worden aangetast.

Bij de *begroting van Waterstaat* bespreekt M e n d e l s de kwestie der zandleverantie bij den aanleg van het baanvak Nieuwe Meer—Amsterdam. Het ging om een post van een paar millioen, die aan één firma ondershands was gegund, terwijl er lagere aanbiddingen van gerenommeerde andere ondernemers waren. De Minister ging er uitvoerig op in, zonder Mendels te bevredigen en deze zette in zijn repliek uiteen, dat de zaak nog niet helder was geworden, al verheugde hij zich over de verklaring van den Minister, dat deze in het algemeen ondershands gunnen zonder mededinging afkeurend en dat dit zoo weinig mogelijk zou geschieden.

Bij de *begroting van Oorlog* sprak C. P o t h u i s—S m i t over het indienstnemen van den moordenaar Kurt Vogel, over rechtmatige klachten ten opzichte van het militair kleedingmagazijn, over de mobilisatieslactoffers, over de herhalingsoefeningen, en ten slotte uitvoerig over den ontwapeningseis, er op wijzende hoe de antirevolutionairen — de sterkste voorstanders van bewapening — zijn vervallen tot een dor dogmatiek ongelooft in den mensch, dat ook défaitisme genoemd kan worden.

Bij dit debat hield M e n d e l s een groote principieele rede over de belangentegenstellingen tusschen de heerschende klasse der onderscheidene volken. Hij ontkende de juistheid der voorstelling, die aan kerkelijke zijde altijd wordt gegeven, alsof de hooge geestelijke goederen van een volk door de bewapening worden beschermd. De Ruhr- en de Mosoelkwestie bracht hij daarmede in verband. Ook heeft Mendels de aandacht gevraagd voor de persberichten omtrent ergerlijke geldverspilling voor ondeugdelijke munitie aan de Hembrug vervaardigd.

De Minister behandelde dit laatste bij zijn antwoord als een kleinigheid. Latere berichten hebben het evenwel bevestigd.

Bij de begrooting van het Staatsbedrijf der Artillerie-Inrichtingen keerde zich C. Pothuis—Smit tegen het bedrijf. Opheffing ware beter; de 1500 arbeiders, die daar werken, verrichten improductief werk.

Onze fractie stemde natuurlijk tegen de militaire begrootingen.

ZOMERTIJD.

Bij de discussies over het voorstel-Braat om den zomertijd of te schaffen, verklaarde C. Pothuis—Smit namens de fractie, waarom deze tegen zou stemmen. Bezuinigingen en gezondheidsoverwegingen hebben daartoe geleid.

Zooals bekend is, werd de wet afgestemd, zoodat wij, dank zij de Eerste Kamer, weer van den zomertijd genieten.

ARBEIDSGESCHILLENWET.

Op 2 en 3 Mei kwam het wetsontwerp betreffende het bijleggen van arbeidsgeschillen aan de orde. Hoewel niet van zulk een groote betekenis, was er toch groote tegenstand, vooral van den kant der industrieelen. Wibaut gaf aan, waarom de fractie voor zou stemmen. Hij noemde de wet een bescheiden poging, om arbeidsgeschillen langs wettelijke bemiddeling op te lossen. Zonder overdreven verwachtingen te koesteren, had het beginsel zijn volle instemming.

De wet werd met 22 tegen 11 stemmen aangenomen.

WIJZIGING DER HUURWETTEN.

Op 30 Mei was de wijziging der Huurcommissiewet en der Huuropzeggingswet aan de orde. Mendels kwam tegen deze verslapping der huurwetten op. De huiseigenaren krijgen een volkomen onnoodige vergunning, om de huur nogmaals te verhoogen. Hij verzette er zich met klem tegen, dat de overheidscontrole zou worden verslapt en daarna wellicht geheel zou ophouden, en hij stelde in het licht, dat ook nu de verhoudingen nog abnormaal zijn en de tijd voor opheffing van deze wetten nog niet is gekomen.

Hoewel Mendels zich ook bij de repliek stevig weerde, werd het ontwerp met 23 tegen 6 stemmen aangenomen.

FRIESCHE RECHTBANK.

Bij het wetsontwerp tot onthinding der rechtbank te Heerenveen en te Zierikzee liet Mendels een protest hooren, op grond van de schade, die dit aan de rechtsbedeeling van de betreffende provinciën zal toebrengen. Voor hem is een der grondzuilen van elke maatschappij: snel, goed en onpartijdig recht spoedig te kunnen vinden.

VERANDERING DER KIESWET.

Op 21 Juni liet Mendels bij de wijziging der kieswet een protest hooren tegen den

stemplicht. Hij wil het beeld van de evenredige vertegenwoordiging niet forceeren en dus de groep der onverschilligen, waarvan men de grootte ook moet kennen, niet uitschakelen. De nieuwe regeling van de verkiezing der Eerste Kamer noemt hij halfslachtig; het eerste regeeringsvoorstel, om van het heele land één groot kiescollege te maken, was veel beter.

De wet werd met algemeene stemmen aangenomen.

DIENSTWEIGERING.

Bij dit wetsontwerp voerde C. Pothuis—Smit het woord voor de fractie. Zij verklaarde, wel voorstander te zijn, maar de wet toch lang niet bevredigend te oordeelen. Vooral vestigde zij de aandacht op de kwestie der plaatsvervangings, waarmede h. i. de zedelijke grondslag van dit ontwerp verloren gaat: de dienstweigeraar, die uit zedelijke motieven handelt, dwingt tegelijkertijd een ander om de daad te doen, die door hemzelf onzedelijk werd geacht. De Minister vond dit evenwel zoo erg niet.

Bij het voorstel van den Voorzitter op 26 Juni '23, om een *adres van gelukwensch* aan de koningin te zenden bij haar 25-jarig jubileum namens alle leden, verklaarde Wibaut, dat onze fractie daaraan niet zou deelnemen.

Na de zomervacantie kwam de Eerste Kamer nog bijeen voor de *beëediging* op 19 September. Op dien dag verzette Mendels zich nog tegen het zenden van een Antwoord op de Troonrede, wat natuurlijk toch gebeurde. Daarna kon zij evenwel thuis blijven ten gevolge van de regeeringscrisis tot 27 Dec. '23, toen het wetsontwerp-Fleskens om de *Schoonenwet* te verlengen, aan de orde kwam. Wibaut zette daarbij het standpunt van den vrijhandel uiteen. Ook wees hij er op, dat de valutaconcurrentie uit Duitschland nauwelijks meer bestaat. Represaillemaatregelen zijn ook wel te vreezen. Daarbij is hij van meening, dat uitbreiding der industrie ook mogelijk is, wanneer men maar op de hoogte blijft van de nieuwste techniek.

Het wetsontwerp werd aangenomen met 22 tegen 17 stemmen.

Hiermede ben ik aan het einde. Onze kleine fractie van drie personen heeft haar best gedaan in het afgelopen jaar, maar het was natuurlijk geen gemakkelijk werk. Het is te begrijpen, dat wij met ons *elftal* veel meer kunnen presteeren, al hopen wij natuurlijk spoedig, door de opheffing der Eerste Kamer, overbodig te worden.

Dat onder de nieuw-gekozenen zich ook weder de vroegere leden Henri Polak en Van Kool, de moedige, bekwame strijder voor Indië, bevinden, zal de partij zeker veel genoegen doen.

Voor de fractie:

C. POTHUIS—SMIT, secretares.

Jaarverslag van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs.

Van 1 December 1922 — 31 December 1923.

INLEIDING.

1 Maart 1924.

Het afgelopen jaar was wederom een verkiezingsjaar. Voor de eerste maal deden de vrouwen mee aan de stemming voor de Provinciale Staten en aan die voor de Gemeenteraden van alle plaatsen.

In ons land gaf het in totaal een vermindering van sociaal-democratische zetels, zoowel in de Prov. Staten als in de Gemeenteraden. Teleurgesteld gevoelen wij ons echter ook ditmaal daardoor niet.

Hoe zouden we anders verwacht kunnen hebben?

Het zou ondenkbaar zijn, dat de vrouw bij den aanvang van het gebruik van haar pas verkregen recht, al dadelijk even goed politiek geschoold zou zijn, als de man. Integendeel, dat de achteruitgang niet grooter was, verheugt ons. Zelfs bracht het vrouwenkiesrecht in de hoofdstad van het land reeds ten tweede male winst.

Dat het vrouwenkiesrecht over het algemeen niet veel slechter uitkomsten gaf, kunnen wij verklaren uit de omstandigheid, dat de propaganda onder de vrouwen reeds zoovele jaren door vrouwen zelf gevoerd is geworden, overtuigd als deze vrouwen ervan waren, dat dit noodzakelijk was, niettegenstaande er toen nog geen direct politiek voordeel mee te bereiken viel.

De verovering van het algemeen vrouwenkiesrecht hadden wij ons wel principieel als doel gesteld, maar practisch hadden we niet gedacht het zoo spoedig te bereiken.

De jaren van propaganda onder de vrouwen zijn vruchtbaar geweest, al ziet men niet direct schitterende resultaten. Hun beteekenis drukt zich vooral uit in den groei van het aantal lezeressen van ons blad „De Proletarische Vrouw”, in het aantal geschriften, dat speciaal door de vrouwen gekocht en gelezen wordt, in de geweldige toename van vrouwen als toehoorders op openbare vergaderingen vooral in de groote steden (ook Vrouwendagen) of als deelnemers der 1 Mei-meetings van het geheele land en op de landelijke meetings als op 23 September te Amsterdam.

Als kleine onzichtbare zaden vielen onze socialistische beginselen in de hoofden en harten der vrouwen; wanneer deze langs de wegen gingen, waar de straatpropaganda gevoerd werd, of in de rookerige, benauwde atmosfeer van de groote vergaderzalen toelisterden. Vooral de ellende van den oorlog heeft haar doen begrijpen, de groote beteekenis van een bewust proletariaat, waarover zij hoorden op onze vergaderingen, waarvan zij lazen in onze geschriften.

Onze Bond kan niet bogen op een sterke toename van leden. Een groot aantal leden kunnen we nooit bereiken, omdat ons doel alleen

is werkende vrouwen te hebben, geen leden, die enkel lid zijn zonder meer. De Bond zou zijn doel ook voorbij streven, indien hij iets meer wilde zijn. Toch zijn enkele afdeelingen of federaties van de Partij er op gesteld, dat alle vrouwelijke leden van de Partij lid van de plaatselijke Vrouwenclubs worden. De Bond heeft daar niets op tegen. Waarom zou de Bond niet alle vrouwen opnemen, die meer socialistische scholing willen brengen en meer propaganda voor het socialisme willen maken onder de vrouwen, die we nog in den strijd moeten betrekken.

De Bond geeft echter duidelijk door zijn naam: Bond van Sociaal-Democratische Vrouwen-Propagandaclubs te kennen, dat zijn eenig doel is: het propaganda maken voor het socialisme onder de vrouwen en daarmee verbonden het bevorderen van haar ontwikkeling en het behartigen harer belangen.

Wanneer de Partij zelf speciale propaganda onder de vrouwen ter hand neemt, dan ziet de Bond dit steeds met vreugde en tracht deze op alle wijze te versterken door de hulp der clubleden. Meer steun, meer tegemoetkoming, meer betrekken der bondsleden in de Partij, waar 't de vrouwen-propaganda en ontwikkeling betreft, zou deze meer doen begrijpen hoe zij volkomen één is met den Bond.

Wanneer afdeelingen en federaties meer de vrouwen in de propaganda betrokken en ze er toe opwekten, zouden de resultaten zeker sterk vermeerderen. Nu laten de afdeelingen de clubs soms aan hun lot over en begrijpen niet welk nut en voordeel er door samenwerking te verkrijgen is.

Waar geen vrouwenclubs zijn, wordt er aan vrouwen-propaganda zoo goed als niets gedaan. Zelden ziet men in zulke afdeelingen werkers van de „Prol. Vrouw”, of zelden wordt dan sterke propaganda gevoerd met de goedkope geschriftjes.

Waar samenwerking tusschen afdeeling of federatie en club is, bloeit de club en afdeeling het best en wordt de propaganda onder de vrouwen het best gevoerd.

Laat ons hopen, dat het nut en de groote waarde van onzen Bond door de Partij meer en meer erkend wordt.

Bondsleden, laten wij den moed bij veel voorkomende moeilijkheden niet verliezen, maar laat ons steeds op nieuwe middelen zinnen, om vrouwen in onzen strijd te betrekken, om vrouwen de schoonheid en de diepe beteekenis van een socialistische samenleving te doen kennen.

Als een bekwame veerman zijn bootje over de draaikolken en stroomversnellingen onverstoort weet over te brengen naar de oevers heen en weer, doordat hij deze moeilijkheden aanziet zonder onrust, zoo zal de Bond den koers steeds gerust en zonder vrees voortzetten, overtuigd als hij van zijn goed recht, terwille van de groote beteekenis van de propaganda onder de vrouwen is.

HET HOOFDBESTUUR EN DE JAAR- VERGADERING.

Op 1 December 1922 bestond het Hoofdbestuur van den Bond uit: M. Wibaut—Berdennis van Berlekom, voorzitter: L. Tilanus, secretares; L. van Kuijkhof—Koedijk, penningmeesteres; A. de Vries—Bruins, 2e voorzitter; A. Secrève—Bregman, H. Bakhuis—Wolters en C. de Bie—Tienens, welke in het begin van het jaar als H.B.-lid aftrad.

De redactrice van „De Prol. Vrouw”, het orgaan van den Bond was: C. Pothuis-Smit en de administratrice van dit blad: S. v. Gelder.

De 15de jaarvergadering had plaats op 28 April 1923 in de Van Dijk-zaal te 's Gravenhage onder voorzitterschap van A. de Vries—Bruins. Er waren 60 clubs met 84 afgevaardigden van clubs en propagandacommissies vertegenwoordigd. Voor het Partijbestuur was de partijsecretaris C. Werkhoven aanwezig. Bovendien waren er twee secretarissen van gewestelijke vrouwencommissies en vier onzer vrouwelijke propagandisten, op uitnodiging van den Bond, aanwezig.

Nadat de gewone punten behandeld waren, hield de bondsvoorzitster M. Wibaut een belangrijke inleiding over „Onze vredesbeweging”. Naar aanleiding van deze rede, besloot de jaarvergadering met algemeene stemmen, een verzoek te richten tot het Partijbestuur, om in samenwerking met het N.V.V. een volkspetitionnement voor ontwapening te houden. (Wij herinneren er hierbij aan, dat er een volkspetitionnement tegen de Vlootwet een half jaar later is gehouden, waarop 1.320.000 handteekeningen zijn verkregen.)

Een belangrijk deel van den dag werd in beslag genomen door een bespreking over de reorganisatie van de exploitatie en administratie van „De Prol. Vrouw”. Van het Partijbestuur was een voorstel ingekomen, om de exploitatie en administratie van „De Prol. Vrouw” over te doen aan de directie van „Het Volk”, zoodat dit blad meer een bijblad van „Het Volk” zou worden, op de wijze als „De Notenkraaker”. Het Hoofdbestuur, dat de aannemelijkheid van het voorstel erkende, verdedigde het plan bij monde van S. van Gelder. Het Hoofdbestuur verwachtte een sterke toename van abonnéés door deze wijze van exploitatie. Vele afgevaardigden vreesden, dat de vrouwen nu niet meer zoo hard voor „De Prol. Vrouw” zouden werken. Daarom werd het voorstel niet met toejuiching ontvangen. Zij vreesden, dat hun krant, die zij als vrucht van haar eigen werk beschouwden, haar zou worden ontnomen. Het Hoofdbestuur wees er op, dat voor deze vrees geen reden was. Deze vrees werd echter als niet gegrond beschouwd, want het werven van nieuwe lezeressen zou in handen blijven van de vrouwen. Alleen de bladen, die aan „Volk”-lezers gebracht moeten worden, zouden tegelijk met „Het Volk” door den looper bezorgd worden.

Besloten werd dit voorstel, dat niet door de afgevaardigden vooruit in de clubs behandeld was geworden, daar het niet meer op de agenda voor de jaarvergadering had kunnen geplaatst worden, aan een schriftelijke stemming te onderwerpen, door de clubs zelf na de jaarvergadering te houden.

Een ander punt der agenda was de bespreking van de propaganda der clubs. Hierover hield de secretares een inleiding. Daar de dag

door de andere besprekingen bijna geheel in beslag genomen was, en de zaal voor een ander doel ontruimd moest worden, kon er geen voldoende tijd aan de discussie, die hierop volgde, besteed worden.

Alle leden van het Hoofdbestuur werden herkozen en in de vacature van mevr. De Bie—Tiemens werd voorzien door de verkiezing van mevr. A. Albarda—Brals uit Den Haag.

Des avonds werd een gezellige bijeenkomst gehouden in de De Ruyterstraat, waar C. Pothuis—Smit een onderhoudende causerie hield over wanbegrippen over de sociaal-democratie en de vrouwen, die zij in de Eerste Kamer aanhooien moest van de zijde der reactionnaire heeren. Vooral in verband met debatten over huwelijkswetgeving en ontwapening, die onlangs hadden plaats gehad, werden ontstellende dingen gezegd.

De avond werd opgeluisterd door muziek en dans der A.J.C.-ers uit Den Haag en Amsterdam, op die frissche eenvoudige en ernstige wijze, waarop deze jeugd dit weet te doen. J. Keppler—Berdennis van Berlekom gaf op haar zangerige, gevoelige wijze eenige mooie verzen van Adama van Scheltema en Gorter weer. A. Secrève sloot met een opwekkend woord. De Haagsche club bracht vele der afgevaardigden bij partijgenooten onderdak.

In Juni nam de penningmeesteres L. van Kuijkhof tot onzen spijt ontslag als penningmeesteres en dagelijksbestuurster. In September werd tijdelijk K. Wagenfeld—Meijer als waarnemend dagelijksbestuurster toegevoegd. De secretares was waarnemend penningmeesteres.

Wij brengen hierbij aan L. van Kuijkhof—Koedijk voor het vele werk, dat zij vanaf de oprichting van den Bond gedaan heeft, een warm woord van dank.

DE SAMENSTELLING EN HET WERK DER CLUBS.

De Bond telt thans 137 propaganda-clubs en commissies en 6200 (5200)¹⁾ leden. Er werden door 64 clubs (die de vragenlijsten invulden) 423 (247) huishoudelijke vergaderingen gehouden, 66 (76) openbare vergaderingen, 58 (54) cursusvergaderingen. De openbare vergaderingen hadden tot onderwerp: De leuzen van den Vrouwendag, Wat is het Socialisme, Moederschapszorg, Vrouwen op de bres, De Vrouw en het Socialisme, Algemeene propaganda, Socialisme en Theosofie, De Vredesbeweging, Het Doel der Vrouwenbeweging, De Verkiezingen, De Vrouw en de Strijd, Het verwerpen van de Vlootwet, De Vrouw en de Vrede, enz.

De cursusvergaderingen hadden tot onderwerp: Gemeentepolitiek, Volksziekten en Bestrijding, Verpleging in Ziekenhuizen, Zuigelingenverzorging, Keuring van levensmiddelen, Gemeentebedrijven, De Invaliditeitswet en de Vrouw, Coöperatie in België en Engeland, de Raad van Arbeid, Vrouwenarbeid (met lichtbeelden), Dienstweigering, Aanslag op het Onderwijs, Onderwijs van Zwakzinnigen, Socialistische opvoeding, Opvoeding, Zijn er te veel menschen?, Christendom en Socialisme, Beginselen van het Socialisme, enz.

Er zijn 75 (26) leesclubjes, waarlijk zeer tot ons genoegen, een respectabel aantal. Er werd

¹⁾ Het aantal in 1922 wordt tusschen 2 haakjes gezet.

circa 400 maal op straatpropaganda uitgegaan voor de verkiezingen.

Er werd soms voor f 42.50 per keer verkocht; meestal gemiddeld tusschen f 1 en f 4.

In 26 plaatsen gaat men geregeld van 1—4 maal per maand op straatpropaganda, in 8 plaatsen ongeregeld.

In 27 plaatsen wordt geregeld huisbezoek met „De Proletarische Vrouw” gedaan en in 8 plaatsen ongeregeld. In 35 plaatsen is er huisbezoek gedaan voor de verkiezingen.

Bijna overal gaat de samenwerking met den agent van „Het Volk” in zake de propaganda met „De Proletarische Vrouw” naar wensch.

HET WERK VAN HET BONDSBESTUUR.

Het secretariaat werd op 1 Februari 1923 van het Weesperplein 4, „Beurs voor den Diamanthandel” verplaatst naar het Secretariaat van de S. D. A. P.

Na een overgangstijd van een paar maanden kon het secretariaat zijn intrek nemen in de kamer, die voor den Bond bijzonder gezellig is ingericht. De secretares heeft daar zitting; de Dagelijks-bestuurs- en Hoofdbestuursvergaderingen hebben daar meestal plaats.

De brieven en gecyclostileerde stukken worden op het kantoor van het secretariaat van de S. D. A. P. in orde gemaakt, zoodat de opgave van uitgezonden en ontvangen brieven en stukken niet meer, als vorige jaren, mogelijk is. Met het secretariaat van de Partij vonden enkele besprekingen plaats, vooral in verband met de overname van de exploitatie van „De Proletarische Vrouw”, te zamen met de directie van „Het Volk”. De secretares woonde de vergadering bij met de gewestelijke secretarissen, door het Dagelijksbestuur van de Partij uitgeschreven te Amsterdam op 22 September. Daar werden de lijnen voor de te voeren winterpropaganda uitgestippeld.

Er hadden 30 Dagelijksbestuursvergaderingen en 5 Hoofdbestuursvergaderingen plaats. Op den 23sten September kwam de Bond in den stoet met prachtige doeken en emblemen uit. Oorlog en vrede werden door groepen vrouwen en meisjes door hun kleeding uitgedrukt. Alles was versierd met guirlanden. A. Albarda—Brals gaf het idee aan. De Amsterdamsche en Haagsche vrouwen werkten samen om deze indrukwekkende groep te vormen en uit te beelden.

Met Kerstmis gaf de directie van „Het Volk” en Partij een extra nummer van „De Proletarische Vrouw” uit. Overal zijn de vrouwen daarmee aan het werk gegaan. Er werden 250.000 nummers verspreid. De directie van „Het Volk” nam ons reclamebiljet, als opluistering bij de verspreiding der kranten, over, dat naar Jordaan's doek in den stoet was gemaakt. Aan deze actie is een uitgebreid huisbezoek voor het blad verbonden geworden. De plaat is door den Bond overgedrukt op een prentbriefkaart, die ten voordeele der Duitsche kinderen wordt verkocht door de clubleden.

In vele clubs heeft men leesclubjes opgericht. Er is een lijst van lectuur door het Hoofdbestuur opgemaakt, voor leidsters beschikbaar gesteld. Door vriendelijke bemiddeling van Ontwikkeling kunnen tegen het aanbrengen van abonnees voor „De Proletarische Vrouw” de boeken van deze lijst als prijzen gewonnen worden. Aan het eind van het jaar nam het Bondsbestuur zitting in het agitatie-komitee

tegen het ontslag der gehuwde ambtenares, bestaande uit acht vrouwenorganisaties, zijnde, behalve de Bond, De Algemeene Vrouwenorganisatie, de Vrijz.-Dem. Vrouwenclub, de Vrouwenclub van den Vrijheidsbond, de Vereeniging van Staatsburgeressen, de Unie van Vrouwenbelangen, de Vrije-Vrouwenvereniging, de groep van vrouwelijke communisten. De regeering deed het voorkomen alsof dit ontslag slechts was een maatregel, noodzakelijk voor de bezuiniging. Iedereen gevoelde echter, wat later ook gebleken is, dat de reactionnaire regeering van Colijn, de bezuiniging slechts tot voorwendsel gebruikt om gehuwde vrouwen te kunnen ontslaan en huwende vrouwen in de toekomst.

Het is een aanslag op den vrouwenarbeid, ook de ongehuwde vrouw zal meer en meer uit den beter betaalden arbeid worden verjaagd. De Regeering heeft aan de naar zelfstandigheid strevende vrouw de handschoen toegeworpen. Opnieuw zal een hardnekkige strijd door de vrouw moeten worden gestreden voor dat hooge belang: zelfbeschikking over haar eigen persoon.

Een openbare vergadering te 's-Gravenhage, waar voor ons Suze Groeneweg en Van Hinte het woord voerden, gaf uiting aan het protest der vrouwen. Ook een bezoek werd gebracht aan den secretaris-generaal van Binnenlandsche Zaken, waar de Bond werd vertegenwoordigd door K. Wagenfeld—Meyer.

Deze vergadering werd in 1924 gevolgd door een andere protestvergadering te Amsterdam.

DE VERKIEZINGEN.

Met groote opgewektheid en toewijding hebben de vrouwen aan de propaganda voor de verkiezingen van de Provinciale Staten en de Gemeenteraden medegewerkt. Gedeeltelijk afzonderlijk, zich in het bijzonder tot de vrouwen wendende, gedeeltelijk met de algemeene propaganda van de Partij mee.

De bijzondere propaganda onder de vrouwen bestond dit jaar uit het uitgeven van een extra-manifest met prentje „Vrouwen luistert”, dat in 10700 exemplaren door het land gegaan is.

Verder gaf de Bond zeven vlugschriften uit, speciaal voor de verkiezingen geschreven. Van 1 Januari tot 1 Juni werden van die geschriften 35000 exemplaren verkocht.

Ook werd medegewerkt aan de verspreiding van het partijblad „Vrouwen stemt Rood” voor de vrouwen, dat in 600.000 exemplaren in handen werd gebracht van de vrouwen der arbeidersklasse in het geheele land. In verschillende plaatsen is er weer zeer sterk straatpropaganda gevoerd ook met de „Proletarische Vrouw”.

In de Provinciale Staten werden 10 sociaal-democratische vrouwen, in de Gemeenteraden van ons land 54 sociaaldemocratische vrouwen gekozen; die is een toename van twee bij de vorige verkiezing, onder het actief mannenkiesrecht en passief vrouwenkiesrecht.

SCHRIFTELIJKE PROPAGANDA.

a. Brochures en Vlugschriftjes.

De schriftelijke propaganda gaat altijd goed. Nu „De Proletarische Vrouw” wekelijks uitkomt is de verkoop der vlugschriften echter iets minder geworden.

Deze verkoop moet niet verflauwen, daar onze vlugschriften soms een nog grooter gebied lezeressen bestrijken, dan „De Proleta-

rische Vrouw". Het is vooral ook noodig om hier goed mee te werken, omdat de Bond dit jaar geschriften, die meer risico opleveren heeft uitgegeven. De gemakkelijke verkoopbare vlugschriften moeten daarom des te beter gaan, om te voorkomen dat er tekorten ontstaan.

Voor het platte land liet het Bondsbestuur voor de verkiezingen een paar vlugschriftjes schrijven voor de vrouwen der landarbeiders: „Leed en Strijd", à 3 cent, door den bekenden schrijver over landbouwzaken J. van der Sluis. Voor de vrouwen der tuinders: „In de woning van den tuinder en er om heen", à 2 cent, door C. Pothuis—Smit, die de belangen der tuinders in de Eerste Kamer behandelde.

Verder werden voor de verkiezingen vlugschriftjes geschreven als: „De beteekenis van de verkiezingen voor de Provinciale Staten", door ons Statenlid L. van Kuykhof—Koedijk, à 3 cent; „Een aanklacht", door ons Tweede Kamerlid A. de Vries—Bruins, à 3 cent; „Wat wij willen" à 2 cent, door dezelfde, die vroeger Gemeenteraadslid was; „De Vrouw en haar huis" à 3 cent, door ons Amsterdamsch Gemeenteraadslid Z. Gulden.

Direct na de verkiezingen werd uitgegeven: „De waanzin van onzen tijd, à 1 cent, door Ds. van der Heyde, dat dadelijk uitverkocht was; „Weg met de Landsverdediging! Ontwapening!", door J. v an Zadelhoff, à 6 cent en „Het stralende licht", door M. Wibaut—Berdens van Berlekom, à 1 cent, waarvan de eerste oplaag ook direct was uitverkocht.

Daar Colijn zoo vlug van koers verandert, zijn onze vlugschriften tegenwoordig in een ommezien verouderd. Het is niet voordelig voor onze financiën, maar 't geeft toch een groote levendigheid aan onze schriftelijke propaganda. Het moet voor haar, die propaganda onder de vrouwen maken, een prikkel zijn om flink te werken met elk geschriftje.

Verkocht werden tijdens de verkiezingen:

Groningen	1193
Friesland	5875
Drente	360
Overijsel	2326
Gelderland	1878
Utrecht	2310
Noord-Holland N.	4737
Noord-Holland Z.	4561
Zuid-Holland	9958
Zeeland	707
Noord-Brabant	500
Limburg	150
Totaal	34555

Er werden in 1923 verkocht door de clubs en afdelingen: 49834 vlugschriften en brochures.

b. „De Proletarische Vrouw."

De exploitatie van „de Proletarische Vrouw" heeft een belangrijke verandering ondergaan en dientengevolge ook het redactioneel gedeelte van het blad.

De directie van „Het Volk" heeft de exploitatie geheel in handen genomen. Dit geschiedde op verzoek van het Partijbestuur. Na de vele moeilijke jaren, die de Bond met de exploitatie van het blad had doorgemaakt, was het hoofdbestuur eerst huiverig nu het blad eindelijk na jarenlange verliezen winst ging opleveren, het aan andere handen over te geven. Het geleek eerst een ondoordachte handeling. Na vele besprekingen en na veel rijp beraad

besloot het Hoofdbestuur met een voorstel tot overname op de Jaarvergadering te komen.

Het groote voordeel, dat „de Proletarische Vrouw" een bijblad zou worden van „Het Volk" evenals de „Notenkraker", de vereenvoudiging van de expeditie daardoor en ook van de exploitatie, de zekerheid, dat partijgenoot Van Gelder propagandiste van het blad zou worden en overal heen zou moeten reizen, de gemeenschappelijke belangen van „Het Volk" en „de Proletarische Vrouw" in alle plaatsen van ons land, heeft de clubs van de noodzakelijkheid van de overname overtuigd en na een stemming bleken er maar enkele clubs tegen te zijn.

Het voorstel werd goedgekeurd nadat er een schriftelijke stemming door de clubs gehouden is geworden. 52 Clubs brachten 230 stemmen vóór en 66 tegen uit. (Van de 126 clubs nadden 13 tegen gestemd).

Het was alleen moeilijk aan de vrouwen het begrip bij te brengen, dat het werken voor „de Proletarische Vrouw" toch even goed van groote beteekenis bleef, dat de groote liefde en zorg voor de propaganda met ons blad even gewenscht en even dringend noodzakelijk is als vroeger. Immers nieuwe abonnees moeten steeds geworven worden en het wegbrengen van het blad aan nummer-lezeressen, die „Het Volk" niet lezen, moet toch gebeuren. Alleen nam de overgang tot de nieuwe regeling nu het blad door „Het Volk" wordt verzonden, eenigen tijd. Daarvoor reist partijgenoot S. van Gelder overal heen om met grooten ijver en energie de overgangen gemakkelijk te maken. De toewijding waarmee onze vrouwen 10.000 bladen, volgens ons vorige Jaarverslag, wegbrachten, hebben we nu noodig, gedeeltelijk om tijdelijk het blad weg te brengen aan nummer-lezeressen, gedeeltelijk om nieuwe abonnees te winnen. Vroeger had het winnen van nieuwe nummer-lezeressen het bezwaar, dat er menigmaal geen vrouwen genoeg waren om de nieuwe nummers te bezorgen. Dit werkt vaak als een rem om tot het winnen van nieuwe nummer-lezeressen over te gaan.

Dat de overgang geen nadeel gebracht heeft, bewijst de toename van het aantal abonnees. Van 8500 in het vorig Jaarverslag klom dit 1 Jan. 1924 op 13.000, dit is een toename van ruim 50 pCt. abonnees. Wel is de losse-nummer-verkoop-oplaag minder.

De oplaag was 1 Jan. 18.500. Er zijn dus 5500 colportagenummers. Wanneer men echter denkt, dat deze wekelijks verkocht worden, dan is het aantal in 2 weken 11.000, hetgeen vroeger, toen het om de twee weken uitkwam, met den lossen verkoop ongeveer overeenkomt. De groote aanwinst van abonnees is een succes. Dit geeft aan ons blad een zekerheid, die van de grootste beteekenis is.

Sinds het blad door de directie van „Het Volk" is overgenomen, werd „de Proletarische Vrouw" dus een weekblad, de prijs werd van 6 cent, 4 cent. Eerst was het blad slechts 8 bladzijden groot, sinds 1 Januari bevat het 12 bladzijden, waarvan het kinderblad er ongeveer elke week 4 inneemt. Er zijn een aantal rubrieken bijgekomen. De uitstekende redactie van C. Pothuis—Smit, maakt dat ons blad een eerste plaats inneemt onder alle soc. vrouwenbladen in het buitenland. Ook het kinderblad won aan aantrekkelijkheid door mooie plaatjes.

Aan de kleine pers en vakbladen worden nu en dan artikelen verzonden, geschreven door

onze partijgenooten M. Goudekot—Philips, A. Ogtrop en L. Tilanus. Wij zijn de schrijfsters, die ons hiervoor artikeltjes willen sturen, er steeds zeer dankbaar voor.

c. De Enquête.

Het rapport van de Enquête over den toestand van de kraamvrouwen in vijf gemeenten van Nederland, dat met groote sympathie werd ontvangen, wordt niet voldoende besteld. Er is zooveel materiaal in te vinden voor ons werk bij de propaganda door woord en door schrift, in de Gemeenteraden, de Staten en de Kamer, dat iedereen het zich moet aanschaffen. Ook kunnen we 't onze tegenstanders aanbevelen, om nader onze eischen van Moederschapszorg te leeren kennen.

GEWESTELIJKE VROUWENPROPAGANDA-COMMISSIES.

Geregeld worden de vergaderingen van de vrouwenpropaganda-commissie in de gewesten bijgewoond door een Hoofdbestuurslid, meestal de secretares, die de plannen van de propaganda in 't breede bespreekt met de aanwezige vertegenwoordigsters der clubs en van het gewestelijk bestuur. Ook is partijgenoot S. van Gelder voor „De Proletarische Vrouw” daarbij meestal aanwezig.

Nog altijd zien alle clubs niet voldoende de wenschelijkheid in van een vertegenwoordigster op deze vergaderingen.

Binnenkort geeft de Bond een brochure uit met „Wenken voor onze clubleden”, daarbij zijn ook nog eens de reglementen van bovengenoemde commissies opgenomen.

Wenschelijk zal zijn voor onze leden deze nog eens deugdelijk te bestudeeren en er naar te handelen.

Uitstekend werk is dit jaar vooral tijdens de verkiezingen geleverd door onze vrouwelijke propagandisten.

In het gewest Utrecht heeft men een aanvang gemaakt met vaste cursussen te geven voor leidsters, die door een vier-en-twintigtal vrouwen regelmatig bezocht worden.

Dit zouden we in alle gewesten bijzonder graag willen zien tot stand komen.

DE VROUWENDAG EN HET BEZOEK BIJ DEN MINISTER.

In de steden Amsterdam, Arnhem, 's Gravenhage, Groningen, Haarlem, Hengelo, Hilversum, Leeuwarden, Middelburg, Oude Pekela, Rotterdam, Tilburg, Treebeek, Utrecht, Vlissingen, Zaandam, Zutphen en Zwolle werd bijna overal een schitterend geslaagde Vrouwendag gehouden onder de leuze: Tegen de reactie, tegen den oorlog, vóór het socialisme.

Deze Vrouwendag was een inzet tot de verkiezingen van de Provinciale Staten en van de Gemeenteraden en tegen den oorlog gericht.

De volgende motie werd overal besproken en aangenomen:

„De vergadering bijeen op den Vrouwendag, spreekt haar sympathie en bewondering uit voor de actie der Duitsche arbeiders, die door geweldloos verzet den strijd voeren tegen het geweld van vreemde overheersching, die tegelijkertijd pal staan tegenover het nationalisme in het eigen land, die hiermede een houding aannemen, nieuw in de wereldgeschiedenis,

die een voorbeeld geven, hoe men den economischen strijd tegen militair geweld kan voeren.

De vergadering protesteert met klem tegen de weigering van de behandeling der interpellatie-Troelstra in de Tweede Kamer, die tot strekking had, van de Nederlandsche Regeering de verzekering te krijgen, dat deze als lid van den Volkenbond, geen gelegenheid ter bevordering van vredelievende beëindiging van het conflict in het Roergebied zal laten voorbijgaan,

en roept de vrouwen der arbeidersklasse van Nederland en allen, die Europa voor den naderenden ondergang willen behoeden op, de socialistische arbeidersbeweging te steunen in haar hardnekkigen strijd tegen militarisme en imperialisme.”

Deze motie werd te 's-Gravenhage door het Bondsbestuur en de Haagsche Vrouwenclub aan de regeering uit naam der 10 duizenden vrouwen op den Vrouwendag aanwezig, aangeboden.

De minister van Binnenlandsche Zaken kon de deputatie door ambtsbezigheden niet ontvangen, de minister van Buitenlandsche Zaken slechts een kleine deputatie. Wanneer deze echter door een demonstratie der Haagsche vrouwen zou worden begeleid, weigerde zijn Excellentie de deputatie te ontvangen.

De demonstratie der Haagsche vrouwen werd afgelast en de motie overhandigd aan den minister door een kleine deputatie, die niet meer dan uit drie personen mocht bestaan.

De 2e Bondsvoorzitter A. de Vries-Bruins sprak bij de overreiking tegenover den minister haar tevredenheid uit, dat de macht der sociaal-democratische vrouwen zoo groot was, dat de minister meende een demonstratie te moeten vreezen.

In enkele plaatsen volgde op de vergadering van den Vrouwendag een zeer goed geslaagde optocht.

ADRES AAN DE TWEDE KAMER.

Het groote nadeel, dat de kraamvrouwen en zuigelingen uit de arbeidersklasse ondervinden door onbekwame hulp van zogenaamde verpleegsters, waarvan de gevaren door de Enquête over den Toestand der kraamvrouwen door onzen Bond gehouden, waren aan te wijzen, noopte het Hoofdbestuur, nadat L. Tilanus deze zaak in de Amsterdamsche Gemeenteraad ter sprake had gebracht, het navolgend adres aan de Regeering en de Tweede Kamer te sturen.

Hoofdbestuur van den Bond van sociaal-democratische vrouwenclubs dringt er op aan, een wettelijk beschermd diploma voor kraamverzorgsters in te voeren, evenals dit geschied is voor de ziekenverplegenden bij de nog niet ingevoerde wet van 2 Mei 1921 tot wettelijke bescherming van de ziekenverpleging.

Bij dit adres is de volgende toelichting gevoegd:

„Van vele kanten werd er in den laatsten tijd op gewezen, hoeveel er in ons land ontbreekt aan de verzorging der kraamvrouw en van de zuigeling. Het rapport van de enquête naar den toestand der kraamvrouwen, die gehouden werd door den Bond van S. D. V. C.'s, geeft van dit gemis aan verzorging een ontstellend beeld.

Wij hebben dringend noodig: goed opgeleide,

gediplomeerde kraamverzorgsters, zooals o.a. de Gemeentelijke Geneesk. dienst te Amsterdam voor de minvermogens uitzendt, die gedurende enkele uren per dag de kraamvrouw verzorgen. Zulke kraamverzorgsters zijn er echter veel te weinig.

Er bestaan weliswaar vele gediplomeerde kraamverpleegsters. Haar opleiding is grondig geweest. Zij hebben 3 jaar ziekenhuisopleiding en één jaar opleiding in een verloskundige afdelingen genoten. Zij hebben de bekwaamheid om ook de zieke kraamvrouw of de zieke zuigeling te verplegen. Deze gediplomeerden kunnen echter uit den aard der zaak slechts bij uitzondering — alleen voor de zeer geegoeden — voor de gewone kraamverzorging dienen.

Naast de opleiding der kraamverpleegsters staat de opleiding der kraamverzorgsters, gegeven door eenige verenigingen, o.a. de vereniging „Amsterdamsche Kraamverzorging”, waar na anderhalf jaar een diploma wordt uitgereikt. Deze opleiding geschiedt gedeeltelijk op de Rijksvroedvrouwschool en door den Gem. Geneesk. Dienst te Amsterdam. Deze opleiding is kosteloos, maar anderhalf jaar derft de leerlinge, die meestal uit de arbeidersklasse en kleinen middenstand voortkomt en niet meer zoo heel jong behoort te zijn, eenig inkomen en moet voor eigen kost en inwoning zorgen. Dit is een groot bezwaar voor velen.

Het gevolg is, dat vele vrouwen en meisjes, vooral nu door de malaise uit hun betrekkingen ontslagen, naar een anderen werkkring zoekende, o.a. in Amsterdam gebruik maken van de zoogenaamde „spoedcursussen” bij vroedvrouwen of dokters.

Voor deze cursussen wordt flink betaald. Na 3 maanden wordt door de vroedvrouwen een examen afgenomen en een diploma uitgereikt met de verklaring: „dat zij theoretische en praktische bekwaamheid hebben een kraamvrouw en zuigeling te verplegen”.

De cursus is bijna uitsluitend theoretisch en wordt eenmaal per week gegeven. De praktische opleiding bestaat uit het afleggen van een paar bezoeken aan een kraamvrouw in gezelschap van de vroedvrouw, de leerlinge ziet daarbij slechts toe, zonder handelen op te treden. Daarna moet een opstel gemaakt worden en het diploma wordt gegeven. Afgewezen wordt zelden of misschien nooit iemand.

Een medisch attest, dat de gediplomeerde geen ziekten heeft, waardoor kraamvrouw of zuigeling besmet zouden kunnen worden, wordt daarbij niet afgegeven.

Het publiek is hier echter in zijn onwetendheid volkomen mee tevreden.

Bekend langzamerhand met de wetenschap, dat er hoogere eischen aan de hygiëne gesteld moeten worden, wenscht het geschoolde krachten aan het kraambed te zien. Deze slecht opgeleide kraamverzorgsters boezemen door hun diploma en door hun gesluierden hoed en verpleegsterscostuum vertrouwen in. Men is verblijd zoo'n schijnbaar geschoolde hulp goedkoop te kunnen krijgen. Men vertrouwt meer op haar dan op bakkers en buurvrouwen. Ja, men ziet in haar de gediplomeerde kraamverpleegster, men weet haar zelfs van deze niet te onderscheiden, noemt haar „zuster” en volgt blindelings haar adviezen. Deze gediplomeerden zijn echter meestal de meest ondeskundigen. Ongeloofelijk zijn de fouten die zij begaan. Vele dokters hebben een lijstje van zulke zooge-

naamde kraamverzorgsters, die zij niet bij het kraambed hunner patiënten dulden.

Enkele dokters kunnen wijzen op de meest treurige gevolgen voor de zuigeling of voor de kraamvrouw door de onwetendheid dezer gediplomeerden.

In Amsterdam bestaat een koninklijk goedgekeurde vereniging dezer ondeskundigen. Deze heeft zich „Onderlinge Bond van Kraamverpleegsters” genoemd.

Onnoodig is er op te wijzen, hoe aanmatigend en misleidend deze naam is.

Deze vereniging telt vele leden te Amsterdam en is nu zelf tot het inzicht gekomen hoe verkeerd het is met een zoo onvoldoende opleiding tevreden te zijn, de leden beginnen met zelf de gevaren ervan in te zien.

Deze vereniging zou nu wenschen, dat haar leden nog eens een betere opleiding konden ontvangen, die minder kostbaar is dan die van de bovengenoemde vereniging „Amsterdamsche Kraamverzorging”. Hierin zou Rijk en gemeente kunnen tegemoet komen.

Vóór alles is echter noodzakelijk, dat er wettelijke bescherming van het diploma voor kraamverzorgsters komt, om een direct einde te maken aan den tegenwoordigen wantoestand, die een gevaar voor de volkshygiëne is en waardoor steeds weder nieuwe ondeskundige krachten worden gekweekt.

Adressant wijst met klem op dit gevaar.

Wanneer adressant aandringt op een wettelijk beschermd diploma voor de kraamverzorgsters, hoopt deze, dat de totstandkoming en ook de uitvoering van zulk een wet, zoo spoedig mogelijk zal plaats hebben en het niet zal gaan, zooals bij de wet, die tot stand kwam voor de ziekenverpleging, waarvan de uitvoering ook nog steeds achterwege blijft.¹⁾

Als het diploma beschermd is, zal het Rijk daardoor de particuliere verenigingen, die de opleiding met ernst ter hand nemen, steunen.

Adressant wijst op het onlangs plaats gehad hebbend Congres van de Vereniging van behoeftige Ned. Isr. Kraamvrouwen te Amsterdam, waar de kraamverzorging besproken werd en waar de directeur van de Rijksvroedvrouwschool te Amsterdam, Dr. Meurer, mededeelde, dat er een bond is opgericht tot verbetering van de opleiding der kraamverzorgsters.

Ook verwijst adressant nog naar een artikel in het „Tijdschrift van Sociale Geneeskunde”, tevens orgaan der Nederlandsche Vereniging van Schoolartsen, Alg. Ned. Vereniging van gemeentelijke geneeskundige verzorging en mededeelingen bevattende van de Vereniging voor sociale Kinderhygiëne van Januari j.l., dat een artikel „Gediplomeerde Bakkers” bevat, waar op de gevaren der ondeskundige kraamverzorgsters wordt gewezen en de noodzakelijkheid van het ingrijpen der Regeering wordt bepleit.

Tenslotte verwijzen wij naar de besprekingen in den Gemeenteraad te Amsterdam bij de behandeling van de laatste begroting, waarbij Burgemeester en Wethouders, op aandringen van den Gemeenteraad, besloten bij de Regeering de noodzakelijkheid van een wettelijk beschermd diploma van de kraamverzorgster te bepleiten.”

¹⁾ Intusschen is het Koninklijk Besluit tot stand gekomen waardoor deze wet op 1 Januari 1924 in werking is getreden.

Dit adres heeft zijn uitwerking gehad. De opleiding van de kraamverzorgsters heeft op een Congres van den Gezondheidsraad door de Regeering ingesteld, in November 1923, een uitvoerige bespreking gevonden. Er werd aan een studie-commissie opdracht gegeven een plan van opleiding te maken.

LICHTBEELDEN.

Bij de Lichtbeeldenvereniging, Spui 23 te Amsterdam, zijn, op initiatief van den Bond, series platen over vrouwenarbeid verkrijgbaar gesteld. Door deskundigen zijn op verzoek van het Bondsbestuur daarbij inleidingen geschreven over de textiel-industrie, glas- en aardewerksfabricage, over de blikfabrieken enz., bij aanvraag te verkrijgen.

Deze lichtbeeldenseries werden 16 maal met succes gebruikt. Het is wenschelijk dat er nog veel meer gebruik van gemaakt wordt.

INTERNATIONALE VERBINDINGEN.

Nadat op het congres van het I. V. V. te 's Gravenhage de leden van het Bondsbestuur in aanraking kwamen met verschillende socialistische vrouwen uit andere landen, hebben zij een schrijven gericht tot het secretariaat van de 2de Internationale, waartoe ons land behoort, om tegelijk met het Internationaal Congres te Hamburg een internationale conferentie voor vrouwen bijeen te roepen.

De toenmalige vertegenwoordiger in de Internationale, p.g. Vliegen, beval, in een begeleidend schrijven, dit verzoek in de overweging van den secretaris aan.

Intusschen schreef de secretares van den Bond aan de vrouwen in Frankrijk, België, Zweden, Oostenrijk, Canada, Duitschland en Engeland, die wij reeds kenden of op het congres van het I. V. V. hadden leeren kennen, om een dergelijk verzoek aan den internationale secretaris te richten. Wij kregen antwoord, dat deze vrouwen aan het verzoek voldaan hadden.

Toen schreef Adelheid Popp uit Oostenrijk of wij er mee accoord gingen, dat de Oostenrijksche vrouwen de leiding namen tot het bijeenroepen van deze conferentie. Waarin wij toestemden. Daarna is de oproep gevolgd en zijn, den dag vóór het congres tot hereniging der beide Internationalen te Hamburg, de socialistische vrouwen bijeengekomen. Naar deze conferentie werd door de Partij onze voorzitter M. Wibaut—Berdens van Berlekom en de redactrice van de „Proletarische Vrouw” C. Pothuis—Smit als afgevaardigden gezonden en door den Bond de secretares L. Tilanus.

Deze bijeenkomst was schitterend bezocht door vrouwen van alle nationaliteiten. Er waren 120 afgevaardigden uit 21 landen. Deze conferentie begon met het uitbrengen van een verslag over de positie der socialistische vrouwen in de verschillende landen waaraan 9 spreeksters deelnamen. Voor Holland gaf L. Tilanus een overzicht van de soc. vrouwenbeweging. Daarna werd de internationale organisatie besproken, waaraan voor Holland C. Pothuis—Smit het woord voerde. Ten slotte werden er eenige resoluties, die door verschillende landen vooruit ingezonden waren, behandeld in commissies waarin ook onze gedelegeerden zitting namen. Wij hadden een voorstel gedaan om een internationale Vrouwendag te houden.

Aangenomen werden met algemeene stemmen de volgende resoluties (alleen de Duitsche vrouwen zeiden voorloopig dit besluit niet te kunnen uitvoeren):

„Het congres besluit om opnieuw elk jaar een internationalen vrouwendag te houden ongeveer op denzelfden dag. Hij zal worden belegd in samenwerking met de klassebewuste politieke partij en de vakvereenigingen. De leuzen voor dezen Vrouwendag zijn: ontwapening en de opvoeding der jeugd tot den vrede; het vrouwenkiesrecht in de landen, waar het nog niet bestaat; moederschapszorg en kinderscherming.”

M. Wibaut was gedelegeerde in de commissie tot behandeling van deze resolutie.

Voor de opvoeding van den vrede werd de volgende resolutie aangenomen:

„De conferentie roept de vrouwen der geheele wereld op om door haar medewerking de socialistische omvorming van de maatschappij en het tot stand komen van den vrede te bevorderen.

Door de geestdriftige beschrijving van oorlogsdaden in het verleden, door het in de hoogte steken van eigen heerschers er veldheeren en de overdrijving en soms absolute verzinsels omtrent vroegere wapenfeiten trachtte de school tot nu toe stelselmatig te verhinderen, dat in de harten van de kinderen en de opgroeiende jeugd liefde tot den vrede en gemeenschapszin opbloede. De school deed haar best om de kinderen nationale zelfoverschatting en haat tegen andere volken in te prenten.

De pers, die in de macht der heerschende klasse is, zette deze opvoeding tot volkerenhaat, welke in de school was begonnen, bij de volwassenen voort.

Het is in de eerste plaats de taak der socialistische vrouwen, te bewerken, dat alle verheerlijking van den oorlog uit de school en uit de jeugdlectuur wordt verbannen, evenals het soldaten-speelgoed en alle oorlogsspelen uit de kinderopvoeding moeten verdwijnen.

Onze kinderen moeten, wanneer zij volwassen zijn geworden, het ruwe geweld uit overtuiging den rug toekeeren, omdat zij helder inzien, dat de verheffing der volkeren en die van de geheele menschheid slechts bij een vreedzame ontwikkeling mogelijk is. Door haar invloed in het gezin kunnen zij ook de arbeiders-jeugdorganisaties bevorderen en versterken.

Daarom stemt de Conferentie blijde in met de voorstellen van den Internationalen Arbeidstersbond op het congres in Den Haag 1922 om een bond te stichten tusschen de vrouwen, de jeugdorg., de onderwijzers en onderwijzeressen teneinde dit doel te bereiken. Daarin moeten de arbeidersvrouwen samenwerken met de vakvereenigingen, de socialistische partijen en de coöperaties, om tegen de oorlogsverschrikkingen en vóór de verzoening en den vrede der volkeren, vóór vrijheid en gerechtigheid op aarde te strijden.”

C. Pothuis—Smit was gedelegeerde in de commissie tot voorbereiding van deze resolutie.

Ten slotte had L. Tilanus zitting genomen in de commissie tot voorbereiding van de resolutie betreffende de internationale vrouwenorganisatie. Deze sprak de wenschelijkheid uit: „Dat in het te stichten Internationaal Bureau een vrouwelijk lid wordt opgenomen, welke taak het zal zijn, de internationale betrekkingen tusschen de arbeidersvrouwen te onder-

houden en in het bijzonder op vrouwenkwesties het oog te vestigen." Bij wijze van amendement is daaraan toegevoegd het Engelsche voorstel, om die secretaresse door een comité te doen bijstaan. Het eerste gedeelte der resolutie werd met algemeene stemmen aangenomen.

Het tweede gedeelte kreeg 9 landen voor en 9 tegen. Den volgenden dag werd uitgerekend hoeveel stemmen elk land uitbrengt.

Intusschen werd het comité alvast samengesteld en wel uit Adelheid Popp (Oostenrijk), dr. Marion Philips (Engeland) en L. Tilanus (Holland).

Na de berekening volgens het aantal stemmen, dat elk land op het congres had, was het amendement echter verworpen.

Toen werd het congresbestuur als een voorloopig comité beschouwd, waaraan L. Tilanus werd toegevoegd. Het verloop was echter zeer verward, zoodat in sommige landen als Engeland, Zweden partijgenoot Tilanus als medelid volgens de verslagen wordt beschouwd, in andere landen is dit feit aan de aandacht ontsnapt.

Op de conferentie der executieve der Internationale (een soort bestuur der Internat.) te Luxemburg op 16 en 17 Februari 1924 gehouden, werd besloten, dat een vrouwelijke gedelegeerde der soc. vrouwen organisaties in de executieve zitting zal nemen voor alle landen.

Dit is een groot succes voor de internationale socialistische vrouwen, al is de wensch, dat het een secretares van het bureau te Londen (het secretariaat van de Internationale) zou zijn, niet vervuld. Of een comité deze gedelegeerde zal bijstaan is nog niet zeker.

Op de conferentie te Hamburg werd nog een resolutie voor moederschapszorg en een voor algemeen vrouwenkiesrecht voor de landen, die 't nog niet hebben, aangenomen.

HET SLOT.

Aan het eind van het verslag nog een enkel woord.

Dit jaar, dat geen verkiezingsjaar is, zal de propaganda minder vluchtig moeten zijn. Aan ontwikkeling zal veel gedaan moeten worden. Meer in de diepte dan in de breedte zal gewerkt moeten worden.

De partij zal, hopen we, daarvoor financieelen steun geven. Wij moeten meer leidsters vormen. Wij moeten ons stalen en sterken. Wij moeten ons verrijken met de attributen tot den bouw van het Socialisme.

Daarom, Vrouwen, leert begrijpen wat medezeggenschap en socialisatie beteekent. Houdt het oog gericht op de internationale verhoudingen en op onzen strijd voor ontwapening.

Verheugt u mee over de versterking van de macht der arbeidersklasse in Engeland, waar een gevoelige, kundige arbeidersvrouw onderminister is, van een rijk, dat de halve wereld omvat.

Ziet toe, wat wij kunnen doen om het kind te redden uit de klauwen van den duivel der reactie.

Hard zal er gewerkt moeten worden voor den bloei van het Socialisme.

Door toewijding en kameraadschap kan door onze Partij oneindig veel tot stand gebracht worden.

Vlecht mee deze lieflijke guirlande, die ons werk moet versieren.

Op dan Vrouwen, helpt mee onze Partij sterk te maken.

L. TILANUS,
Secretares.

Financieel Verslag van den Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs van 14 December 1922—31 December 1923.

Inkomsten:		Uitgaven:	
1. Kassaldo op 14 Dec. 1922	f 224.23	1. Hoofdbestuursvergaderingen	f 166.31
2. Subsidie partij	„ 3700.—	2. Bezoeken aan gew. commissie- vergaderingen	„ 311.65
3. Vergoeding propagandisten	„ 450.—	3. Gewestelijke propaganda	„ 1074.—
4. Verkoop Enquête	„ 10.50	4. Bureaukosten	„ 183.24½
5. „ Vrouwencursus	„ 22.—	5. Salarissen en vacantietoelagen	„ 1943.—
6. „ Reglementen	„ 15.86	6. Jaar- en feestvergadering	„ 250.—
7. „ Vlugschriften	„ 748.03	7. Optocht 23 September	„ 588.55½
8. „ Strooibiljetten	„ 293.71½	8. Motie Den Haag	„ 16.60
9. „ Jaarverslagen	„ 11.50	9. Actie geh. ambtenares	„ 3.80
10. Broches Oostenrijk	„ 160.70	10. Vertegenwoordiging Hamburg	„ 91.15
11. Steun Oostenrijk (nagekomen)	„ 1.80	11. Vertegenwoordiging I.V.V. Con- gres	„ 104.65
12. Opbrengst feestvergadering	„ 71.20	12. Abonnementen (lichtb. ver. enz.)	„ 44.85
13. Rente Leeuw. Coöperatie	„ 4.50	13. Drukwerk Vooruitgang	„ 63.75
14. Vrijwillige bijdrage	„ 4.50	14. Lantaarnplaatjes	„ 31.80
		15. Ontwikkeling	„ 11.35
		16. Vlugschriften en brochures	„ 396.89½
		17. Strooibiljetten	„ 233.70
		18. Broches Oostenrijk	„ 121.—
		19. Steun Oostenrijk (nagekomen)	„ 1.80
		20. Advies en andere onkosten	„ 23.70
		21. Verhuizing	„ 17.50
		Kassaldo 31 December 1923	„ 39.23
	<u>f 5718.53½</u>		<u>f 5718.53½</u>

Nagezien en in orde bevonden:
C. KOK—HILLEBRAND.
E. v. MOPPE—HAMBURGER.

L. TILANUS,
waarn. penningm.

Amsterdam, 29 Februari 1924.

BALANS 1 JANUARI 1924.

1. Kasgeld	f 39.23	Nota voor vlugschriften enz.	f 883.04
Voorraad reglementen	„ 26.—	Schuld agitatie-comité	„ 75.—
Voorraad vlugschriften	„ 219.34	Kapitaal	„ 133.95
Vordering vlugschriften.	„ 807.52		
	<u>f 1091.99</u>		<u>f 1091.99</u>

BEGROOTING VOOR HET JAAR 1924.

1. Subsidie over 1923	f 1000.—	1. Subsidie 1923 terug aan Partij	f 1000.—
2. Subsidie propaganda 1924	„ 2000.—	2. Propaganda	„ 2000.—
3. Salaris	„ 1800.—	3. Salaris	„ 1800.—
4. Hoofdbestuursvergadering	„ 200.—	4. Kosten	„ 200.—
	<u>f 5000.—</u>		<u>f 5000.—</u>

Bij de balans voegden we niet de onaange-
roerde subsidie van 1923, groot f 1000.—, die
op verzoek teruggaat naar de Partij.¹⁾ In het
vervolg zal de niet-gebruikte som der subsidie
het eigendom blijven van de Partij aan het eind
van het jaar. Elk jaar wordt een nieuwe sub-
sidie vastgesteld. Bij groote uitgaven zal
het Partijbestuur niet ontoegankelijk voor ver-
hooging zijn.

Wij wijzen de clubs op het bedrag van f 219.34

¹⁾ Zie Begrooting.

aan vlugschriften. Hierbij is een zeer groot
aantal vlugschriften voor vrouwen der land-
arbeiders en tuinders. Laat dit toch geen te-
kort opleveren. Werkt toch ook met „Leed en
Strijd” en „In en om de Woning der Tuin-
ders” naar buiten. Ook zijn er veel te weinig
reglementen gekocht. Wij zullen in het vervolg
den verkoop vergemakkelijken door binnen
een maand betalingstermijn te stellen. Zorgt
dan, dat elk clublid een reglement heeft.

De waarnemende penningmeesteres,
L. TILANUS.

**Balans over den 18en jaargang, loopende van 1 Nov. 1922 tot en met 30 Juni 1923
van „De Proletarische Vrouw“.**

EXPLOITATIE-REKENING.

Inventaris (afschrijving)	f 10.—	Abonnementen	f 7416.59
Gebonden Kinderblaadjes	„ 13.42	Colportage	„ 10015.55
Drukwerk	„ 162.77	Advertentiën	„ 1571.81
Inval. Rentezegels	„ 40.20	Interest	„ 33.80
Geplaatste advertenties	„ 185.10	Gebonden jaargangen „Pr. Vr.“	„ 1.—
Onkosten redactie	„ 78.45		
Onkosten vergaderingen	„ 172.18½		
Medewerking	„ 49.20		
Bureaunkosten (kant.huur telef.)	„ 163.95		
Provisie advertenties	„ 453.87		
Inningskosten	„ 92.56		
Onkosten colportage	„ 156.62½		
Algemeene onkosten	„ 56.60		
Aanplakbiljetten	„ 13.75		
Druk- en verzendkosten	„ 10959.07		
Porti	„ 281.87		
Onkosten administratie	„ 55.46½		
Salarissen en gratificaties	„ 2520.25		
Batig saldo exploitatie	„ 3573.41½		
	<u>f 19038.75</u>		<u>f 19038.75</u>

VERLIES- EN WINST-REKENING.

Batig Saldo	f 3617.01	Steunfonds	f 43.59½
	<u>f 3617.01</u>	Batig saldo exploitatie	„ 3573.41½
			<u>f 3617.01</u>

BALANS PER 30 JUNI 1923.

Gebonden Kinderblaadjes	f 6.80	Drukwerk (nog te betalen)	f 31.50
Bureaunkosten (Vooruitbet. telef.)	„ 40.72	Geplaatste advertenties (idem)	„ 45.50
Provisie advertenties (vooruitbet.)	„ 157.48	Onkosten redactie (idem)	„ 8.—
Postchèque- en Girodienst	„ 3590.93	Medewerking (idem)	„ 2.50
Abonnementen (te vorderen)	„ 1700.—	Inningskosten (idem)	„ 15.—
Colportage (te vorderen)	„ 3500.—	Onkosten colportage (idem)	„ 40.—
Aanplakbiljetten (voorraad)	„ 19.70	Druk- en verzendkosten (idem)	„ 1039.50½
Advertenties (nog te innen)	„ 334.67	Kap. Saldo 31-10-'22	f 5031.20
Interest (Giro Jan.—Juni 1923)	„ 30.—	Batig saldo 30-6 '23	„ 3617.01
Porti (voorraad 1 Juli)	„ 12.—		„ 8648.21
Kas	„ 386.91½		
Salarissen en Gratificaties (vooruitbetaling)	„ 50.—		
Gebonden jaargangen „Pr. Vr.“	„ 1.—		
	<u>f 9830.21½</u>		<u>f 9830.21½</u>

S. VAN GELDER,
Administratrice.

Verslag Commissie van Geschillen.

Jan. 1923 tot April 1924.

Het komt de commissie van geschillen voor, dat het wenschelijk is den gebruikelijken vorm van haar verslag zeer aanmerkelijk te wijzigen. Tot nu toe placht dit verslag een dorre opeensomming te zijn van de door haar behandelde stukken, benevens van de redenen van weigering en wel ongeveer als volgt:

„3 Jan. 1919. Stuk van P. A. te R. Over de wenschelijkheid van het eenheidsfront. Geweigerd, omdat geen enkel nieuw gezichtspunt in deze oude vraag geopend werd.”

Zoo werden dan achtereenvolgens alle ingekomen stukken zeer kortelijks behandeld, terwijl na deze opeensomming het verslag zonder meer afgesloten werd.

De commissie meent, dat de Partij bij zulk een verslag niet het minste belang heeft en er ook niet het minste belang in stellen kan. Het lijkt de commissie daarom beter, een meer algemeen gehouden beredeneerd verslag te geven. Er is daartoe te meer aanleiding, waar in de periode, waarvan het verslag, het aantal stukken vrij groot was en aanzienlijk grooter, dan in de laatste jaren het geval placht te zijn.

Dit aantal bedroeg namelijk niet minder dan 50. Van deze vijftig stukken werden geweigerd 41, werden geplaatst 6, terwijl de commissie zich ten aanzien van drie stukken onbevoegd verklaarde. In deze drie gevallen gold het stukken, uitdrukkelijk bestemd voor het P. W.-Bijvoegsel, die naar het oordeel der commissie het karakter van artikelen droegen en derhalve niet als ingezonden stukken in den eigenlijken zin van het woord konden worden beschouwd.

Het aantal geplaatste stukken kan aanvankelijk zeer klein schijnen. De vraag zou gesteld kunnen worden, of niet de commissie goed zou doen de deur iets verder te openen. Wij meenen deze vraag echter ontkennend te moeten beantwoorden.

Het werk der commissie is uiterst moeilijk. De maatstaf, welken de commissie moet aanleggen is deze: of plaatsing van het stuk in strijd is met de belangen van partij of dagblad. Men voelt, hoe uiterst teer deze maatstaf is. Daarbij komt, dat de commissie zich nimmer mag laten leiden door haar al- of niet-instemming met den inhoud van het stuk. Een ieder begrijpt, hoe lastig het is deze beide elementen: niet-instemming met den inhoud en niet-wenschelijkheid van plaatsing behoorlijk te scheiden.

De commissie meent echter te mogen zeggen, dat zij er althans naar streeft den juiste maatstaf van belang van partij en courant met de grootst mogelijke onpartijdigheid aan te leggen. Natuurlijk zal zij wel eens fouten begaan, maar zij gelooft niet, dat het groote aantal weigeringen hieraan moet worden toegeschreven. Zij meent veeleer, dat het feit, dat zij gewoonlijk de meening van de Hoofredactie kan deelen, moet worden verklaard door de gelukkige omstandigheid, dat de weigeringen der redactie bijna steeds volkomen te billijken zijn. In hoeverre hier een wisselwerking aanwezig is en misschien het feit van het bestaan der commissie de redactie tot een scherper wegen van voor en tegen brengt, vermag de commissie niet te beoordeelen.

Enkele aanvullende opmerkingen wenschte de commissie nog te maken. Een niet gering aantal inzenders meent na kennismaking der beslissing nog op de zaak te moeten terugkomen en somtijds onder de noodige afkeurende ontboezemingen en een enkel maal zelfs dreigementen, de commissie alsnog te moeten verzoeken (sommeeren) tot plaatsing over te gaan. Dit veraangenaamt de in het algemeen toch niet zeer dankbare taak der commissie niet, terwijl de commissie natuurlijk op een eenmaal genomen beslissing niet terugkomen kan.

Sommige inzenders hebben de gewoonte reeds aanstonds bij het inzenden van hun stuk aan de redactie mee te deelen, dat zij bij eventueele weigering, doorzending naar de commissie verzoeken. Eén lid van onze commissie stelt zich in deze gevallen steeds op het standpunt, dat een dergelijk stuk geweigerd moet worden, aangezien van een geschil omtrent de plaatsing geen sprake kan zijn, zoolang de inzender niet van de argumenten, die de redactie tot weigering aanleiding geven, heeft kennis genomen. Hoewel de twee overige leden niet geheel zoo ver willen gaan, stellen zij er toch ook prijs op te verklaren, dat een dergelijk verzoek op hen steeds een zeer onaangename indruk maakt. Zij meenen er derhalve den inzenders opmerkzaam op te moeten maken, dat zij door niet eens kennis te nemen van de motieven van de redactie, hun eigen zaak ten ernstigste schaden.

Met deze opmerkingen meent de commissie te kunnen volstaan.

Namens de Commissie:

G. VAN DEN BERGH, Secr.

GEDRUKT TER DRUKKERIJ „VOORUITGANG“
KEIZERSGRACHT 378 - - AMSTERDAM
